

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มุ่งวิเคราะห์สภาพและปัญหากระบวนการจัดทำแผนชุมชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดพิษณุโลก โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) กับวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากเอกสารแผนชุมชนและการสัมภาษณ์แกนนำจัดทำแผนชุมชนของ 5 ตำบลที่ศึกษา ซึ่งเป็นตำบลต้นแบบและตำบลนำร่องการจัดทำแผนชุมชนของจังหวัดพิษณุโลก พร้อมทั้งการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม แล้วจึงตรวจสอบข้อมูลโดยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยการใช้ข้อมูลจากเอกสารแผนชุมชนและคำตอบจากการสัมภาษณ์แกนนำจัดทำแผนชุมชนของ 5 ตำบลที่ศึกษามาวิเคราะห์เพื่อสร้างเป็นแบบสอบถาม แล้วจึงนำไปสอบถามแกนนำจัดทำแผนชุมชนใน 31 ตำบลที่ศึกษา ซึ่งเป็นตำบลที่มีการจัดทำแผนชุมชนของจังหวัดพิษณุโลก เพื่อยืนยันสภาพและปัญหากระบวนการจัดทำแผนชุมชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดพิษณุโลกอีกครั้งหนึ่ง การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้หลักการจัดทำแผนกลยุทธ์ทั้ง 4 ด้าน คือ การศึกษาสภาพ/วิเคราะห์ สำรวจข้อมูล การกำหนดแผน การนำไปปฏิบัติและการประเมินแผน มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์สภาพและปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชน โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพและปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดพิษณุโลก จากเอกสารแผนชุมชนและคำสัมภาษณ์แกนนำในการจัดทำแผนชุมชนของทั้ง 5 ตำบลที่ศึกษา

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์จากการสอบถามความคิดเห็นของแกนนำในการจัดทำแผนชุมชนทั้ง 31 ตำบลที่ศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชน ซึ่งได้มาจากการวิเคราะห์เอกสารแผนชุมชนและประมวลคำสัมภาษณ์แกนนำในการจัดทำแผนชุมชนของ 5 ตำบลที่ศึกษา แล้วนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อถามแกนนำในการจัดทำแผนชุมชนทั้ง 31 ตำบลที่ศึกษา

ตอนที่ 3 สรุปสภาพและปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดพิษณุโลก

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพและปัญหากระบวนการจัดทำแผนชุมชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดพิษณุโลก จากเอกสารแผนชุมชนและคำสัมภาษณ์แกนนำในการจัดทำแผนชุมชนของทั้ง 5 ตำบลที่ศึกษา

จากการศึกษาเอกสารแผนชุมชนของทั้ง 5 ตำบล พบว่าในแต่ละตำบลมีเอกสารการจัดทำแผนชุมชน 2 แบบคือ แผนแม่บทชุมชนซึ่งจัดทำโดยภาคประชาชน โดยคณะกรรมการแผนชุมชนพึ่งตนเองเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนเพื่อสังคมในเรื่องงบประมาณและบุคลากรที่มาสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัดพิษณุโลก แผนแม่บทชุมชนอีกรูปแบบหนึ่งเป็นการจัดทำโดยทีมปฏิบัติงานตำบล ทีมวิทยากรระดับอำเภอ และมีกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหน่วยงานหลักสนับสนุนในการจัดทำ

เป้าหมายการจัดทำแผนชุมชน

แผนแม่บทชุมชนซึ่งจัดทำโดยภาคประชาชน โดยคณะกรรมการแผนชุมชนพึ่งตนเองเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนมีเป้าหมายเพื่อให้คนที่สนใจศึกษาข้อมูลของชุมชนได้ศึกษา และคนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาที่คนในชุมชนเผชิญร่วมกัน ส่วนในแผนแม่บทชุมชนอีกรูปแบบหนึ่งเป็นการจัดทำโดยทีมปฏิบัติงานตำบล ทีมวิทยากรระดับอำเภอ ซึ่งมีกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหน่วยงานหลักสนับสนุนในการจัดทำ มีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนตามความต้องการของชุมชนและเสนอแผนที่จัดทำกับหน่วยงานภาครัฐ

การดำเนินการแผนแม่บทชุมชนซึ่งจัดทำโดยภาคประชาชน โดยคณะกรรมการแผนชุมชนพึ่งตนเองเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องทั้งมาตั้งแต่ปี 2541 จนถึงปัจจุบัน และแผนแม่บทชุมชนอีกรูปแบบหนึ่งเป็นการจัดทำโดยทีมปฏิบัติงานตำบล ทีมวิทยากรระดับอำเภอ ซึ่งมีกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหน่วยงานหลักสนับสนุนในการจัดทำมีการเริ่มดำเนินการจัดทำในปี 2546 การดำเนินการจัดทำแผนชุมชนทั้ง 2 รูปแบบดังกล่าวในทั้ง 5 ตำบล ส่งผลให้มีการนำข้อมูลจากเอกสารแผนชุมชนไปใช้เป็นข้อมูลในการบริหารราชการจังหวัดแบบบูรณาการ ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดพิษณุโลก นำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งผู้ว่า CEO (Chief Executive Officer) ได้ใช้แผนแม่บทชุมชนเป็นเครื่องมือในการบริหารจังหวัด เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชน

ผลการวิเคราะห์ภาพรวม

กรณีศึกษาตำบลนาบัว

การจัดทำแผนชุมชนของภาครัฐ

จากเอกสารแผนพัฒนาตำบลนาบัว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก โดยทีมปฏิบัติงานตำบลนาบัวและการสัมภาษณ์ นายสุพดิน ประทักษ์ใจ เจ้าหน้าที่พนักงานการเกษตรระดับ 5 เคยประจำที่ตำบลนาบัว สัมภาษณ์ ในวันที่ 27 มกราคม 2548

การศึกษาสภาพกระบวนการจัดทำแผนชุมชน

1. ด้านการศึกษาสภาพ/วิเคราะห์ สรุปรวบรวมข้อมูลตำบลพบว่า มีตัวแทนแต่ละ

หมู่บ้านไปหาข้อมูล ศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนจากหลักฐานอ้างอิงที่วัดนาบัวซึ่งได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแห่งชาติ เก็บข้อมูลด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านเกษตร ด้านสภาพพื้นที่ การใช้ประโยชน์ของพื้นที่ สภาพภูมิศาสตร์ อาณาเขต สถานที่ท่องเที่ยว รวมทั้งข้อมูลกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในตำบลนาบัว และพบว่ามีกรสรุปข้อมูลของตำบล มีการวิเคราะห์กลุ่มองค์กรที่เข้มแข็ง คือ กลุ่ม อสม. ซึ่งเป็นกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จ และวิเคราะห์กลุ่มที่ล้มเหลวเป็นกลุ่มซึ่งจัดตั้งตามที่ภาครัฐกำหนดขึ้น เช่น กลุ่มผู้ใหญ่บ้านเนื่องจากมีวาระ 5 ปี จึงขาดผู้นำที่รับผิดชอบดูแลต่อเนื่อง ประกอบกับผู้นำส่วนใหญ่ขาดความจริงใจในการดำเนินงาน โดยทำงานเพื่อตนเองเป็นส่วนใหญ่ การทำงานเป็นกลุ่มจึงต้องล้มเลิก

การศึกษาสภาพสังคมของตำบลนาบัวพบว่า เป็นตำบลที่มีความสุขสบาย คนในตำบลจึงขาดความกระตือรือร้น มีวิถีชีวิตการประกอบอาชีพในด้านการเกษตร วิถีชีวิตทั่วไปไม่ชอบการขัดแย้ง แต่ยังเล่นการพนัน ดื่มสุรา และยังมีปัญหายาเสพติดบ้าง ในเวลาว่างจะทำอาชีพเสริมซึ่งประชาชนส่วนใหญ่จะเป็นคนที่อาศัยอยู่มานานตั้งแต่บรรพบุรุษ โดยอพยพมาปี 2520 เป็นกลุ่มชาวเขาเกือบทั้งหมด มีเพียงร้อยละ 2 ของประชากรที่เป็นคนนอก และมีหมู่บ้านที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนเพื่อสังคม 2 หมู่บ้านคือ หมู่ 3 และหมู่ 15

การสำรวจข้อมูลด้านค่าใช้จ่ายในครัวเรือน พบว่าโดยภาพรวมแล้วมีภาระหนี้สินทุกหมู่บ้าน หมู่บ้านที่มีค่าเฉลี่ยภาระหนี้ต่อคนและครอบครัวน้อยที่สุดคือ บ้านนาคล้าย หมู่ที่ 1 หมู่บ้านที่มีค่าเฉลี่ยภาระหนี้สินต่อคนต่อครอบครัวมากที่สุดคือหมู่ที่ 5 บ้านนาจาน ซึ่งค่าใช้จ่ายที่มากที่สุดตามลำดับ พบว่า คือ การซื้อเนื้อสัตว์ทุกประเภท ค่าน้ำมันรถ ค่าเครื่องใช้ไฟฟ้า ค่าใช้จ่ายการเรียน ค่าของเครื่องใช้ในครัวเรือน ค่าผักทุกชนิด ค่าขนม ค่าผลไม้ ค่าปุ๋ยเคมี ค่าไฟฟ้า ค่าเหล้า เบียร์และค่านาย ซึ่งจะเห็นได้ว่าคนตำบลนาบัวมีอาชีพทางการเกษตรมีที่ดินเป็นของตนเอง แต่มีการซื้อผักและผลไม้กินในอัตราที่สูง ค่าใช้จ่ายในการซื้อน้ำมันเป็นภาระของครอบครัวซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญของตำบล

ข้อมูลปัญหาของตำบลพบว่าเป็น ไม่มีโทรศัพท์ใช้ที่มีก็เสียบ่อย น้ำประปาไม่สะอาดและไม่พอใช้ น้ำในการทำเกษตรไม่เพียงพอ ไม่มีไฟฟ้า 1 หมู่บ้าน ไม่มีถนน 1 หมู่บ้าน การจัดตั้งกลุ่มหรือกองทุนจะล้มเหลว เช่นกองทุน อพป. ซึ่งถูกเจ้าหน้าที่และผู้ใหญ่บ้านโกงร้านค้าของชุมชน มีกรรมการดำเนินการขัดแย้งจากเรื่องการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน และไม่มีคนขายกองทุนยาเนื่องจากถูกขโมย และภาระหนี้สิน จากข้อมูลต่าง ๆ พบว่ามีการนำข้อมูลมาสรุปหาสาเหตุเพื่อหาแนวทางแก้ไขตามที่ประชาชนต้องการ

2. ด้านกำหนดแผนชุมชนพบว่า มีการร่วมกันจัดทำยุทธศาสตร์ตำบลนาบัวให้เป็นตำบลที่มีผลผลิตทางการเกษตรที่ปลอดสารพิษโดยเฉพาะข้าว มีอาชีพเสริมเพื่อมีรายได้เพิ่มและลดรายจ่ายของตนเองและครอบครัว ไม่มีภาระหนี้สิน ประชาชนในตำบลจะมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและพัฒนาท้องถิ่นร่วมกันทุกองค์กร โดยการนำทุนเดิมทางสังคมมาใช้ คนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง มีระบบการสื่อสารที่ทันสมัย ประชาชนมีสุขภาพที่ดีทั้งร่างกาย จิตใจ สามารถพึ่งพาตนเองและมีจิตสาธารณะในการช่วยเหลือสังคม ดูแลและรักษาสิ่งแวดล้อม ปราศจากยาเสพติดจนนำสู่สุขภาพชุมชนเป็นสุข

การกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาตำบลนาบัวพบว่า ผู้นำและประชาชนร่วมกันกำหนดแผนในด้านต่างๆ ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ

1. แผนการลดรายจ่ายทั้งตนเองและครอบครัว
2. แผนการเพิ่มรายได้โดยนำวัสดุที่มีมาแปรรูปเป็นสินค้าและมีการรวมกลุ่ม

ด้านการเกษตร

1. แผนการผลิตสินค้า โดยเครือข่ายเกษตร
2. เพิ่มผลผลิตและการปลูกพืชหลายชนิด
3. พัฒนาแหล่งน้ำทางการเกษตรและจัดหาเพิ่ม

ด้านสังคม วัฒนธรรม ประเพณี

1. ส่งเสริมให้ครอบครัวและชุมชนเป็นสุข ช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน
2. ชุมชนปลอดยาเสพติด
3. มีการอนุรักษ์ประเพณี การแสดงศิลปะพื้นบ้านเพื่อปลูกจิตสำนึกการรักถิ่น

ด้านการศึกษา

1. ส่งเสริมให้มีการศึกษาต่อในระดับมัธยมและการศึกษานอกระบบ พัฒนาระบบสารสนเทศให้ทั่วถึง
2. ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของท้องถิ่น โดยส่งเสริมจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ด้านสุขภาพ

1. ประชาชนมีสุขภาพที่ดีทั้งกาย จิตใจและจิตสังคม มีการให้บริการแบบบูรณาการ

ด้านการเงิน

1. ประชาชนสามารถเข้าหาแหล่งเงินทุนได้ง่าย และมีการรวมกองทุนทุกอย่างในหมู่บ้าน
2. จัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อช่วยเหลือชาวบ้านในระยะเริ่มต้นที่รวมกองทุน

ด้านการเมือง การปกครอง

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล โดยมีส่วนร่วมคิดร่วมทำ ร่วมประเมินผล และร่วมตรวจสอบการทำงานของท้องถิ่น

ด้านสิ่งแวดล้อม

1. การฟื้นฟูสภาพป่าเสื่อมโทรม การอนุรักษ์ป่าชุมชนป่าต้นน้ำและอนุรักษ์ดิน และน้ำ
2. การสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว
3. การใช้กฎชุมชน

พบว่า มีการใช้เวทีตำบลทำแผนแต่ละด้าน โดยการนำเสนอจากแกนนำหลาย ๆ ด้าน ที่มาช่วยกันทำแผน ซึ่งแกนนำของตำบลจะเป็นผู้ริเริ่มสร้างของปัญหา เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน หมอдин ผู้นำที่ฝังตัวในชุมชน ผู้นำ อสม. เกษตร อบต. ผู้รู้ ผู้อาวุโส หลาย ๆ ด้าน และตัวแทนหมู่บ้านละ 5 คน ซึ่งรู้ปัญหาของตำบล รู้โครงสร้างของตำบลจึงรู้วิธีแก้ ตัวอย่างประชาชนรู้ว่า น้ำท่วมจะทำอย่างไร เพราะเคยพบปัญหาจากประสบการณ์ที่ผ่านมา การกำหนดแผนจึงต้องให้ประชาชนในชุมชนมากำหนดร่วมกัน ซึ่งเป็นแผนของเขาเองด้วย โดยการแบ่งกันรับผิดชอบเสนอ ปัญหาความต้องการตามศักยภาพของพื้นที่ และพบว่าการแก้ปัญหาที่ผ่านมาโดยคนภายนอก ตำบลไม่สามารถแก้ปัญหาให้ประชาชนในตำบลได้ การกำหนดแผนไม่ตรงตามปัญหาและความต้องการของประชาชนในตำบล

ถึงแม้ว่าการกำหนดแผนชุมชนจะมีการระบุว่าทำอะไร ทำเมื่อไร ทำที่ไหน หน่วยงานไหนที่รับผิดชอบ ใช้งบประมาณเท่าใด มีการแยกกลุ่มว่าปัญหาใดจะทำปีไหน ทำในแผนปีนี้ หรือทำในแผน 3 ปี แผนสามารถแก้ปัญหาได้มากน้อยแค่ไหน และยังพบว่ามีการเสนอแผนชุมชนผ่าน

อบต. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแผนแต่ละด้านที่กำหนดไว้ โดยหน่วยงานในแต่ละหน่วยจะ กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาของหน่วยงานตนเอง แล้วนำมารวมกันเข้าเป็นรูปเล่มเป็นแผน ของตำบล

การจัดทำโครงการตามยุทธศาสตร์ด้านต่าง ๆ พบว่า มียุทธศาสตร์ด้านสุขภาพ รวม 4 โครงการ คือ โครงการตำบลสร้างสุขภาพ โครงการแหล่งเรียนรู้ชุมชนหอไพรพื้นบ้าน โครงการเวที วิชาการชาวบ้าน โครงการร่วมงานมหกรรมสุขภาพภาคประชาชนอำเภอนครไทย ยุทธศาสตร์ด้าน การเกษตร รวม 10 โครงการ คือ โครงการศูนย์เรียนรู้ชุมชนเกษตรปลอดสารอาหารปลอดภัย โครงการเครื่องสีข้าวขนาดข้าว โครงการเรียนรู้การเพาะเห็ด โครงการกลุ่มผักปลอดสาร โครงการเวที เรียนรู้เครือข่ายเกษตรระดับตำบล โครงการศึกษาดูงานด้านการเกษตร โครงการอบรมการทำอาหารสัตว์ โครงการสร้างคลองส่งน้ำ โครงการหมู่บ้านต้นแบบการทำบัญชีสู่ความร่ำรวย โครงการกลุ่มเลี้ยงสัตว์ปลอดสาร ยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจ รวม 11 โครงการ คือ โครงการลด ต้นทุนรายจ่ายในครัวเรือน โครงการการทำเตาเศรษฐกิจ โครงการกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ โครงการ อบรมแปรรูปสุกร โครงการอบรมเย็บจักรอุตสาหกรรม โครงการอบรมทำของที่ระลึกจากดอก หญ้า โครงการอบรมการทำผ้าขิด โครงการเครือข่ายศึกษาดูงานเพื่อพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ โครงการเวทีเรียนรู้ร่วมกันของเครือข่ายตำบล โครงการการอบรมการสานกระเป่า โครงการการ อบรมการแปรรูปกล้วย ยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวรวม 8 โครงการ คือ โครงการการจัดทำ พิพิธภัณฑ์ โครงการแผนที่ท่องเที่ยว โครงการการทำแผ่นป้าย โครงการการฟื้นฟูศิลปะการแสดง โครงการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี โครงการการจัดทำเอกสารการท่องเที่ยว โครงการการอบรม มัคคุเทศก์น้อย โครงการปฏิทินการท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์ด้านการเมืองการปกครอง รวม 3 โครงการ คือ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้กฎหมาย โครงการ กกต.น้อย โครงการ อบต.นาบัวสัญญา ยุทธศาสตร์ด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวม 9 โครงการ คือ โครงการหมู่บ้าน ต้นแบบประหยัดพลังงาน โครงการศูนย์ศึกษารวมชาติป่าต้นน้ำ โครงการส่งเสริมการอนุรักษ์ ป่าต้นน้ำ โครงการการปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์ให้กับเยาวชน โครงการหมู่บ้านต้นแบบสิ่งแวดล้อม โครงการอาสาดูแลพิทักษ์ป่า โครงการการปลูกป่า โครงการจัดการขยะโดยชุมชน โครงการอนุรักษ์ วังปลา ยุทธศาสตร์ด้านการศึกษา วัฒนธรรม ประเพณี รวม 7 โครงการ คือ โครงการพิพิธภัณฑ์ พื้นบ้าน โครงการฟื้นฟูศิลปะการแสดงพื้นบ้าน โครงการส่งเสริมให้สถานศึกษามีการสอน คอมพิวเตอร์ โครงการเรียนรู้ศิลปะการแสดง โครงการเพิ่มทักษะการเรียนรู้ร่วมกัน โครงการ อบรมมััคคุเทศก์น้อย ยุทธศาสตร์ด้านสังคม รวม 8 โครงการ คือ โครงการการแก้ไขปัญหา ยาเสพติด โครงการประกาศกฎของชุมชน โครงการสุ่มตรวจปัสสาวะ โครงการหมู่บ้านสดใส

ปลอดภัยยาเสพติด โครงการอาสาสมัครพัฒนาสังคม โครงการจัดกีฬามวลชนสัมพันธ์ โครงการ
เวทีพบปะสังสรรค์ วัยผู้สูงอายุ โครงการความปลอดภัยในการจราจร ยุทธศาสตร์ด้านการเงินรวม 3
โครงการ คือ โครงการสถาบันการเงินตำบลนาบัว โครงการเวทีเรียนรู้ของเครือข่ายการเงิน
โครงการเวทีการเรียนรู้การทบทวนบัญชีการเงิน

3. ด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติพบว่า มีการแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบทำกิจกรรม
ซึ่งการดำเนินงานจริงทำไม่ได้ทุกกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผน กิจกรรมของกลุ่มบางกลุ่มสามารถ
ดำเนินการได้เอง โดยไม่ต้องของบประมาณจากหน่วยงานราชการเพราะมีองค์กรพัฒนาเอกชนเข้า
มาสนับสนุน พบว่ามีการระดมทุนของคนในชุมชนเองมาดำเนินงาน มีการคิดการทำงานที่เป็น
ระบบ เช่น กลุ่มเลี้ยงหมูเมื่อหมูมีราคาถูกก็แปรรูปเป็นไส้กรอกและทำเป็นแฮมซึ่งเป็นการ
แก้ปัญหาตนเองของกลุ่ม การทำงานเมื่อมีปัญหาก็ใช้การประชุมร่วมกันเพื่อไกล่เกลี่ยปัญหาทุก
เดือน ในการปฏิบัติตามแผนจริงพบว่าทำได้ประมาณ 90% ซึ่งในส่วนที่ไม่สามารถทำได้ก็เพราะ
สาเหตุจากภัยธรรมชาติ ฝนแล้ง น้ำท่วม ปัญหาจากเจ้าหน้าที่เกษตรประจำตำบลซึ่งต้องรับภาระ
หลายด้าน ต้องติดตามและส่งเสริมดูแลชาวบ้านดูแลแก้ปัญหาเช่น การเปลี่ยนพันธุ์ข้าว ปรับปรุง
บำรุงดิน และถ่ายทอดความรู้ด้านเกษตร

4. ด้านการประเมินแผนชุมชนพบว่า มีการประเมินแผนชุมชนของกรมส่งเสริม
การเกษตรจังหวัดพิษณุโลก ให้การจัดทำแผนชุมชนของตำบลนาบัวเป็นตำบลต้นแบบของการ
จัดทำแผนชุมชนในจังหวัดพิษณุโลก การประเมินแผนชุมชนจากการจัดทำแผนชุมชนในด้าน
ต่าง ๆ ทั้ง 3 ด้านที่พบในขั้นต้น ตำบลนาบัวมีการดำเนินงานทุกด้าน ทุกขั้นตอนของการจัดทำ
แผนกลยุทธ์ ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนทุกด้าน ทำให้ประชาชนเกิด
กระบวนการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาของตำบล

การประเมินผลกระทบพบว่า มีปัญหาเพราะประชาชนยังเขียนแผนไม่เป็น ไม่สามารถที่
จะเริ่มเขียนแผนได้ด้วยตัวเอง แม้บางครั้งมีการเขียนขึ้นมาแล้วแต่ยังไม่สมบูรณ์ เช่น ต้องการขอ
โครงการเลี้ยงโค ก็เขียนแค่ขอโคเท่านั้น ยังไม่รู้โครงสร้างการเขียนโครงการตามหลักจริง ๆ มีปัญหา
ที่ประชาชนยังไม่ค่อยคิดแต่เมื่อใครคิดก็จะคิดตามกัน ปัญหาความไม่เข้มแข็งของบางกลุ่ม
ปัญหาด้านการตลาด การประเมินผลกระทบพบว่า ด้านงบประมาณไม่มีปัญหาเพราะในตำบล
สามารถบริหารจัดการ โดยใช้หลักเกณฑ์ในการทำกิจกรรมร่วมกัน มีการทำกันจริง ๆ ของคนทั้ง
ตำบลร่วมกัน โดยมีผู้นำที่ฝังตัวอยู่ในชุมชนเป็นแกนนำ คือ ผู้นำ อสม. ซึ่งประชาชนเองก็ได้
ประโยชน์ในการรักษาฟรีจึงให้ความร่วมมือในการทำงานร่วมกัน

การจัดทำแผนชุมชนของภาคองค์กรพัฒนาเอกชน

จากเอกสารแผนแม่บทชุมชนตำบลนาบัว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก โดยคณะกรรมการโครงการแผนชุมชนพึ่งตนเองเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของคนตำบลนาบัว และการสัมภาษณ์นางสุวรรณา เหมืองพระฝาง หัวหน้าสถานีอนามัยตำบลนาบัว และนายสมพงษ์ แก้วกองทัพ เกษนนำพัฒนาตำบลนาบัว สัมภาษณ์ ในวันที่ 27 มกราคม 2548

การศึกษาสภาพกระบวนการจัดทำแผนชุมชน

1. ด้านการศึกษาสภาพวิเคราะห์สำรวจข้อมูลตำบลพบว่า มีการศึกษาประวัติตำบลโดยการเก็บข้อมูลทางกายภาพ ข้อมูลด้านสังคม วัฒนธรรมและประเพณี และพบว่าตำบลนาบัวเป็นชุมชนดั้งเดิม แต่มีการขยายชุมชนใหม่ซึ่งเป็นการแยกจากหมู่บ้านเดิม ประชาชนจึงมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติสูง รวมถึงความสัมพันธ์ทางศาสนา วัฒนธรรม ภาษา มีประเพณีเลี้ยงพ่อปู่นาบัว ซึ่งพ่อปู่นาบัวถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ในใจของชาวตำบลนาบัวในเรื่องการสร้างขวัญและกำลังใจ ประเพณีแห่ธงชัยและวันสงกรานต์ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามัคคี ความเชื่อ วัฒนธรรมของท้องถิ่นตำบลนาบัว

ข้อมูลของหน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนพบว่า มีงบประมาณจากโครงการแดนเชิษ ประเทศเดนมาร์กสนับสนุนจำนวน 7 หมู่บ้าน มีกลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนชุมชนจำนวน 1 กลุ่ม คือ กลุ่มสมุนไพรมานาบัว ข้อมูลโดยภาพรวมของตำบลพบว่าประชาชนมีความสงบสุขไม่มีการปล้นฆ่า แม้จะมีผู้ติดยาเสพติด ยาบ้า คมสารระเหย ติดยา การพนันอยู่ร่วมด้วยในตำบล ไม่มีผู้ด้อยโอกาสถูกทอดทิ้งโดยลำพัง และมีจุดประสานงานหรือเวทีพูดคุยพบปะแลกเปลี่ยนที่เป็นจุดศูนย์กลางในตำบลคือ สถานีอนามัยตำบลนาบัว โดยมีแกนนำตำบลที่ส่วนใหญ่จะมีความรู้สึกใกล้ชิดคุ้นเคยกัน ข้อมูลรายได้หลักของตำบลพบว่าได้มาจากการทำผลผลิตทางการเกษตรและการไปทำงานในเมือง

ข้อมูลด้านการประชุมใหญ่พบว่ามีเฉลี่ยปีละ 17 – 25 ครั้ง และทุกชุมชนในตำบลมีการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย มีกิจกรรมกระจายอำนาจ กระจายงบประมาณ กิจกรรมสร้างสรรค์/สิ่งประดิษฐ์ในชุมชนที่หลากหลาย ได้แก่ งานจักสาน งานถักประดิษฐ์ งานทอผ้า เครื่องปั้นดินเผา มีการจัดทำโครงการต่อยอดองค์ความรู้เดิมในชุมชนให้เป็นโครงการหนึ่งหมู่บ้านหนึ่งผลิตภัณฑ์ทุกหมู่บ้าน ส่วนการบูรณาการงานพัฒนาตำบลพบว่าระดับหมู่บ้านมีผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. อสม. และแม่บ้านเป็นแกนนำการพัฒนา โดยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐให้การสนับสนุนหรือเข้าร่วมปฏิบัติงานกับตำบลอย่างสูง

การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงศักยภาพของตำบลพบว่า มีปัจจัยที่มีผลต่อการรวมกลุ่มภายในตำบลที่เข้มแข็งในระดับหมู่บ้านและตำบล คือ ความเชื่อถือในตัวผู้นำ ความเป็นเครือญาติ การปรับบทบาทของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ความเสมอภาค ผู้นำที่อยู่ใกล้เคียงกันรวมทั้งวุฒิการศึกษา และพบว่าปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งคือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน พิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนรู้ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัญหา และการแก้ไขปัญหา การจัดเวทีประเมินผลในทุก ๆ ปี การมีศูนย์กลางในการประสานงานทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ความใกล้ชิดและเป็นกันเอง ความเสมอภาค การทำงานแบบพหุภาค

ความสัมพันธ์ของกลุ่มภายในตำบลที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของตำบลพบว่า มีการสร้างเครือข่ายของกลุ่มในการวางแผนร่วมทำและร่วมประเมิน มีความพร้อมของประชาชนที่มีต่อการประชุมที่ต่อเนื่อง มีการพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือกันระหว่างกลุ่มเครือข่ายทั้งภายในและนอกชุมชน ผู้นำกลุ่มส่วนใหญ่เป็นแกนนำในหลาย ๆ กลุ่ม และมีการประสานงาน

ข้อมูลจุดแข็งของตำบลนาบัวพบว่า มีทุนทางสังคมที่เข้มแข็งอันได้แก่ปัจจัยภายในตำบลที่มีสะสมอยู่แล้ว โดยมีการจัดตั้งองค์กรภายในตำบลในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ธุรกิจเอกชน มีกลุ่มย่อย 14 กลุ่มได้รวมตัวกันทั้งจากการระดมทุนกันเองภายในตำบล โดยได้รับงบสนับสนุนจากสถานีอนามัยตำบลนาบัว อบจ.พิษณุโลก เครือข่ายต่าง ๆ และงบจากโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับตำบล โดยมีการเชื่อมโยงเครือข่ายกันทั้งในตำบลและในอำเภอนครไทย
2. ด้านสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีเครือข่ายเชื่อมโยงทั้งตำบล มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน
3. ด้านสังคม มีการจัดตั้งชมรม อสม. กลุ่มมวยไทย กลุ่มเปตอง โดยเป้าหมายเพื่อความสามัคคี ความมีน้ำใจต่อกัน ความรักความผูกพัน จากเป้าหมายดังกล่าวซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้บริหารท้องถิ่น โครงการจึงถูกบรรจุไว้ในแผนพัฒนาตำบลนาบัว และได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ
4. ด้านการเมืองการปกครองมีการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดองค์กรเรียนรู้ร่วมกัน และเป็นการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มต่าง ๆ ในตำบลโดยการประสานเครือข่าย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบาย แผนงาน โดยนำข้อมูลมาถกก่อนที่จะนำเข้าสู่สภาองค์การบริหารส่วนตำบล

ข้อมูลอุปสรรคในการพัฒนาตำบลที่ผ่านมาพบว่า มีการใช้เศรษฐกิจเป็นฐานในการพัฒนา มุ่งหวังให้เกษตรกรมีการปลูกหรือผลิตพืชชนิดเดียวเพื่อขายในตลาด ทำให้ประชาชนต้องอยู่ภายใต้การครอบงำของนายทุน และแหล่งเงินทุนที่มีในตำบลของภาครัฐที่สนับสนุนทำให้ประชาชนเป็นหนี้ซ้ำซ้อน ซึ่งหากไม่มีนโยบายส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตและการเพิ่มมูลค่าสินค้าโดยการแปรรูปแล้วก็จะยังคงมีปัญหาหนี้สินอยู่ ข้อมูลในด้านงบประมาณในลักษณะเงินกู้เพื่อการลงทุนพบว่า มีมากพอแล้วต่อการให้เกษตรกรกู้ยืม

ข้อมูลการจัดทำเวทีตำบลนาบัว พบว่า มีการดำเนินมา 7 ปีอย่างต่อเนื่อง มีการจัดปีละ 1 ครั้ง ซึ่งทุกหมู่บ้านจะนำเสนอข้อมูลของหมู่บ้านในเรื่องการดำเนินกิจกรรมในรอบปีที่ผ่านมาว่าหมู่บ้านได้ทำอะไรแค่ไหน มีการนำข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้าน เช่น ความเป็นมาของหมู่บ้านที่ได้ข้อมูลจากผู้เฒ่าผู้แก่ของหมู่บ้าน จากองค์กรที่มีในหมู่บ้าน กลุ่มต่าง ๆ รวมถึงผลการดำเนินกิจกรรมซึ่งเป็นการสรุปผลการทำงานที่ทุกคนร่วมทำ ร่วมประเมินผล การจัดเวทีในปีแรกประชาชนทุกคนมีความประทับใจเกิดเป็นสัญญาว่าจะจัดทำเวทีในปีต่อไป หมู่บ้านแต่ละหมู่ได้เกิด

กระบวนการเรียนรู้ พัฒนาตนเองจากเวทีหมู่บ้าน มีการทบทวนถึงกลุ่มอาชีพและทุนเดิมทางสังคม ทั้งนี้ยังมีการวิเคราะห์กลุ่มที่ล้มเหลวควรแก้ไขอย่างไร มีการคิดแผนการทำงานร่วมกันในระดับตำบล สร้างเครือข่ายในระดับหมู่บ้านและตำบล มีกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมจัดแสดงผลงานมีการสร้างความเข้มแข็งด้วยพลังชุมชน มีการนำเสนอประเด็นเจาะลึกนำเสนอสิ่งที่ดีและนำเสนอส่วนที่ต้องการให้คนอื่นช่วยเหลือ มีการสร้างพลังเยาวชนให้เป็นกำลังใจในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อสร้างผู้นำรุ่นใหม่ โดยกิจกรรมได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนเพื่อสังคม การพัฒนาเยาวชนให้มีการค้นหาตัวเอง รู้จักตนเอง รู้วิถีชีวิตตนเองโดยการให้เยาวชนร่วมเก็บข้อมูลตำบลเพื่อทำแผนชุมชนของตำบล

2. ด้านการกำหนดแผนชุมชนพบว่า มีการการดำเนินงานแบ่งเป็น 9 ยุทธศาสตร์นำสู่ภาวะชุมชนเป็นสุขคือด้านสุขภาพ สิ่งแวดล้อม เกษตรปลอดภัย สังคม การศึกษา วัฒนธรรม ประเพณี ด้านการเมือง การเงิน การท่องเที่ยวธุรกิจชุมชน มีแผนพัฒนาด้านการจัดตั้งสภาประชาชน รวม 4 กิจกรรม มีการจัดเวทีวิชาการชาวบ้าน เวทีเสวนาแกนนำเพื่อติดตามการทำงานและแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันในระดับหมู่บ้าน / ตำบล การอบรมให้ความรู้เรื่องการปกครองระบบประชาธิปไตยให้กับเยาวชน การจัดเวทีประชาคมเพื่อรับทราบปัญหาและความต้องการของชาวบ้าน แผนพัฒนาตำบลด้านการเปิดตลาดสินค้าชุมชน 1 กิจกรรม คือ เปิดร้านค้าชุมชนเพื่อเป็นสถานที่จำหน่ายสินค้าในหมู่บ้านและสินค้าอื่น ๆ จากทุกหมู่บ้าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

เผยแพร่ประชาสัมพันธ์สินค้าของชุมชนให้แก่ผู้สนใจที่มาที่ตำบล รวบรวมสินค้าของชุมชนและจัดศูนย์เรียนรู้ชุมชนเพื่อจัดจำหน่ายสินค้า โดยการพัฒนาคุณภาพ / รูปแบบผลิตภัณฑ์สินค้า รวมทั้งจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ การทำกิจกรรมจึงต้องใช้สินค้าชุมชน สถานที่แสดงสินค้า ป้าย-ประชาสัมพันธ์ สื่อประชาสัมพันธ์ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ภาครัฐหน่วยงานต่าง ๆ โดยต้องอาศัยกรรมการศูนย์เรียนรู้ กลุ่มอาชีพต่าง ๆ และหน่วยงานภาครัฐ ผู้ที่ทำกิจกรรมนี้คือ คณะกรรมการของกลุ่ม

แผนพัฒนาตำบลนาบัวด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พบว่า มีกิจกรรม 3 กิจกรรม คือ การจัดทำข้อมูลการท่องเที่ยว การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว และกำหนดการท่องเที่ยวในตำบลนาบัว กิจกรรมดังกล่าวทำโดยนำข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม สังคม มาเก็บรวบรวม และประชาสัมพันธ์โดยป้ายนอกสถานที่ท่องเที่ยว เชิญชวนสื่อมวลชนถ่ายทำสารคดีเผยแพร่ จัดอบรมไกด์ท้องถิ่น คัดเลือกบ้านเข้าร่วมโครงการ จัดอาหารท้องถิ่น จัดระบบรักษาความปลอดภัย และจัดจำหน่ายสินค้าท้องถิ่น กิจกรรมครั้งนี้ต้องใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวิทยากรงบประมาณ และความร่วมมือของชุมชน ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเพื่อการวิจัยท้องถิ่น อบต.นาบัว องค์กรเอกชนด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเรียนรู้วิถีชีวิต ซึ่งผู้ทำกิจกรรมคือกลุ่มรับนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

แผนพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชนจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่คนในชุมชนและผู้สนใจจากภายนอกชุมชน โดยการปรับปรุง ศสมข. เป็นศูนย์เรียนรู้จัดสร้างแปลงสาธิต/ฝึกปฏิบัติ จัดทำทะเบียนรายชื่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในชุมชน จัดหาอุปกรณ์การฝึกปฏิบัติงานบางประเภทที่ยังไม่มีในชุมชน จัดหาวิทยากรจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐช่วยส่งเสริมในส่วนที่ชุมชนขาด ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น วิทยากรชุมชน ฝึกอบรมทักษะการเป็นครูวิทยากรชุมชน

ด้านการกำหนดแผนชุมชนพบว่า มีการใช้เวทีวิชาการชาวบ้านตำบลนาบัวร่วมกันกำหนดแผนชุมชนของตำบล โดยมีคนจากหลายหน่วยงานเข้ามาร่วมทั้งหัวหน้าส่วนระดับอำเภอ ตัวแทนจากสาธารณสุขจังหวัด หน่วยงานในตำบล ตัวแทนจาก 15 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 20 คน โดยให้ประชาชนเสนอปัญหาที่พบจากปัญหาของตัวเองและกลุ่ม และมีผู้ที่มาช่วยสนับสนุนที่เป็นเครือข่าย เช่นในด้านสุขภาพมี สสส.และพอช.สนับสนุนในเรื่องแผนชุมชน ซึ่งพบว่า เป็นองค์กรภาคเอกชนเป็นส่วนมาก แต่ในชุมชนก็ได้นำทุนทางสังคมที่มีหลากหลายในชุมชน จากทรัพยากร สังคม วัฒนธรรม ประเพณี ที่เป็นภูมิปัญญามาร่วมกันกำหนดแผน

ทั้งนี้ได้ใช้เวทีกลางคือสถานีอนามัยตำบลนาบัวเป็นเวทีพูดคุยกัน โดยมีคนกลางช่วยไกลเกลี่ยปัญหา ไม่มีแกนนำที่คิดว่าจะเป็นผู้หน้าที่เหนือกว่าใคร แต่มีการแบ่งอำนาจกันใครเก่งด้านใดก็รับผิดชอบไปทำไปคอยกระตุ้นไม่ให้ประชาชนล่า และยังพบว่ามีนักวิชาการคือ หมอประเวศ วะสี ลงมาช่วยในการกำหนดยุทธศาสตร์ให้ชุมชนเป็นสุข มีการใช้เทคนิคการตลาดซึ่งมองสังคมไปในทิศทางใด ก็ควรปรับแผนให้เหมาะสมสอดคล้องกับสังคม และคนในชุมชนที่กระทบปัญหา กำหนดแผนแต่ละด้านพบว่าสามารถกำหนดได้เชื่อมโยงกัน เช่น ในด้านสุขภาพ กาย ใจ จิต

3. ด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติพบว่า มีการทำกิจกรรมตามแผนเพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน โดยเกิดกลุ่มกิจกรรมที่มีการเสริมรายได้ เช่น การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ การพัฒนาคุณภาพการแปรรูปน้ำดื่มสมุนไพรซึ่งได้รับมาตรฐานจากองค์การอาหารและยารวมทั้งกลุ่มกิจกรรมที่เกิดขึ้นอย่างหลากหลาย ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งภายในตำบล และพบว่ามีการทำกันอย่างต่อเนื่องโดยอาศัยปัจจัยภายในชุมชนเป็นหลัก ให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม ไม่ว่าจะ เป็นเด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ ผู้เฒ่าผู้แก่ หน่วยงานภาคเอกชนและภาครัฐ และทำกันด้วยจิตใจที่มีพันธะสัญญาร่วมกัน เป็นการทำการค้นหาตัวเองและทำด้วยตนเอง ก่อให้เกิดพลังซึ่งเป็นความภาคภูมิใจเห็นได้จากการจัดงาน “เวทีวิชาการชาวบ้านตำบลนาบัว” ที่เป็นเวทีแห่งการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องถึง 7 ปี

การนำแผนชุมชนไปปฏิบัติพบว่า ผู้นำและองค์กรต่าง ๆ เข้ามาร่วมทำงานกันจริง ๆ มีการสร้างแนวคิดจาก Key Word เช่นให้มีการปลูกผักสวนครัวก็ปลูกกันทั้งหมดทุกหน่วยงานทุกคนลงมือทำจริง ๆ ตามที่ได้สร้าง Key Word นั้นไว้ และยังพบว่าเจ้าหน้าที่ภาครัฐเองก็ปรับบทบาทเข้ามารับฟังและเสนอแนะร่วมด้วยกับประชาชนโดยเสมอภาคทุกกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมที่ทำจะเน้นให้ประชาชนได้พูดคุยกันด้วยเหตุผล เน้นกระบวนการที่สร้างความรู้ การเรียนรู้จากกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันผ่านเวทีวิชาการชาวบ้าน บทเรียนที่ได้จากการทำกิจกรรมจึงผ่านการสนทนาอย่างพิถีพิถันระหัดระหาของประชาชน พร้อมทั้งพบว่า มีกระบวนการประเมินผลของชุมชน มีการสร้างความรู้ให้กับชาวบ้านจากการทำกิจกรรมโดยพบว่ามีการใช้วิถีศัลโลบายแห่งการเรียนรู้ผู้ใหญ่สอนเด็ก ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำร่วมกันของคนในชุมชน และคนจากภายนอกที่เข้ามาช่วยด้วยภายใต้พันธะสัญญาว่าจะทำงานด้วยกัน ภายใต้กฎเกณฑ์ที่ร่วมกันกำหนดขึ้น

การระดมทุนในชุมชนพบว่า มีการระดมทุนในการดำเนินงานทุกรูปแบบโดยมีคำพูดว่า “กินทุกอย่างที่ปลูก ปลูกทุกอย่างที่กิน” “กินยาให้เป็นอาหาร กินอาหารให้เป็นยา” “ใช้ทุกอย่างที่ซื้อ ซื้อทุกอย่างที่ใช้” ซึ่งพบว่า ได้รับงบสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนเพื่อสังคม โดยมีคณะกรรมการของแผนแต่ละด้านเป็นแกนนำส่งเสริมให้การดำเนินกิจกรรมในด้านต่าง ๆ อย่างเชื่อมโยง

กันและยังพบว่า ในตำบลนาบัวมีจัดแบ่งงานของแกนนำรับผิดชอบตามความสนใจและความถนัด เพื่อประสานคนในตำบลและประสานกับหน่วยงานภายนอกตำบลในด้านที่รับผิดชอบ

นอกจากนี้การทำกิจกรรมของตำบลพบว่า แกนนำของตำบลได้มีการจัดเวทีร่วมกัน ประเมินผลการทำงานในรอบปีที่ผ่านมาที่ประชาชนได้ร่วมการดำเนินงาน เพื่อหาปัญหาและส่วนที่ดีที่ประสบผลสำเร็จมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยการติดตามผลการทำงานตามแผนตามที่ได้รับผิดชอบว่าสามารถแก้ปัญหาปัญหาและตอบสนองความต้องการของคนที่ได้รับผลจากการดำเนินงานในด้านนั้นหรือไม่

4. ด้านการประเมินแผนชุมชนพบว่า มีการประเมินการจัดทำแผนชุมชนของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเรื่องแผนแม่บทชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนให้ตำบลนาบัวเป็นตำบลต้นแบบ การประเมินแผนชุมชนจากการจัดทำแผนชุมชนในด้านต่าง ๆ ทั้ง 3 ด้านที่พบในขั้นต้น ตำบลนาบัวมีการดำเนินงานทุกด้าน ทุกขั้นตอนของการจัดทำแผนกลยุทธ์ ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนทุกด้าน ทำให้ประชาชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาของตำบล ผ่านการสนทนาอย่างพินิจพิเคราะห์ร่วมกัน

การประเมินแผนชุมชนจากผลการจัดทำแผนชุมชนพบว่า มีกิจกรรมสอดคล้องกับแนวคิดกลุ่มผู้บริหารท้องถิ่น จึงทำให้บรรลุแผนชุมชนไว้ในแผนงานสภาพองค์การบริหารส่วนตำบลนาบัว การประเมินผลการจัดทำแผนชุมชนยังไม่เห็นผลชัดเจนในด้านต่างๆ แต่ในด้านสังคมจะเห็นชัดก่อนด้านอื่น เพราะจากการจัดเวทีตำบลพูดคุยกันของประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของแผนชุมชนที่กำหนด รวมทั้งร่วมรับผลจากกิจกรรม ได้ความภาคภูมิใจร่วมกัน ความขัดแย้งในสังคมน้อยลงแต่ใช้เหตุผลคุยกัน ผลในด้านเศรษฐกิจรายจ่ายจากตัวเลขที่มีการประเมินค่าใช้จ่ายลดลง แต่หนี้สินไม่ลดลงเพราะรัฐบาลพยายามส่งเสริมให้ประชาชนไม่มีวินัยเรื่องการใช้จ่าย ประชาชนจึงยังมีหนี้สิน

ผลการจัดทำแผนชุมชนพบว่า ในด้านสุขภาพดีขึ้น ต้นทุนการให้บริการลดลง ชาวบ้านใช้สมุนไพรมากขึ้นในปัจจุบัน สารเคมีที่อันตรายต่าง ๆ ลดน้อยลงเนื่องจากการหันมาใช้สารชีวภาพซึ่งคนในตำบลใช้กันจริง ๆ ทั้งตำบลทำให้เกิดผลดีต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชนโดยรวม ทรัพยากรต่าง ๆ ในชุมชนจึงค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ เพราะการใช้แผนชุมชนเป็นเครื่องมือในการสร้างกระบวนการจัดการ สร้างกระบวนการคิด การเรียนรู้เพราะเป็นเรื่องเป็นราว เป็นขั้นตอนการดำเนินวิถีชีวิตของคน พบว่าการประเมินผลแผนชุมชนตำบลนาบัวอยู่ในเกณฑ์ที่ดี เพราะเห็นความสำคัญของเยาวชนมีการสร้างกระบวนการคิดการเรียนรู้มา 7 ปี อย่างต่อเนื่องแล้ว ส่วนผลกระทบด้านปัญหาที่พบจะเป็นปัญหาด้านคนบางส่วนยังขาดจิตสำนึกมีใจที่จะทำงานร่วมกันจริง ๆ

กรณีศึกษาตำบลท่างาม

การจัดทำแผนชุมชนของภาครัฐ

จากเอกสารแผนชุมชนตำบลท่างาม อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก โดยทีมปฏิบัติงานตำบลท่างามและการสัมภาษณ์ นายสุรัตน์ เศวตเศรณี ผู้อำนวยการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลท่างามในวันที่ 26 มกราคม 2548

การศึกษาสภาพกระบวนการจัดทำแผนชุมชน

1. ด้านการศึกษาสภาพ/วิเคราะห์สำรวจข้อมูลตำบลพบว่า มีการศึกษาสภาพทั่วไปของตำบล การศึกษาแผนที่โดยสังเขปของตำบลท่างาม ลักษณะสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ประวัติชุมชน การศึกษาข้อมูลประชากรส่วนใหญ่ซึ่งพบว่าเป็นกลุ่มคนดั้งเดิมมีพื้นเพเป็นคนตำบลท่างาม ข้อมูลกลุ่ม องค์กร ชมรม ประชาคม ภาคีสุขภาพในตำบลมี รวม 14 กลุ่ม ข้อมูลลักษณะสภาพด้านการผลิตและการประกอบอาชีพมีอาชีพหลักคือเกษตรกรรม อาชีพรองพาณิชยกรรมและรับจ้าง ข้อมูลสภาพเศรษฐกิจด้านรายรับ-รายจ่าย หนึ่งในระบบนอกระบบ หนึ่งกองทุนรวมทั้งหนี้สินทั้งหมด โดยการจัดเก็บข้อมูลของผู้นำชุมชนในแต่ละหมู่บ้านทุกครัวเรือน

การศึกษาสภาพสำรวจข้อมูลตำบลพบว่า มีการทำเวทีชุมชนทบทวนอดีตโดยผู้นำชุมชนในแต่ละหมู่บ้าน เกษตรตำบล ร่วมกันจัดทำเวทีตำบลสร้างความเข้าใจให้ประชาชน มีน้าการดำเนินวิถีชีวิตของคนในอดีตมาพิจารณาร่วมกันค้นหาศักยภาพชุมชน นำผู้รู้ ผู้อาวุโสในตำบลมาให้ข้อคิดและประสบการณ์กับคนในตำบล การจัดเวทีได้กำหนดให้ร่วมกันพิจารณาคัดเลือกผู้นำแต่ละหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 3 – 5 คน และผู้ประสานงานหมู่บ้านละ 1 คน ผู้ประสานงานตำบล 1 คน เป็นทีมงานในการร่วมเวทีตำบล แล้วกำหนดให้ทีมงานปฏิบัติการตำบลซึ่งเป็นตัวแทนของหมู่บ้านไปจัดเวทีย่อยในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อการค้นหาทุนทางสังคมในด้าน คน ภูมิปัญญา ทรัพยากร การสำรวจข้อมูลระดับครัวเรือน รวมทั้งการประชาสัมพันธ์การจัดเวทีตำบลให้คนในหมู่บ้านได้รับทราบ

การวิเคราะห์ศักยภาพของตำบลพบว่า ในตำบลมีจุดแข็งซึ่งประกอบด้วยบุคคลจากหลากหลายอาชีพ มีผู้นำทางการและผู้นำธรรมชาติและส่วนใหญ่ผู้นำมักจะได้รับคัดเลือกให้เป็นผู้นำอาสาสมัครหลายด้าน โดยแบ่งผู้นำออกเป็น ผู้รู้ ผู้นำองค์กรบริหารส่วนตำบล ผู้นำสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ผู้นำด้านการพัฒนาชุมชน ผู้นำด้านอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

อีกทั้งมีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ความสัมพันธ์ของข้อมูลแต่ละด้าน จากข้อมูลในด้านกายภาพ พบว่า ตำบลท่างามมีจุดแข็งในด้านทรัพยากรที่มีพื้นที่ทำนาเหมาะสมกับการผลิตข้าวคุณภาพดี สามารถปลูกพืชไร่และพืชสวนได้ โดยมีตลาดในชุมชนเป็นสถานที่จำหน่ายสินค้าด้านการเกษตรและผลผลิตการเกษตร ตำบลท่างามเป็นพื้นที่ที่ได้รับการบริการน้ำจากสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าได้ตลอดปี ทำให้ปลูกพืชผลทางเกษตรหมุนเวียนได้ มีวัดเสนาสน์เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างปี พ.ศ. 2542 และสภาพสังคมของตำบลท่างามยังมีลักษณะเป็นสังคมเมืองและสังคมชนบทอยู่ในตำบล

สภาพปัญหาของตำบลท่างามพบว่าแบ่งเป็น 6 ด้าน คือ ด้านโครงสร้าง ด้านการประกอบอาชีพ ด้านสุขภาพและอนามัย ด้านความรู้และการศึกษา ด้านความเข้มแข็งของชุมชน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาในด้านการผลิตการประกอบอาชีพซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดจากตัวเกษตรกรเอง และเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งเกิดจากการใช้สารเคมี และการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

2. ด้านการกำหนดแผนชุมชนพบว่า มีการกำหนดวิสัยทัศน์จากการร่วมกันจัดทำเวทีตำบล กำหนดยุทธศาสตร์แนวทางการพัฒนา 8 ยุทธศาสตร์ ซึ่งมีการกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายของแผนไว้ชัดเจน มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาของแผน 8 ด้านคือ

1. แผนพัฒนาเศรษฐกิจ
2. แผนพัฒนาสังคม
3. แผนงานพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน
4. แผนงานพัฒนาแหล่งน้ำ
5. แผนพัฒนาการเมืองและการบริหาร
6. แผนงานพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
7. แผนงานพัฒนาด้านสาธารณสุข
8. แผนงานพัฒนาทางการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม

ทั้งนี้ยังพบว่า มีการใช้การจัดเวทีตำบลโดยให้ผู้ประสานงานหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน

3-5 คน นำผลการดำเนินงานที่ไปดำเนินการมาจากการศึกษาสภาพสำรวจข้อมูลของหมู่บ้าน เพื่อนำเสนอเวทีตำบล โดยการรายงานกิจกรรมที่หมู่บ้านคัดเลือกในเวทีตำบล เพื่อให้เวทีตำบลร่วมกันพิจารณาคัดเลือกกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาของตำบลให้สอดคล้องกับศักยภาพของตำบล คัดเลือกผู้รับผิดชอบแต่ละกิจกรรมเพื่อกำหนดการจัดกิจกรรม รายละเอียดแต่ละกิจกรรม แล้ว

คัดเลือกโครงการ ร่างโครงการนำเสนอเวทีตำบลเพื่อระดมความคิดปรับปรุงร่างโครงการ กำหนดสถานที่ศึกษาดูงาน แล้วนำเสนอเวทีประชาพิจารณ์ร่วมกัน โดยให้ผู้รับผิดชอบแต่ละโครงการมีหน้าที่ในการนำเสนอโครงการ ให้ผู้เข้าร่วมเวทีรับทราบและให้ข้อเสนอแนะแล้วให้สมาชิกที่เข้าร่วมเวทีลงคะแนนคัดเลือกโครงการตามลำดับความสำคัญของปัญหา

3. ด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติพบว่า จากโครงการที่กำหนดไว้ทั้ง 11 โครงการ มีทั้งโครงการที่ตำบลสามารถดำเนินการได้เองและโครงการที่ต้องขอความสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการซึ่งส่วนมากแล้วจะมีองค์การบริหารส่วนตำบลทำงานเป็นผู้รับผิดชอบ สนับสนุนด้านงบประมาณ มีการดำเนินงานร่วมจากหลายหน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนจาก สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขาวัดโบสถ์ สำนักงานเกษตรอำเภอวัดโบสถ์ องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม โดยมีคณะกรรมการบริหาร ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลท่างามเป็นผู้ประสานงานการดำเนินงาน มีการปรับกระบวนการปรับแนวคิดจากการใช้เงินเป็นปัจจัยและเป้าหมายในการพัฒนามาสู่การใช้คนและชุมชนเป็นปัจจัยและเป้าหมายแทน การดำเนินงานตามศักยภาพของตำบลและคำนึงถึงผลกระทบต่อตำบลที่จะเกิดขึ้น

ทั้งนี้ด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติยังพบว่า มีการสร้างความเข้าใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติตามแผนโดยผู้นำของตำบล รวมทั้งมีการสนับสนุนจากภาค NGO และเจ้าหน้าที่ของเกษตรในตำบลคอยให้ความช่วยเหลือ แนะนำการปฏิบัติงาน ทำให้ผู้ที่ปฏิบัติในโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ สามารถทำงานได้ มีเครื่องมือและอุปกรณ์ในการดำเนินงาน มีทรัพยากรในการดำเนินงาน เพราะส่วนมากใช้ทรัพยากรในชุมชน การดำเนินงานในส่วนที่ชุมชนไม่สามารถทำได้ก็จะประสานขอความสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชน

นอกจากนี้พบว่าผู้นำในตำบลท่างามมีระบบข้อมูลข่าวสารที่ดี ทราบแหล่งที่จะสนับสนุนในการปฏิบัติงานได้ ตลอดจนสามารถสร้างเครือข่ายการทำงานที่สนับสนุนในเรื่องงบประมาณ เจ้าหน้าที่ เครื่องมืออุปกรณ์ในการปฏิบัติได้ สามารถจัดระบบการปฏิบัติงาน จัดบุคคลในแต่ละด้านให้รับผิดชอบโครงการควบคุมตรวจสอบการทำ ทำให้ผลการดำเนินงานของตำบลเห็นผลเป็นรูปธรรมชัดเจน และยังพบว่าการทำงานในส่วนใดเกิดปัญหา ก็จะร่วมกันแก้ไข โดยใช้เวทีตำบลพิจารณาเพื่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนส่วนรวมน้อยที่สุด โดยให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

4. ด้านการประเมินแผนชุมชนพบว่า การประเมินผลจากโครงการบูรณาการแผนชุมชนเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและเอาชนะความยากจน โดยกรมส่งเสริมการเกษตรจังหวัดพิษณุโลกเป็นผู้รับผิดชอบ พิจารณาให้เป็นตำบลต้นแบบในการจัดทำแผนชุมชนของจังหวัดพิษณุโลก การประเมินแผนชุมชนจากผลการปฏิบัติตามแผนในด้านเศรษฐกิจ ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ต้นทุนในการผลิตลดลง ในด้านสังคมจากการจัดเวทีประชาคมทำให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในด้านการเกษตรประชาชนยังไม่ยอมลดการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช แต่มีประชาชนบางส่วนที่ยอมหันมาใช้สารสกัดจากธรรมชาติและปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ

การประเมินแผนชุมชนจากผลกระทบที่เกิดขึ้นพบว่า จะเป็นปัญหาด้านคนในชุมชนที่ส่วนหนึ่งยังไม่ให้ความสำคัญ ยังไม่ได้มองว่าแผนที่จัดทำจะนำไปแก้ปัญหาให้ตำบลได้ เพราะบางเรื่องการดำเนินงานตามแผนยังไม่เห็นผลชัดเจนจากการปฏิบัติตามแผน ซึ่งยังต้องใช้ระยะเวลาในการกระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญยอมรับเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน มีปัญหาของกลุ่มอาชีพยังไม่มี ความเข้มแข็งในตัวเองต้องมีภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามาคอยพยุงคอยแนะนำให้ความช่วยเหลือตลอดเวลา

การจัดทำแผนชุมชนของภาคองค์กรพัฒนาเอกชน

จากเอกสารแผนชุมชนตำบลท่างาม อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก โดยสำนักงานกองทุนเพื่อสังคมสนับสนุนงบประมาณและการสัมมนา 1) นายสุรินทร์ อินจง 2) นายฤทธิรงค์ จันทร์ดี ผู้นำด้านการพัฒนาชุมชน (คณะทำงานระดับจังหวัดและทีมวิทยากรกระบวนการอำเภอ) ในวันที่ 26 มกราคม 2548

การศึกษาสภาพกระบวนการจัดทำแผนชุมชน

1. ด้านการศึกษาสภาพ/วิเคราะห์สำรวจข้อมูลตำบลพบว่า มีการเก็บข้อมูลพื้นฐานในด้านขนาดพื้นที่ ทำเลที่ตั้ง จำนวนหลังคาเรือน จำนวนประชากร ข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติ พื้นที่ทำการเกษตร พื้นที่สาธารณะประโยชน์ แหล่งน้ำธรรมชาติ น้ำใช้ที่มี ความต้องการขุดลอกแหล่งน้ำ แหล่งน้ำสำหรับใช้ในการเกษตร ลักษณะดินส่วนใหญ่ของหมู่บ้าน ข้อมูลด้านการทำเกษตร ต้นทุนในการทำนาต่อพื้นที่ 1 ไร่ การทำการเกษตรทฤษฎีใหม่-ในหมู่บ้าน พันธุ์ข้าวที่ใช้ส่วนใหญ่ พืชผักที่ปลูก ไม้ผลที่ปลูก แหล่งที่ได้รับความรู้ด้านการเกษตร เก็บข้อมูลการทำอาชีพเสริมที่มี ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษา ข้อมูลด้านสาธารณสุข การกำจัดขยะมูลฝอย การดูแลสุขภาพไม่ให้ป่วย และข้อมูลการรักษาพยาบาลโดยวิธีใดและจะไปรับบริการที่ใด มีการใช้สมุนไพรอะไรในชุมชน ข้อมูลด้านการคมนาคมติดต่อ ข้อมูลองค์กรต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ที่มีอยู่ในปัจจุบัน กลุ่มที่เคยตั้งแล้วล้มเหลว ข้อมูลภาวะเศรษฐกิจในชุมชน ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในครัวเรือน

ต่อไป หนี้สินในระบบ นอกระบบ รายได้ ข้อมูลบุคคลที่ควรได้รับการช่วยเหลือ 5 อันดับแรก ข้อมูล ปัญหาที่ชุมชนเห็นว่าต้องรีบแก้ไข มีความยากจน ราคาผลผลิตการเกษตรตกต่ำ และไม่ได้มาตรฐาน น้ำท่วมขัง ค่าไฟราคาแพง ไฟฟ้าดับบ่อยและไฟฟ้าตามทางเดินไม่ทั่วถึง น้ำมันราคาแพง การติดต่อสื่อสารตู้โทรศัพท์สาธารณะเสียยังไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบ ระบบประปาหมู่บ้านยังไม่ทั่วถึงและน้ำขุ่น ขาดน้ำในการอุปโภคบริโภคในฤดูแล้ง ถนนเดินไปกลางนาเป็นลูกตั้ง ขาดความสามัคคี คนว่างงาน ยาเสพติด

ทั้งนี้ยังพบว่าด้านการศึกษาศาภาพวิเคราะห์สำรวจข้อมูลตำบล มีการใช้การจัดทำเวที ตำบล จากคนที่เป็นตัวแทนของแต่ละหมู่บ้าน หมู่ละ 5 คน และมีคนจากหลายภาคส่วนที่เข้าร่วมกันทำเวทีตำบล เช่น ตัวแทนของ อสม. ผู้นำบ้าน ผู้นำที่ชาวบ้านนับถือ ปราชญ์ชาวบ้าน มีการจัดเวทีเพื่อมองย้อนอดีตของตำบล นำข้อดีของอดีตมาใช้เป็นข้อมูลของตำบลในปัจจุบัน เป็นพื้นฐานในการพัฒนาตำบล โดยให้ผู้นำของหมู่บ้านไปจัดในเวทีหมู่บ้านเพื่อนำข้อดีของอดีตในแต่ละหมู่บ้านมาเสนอในเวทีตำบลอีกครั้ง แล้วนำข้อมูลปัจจุบัน ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ศิลปวัฒนธรรม มาเชื่อมโยงให้สอดคล้องเพื่อร่วมกันคิดว่าควรแก้ปัญหาอย่างไรในด้านต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ผู้นำที่เลือกมาแต่ละหมู่บ้านเป็นผู้มีศักยภาพในการพัฒนาตำบล มีข้อมูลของตำบลที่สมบูรณ์สามารถนำมากำหนดแนวทางเพื่อแก้ปัญหาในตำบลร่วมกัน

2. ด้านการกำหนดแผนชุมชนพบว่า มีการใช้การจัดเวทีตำบลเพื่อการมองอนาคตร่วมกันของคนในตำบลทำงานว่า อยากให้ตำบลทำงานเป็นอย่างไร จะแก้ปัญหาร่วมกันจากข้อมูลของตำบลที่มีอย่างไร จึงมีการร่างโครงการต่าง ๆ ในเวทีตำบล มีการจัดศึกษาดูงานที่จังหวัดน่าน โดยแกนนำที่ไปศึกษาจะดูในเรื่องวิถีชีวิตว่า คิดอย่างไรถึงประสบความสำเร็จ ทำให้รู้ว่ามีวิถีชีวิตที่เป็นระบบ เชื่อมโยงครบวงจร จึงได้มีการปรับปรุงโครงการต่าง ๆ ของตำบลที่คิดไว้โดยการช่วยกันระดมความคิดซึ่งไม่ต้องใช้งบประมาณมาก โดยมีโครงการของกลุ่มทั้ง 11 กลุ่มในตำบลที่เจอปัญหาาร่วมกัน จึงมีวิถีชีวิตคล้ายกัน อยากเห็นหรืออยากให้เกิดโครงการขึ้นดังนี้

1. ถนนลาดยางให้ได้มาตรฐานและถนนคอนกรีต
2. สะพานข้ามแม่น้ำ
3. ไฟติดถนนบนทางเดิน
4. ประปาหมู่บ้าน
5. ตู้โทรศัพท์สาธารณะและโทรศัพท์ติดในบ้านมีให้มากขึ้น
6. วางท่อระบายน้ำ พัฒนาบ่อน้ำต้น
7. ขุดลอกคลอง บึง และสร้างอ่างเก็บน้ำ

8. ปืมน้ำมันชุมชน
9. สนามกีฬา อุปกรณ์กีฬา
10. ที่อ่านหนังสือ ศาลาเอนกประสงค์
11. ราคาผลผลิตดีขึ้น
12. อาชีพเสริม
13. ร้านค้าชุมชน
14. ผลิตภัณฑ์กลุ่มแม่บ้าน
15. ลานตากผลผลิตการเกษตร
16. ผู้นำที่ดี
17. ปัญหาเสพติดลดลง
18. ความเจริญภายในชุมชน ความรักความสามัคคีร่วมมือกัน

3. ด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ พบว่า มีการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมซึ่งสามารถทำได้แก้ปัญหาของกลุ่มได้ เช่น กลุ่มเกษตรกรของตำบลท่างาม ซึ่งการดำเนินงานมีแนวคิดจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเรื่องกินทุกอย่างที่ปลูก ปลูกทุกอย่างที่เรากิน มีการแปรผลผลิตเพื่อขาย มีโครงการของกลุ่มหลายโครงการที่เชื่อมโยงกัน โครงการน้ำหมักชีวภาพ สารสกัดชีวภาพแทนการใช้ปุ๋ยเคมี เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิตข้าว โครงการลานตากข้าวเพื่อให้ผลผลิตข้าวได้ราคาดี ในส่วนของปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้คือ ราคาน้ำมันแพงก็พยายามลดต้นทุนการผลิตในด้านอื่น การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มพบว่า มีเครือข่ายเกิดขึ้นทั้งภายในตำบลและภายนอกตำบล เช่น มีกลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมืองซึ่งจังหวัดพิษณุโลกเป็นเมืองประสูติพระนเรศวร จึงมีการนำไก่มาเลี้ยงเพื่อความสวยงาม และเพื่อการบริโภค

การดำเนินงานของแต่ละกลุ่มพบว่า มีการดำเนินการร่วมกันอยู่ตลอดเวลาแต่ยังต้องอาศัยระยะเวลาการทำงานของกลุ่ม ซึ่งบางครั้งทำงานซ้ำหรือเหมือนไม่ได้ทำ เพราะเป็นการทำงานของภาคประชาชนไม่ได้ถูกขับเคลื่อนโดยระบบราชการที่ต้องทำแบบเร็ว ๆ ให้เห็นผลงาน แต่การดำเนินงานของระบบราชการที่ผ่านมาก็ไม่สามารถทำให้ตำบลท่างามพัฒนาได้อย่างยั่งยืนด้วยชุมชนเองได้ แต่สิ่งที่เกิดจากภาคประชาชนช่วยกันคิด ช่วยกันทำแก้ปัญหาที่พบร่วมกัน อาศัยประสบการณ์ที่ผ่านมาเป็นแนวทางในการปัญหา จึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน การดำเนินงานพบว่าได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชนเองและคนหลาย ๆ ฝ่าย ที่คอยช่วยสนับสนุนมาตลอด

การดำเนินงานของตำบลพบว่า มีปัญหาในการทำงานร่วมกันซึ่งเป็นปัญหาในด้านคนที่ มีทั้งคนที่ตั้งใจช่วยกันทำงานจริง ๆ แต่ก็มีคนที่คอยแต่จับผิดคนอื่นโดยไม่คิดจะทำอะไรเลยอยู่ เฉย ๆ ในขณะที่คนอื่นทำงานร่วมกัน ไม่มีหลักคิด ไม่มั่นใจในการทำงานของตนเอง หวังแต่จะรอ ความช่วยเหลือจากคนอื่น ถึงแม้จะมีการสื่อสารให้เข้าร่วมทำงานร่วมกัน แก้ปัญหาร่วมกัน แต่ก็ยังไม่สามารถเปลี่ยนวิถีคิดของคนบางส่วนได้ จึงต้องใช้ระยะเวลาเพื่อให้เห็นผลของการทำงาน ร่วมกันว่าสามารถทำได้และแก้ปัญหาร่วมกันได้ด้วยชุมชนเอง

4. ด้านการประเมินแผนชุมชนพบว่า การประเมินแผนจากเป้าหมายของการจัดทำ แผนชุมชนคือ ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ซึ่งการจัดทำแผนชุมชนของตำบลทำงานสามารถทำให้ ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ จากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการแก้ปัญหของชุมชน เห็นผลจาก โครงการ กิจกรรมที่เกิดขึ้น ในด้านเศรษฐกิจ ลดต้นทุนได้จริง กำหนดราคาสินค้าเองได้ ไม่ต้องซื้อ ปุ๋ย ยา ในราคาแพงและอันตราย ในด้านสุขภาพมีความปลอดภัยไม่มีสารเคมีปนเปื้อน ประชาชน มีความมั่นใจมากขึ้น เช่น จากแต่ก่อนชาวนาไม่กล้าเก็บผลผลิตไว้กินเองแต่ปัจจุบันก็กล้าเก็บไว้กิน และเป็นสินค้าที่ผู้บริโภคยอมรับด้านความปลอดภัย

การประเมินจากผลกระทบที่เกิดขึ้นพบว่า มีปัญหาเรื่องความเชื่อของคนที่ยากที่จะ เปลี่ยนความคิด โดยเฉพาะผู้นำในโครงสร้างองค์กรปกครองท้องถิ่นยังไม่ค่อยมีวิสัยทัศน์ จึงเป็น ปัญหาการจัดทำแผนชุมชนที่เป็นรูปเล่มแล้วแต่ไม่ได้้นำสู่การปฏิบัติในบางโครงการ และผลจาก การจัดทำแผนชุมชนแล้วมีโครงการหลาย ๆ โครงการที่เข้ามาต่อยอดกับโครงการในแผนชุมชน มีโครงการเซฟซึ่งเน้นเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพของสิ่งแวดล้อมเข้ามาสนับสนุน ส่งผลให้ คนที่ทำงานมีกำลังใจที่จะทำต่อไปเพราะเห็นว่ามีคนที่คิดเหมือนกันมากขึ้น

กรณีศึกษาตำบลไทรย้อย

การจัดทำแผนชุมชนของภาครัฐ

จากเอกสารแผนพัฒนาตำบลไทรย้อย ประจำปี 2547 อำเภอเนินมะปราง จังหวัด พิษณุโลก โดยคณะกรรมการโครงการบูรณาการแผนชุมชนเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและ เอาชนะความยากจนตำบลไทรย้อย และการสัมภาษณ์ นายประโยชน์ สิงโต ผู้อำนวยการ ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลไทรย้อย ในวันที่ 24 มกราคม 2548

การศึกษาสภาพกระบวนการจัดทำแผนชุมชน

1. ด้านการศึกษาสภาพสำรวจข้อมูลตำบล มีการเก็บข้อมูลโดยให้ผู้นำแต่ละด้านใน หมู่บ้าน ซึ่งเป็นกลุ่มแกนนำของปัญหาไปสำรวจข้อมูลปัญหาของหมู่บ้านตนเอง ข้อมูลสภาพ

พื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน จากข้อมูลด้านกายภาพซึ่งมีถนนสามารถเชื่อมโยงได้ทุกหมู่บ้าน ลักษณะพื้นที่เหมาะสำหรับการทำงาน พืชไร่ และไม้ผล มีพื้นที่ภูเขาและเทือกเขาซึ่งสามารถปรับปรุงและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ มีสภาพแหล่งน้ำธรรมชาติและแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นเอง มีพันธุ์ข้าวเศรษฐกิจ พันธุ์พืชไร่ ข้าวโพดลูกผสม ไม้ผล พืชผักต่าง ๆ พันธุ์สัตว์เศรษฐกิจได้แก่ สุกร ไก่พื้นเมือง เป็ดไข่ เป็ดเทศ พันธุ์โคลูกผสมระหว่างพันธุ์พื้นเมืองกับพันธุ์อเมริกันบราห์มัน กระบือพื้นเมือง การประมงมีพันธุ์ปลาได้แก่ ปลาสวาย ปลาดุก ปลาแรด ปลาตะเพียน และกบ

ข้อมูลด้านสภาพเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม ได้แก่ การปลูกข้าว ปลูกพืชไร่ เช่น ถั่วเขียว ข้าวโพด ปลูกไม้ผล เช่น มะม่วง ส้มโอ มะขามหวาน สวนนอกฤดู เกษตรกรบางส่วนจะปรับจ้างนอกพื้นที่ ในการผลิตข้าวและมีแหล่งรับซื้อในท้องที่ตำบล 2 แห่ง คือ สหกรณ์การเกษตรเนินมะปราง 1 แห่ง และทำข้าวเอกชน 1 แห่ง มีการใช้เทคโนโลยีการผลิต การใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมี ด้านสิทธิในที่ดินทำกินของเกษตรกรภายในตำบลไทรย้อย จำนวน 1,595 ครัวเรือน แยกได้ดังนี้ 1) มีสิทธิในที่ดินทำกินของตนเองโดยไม่ต้องเช่า จำนวน 423 ครัวเรือน 2) มีสิทธิในที่ดินทำกินของตนเอง และเช่าพื้นที่เพิ่มเติม จำนวน 654 ครัวเรือน 3) ไม่มีสิทธิในที่ดินทำกิน เช่าเพียงอย่างเดียวจำนวน 518 ครัวเรือน มีเกษตรกรที่อยู่ในวัยแรงงาน 5,480 คน คิดเป็น 62.71% ในด้านข้อมูลการตลาด ผลผลิตข้าวมีแหล่งรับซื้อจากโรงสีและทำข้าวในตำบลประมาณ 20% โรงสีและทำข้าวในอำเภอประมาณ 30% และโรงสีและทำข้าวนอกอำเภอ 50%

ข้อมูลภาวะหนี้สินของเกษตรกรจะกู้ยืมจาก ธกส. สหกรณ์ กองทุนหมู่บ้าน พ้อคำ หรือธนาคารเอกชน เฉลี่ยรายละ 5,000 – 10,000 บาท ปัจจุบันภายในตำบลมีกองทุนช่วยเหลือหมู่บ้านละ 1,000,000 บาท ให้สมาชิกถือหุ้น และกู้ยืมเงินได้ไม่เกินรายละ 15,000 – 20,000 บาท ซึ่งเป็นการแบ่งเบาภาระหนี้สินนอกระบบได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ประชาชนในตำบลยังมีการรวมกลุ่มและเงินทุนของกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ รวม 15 กลุ่ม

การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลสภาพปัญหาของตำบลมีดังนี้

1. ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีสภาพปัญหา คือ 1) การคมนาคมไม่สะดวกในหมู่ที่ 1,3,4,5,6,9,10,12,14,15 2) ไม่มีเอกสารสิทธิในที่ดินทำกิน 3) การประกอบธุรกิจยังไม่มีตลาดเพื่อการเกษตร 4) ลานตาก โรงสี อาจข้าวส่วนรวมยังไม่มี 5) โทรศัพท์สาธารณะไม่ทั่วถึง 6) ในฤดูฝนถนนลูกรังจะเป็นหลุมเป็นบ่อและในฤดูแล้งมีฝุ่นมาก การสัญจรไปมาไม่สะดวก

2. ปัญหาด้านแหล่งน้ำ มีสภาพปัญหา คือ 1) ขาดน้ำเพื่อการเกษตร ขาดแหล่งกักเก็บน้ำ 2) ขาดน้ำเพื่ออุปโภค บริโภคในฤดูแล้ง 3) ไม่มีที่กักเก็บน้ำบริโภคในฤดูแล้ง 4) ระบบประปาและระบบน้ำสะอาดไม่ทั่วถึง

3. ปัญหาด้านเศรษฐกิจ สภาพปัญหา คือ 1) การประกอบอาชีพยังมีรายได้ไม่เพียงพอ 2) ผลผลิตจากการทำการเกษตรราคาตกต่ำ 3) ขาดอาชีพเสริมในช่วงฤดูแล้งว่างจากการทำนา 4) เมล็ดพันธุ์ข้าวไม่มีการเปลี่ยนพันธุ์ทำให้คุณภาพผลผลิตไม่ดีพอ 5) เกษตรกรมีอาชีพทำนาทำไร่ ทำสวน เสี่ยงต่อความไม่แน่นอนของสภาพดินฟ้า อากาศ และราคาของผลผลิต 6) สภาพดินเสื่อมโทรมไม่มีการปรับปรุงบำรุงดิน 7) ราคาปุ๋ยเคมีแพง และสารกำจัดศัตรูพืชมีราคาแพง ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น

4. ปัญหาด้านสาธารณสุข มีสภาพปัญหา คือ 1) การบริการด้านสาธารณสุขของประชาชนยังไม่เพียงพอ 2) เจ้าหน้าที่สาธารณสุขไม่เพียงพอ 3) สถานที่ดูแลเด็กก่อนก่อนวัยเรียนยังมีน้อย 4) การควบคุมโรคติดต่อประชาชนยังมีความตื่นตัวน้อย 5) มีแหล่งโรคระบาดอันตรายในชุมชน 6) ประชาชนขาดความรับผิดชอบ ขาดความรู้

5. ปัญหาด้านสังคม มีสภาพปัญหา คือ 1) การอพยพแรงงานกลับภูมิลำเนาเดิม 2) การรวมกลุ่มกันเพื่อทำการผลิตและต่อรองให้แก่ตนเองมีน้อย 3) ขาดความรู้ความเข้าใจในการรวมกลุ่ม 4) เศรษฐกิจตกต่ำ ประชาชนมีรายได้ต่ำ 5) พื้นที่อยู่ห่างไกลความเจริญ 6) ความยากจน

6. ปัญหาการเมืองการบริหาร มีสภาพปัญหา คือ 1) ขาดความรู้บทบาทหน้าที่ 2) คณะผู้บริหารเปลี่ยนแปลงบ่อยทำให้การเรียนรู้งานไม่ต่อเนื่อง 3) ประชาชนยังขาดความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมทางการเมือง

7. ปัญหาด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม มีสภาพปัญหา คือ 1) ระดับการศึกษาของประชาชนต่ำ 2) ขาดแหล่งความรู้ในหมู่บ้าน 3) ขาดการดำเนินกิจการศาสนา และวัฒนธรรม 4) ประชาชนได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐจนเคยชิน จนไม่ได้คิดช่วยตนเอง

8. ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีสภาพปัญหา คือ 1) ประชาชนขาดความรู้เข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) ขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์และหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ 3) ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายเนื่องจากการขยายตัวของชุมชน 4) การกระจายตัวของฝนไม่ดี มีภัยธรรมชาติคือน้ำท่วม ในช่วงเดือนกรกฎาคม - ตุลาคมของทุกปี

9. ปัญหาอื่น ๆ มีสภาพปัญหาคือ 1) เยาวชนติดยาเสพติด 2) ปัญหาแหล่งท่องเที่ยว ยังไม่มีการส่งเสริม ประชาชนบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือ

2. ด้านการกำหนดแผนชุมชน โดยการจัดเวทีตำบลเชิญผู้นำคือ นายก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และตัวแทนหมู่บ้าน เพื่อให้นำเสนอปัญหาว่าในหมู่บ้านมีปัญหาอะไร และมีความต้องการอะไร ด้านไหน โดยให้ประชาชนในหมู่บ้านระดมความคิด พุดคุยกันในหมู่บ้านก่อนซึ่งประชาชนเองจะรู้ปัญหาว่าต้องการอะไร อย่างไร โดยมีการจัดอันดับปัญหาสำคัญที่ควรได้รับการแก้ไขก่อน-หลัง แล้วสรุปว่าแต่ละหมู่บ้านมีปัญหาและต้องการอะไร จากกลุ่มย่อยในแต่ละหมู่บ้านสู่กลุ่มใหญ่ในระดับตำบล โดยการจัดเวทีตำบลเพื่อกำหนดแผนชุมชนด้านต่างๆ ขอการสนับสนุนจากหน่วยงานในตำบลก่อน แต่บางโครงการหน่วยงานและบุคลากรในตำบลไม่สามารถทำได้ เนื่องจากไม่มีทรัพยากรในการดำเนินงาน แต่บางโครงการก็มีการระดมทุนระดมหุ้นเพื่อนำไว้ซื้ออุปกรณ์ที่จำเป็นจริง ๆ และยังเป็นการให้หน่วยงานที่จะขอสนับสนุนได้เห็นว่าเป็นกลุ่มก็สามารถพึ่งตนเองได้ ส่วนหนึ่งไม่ได้แต่มุ่งแต่ขออย่างเดียว

กำหนดวิสัยทัศน์ของตำบลไทรน้อยเป็นชุมชนเกษตรกรรม ศูนย์เผยแพร่งานหัตถกรรม อนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี ดำรงไว้ซึ่งภูมิปัญญาชาวบ้าน รู้รักสามัคคี ชุมชนเข้มแข็ง สุขภาพแข็งแรง กีฬาเด่น การศึกษาก้าวไกล น้ำไหลไฟสว่าง ทางดีมีงานทำ ธรรมเลิศล้ำ ปราศจากมลพิษ รักษาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการท่องเที่ยว ปลอดภัยาเสพติด

ความต้องการของตำบล คือ 1) มีแหล่งรวบรวมผลผลิตของตำบล ดำเนินการปรับปรุงเมล็ดข้าวพันธุ์ดี แปรรูปผลผลิต ข้าว ขาย ผลผลิต เก็บผลผลิต โดยมีวัตถุประสงค์อำนวยความสะดวก สะดวกต่าง ๆ เช่น ลานตาก ขางข้าว เครื่องอบลดความชื้น โรงสีข้าวชุมชน 2) ดำเนินการเกษตรในชุมชนโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมจะต้องดีขึ้น อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ให้เสื่อมโทรม โดยมีการจัดการที่ดิน แหล่งน้ำ ทุน ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก ได้แก่ ปุ๋ยเคมี สารเคมี หันมาพึ่งปัจจัยภายใน โดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่มีอยู่ ดำเนินการผลิตปุ๋ยชีวภาพ สกัดสมุนไพร ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก 3) ดำเนินการผลิตทางการเกษตร การแปรรูปอาหาร “ผลิตโดยชุมชน ใช้โดยชุมชน เหลือจึงจำหน่าย” โดยคำนึงถึงความปลอดภัยในกำรบริโภค 4) บุคคลในชุมชนมีงานทำ มีรายได้ มีความเป็นอยู่ดีขึ้น ปลอดภัยในทรัพย์สิน สุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ บริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ 5) มีแหล่งเงินทุนในหมู่บ้าน ตำบลที่เป็นของชุมชน ดำเนินการโดยชุมชน

การกำหนดแผนพัฒนาการเกษตรของตำบลไทรย้อย ประกอบด้วย 1) แผนถ่ายทอดเทคโนโลยี 2) แผนส่งเสริมอาชีพ 3) แผนการลงทุน 4) แผนพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และกำหนดแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลไทรย้อย ประกอบด้วย 1) แผนงานสาธารณสุขมูลฐาน 2) แผนงานพัฒนาด้านสังคม 3) แผนงานพัฒนาการเมืองการบริหาร 5) แผนงานโครงสร้างพื้นฐาน 6) แผนงานพัฒนาเศรษฐกิจ 7) แผนงานพัฒนาการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม และนันทนาการ

แผนถ่ายทอดเทคโนโลยี มีโครงการปลูกผักปลอดสารพิษ ส่งเสริมเลี้ยงไก่พื้นเมือง เพื่อเป็นแหล่งอาหารราคาถูกลดรายจ่าย รวมทั้งส่งเสริมสุขภาพอนามัยผู้ผลิตและผู้บริโภค มีวิธีดำเนินงาน คือ ฝึกอบรม ศึกษาดูงาน และการรวมกลุ่ม โดยมีผู้อำนวยการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล คณะกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เป็นผู้รับผิดชอบ มีแหล่งงบประมาณสนับสนุนคือ อบต. กรมอนามัย และกรมส่งเสริมการเกษตร แผนส่งเสริมอาชีพ มีโครงการส่งเสริมเลี้ยงกบ ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ถั่วเขียว โดยมีวิธีดำเนินงาน คือ ฝึกอบรม ศึกษาดูงาน และการรวมกลุ่ม แหล่งงบประมาณสนับสนุนคือ อบต. กรมประมง และกรมส่งเสริมการเกษตร แผนการลงทุน มีโครงการสร้างลานตากข้าว และสถานที่เก็บสินค้าเกษตรพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร โดยการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินงาน แหล่งงบประมาณสนับสนุนจาก อบต. โยธาธิการและผังเมือง แผนพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มีโครงการการปรับปรุงบำรุงดิน พัฒนาอ่างเก็บน้ำเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว จัดทำแปลงสาธิต ปรับปรุงอ่างเก็บน้ำ และทำถนนรอบ ๆ โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านรับผิดชอบดำเนินงาน จัดประชาสัมพันธ์ โดยแหล่งงบประมาณสนับสนุนจาก อบต. กรมพัฒนาที่ดิน และกรมประมง

แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลไทรย้อย ในแผนงานสาธารณสุขมูลฐานมีโครงการจัดอบรมเพิ่มพูนความรู้ อสม. จำนวน 161 คน ซึ่งจัด 12 ครั้ง/ปี จัดอบรม กศศ. จำนวน 480 คน จากหมู่บ้านละ 30 คน โครงการสำรวจและทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย โดยสำรวจเดือนละ 4 ครั้ง ระยะเวลา 12 เดือน รวม 48 ครั้ง ซึ่ง อสม. รับผิดชอบดำเนินการโครงการปรับปรุงศูนย์สาธารณสุขมูลฐานจัดกิจกรรมปรับปรุงซ่อมแซม ศสมช. ให้ใช้การได้ดี จัดซื้อยาและเวชภัณฑ์ที่จำเป็น โครงการชมรมออกกำลังกาย โดยจัดซื้ออุปกรณ์ออกกำลังกาย เครื่องเล่นเทป และวีซีดี 1 เครื่อง โครงการเสี่ยงตามสายจัดซื้ออุปกรณ์ในการต่อเติมหอกระจายข่าว

แผนงานพัฒนาด้านสังคม มีการจัดกิจกรรมคือ การจัดตั้งกองทุน / งบประมาณ จัดกิจกรรม วันผู้สูงอายุ จัดซื้ออาหารเสริมเด็กก่อนวัยเรียน จัดอบรมให้ความรู้เยาวชน / กลุ่มเสี่ยง จัดตั้งงบประมาณสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม จัดตั้งคณะกรรมการตรวจร้านค้า ร้านค้า จัดอบรมสัมมนากรรมการสถานศึกษา จัดอบรมสมนาเกี่ยวกับการป้องกันแก้ไข

ปัญหาเสทติด จัดการแข่งขันกีฬาตำบล จัดการแข่งขันกีฬาเยาวชน จัดหาน้ำดื่มสะอาด และซื้อเครื่องกรองน้ำสำหรับเด็กในโรงเรียน

แผนงานพัฒนาการเมืองการบริหาร มีโครงการก่อสร้างอาคารที่ทำการ อบต.ใหม่ ก่อสร้างสนามกีฬาตำบล การจัดทำป้ายสัญลักษณ์จราจร การปรับปรุงสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล บำรุงซ่อมแซมส่วนที่ชำรุด ก่อสร้างบ้านพักพนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบล 1 หลัง ก่อสร้างรั้วรอบที่ดินขององค์การบริหารส่วนตำบล ก่อสร้างพื้นที่คอนกรีตบริเวณพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล จัดอบรม อปพร.1 รุ่น จัดซื้อรถบรรทุกน้ำดับเพลิง จำนวน 1 คัน

แผนงานด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีโครงการปลูกต้นไม้สองข้างถนน ปลูกไม้ผลตามสภาพพื้นที่ ไม้โอ๊กประสงค์โตเร็ว ปรับปรุงระบบนิเวศนดินน้ำลำธาร สร้างแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำและเพื่อขยายแหล่งน้ำธรรมชาติ แผนงานโครงสร้างพื้นฐาน ก่อสร้างถนนลาดยาง และประปาหมู่บ้าน

แผนงานพัฒนาเศรษฐกิจ มีโครงการสร้างร้านค้า ตลาดนัดชุมชน โครงการสมทบเงินกองทุนส่งเสริมอาชีพ ส่วนแผนงานพัฒนาการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมและนันทนาการ มีโครงการจัดจ้างครูดูแลเด็กก่อนปฐมวัย โครงการงบประมาณสนับสนุนทุนการศึกษาเด็กนักเรียน โครงการส่งเสริมอาชีพการเกษตรในโรงเรียน โครงการจัดแข่งกีฬาเยาวชน โครงการสนับสนุนงบประมาณติดตั้งอินเตอร์เน็ตโรงเรียน ติดตั้งโทรทัศน์สาธารณะในโรงเรียน โครงการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น โครงการก่อสร้างอาคารศูนย์พัฒนาเด็กก่อนปฐมวัย พร้อมอุปกรณ์สนามเด็กเล่น

3. การนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ โดยการกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละแผนงานโครงการ ซึ่งหน่วยงานส่วนใหญ่ที่รับผิดชอบก็ไม่ได้เข้ามาทำงานอย่างจริงจัง และบางโครงการซึ่งมีหน่วยงานรับผิดชอบหลายหน่วยงาน ส่งผลให้ไม่เข้าใจในการดำเนินงานร่วมกัน การทำงานของตำบลไทรย้อยจึงมีคนที่คอยประสานการทำงานคือ ผู้นำชุมชนซึ่งเป็น อสม.ดีเด่นระดับประเทศ และเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมเกษตร ซึ่งคอยประสานให้หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการดำเนินงาน โดยการแนะนำ อบรมให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ จัดให้มีการศึกษาดูงานกับกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งการทำงานในปัจจุบันประชาชนสามารถดำเนินการเองได้ เช่น การรวมกลุ่มของแม่บ้านทำน้ำพริก โดยการใช้พริกที่ปลูกในชุมชน สมาชิกสามารถตกลงและจัดการกันได้เลยโดยไม่ต้องอาศัยงบประมาณจากภายนอกชุมชน

การบริหารจัดการของกลุ่มกิจกรรม ซึ่งสมาชิกในกลุ่มมีส่วนร่วมในการทำงาน โดยกำหนดผู้รับผิดชอบการทำงานในแต่ละด้าน มีผู้นำซึ่งมีความสนใจและมีความรู้ในแต่ละด้านให้คำแนะนำกับสมาชิกในกลุ่ม มีข้อตกลงของกลุ่มร่วมกันทั้งข้อตกลงในกลุ่มใหญ่และข้อตกลงในกลุ่มย่อยซึ่งการดำเนินงานบางโครงการต้องใช้ระยะเวลานานกว่าจะเห็นผล เช่น การใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพ การใช้สารชีวภาพกำจัดศัตรูพืชในนา ประชาชนส่วนมากยังไม่เชื่อที่จะเปลี่ยนมาใช้แต่มีประชาชนส่วนหนึ่งที่กล้าเปลี่ยนและเริ่มเห็นถึงผลผลิตที่เท่ากับการใช้สารเคมี ปุ๋ยเคมี ทั้งยังช่วยลดต้นทุนการผลิต ประชาชนส่วนหนึ่งจึงเริ่มยอมรับ

การทำงานซึ่งบางครั้งมีปัญหาในเรื่องงบประมาณ แต่ก็สามารถแก้ปัญหากันได้ในแต่ละกลุ่ม โดยการแบ่งงบประมาณโครงการส่วนที่ยังไม่สำคัญมากไปช่วยเหลือโครงการที่สำคัญ ๆ ก่อน ซึ่งเป็นปัญหาเร่งด่วน นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านคนที่ไม่ยอมคิดเอง แต่จะเห็นคิดตามกันในกลุ่มใครกลุ่มมัน บางครั้งมีการขัดแย้งกันเพราะการไม่กล้าแสดงความคิดเห็นในการทำงาน แต่เมื่อทำงานไปแล้วคนที่ไม่คิดกลับเอาไปพูดคุยกันว่าทำไม่ได้ ในตำบลไทรย้อยมีประชาชนที่กล้าคิดประมาณ 60-70 % ซึ่งพบว่าทำได้ผ่านการคิดบ่อย ๆ ก็จะทำให้กล้าคิดมากขึ้น

4. ด้านการประเมินแผนชุมชน โดยการติดตามประเมินผลจากแผนพัฒนาเกษตรกรรมของตำบลปี 2547 และการประเมินแผนชุมชนในโครงการบูรณาการแผนชุมชนเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน และเอาชนะความยากจน โดยพิจารณาผลจากการปฏิบัติตามแผนในด้านเศรษฐกิจ ประชาชนกล้าที่จะเปลี่ยนความคิด ดำเนินการตามแผนของชุมชนทำให้ต้นทุนในการผลิตลดลงในด้านสังคมประชาชนเริ่มมีความเข้มแข็งขึ้น มีกลุ่มที่หลากหลาย ซึ่งสามารถดำเนินการเห็นผลชัดเจน และพบว่ากลุ่มมีการทบทวนโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสามารถดำเนินการต่อไปได้หรือกลุ่มต้องปรับเปลี่ยนแนวทางในการดำเนินโครงการ กิจกรรมใหม่ เช่น กลุ่มข้าวกล้องที่ตลาดไม่ค่อยนิยมบริโภคเหมือนที่ผ่านมา จึงต้องหาสินค้าอื่นมาทดแทน ถึงแม้ว่าการติดตามดูผลการดำเนินงานในแต่ละโครงการของตำบลไทรย้อยยังไม่ได้ผล 100% แต่ก็ยังอยู่ในเกณฑ์ที่ดี

การจัดทำแผนชุมชนของภาคองค์กรพัฒนาเอกชน

จากเอกสารแผนแม่บทชุมชนบ้านผาผึ้ง ตำบลไทรย้อย อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานจากกองทุนทางสังคม และการสัมภาษณ์นายไพบุลย์ พรรณนา ผู้นำชุมชนตำบลไทรย้อย และนางสุดใจ ชมภูมี ผู้นำกลุ่มด้านวิสาหกิจชุมชน ในวันที่ 26 มกราคม 2548

การศึกษาสภาพกระบวนการจัดทำแผนชุมชน

1. ด้านการศึกษาสภาพสำรวจข้อมูลตำบล โดยการเก็บข้อมูลพื้นฐานในตำบล ด้านพื้นที่การเกษตร มีการทำนา ทำไร่ ทำสวน มีการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ การทำเกษตรชีวภาพ ซึ่งมีทั้งที่ซื้อมาใช้และทำเอง มีการเลี้ยงสัตว์ ประชาชนได้รับความรู้ในด้านการเกษตรจากทางวิทยุ โทรทัศน์ เจ้าหน้าที่ด้านเกษตร ผู้นำชุมชน และจากการศึกษาดูงานในที่ต่าง ๆ โดยประชาชนสนใจที่จะอบรมในเรื่องการเลี้ยงสัตว์ แปรรูปผลิตภัณฑ์ เกษตรปลอดสารพิษ ทอเสื่อ จักสาน ทำดอกไม้ประดิษฐ์ ทำผ้าเช็ดเท้า เลี้ยงไก่พื้นบ้าน เลี้ยงปลา ก่อฝายบ่อน้ำ รับจ้างเย็บผ้าโหล ซึ่งจะเป็นอาชีพเสริม แต่ยังมีปัญหาการขาดความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินการ

ข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติ มีแหล่งน้ำสาธารณะ ที่ดินสาธารณะ ข้อมูลด้าน สาธารณสุขประชาชนดูแลสุขภาพด้วยตัวเอง โดยการออกกำลังกาย กินอาหารให้ครบ 5 หมู่ มีการใช้สมุนไพรในครอบครัว และประชาชนยังมีความคิดเห็นต่อบริการด้านสุขภาพของรัฐว่าดี ข้อมูลรายรับ รายจ่าย ในด้านต่าง ๆ มีดังนี้ ด้านบริโภค 40,354,348 บาท ค่าเครื่องดื่ม 3,216,176 บาท ค่าผัก 3,307,895 บาท ค่าเนื้อทุกชนิด 8,889,566 บาท ค่าข้าวสาร 10,808,325 บาท ค่าผลไม้ 2,661,313 บาท ค่าขนม 3,505,236 บาท ค่าเช่า 1,938,536 บาท ค่าฟริก 1,662,843 บาท ค่าหอม กระเทียม 1,607,523 บาท ค่าเครื่องปรุงอาหาร 5,320,203 บาท ด้านอุปโภค 17,932,856 บาท ด้านพัฒนาคุณภาพชีวิต 13,866,184 บาท

ข้อมูลรายจ่ายด้านต้นทุนการผลิตรวม 42,200,960 บาท คือ ค่าปุ๋ย 10,930,288 บาท ค่าเช่าที่ดิน 4,923,294 บาท ค่าจ้างแรงงาน 7,084,678 บาท ค่าน้ำมันรถ 6,318,960 บาท ค่าอุปกรณ์ ค่าซ่อม 6,370,105 บาท ค่าดอกเบียร์หนี้สิน 6,571,635 บาท รวมทั้งสิ้น 42,200,960 บาท รายจ่ายฟุ่มเฟือย 28,339,540 บาท มีดังนี้ ค่าบุหรี่ 2,772,112 บาท ค่าเหล้า เบียร์ 3,953,092 บาท ค่าโทรศัพท์ 5,046,361 บาท ค่าหอย 13,349, 203 บาท การ์ดงานสังคม 1,888,979 บาท การท่องเที่ยว 1,046,887 บาท รายจ่ายซึ่งส่วนหนึ่งทำให้เกิดภาระหนี้สินของชุมชนกับ ธกส ธนาคาร แหล่งเงินนอกระบบ (รวมเจ้าหนี้ทุกคน) กองทุน กลุ่ม ธนาคารในชุมชน รวมทั้งภาระดอกเบียร์หนี้สินด้วย รวมรายจ่าย 145,910,064 บาท รวมรายรับ 113,616,431 บาท รวมหนี้สิน 55,468,317 บาท

ข้อมูลปัญหาของตำบลที่สำคัญคือ ปัญหาด้านเกษตรจากต้นทุนการผลิตสูง ผลผลิต ราคาตกต่ำ ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในพื้นที่ที่ทำ ทำให้ไม่สามารถขุดบ่อได้จึงขาดแหล่งน้ำ ไม่มีตลาดรองรับพืชผล การใช้สารเคมีมากเกินความจำเป็น ปัญหาด้านสุขภาพของประชาชน คือโรคติดต่อ ปัญหาการไม่มีอาชีพเสริมหลังฤดูเก็บเกี่ยว ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคมไม่สะดวก เป็นบางสาย ไฟฟ้ามีไม่ตลอดหมู่บ้าน สนามกีฬาไม่มี ปัญหาด้านสังคมคือ สิ่งเสพติด

คนขาดความร่วมมือกันในกลุ่มชนต่างคนต่างอยู่ต่างคิด และต่างทำ ความไม่รู้ของคนที่ชอบทำตาม กระแส ปัญหาด้านเศรษฐกิจ รายได้ไม่เพียงพอ และการว่างงาน

จากข้อมูลปัญหาของตำบลประชาชนได้นำมารวมกันคิดว่าจะแก้ปัญหาได้อย่างไร ซึ่งจาก ข้อมูลพบว่า การที่ประชาชนไม่มีความรู้ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ จำนวนมาก ทั้งนี้เพราะประชาชน ไม่มีการเรียนรู้ในกลุ่มชนจึงต้องมีศูนย์การเรียนรู้ เพื่อให้มีการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ของตำบลไว้ที่ ศูนย์ เพื่อเป็นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้รู้กับผู้ไม่รู้ มีวิทยากรเพื่อให้ข้อเสนอแนะ วิธีการทำงาน ว่าจะทำอย่างไร เพื่อให้ประชาชนสามารถดำเนินงานปฏิบัติได้จริง ศูนย์การเรียนรู้ของกลุ่มชนจึง เป็นจุดเริ่มต้นความคิดการพึ่งตนเองของกลุ่มชน ความคิดที่จะพึ่งราชการจึงหมดไป แต่พบว่า ประชาชนจะให้ราชการสนับสนุนสิ่งที่ประชาชนทำมากกว่าชี้แนะ นอกจากนี้ยังมีองค์การพัฒนา เอกชนที่เข้ามาสนับสนุนช่วยเหลือให้ประชาชนมีแผนการพัฒนา ดำเนินงานที่เริ่มจากประชาชนเอง

2. การกำหนดแผนชุมชน จากเวทีในระดับหมู่บ้านก่อน โดยกำหนดผู้รับผิดชอบ ปัญหาในแต่ละด้าน ร่วมกันคิดวิเคราะห์จากปัญหาภายในกลุ่มและปัญหาจากภายนอกกลุ่มซึ่งมี ผลกระทบต่อกลุ่ม เพื่อจัดเป็นแนวทางแก้ไขโดยการจัดเรียงปัญหาตามลำดับความสำคัญของ ปัญหา ในกรณีที่มีความขัดแย้งกันตกลงกันไม่ได้ ก็มีการใช้เวทีกลางในระดับตำบลช่วยไกล่เกลี่ย โดยใช้เหตุผลพูดคุยกันแล้วจัดทำประชาคมเพื่อกำหนดกิจกรรมแก้ปัญหาของกลุ่ม ซึ่งมีหลักคิดว่า จะทำอะไร ทำอย่างไร ทำไม่ต้องทำ แล้วได้ประโยชน์อะไรจากการทำ ใครเป็นคนทำ ทำที่ไหน มี การกำหนดช่วงระยะเวลาที่จะต้องรายงานผล การทำงานของกลุ่มประชาชนสามารถดำเนินการได้ เองจากทุนในชุมชนที่มี และขอความสนับสนุนด้าน งบประมาณ ด้านบุคลากรเพื่อเป็นวิทยากรให้ คำแนะนำ ขอความสนับสนุนจาก อบต. ซึ่งเป็นหน่วยงานในชุมชน และหน่วยงานที่สนับสนุน ภายนอกชุมชนทั้งภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน

พบว่ามี การสรุปเวทีสัมมนาถอดบทเรียนแผนแม่บทชุมชนพึ่งตนเอง อำเภอเนินมะปราง จากเครือข่ายเกษตร เครือข่ายสิ่งแวดล้อม เครือข่ายการเงิน เครือข่ายธุรกิจชุมชน โดยมีวิทยากร ผู้รู้ในชุมชนและนอกชุมชนให้ความรู้ ดำเนินการเสนอประเด็นแลกเปลี่ยนพิจารณาเพื่อหาแนว ทางการแก้ไข จัดลำดับความสำคัญของปัญหาเพื่อกำหนดแผนของชุมชน

กำหนดวิสัยทัศน์ โดยสิ่งที่ชุมชนอยากเห็นร่วมกันหรืออยากให้เกิดขึ้น คือ ความเป็นอยู่ที่ ดีมีสุขภาพแข็งแรง ปลอดภัยจากโรคติดต่อ มีความสามัคคีกันในชุมชน ให้มีการสร้างศูนย์เด็กเล็ก ในหมู่บ้าน มีโทรศัพท์ในหมู่บ้านที่ใช้ได้ มีแหล่งน้ำทำการเกษตร มีถนนคอนกรีตตลอดสาย

มีประปาโทรศัพท์ในหมู่บ้าน ขยายเขตไฟฟ้าในหมู่บ้าน โรงสีข้าวขนาดเล็กภายในหมู่บ้านพร้อม
ฉางข้าวขนาด 50 ตัน เครื่องปั้นวัสดุเพื่อทำปื้ยมัก จึงร่วมกันกำหนดแนวทางแก้ปัญหาต่างๆ
โดยกำหนดโครงการ กิจกรรม ที่จะดำเนินการต่อไป

1. ปัญหานี้สิน ความยากจน ดันทุนการผลิตสูง จึงมีโครงการ 1) ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่
จำเป็น 2) ลดการใช้ น้ำมัน 3) ประกันราคาข้าว 4) ลดต้นทุนการผลิต 5) แปรรูปผลิตภัณฑ์
6) อบรมใช้ปุ๋ยชีวภาพแทนสารเคมี 7) เพิ่มรายได้โดยทำอาชีพเสริม 8) ส่งตัวแทนหมู่บ้าน
จำนวน 2-3 คน เข้าประชุมโรงเรียนแกนนำเกษตร

2. ปัญหาด้านการเกษตร จึงมีโครงการ 1) รวมกลุ่มเพื่อต่อรองราคาสินค้า 2) ลดต้นทุน
การผลิต 3) เพิ่มคุณภาพการผลิต 4) ทำการเกษตรโดยการปลูกพืชอายุสั้น

3. ปัญหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร จึงมีโครงการ 1) ขุดลอกคลอง 2) ทำฝายกั้นน้ำ
3) สร้างฝายกั้นน้ำสั้นเพื่อกักเก็บน้ำบ่อบาดาล ประชาชนขนาดใหญ่

4. ปัญหาการศึกษา จึงมีโครงการ 1) ทำประชาคมในกลุ่มผู้ปกครอง ผู้นำ 2) อบรม
นักเรียนเรื่องการจราจร

5. ปัญหาการรับรู้ข่าวสารไม่ทั่วถึง จึงมีโครงการ 1) ปรับปรุงหอกระจายข่าวเสียงตาม
สายให้ครอบคลุม 2) ของบประมาณจาก อบต. เพื่อจัดสร้างศูนย์ข้อมูล 3) สร้างที่อ่านหนังสือ
ประจำหมู่บ้าน

6. ปัญหาการคมนาคมไม่สะดวก จึงมีโครงการ 1) ลาดยาง 2) ถนนคอนกรีตในหมู่บ้าน

7. ปัญหาไฟฟ้าไม่ทั่วถึง มีโครงการของบประมาณในการขยายไฟฟ้า

8. ปัญหาไม่มีน้ำสะอาดดื่มเพียงพอ มีโครงการ 1) เสนอขอสร้างประปาจากหน่วยงาน
ต่าง ๆ 2) สร้างบ่อน้ำใช้ให้เพียงพอ

9. ปัญหาที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ และงดการเสียภาษี มีโครงการยื่นหนังสือ 50,000 คน
กับสภาที่ปรึกษาและวุฒิสภา

3. ด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ จากสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละด้านใน
ตำบลพบว่า เกิดผู้นำในแต่ละด้านเพื่อรวมกลุ่มประชาชนที่มีปัญหาเดียวกัน พุดคุยแลกเปลี่ยน
ความรู้ประสบการณ์กัน เพื่อกำหนดโครงการ กิจกรรม แก้ปัญหาของกลุ่มตนเองได้อย่างไร โดย
การดูจากศักยภาพของชุมชนว่าสามารถทำได้หรือไม่ ทั้งนี้ได้ให้คนที่สนใจและมีความเชี่ยวชาญ
เป็นผู้นำหาสมาชิกในกลุ่มในการดำเนินงาน และขอรับการฝึกอบรมเพิ่มทักษะในการดำเนินงาน
ซึ่งการดำเนินงานบางเรื่องก็ทำกันอยู่บ้างแล้ว และมีภูมิปัญญา มีทรัพยากรในชุมชนที่จะ

ดำเนินการได้ โดยมีทั้งการทำเพื่อใช้เอง ทำเป็นอาชีพเสริม และทำเป็นธุรกิจซื้อขาย ซึ่งกลุ่มได้มีการทดลองแปรรูปให้เป็นสินค้าต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ภาวะความต้องการของตลาด

พบว่าการทำงานร่วมกันของกลุ่มมีการเรียนรู้ร่วมกัน จากแต่เดิมที่มีผู้นำคอยคิดให้ประชาชนเริ่มมีความรับผิดชอบทำกันเอง รวมกลุ่มกันแก้ปัญหา เมื่อมีปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่มจะใช้วิธีการประชุมร่วมกัน ให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นที่ความหลากหลาย โดยกลุ่มมีการจัดประชุมอย่างต่อเนื่อง การดำเนินงานของกลุ่มมีทั้งประสบผลสำเร็จและไม่สำเร็จ สมาชิกของกลุ่ม ต้องอาศัยความอดทนในการทำงานร่วมกัน ต้องทำกันให้ได้เองเพราะที่ผ่านมากลุ่มที่ทำตามภาครัฐไม่สามารถแก้ปัญหาให้กับกลุ่มได้ เนื่องจากเมื่อรัฐมีนโยบาย โครงการใดมากกลุ่มก็ทำตามแต่เมื่อนโยบายเปลี่ยน โครงการหลายโครงการก็ไม่สามารถทำได้ต่อเนื่อง กลุ่มก็ต้องเลิกโครงการไป สมาชิกในกลุ่มเองจึงไม่สามารถรวมกลุ่มกันได้อย่างต่อเนื่อง

พบว่าสมาชิกของแต่ละกลุ่มกิจกรรม ก็จะเป็นสมาชิกอยู่ในกลุ่มอื่น ๆ อีกด้วย เพราะมีกลุ่มกิจกรรมที่หลากหลายทำให้แต่ละกลุ่มสามารถพึ่งพา ช่วยเหลือกันได้เมื่อมีปัญหา เช่น การจัดอบรมของหน่วยงานภายนอกตำบล ก็สามารถให้คนในกลุ่มอื่นที่ไปอบรมกลับมาถ่ายทอดให้กับคนในกลุ่มที่ไม่ได้ไปได้ มีการระดมทุนของแต่ละกลุ่ม ทำให้กลุ่มต่าง ๆ มีเงินทุนสามารถให้สมาชิกยืมไปลงทุนได้ แต่ถึงปีก็ต้องส่งคืน ในตำบลมีกลุ่มใหญ่คือกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต โดยทุกกลุ่มจะเป็นสมาชิก และทุกเดือนในวันที่ 28 มีการฝากออมทรัพย์ตามความสามารถ

การทำงานพบว่ามีหน่วยงานในท้องถิ่นคือ อบต. และ อบจ. เข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนในการดำเนินงานของกลุ่ม มีหน่วยงานภายนอก เช่น พัฒนาชุมชน อุตสาหกรรม พาณิชย คุนยาศิลป์ชีพ ประมง เข้ามาสนับสนุนด้านงบประมาณ ด้านวิชาการ วัสดุ อุปกรณ์ และมีเครือข่ายของแต่ละกลุ่ม เช่นกลุ่มอาชีพเหมือนกันเป็นเครือข่ายกัน แต่ผลงานที่ทำได้ก็จะแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะ เป็นเครือข่ายพูดคุยกันถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และเป็นเครือข่ายไปอบรมดูงานด้วยกัน โดยให้บุคคลที่สามารถบันทึก จดจำข้อมูล แล้วนำมาถ่ายทอดให้กับเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือกัน

ปัญหาเรื่องงบประมาณของตำบลพบว่าไม่มี เพราะสามารถแก้กันได้ เช่นสมาชิกทุกคนหัวปิ่นโตข้าวมากิน ทำให้ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย มีปัญหาขาดอุปกรณ์ เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องพิมพ์ดีด ซึ่งมีการขอจากองค์กรภายนอก โดยเฉพาะหน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชนต่าง ๆ ซึ่งมีส่วนที่สมาชิกพอระดมทุนช่วยเหลือกันได้ โดยอาศัยทรัพยากรในชุมชน และยังมีการบริหารจัดการให้สมาชิกอย่างยุติธรรม มีการแบ่งเปอร์เซ็นต์เพื่อทำการสาธารณประโยชน์ให้กับตำบล ซึ่งทำให้ไม่ต้องขอจากหน่วยงานภายนอก

พบว่า การดำเนินงานมีปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานราชการซึ่งติดอยู่ที่ระบบหน้าที่การทำงานแบบ แยกส่วน แบ่งแยกระหว่างหน่วยงานในกระทรวงต่าง ๆ และมีระบบผู้บังคับบัญชาซึ่งไม่อนุญาต ให้เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานเข้าไปทำงานในเรื่องที่หน่วยงานไม่ได้รับผิด แต่ในภาคประชาชนปัจจุบัน การทำงานต้องทำร่วมกันทุกภาคส่วน ทำให้เกิดเกิดการขัดแย้งกันขึ้นระหว่างภาคประชาชนกับ ภาครัฐ แต่เมื่อมีการทำงานร่วมกันในพื้นที่จริง ๆ จึงเกิดการยอมรับว่า ปัญหาเรื่องต่าง ๆ มีความ เชื่อมโยงกัน เช่น เรื่องสุขภาพก็เชื่อมโยงกับเรื่องเกษตร และสิ่งแวดล้อม ทำให้ส่วนราชการยอมรับ และให้เจ้าหน้าที่เข้ามาสนับสนุนร่วมกันหลายฝ่าย

4. ด้านการประเมินแผนชุมชน จากการติดตามดูโครงการ กิจกรรมพบว่าประชาชน สามารถแก้ปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ได้ โดยคนในชุมชนเองเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมิน เป็น การประเมินจากผลที่เกิดขึ้น ซึ่งมีกิจกรรมที่หลากหลาย ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ ในด้าน เศรษฐกิจพบว่าไม่อาจประเมินผลเป็นตัวเลขได้เพราะประชาชนไม่ได้ทำเพื่อความมั่งคั่งหวังผล กำไร แต่ทำเพื่อพออยู่พอกิน สามารถแก้ปัญหาการว่างงานได้ ลดค่าใช้จ่ายต้นทุนได้ ในด้าน สังคม ครอบครัวไม่แตกแยก มีความสามัคคีในชุมชน ในด้านการเกษตรซึ่งในอดีตที่ผ่านมามีการ ตราจหาสารพิษตกค้างพบว่า มีลุ่มไม่ปลอดภัยในปีแรกจำนวนมาก แต่หลังจากทำเกษตร ชีวภาพใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ตามแผนชุมชน สารที่พบลดลงเห็นชัดเจนจากจำนวนคนที่ไม่ ปลอดภัยลดลง ซึ่งเป็นตัวชี้วัดในด้านสุขภาพ และยังส่งผลให้ด้านเศรษฐกิจคนที่ใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ก็สามารถลดต้นทุนในการผลิตได้ด้วย ทั้งนี้ประเมินแผนของชุมชนไม่มีการแต่งข้อมูล

การประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชน พบว่า ชาวบ้านยังไม่เข้าใจไม่เปิดเผยข้อมูลที่แท้จริง การเก็บข้อมูลจึงยังไม่ได้ข้อมูลที่แท้จริง เมื่อนำ ข้อมูลมาวิเคราะห์ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ซึ่งชุมชนได้ใช้วิธีการนั่งคุยกันในกลุ่มเล็ก ๆ แบบเป็น กันเอง เป็นการเสวนาถามเรื่องปัจจุบันพูดคุยกันธรรมดาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงออกมาเช่น ใช้ การถามว่าปีนี้ได้ข้าวเยอะไหม เสียค่ายา ค่าปุ๋ยไปเท่าไร ซึ่งถ้าถามข้อมูลจริง ๆ แบบเป็นทางการ ก็จะได้ข้อมูลจริง โดยเฉพาะถ้าหน่วยงานราชการ หน่วยงานจากภายนอกเข้ามาเก็บข้อมูล ทั้งนี้ ยังพบว่า การเก็บข้อมูลของตำบลไทรน้อยยังไม่ใช้ข้อมูลที่แท้จริง แต่ก็ได้ข้อมูลบางส่วนซึ่งถือว่าเป็น ข้อมูลที่ดี การจัดเก็บข้อมูลของตำบลไทรน้อยทั้ง 13 หมู่ซึ่งเป็นเอกสารแต่ประชาชนยังไม่ สามารถดึงออกมาเป็นแผนปฏิบัติการได้ จึงทำให้ตำบลไทรน้อยหยุดการเก็บข้อมูลเพื่อการทำแผน ชุมชน และประกอบกับผู้นำต้องรับภาระในหลายด้าน แต่เมื่อ พอช. เข้ามาสนับสนุนเรื่องแผน แม่บทชุมชน ต่อจาก SIP อำเภอเนินมะปราง ขอทำทั้งอำเภอเป็นยุทธศาสตร์ของอำเภอ ซึ่งมีการ เชิญภาคประชาชนเข้าไปบูรณาการจัดทำแผนอำเภอ เป็นการผลักดันของภาคประชาชนเรื่องการ

ทำแผนชุมชนเข้าไปถึงระดับนโยบายทำให้เป็นนโยบาย หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งราชการและหน่วยงานในท้องถิ่น เช่น อบต. พบว่ามีการจัดทำแผนพัฒนาตำบลให้สอดคล้องกับแผนของชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานต่าง ๆ เห็นเป็นรูปธรรม

กรณีศึกษาตำบลวังพิกูล

การจัดทำแผนชุมชนของภาครัฐ

จากเอกสารแผนพัฒนาการเกษตรตำบลวังพิกูล ปี 2547 อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก โดยสำนักงานเกษตรอำเภอวังทอง และการสัมภาษณ์ นายสุธีร์ ทองนาค ผู้อำนวยการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลวังพิกูล ในวันที่ 25 มกราคม 2548

การศึกษาสภาพกระบวนการจัดทำแผนชุมชน

1. ด้านการศึกษาสภาพสำรวจข้อมูลตำบล ซึ่งหน่วยงานของภาครัฐได้นำข้อมูลการศึกษาสภาพ สำรวจข้อมูลตำบลจากภาคประชาชนมาใช้ศึกษา ซึ่งมีข้อมูลสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชน รวมทั้งข้อมูลทางด้านกายภาพ สถานที่ตั้ง ซึ่งตำบลวังพิกูลตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ห่างจากอำเภอวังทอง 8 กิโลเมตร การคมนาคมใช้เส้นทางหลวงในท้องถิ่น เป็นถนนลาดยางเชื่อมระหว่างอำเภอและตำบล การสัญจรของหมู่บ้านค่อนข้างสะดวก มีบางหมู่บ้านมีปัญหาในฤดูฝนเพราะลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มมีน้ำท่วมขัง มีพื้นที่ราบลุ่ม 95% ลักษณะเป็นดินเหนียว ดินเหนียวร่วนปนทราย มีการระบายน้ำไม่ดี ความอุดมสมบูรณ์ของดินปานกลาง เหมาะสมกับการทำนา มีพื้นที่ดอน 5% ลักษณะเป็นดินร่วนปนทราย มีการระบายน้ำดี มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง เหมาะสมกับการปลูกพืชไร่และไม้ผล สภาพของแหล่งน้ำมีแม่น้ำเข็ก เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติสำคัญ มีสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า 3 จุด บึง 4 แห่ง บ่อบาดาลน้ำตื้น 26 แห่ง บ่อโยค 15 แห่ง ประปาหมู่บ้าน 15 แห่ง สภาพการผลิตมีแหล่งผลิตข้าวศักยภาพดีของอำเภอวังทอง เนื่องจากพื้นที่มีลักษณะเหมาะสมและประชาชนก็มีความชำนาญในด้านเกษตร มีพื้นที่ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น มีการเลี้ยงสัตว์ เลี้ยงไก่พื้นเมือง เพื่อการบริโภคในครัวเรือน การเลี้ยงไก่เนื้อของบริษัทเอกชน การเลี้ยงสุกรขุนเพื่อการจำหน่ายแต่มีเพียงเล็กน้อย มีการอนุรักษ์และส่งเสริมการเลี้ยงปลา พบว่าในตำบลวังพิกูลมีกลุ่มกิจกรรมหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มผลิตปุ๋ยชีวภาพ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า กลุ่มจักสานไม้ไผ่ กลุ่มทำดอกไม้จันทร์ ซึ่งเป็นการสร้างรายได้ในช่วงว่างเว้นจากฤดูทำนา และมีกองทุนที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ

สภาพด้านสังคม พบว่าประชากรส่วนใหญ่เป็นคนที่ยอพยพมาจากหลายท้องถิ่น จากภาคอีสาน ภาคตะวันตกและภาคกลางตอนล่างเช่น จังหวัดนครปฐม จังหวัดราชบุรี โดยมีผู้ได้สังเกตและสรุปว่าส่วนใหญ่จะเป็นคนไทยไซ่ง่า ซึ่งยังคงรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมจนปัจจุบัน เช่นความเชื่อเรื่องการเซ่นไหว้ผีบ้านผีเรือนหรือที่เรียกกันตามในหมู่บ้านคือการเซ่นเรือนของชาวไทยไซ่ง่า ประชากรในตำบลส่วนใหญ่จะอยู่ในวัยแรงงาน ในด้านการศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาภาคบังคับคือ ประถมปีที่ 4 และประถมปีที่ 6 จากข้อมูลแนวโน้มการศึกษาประชากรจะดีขึ้นเนื่องจากการเรียนการสอนภาคสมทบของ กศน. ทำให้มีผู้นำท้องถิ่นและประชากรในตำบลสนใจศึกษาเพื่อยกระดับการศึกษาของตนเองมากขึ้น

สภาพปัญหาของตำบล มีพื้นที่การถือครองที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ์เฉลี่ยการถือครองต่อครอบครัวค่อนข้างน้อย มีปัญหาในบางพื้นที่มีน้ำท่วมขังตลอดปีไม่สามารถเพาะปลูกได้ บางครั้งน้ำท่วมทำให้เกษตรกรได้รับความเสียหาย และปัญหาในช่วงฤดูแล้งน้ำในแม่น้ำวังทองไม่เพียงพอปัญหาด้านราคาผลผลิตตกต่ำและผลผลิตไม่มีคุณภาพ ปัญหาต้นทุนในการผลิตสูง ปัญหาการอพยพแรงงานสู่ภาคอุตสาหกรรมและเป็นแรงงานก่อสร้างในเขตเมือง

พบว่าปัญหาในการรวมกลุ่มที่ไม่มีการดำเนินธุรกิจอย่างต่อเนื่อง เพราะเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานของกลุ่มมีภารกิจหลายด้านไม่สามารถปฏิบัติงานกลุ่มได้เต็มที่ มีปัญหาภาวะหนี้สินเป็นหนี้ในระบบ หนี้จากสถาบันการเงิน ปัญหาด้านสุขภาพอนามัยเพราะซึ่งคลุกคลีอยู่กับการใช้สารเคมีในไร่นา ปัญหาการทำผิดกฎหมายด้านการประมง ปัญหาด้านการคมนาคมในช่วงฤดูฝนเนื่องจากถนนชำรุดและเป็นถนนดิน ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาการทะเลาะวิวาท ปัญหายาเสพติด และปัญหาด้านคนซึ่งขาดความคิดเป็นตัวของตัวเอง

2. การกำหนดแผนชุมชน พบว่า มีการเชิญคณะกรรมการแต่ละหมู่บ้านที่เป็นตัวแทน หมู่ละ 5 คน รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาร่วมเวทีตำบลเพื่อเสนอปัญหา จัดลำดับความสำคัญของปัญหา โดยการใช้มติของที่ประชุมในระดับตำบลเพื่อกำหนดแผนงาน โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ การนำศักยภาพของตำบลวังพิถูลซึ่งอยู่ใกล้สถานที่ที่เป็นแหล่งวิชาการคือ ศูนย์วิจัยข้าว จึงได้มีโครงการวิจัยพันธุ์ข้าวและชายพันธุ์ข้าวให้เกษตรกรในราคาที่ถูก มีสภาพพื้นที่ที่เหมาะสมในการเลี้ยงเปิดโดยวิถีธรรมชาติ จึงมีการส่งเสริมเป็นอาชีพในท้องถิ่นเพื่อลดปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงาน ส่งเสริมให้กลุ่มดำเนินโครงการธุรกิจ โดยการระดมเงินทุนและส่งเสริมการตลาดโดยเน้นโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โครงการอบรมให้ความรู้เน้นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โครงการรณรงค์ ละ เลิก ยาเสพติดจนมีหมู่บ้านปลอดยาเสพติด เป็นเขตที่สามารถ

ควบคุมได้ โครงการตีไฟฟ้าในเขตชุมชนและที่สาธารณะ โครงการจัดตรวจเฝ้าระวังและสายตรวจประจำหมู่บ้าน

3. การนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ พบว่ามีการนำแผนที่กำหนดไว้ให้ผู้นำ อบต. ในแต่ละหมู่บ้านไปเป็นข้อมูลในการเสนอแผนของชุมชนเมื่อเปิดสมัยการประชุมของสภา เพื่อให้แผนชุมชนได้รับการพิจารณาเข้าสู่แผนพัฒนาตำบล โดยให้ อบต. เข้ามาช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินงานต่าง ๆ รวมทั้งนำเสนอแผนชุมชนซึ่ง อบต. ไม่สามารถดำเนินการได้สู่จังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแผนชุมชน เพื่อการพิจารณาจัดสรรให้ความช่วยเหลือโครงการ กิจกรรม ซึ่งโครงการจากแผนชุมชนสามารถทำได้และแก้ปัญหาได้จริง ๆ เป็นบางโครงการ เช่น โครงการศูนย์ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ ศูนย์ปรับปรุงพันธุ์ข้าวในพื้นที่ทำให้ประชาชนได้รับความช่วยเหลือในการขยายพันธุ์พืช รวมทั้งการจำหน่ายพันธุ์พืชในราคาถูกให้กับเกษตรกร

4. การประเมินแผนชุมชน จากผลการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติพบว่า ประชาชนได้รับความช่วยเหลือโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ได้จริงส่วนหนึ่ง แต่ยังมีปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนคือ ประชาชนยังให้ความสำคัญกับการเข้าประชุมน้อยและไม่ค่อยคิดที่จะทำอะไรด้วยชุมชนเอง ซึ่งแนวทางการแก้ไขโดยพยายามเน้นที่ตัวผู้นำชุมชน ให้เกณฑ์คนมามาก ๆ จะได้มีความหลากหลายของความคิด

การจัดทำแผนชุมชนของภาคองค์กรพัฒนาเอกชน

จากเอกสารแผนแม่บทชุมชนตำบลวังพิถูล อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก โดยสำนักงานกองทุนเพื่อสังคมสนับสนุนงบประมาณและการสัมภาษณ์ 1) นางสมคิด ศรีสม

2) นายสมบุญ ภูงหล้า ผู้นำด้านการพัฒนาชุมชน ในวันที่ 25 มกราคม 2548

การศึกษาสภาพกระบวนการจัดทำแผนชุมชน

1. ด้านการศึกษาสภาพสำรวจข้อมูลตำบล ใช้วิธีการตั้งแกนนำของหมู่บ้านหมู่ละ 10 คน ซึ่งเป็นคนที่สนใจอยากแก้ปัญหาของหมู่บ้านตัวเอง โดยแกนนำทั้ง 10 คน ต้องมีความเข้มแข็ง จากแกนนำ 13 หมู่บ้านทั้งหมดรวมเป็น 130 คน ซึ่งจริง ๆ มีไม่ถึง 100 คน ให้แกนนำไปซักถาม พูดคุยโดยใช้แบบสอบถามของสำนักงานกองทุนเพื่อสังคม ใช้วิธีการถามตัวต่อตัวซึ่งประชาชนกล้าตอบและไม่กลัวโกหก เพราะคนถามเป็นคนในหมู่บ้านก็จะรู้ว่าประชาชนโกหกหรือไม่ ถ้ายังไม่แน่ใจว่าได้ข้อมูลจริงก็ใช้การถามย้ำว่าแน่หรือ รวมทั้งการเข้าไปเก็บข้อมูลซ้ำเพื่อการเก็บข้อมูลทุกเรื่องในหมู่บ้านจึงต้องใช้เวลา แกนนำต้องรอ ต้องอดทนยอมเหนื่อย และต้องเป็นคนที่รักถิ่นฐาน เพื่อให้ได้ข้อมูลปัญหา แนวทางการพัฒนากำหนดเป็นแผนของชุมชน

พบว่า การเก็บข้อมูลของตำบลมีปัญหาเพราะคนบางกลุ่มไม่เห็นด้วยไม่ให้ความร่วมมือ โดยเฉพาะหน่วยงานราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งยังไม่เห็นความสำคัญของการเก็บข้อมูล เนื่องจากข้อมูลที่เก็บไม่ตรงกับข้อมูลของ จปฐ. แกนนำจึงต้องให้การพูดคุยกันทั้งในระดับบุคคล และกลุ่ม อธิบายเหตุผลว่าเป็นการเก็บข้อมูลใหม่ เนื่องจากข้อมูลจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งคนในแต่ละกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจต่างกัน มีทั้งคนที่คิดสร้างสรรค์ คนที่คิดขวางกันทำลาย จึงเป็นปัญหาด้านคนซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ทำให้ความเข้าใจค่อนข้างลำบาก ต้องอาศัยความเข้มแข็งของแกนนำกระตุ้นให้เห็นถึงประโยชน์จากการเก็บข้อมูลเพื่อนำมาทำแผนของชุมชนเราเอง

แกนนำของตำบลซึ่งส่วนหนึ่งเป็น อบต. และผู้ใหญ่บ้าน มีแนวคิดการพัฒนาตำบลร่วมกัน เนื่องจากเป็นผู้นำซึ่งเห็นปัญหาของตำบลอยู่แล้ว แม้จะมีเครือข่ายภายนอกตำบลที่ยังแคบอยู่ แต่เมื่อภาครัฐมีนโยบายการทำแผนชุมชนลงมา หน่วยงานราชการ พัฒนาชุมชน เกษตรก็เห็นด้วย เพราะข้อมูลที่เก็บไว้มีประโยชน์กับหน่วยงาน อบต. เองก็ปรับแผนให้ตรงกับข้อมูลที่เรารวบรวม เพราะข้อมูลมีการเปลี่ยนแปลงทุกปี

ในด้านงบประมาณเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชาววังพิบูล เพราะปัญหาสำคัญที่สุดคือน้ำท่วมพื้นที่ตำบลวังพิบูล เรื่องอื่น ๆ ก็ไม่สามารถแก้ไขไม่สามารถทำอะไรได้ถ้าแก้ปัญหา น้ำท่วมไม่ได้ ซึ่งงบประมาณในการเก็บข้อมูลก็ได้ได้จาก SIP แต่ถ้าจะให้ประชาชนระดมทุนกันเองในตำบลคงไม่มีใครทำ และพบว่าประชาชนเองถ้าไม่นำเสนอความคิดก็ไม่คิดหรือคิดแต่ก็ไม่ทำ คือลักษณะของประชาชนวังพิบูล

การเก็บข้อมูลของตำบลในด้านประวัติศาสตร์ชุมชนแต่ละหมู่บ้าน จากเรื่องเล่าและตำนานที่แตกต่างกัน แต่โดยส่วนใหญ่แล้วประชากรในตำบลอพยพมาจากจังหวัด สุพรรณบุรี เพชรบุรี นครปฐม อ่างทอง ราชบุรี พิจิตร นครสวรรค์ และชาวจีนแผ่นดินใหญ่บ้างเป็นบางส่วน เป็นชุมชนที่รวมตัวกันประมาณ 80 ปีเศษ สภาพของตำบลแยกเป็น 2 แห่งคืออยู่กันคนละฝั่งแม่น้ำ ปัจจุบันยังติดต่อกันลำบากเนื่องจากไม่มีสะพานข้ามไปหากัน ในอดีตประชาชนมีอาชีพสวนตะกร้อ สวนตะแกลงขาย ทำไร่ยาสูบ ทำยาเส้นหาบขาย ประชาชนส่วนใหญ่ยังมีความเชื่อถือปฏิบัติตามประเพณีพิธีกรรมของไทยซึ่งอย่างเคร่งครัด ส่วนใหญ่พูดภาษาทรง เรียกว่าไทยทรงดำ มีประเพณีที่สืบทอดต่อกันมาแต่ค่อยเลือนหายไปคือประเพณีสงกรานต์ การเล่นลูกช่วง เป็นประเพณีดั้งเดิมที่ทำให้ชาวบ้านเกิดความรักความสามัคคี

ข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติมีแหล่งน้ำสาธารณะ คือ แม่น้ำวังทอง บึงหนองอ้อ บึงรัชนก บึงบัว บ่อหลวง ข้อมูลการขาดแคลนน้ำใช้เนื่องมาจากแหล่งน้ำ บ่อน้ำตื้น แม่น้ำ คลองลดยเวลาสูบ ต้องขอน้ำจากประปาวังทอง ชาวบ้านเห็นว่าควรสร้างอ่างเก็บน้ำบริเวณบึงหนองบัว บึงรัชนก

วัดคงข่อย คลองป่าไผ่ หนองสองสิ่ง คลองเข็ก คลองโพงพาง หนองหญ้าคา บึงหลวง บึงโกรก ห้วยชุมเห็ด และบึงหนองอ้อ ควรขุดลอกแหล่งน้ำบริเวณ คลองเข็ก แม่น้ำวังทอง คลองรางโพงพาง คลองบึงโกรก ลำคลองบึงหนองบัวถึงประตูวังน้ำใส และสร้างฝายกั้นลำน้ำบริเวณ แม่น้ำวังทองหมู่ 2 คลองเข็ก คลองสาธารณะประโยชน์ทุกหมู่บ้าน ในตำบลวังพิถลไม่มี ทรัพยากรป่าชุมชน

ข้อมูลด้านการเกษตร โดยผู้ที่ไม่มียี่สิบดินสำหรับทำการเกษตรและไม่ได้ทำการเกษตรเลย จำนวน 501 ครัวเรือน ผู้ที่มีที่ดินสำหรับทำการเกษตรและทำการเกษตรจำนวน 7546.6 ไร่ ผู้มีที่ดินแต่ให้ผู้อื่นเช่า จำนวน 2057 ไร่ และผู้ไม่มีที่ดินแต่เช่าคนอื่นทำ จำนวน 3273.7 ไร่ โดยลักษณะของดินเป็นดินเหนียว ดินร่วนปนทราย ดินเหนียวปนทราย ดินทรายซึ่เปิด ดินทราย ปัญหาของดินที่มีผลต่อการผลิต คือดินเสื่อมสภาพ ดินทรายร่วนไม่อมน้ำ ซึ่งเคยแก้ไขด้วยการไถพรวนดิน การบำรุงดินโดยใส่ปุ๋ยเคมี ใส่เกลือลงในดิน โดยชาวบ้านอยากให้เกษตรกรตำบล เกษตรอำเภอ และเกษตรจังหวัดช่วยแนะนำการบำรุงรักษาดิน แนะนำพืชพันธ์และการคัดแยกพันธ์ ข้อมูลด้านพืชที่ประชาชนนิยมปลูก พืชไร่คือมันสำปะหลัง และข้าวโพด ผักสวนครัวและผักพื้นบ้าน ผลไม้ มีการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ 15 ครัวเรือน มีการเลี้ยงสัตว์คือปลาสวาย ปลาไนล์ ไก่ สุกร มีการทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรชีวภาพ เกษตรธรรมชาติ ประชาชนได้รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรจากวิทยุ โทรทัศน์ ผู้นำชุมชน เอกสารสิ่งตีพิมพ์ รวมทั้งการได้รับการอบรมให้ความรู้ เช่น เรื่องปุ๋ยชีวภาพ การใช้เครื่องมือทางการเกษตรจากหน่วยงานด้านเกษตร

ข้อมูลของกลุ่มที่จัดตั้งเป็นทางการ 10 กลุ่ม คือ กลุ่ม อสม. กลุ่มสตรีแม่บ้านกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มฌาปนกิจหมู่บ้าน กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กองทุนหนึ่งแสนบาท กลุ่ม กขคจ. กลุ่มสหกรณ์ผู้ใช้น้ำตำบลวังพิถล กลุ่มลูกค้าธกส. กลุ่มอาชีพสตรี มีกลุ่มที่เคยจัดตั้งในตำบลแต่ปัจจุบันล้มไปเพราะมีปัญหาด้านการรองรับของตลาดและการให้ผลตอบแทนกับสมาชิก กลุ่มน้อย ทำให้กับสมาชิกกลุ่มไม่สนใจทำจริง มีกลุ่มอาชีพเสริมซึ่งประชาชนมีความรู้เชิงช่างและงานฝีมือในเรื่อง ช่างไม้ ช่างไฟ ช่างปูน ช่างเครื่องยนต์ ช่างเชื่อม เย็บผ้า เย็บแห สานหมวก จักรสานจากไม้ไผ่ อาชีพเสริมรายได้เฉลี่ยเดือนละ 1,200 บาท โดยประชาชนเคยฝึกทักษะ เย็บเสื้อผ้า อบรมคอมพิวเตอร์และต้องการฝึกฝีมือแรงงานเรื่อง การแปรรูปอาหาร การทำขนม ช่างอิเล็กทรอนิกส์ ช่างซ่อมเครื่องยนต์ขนาดเล็ก สนใจที่จะเข้ารับการอบรมเรื่องการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ แต่มีปัญหาคือไม่มีเงินทุน ไม่มีความรู้เพียงพออย่างแท้จริง ชาววิทยากร นอกจากนี้ประชาชนอยากให้มีการจัดตั้งกลุ่ม /กองทุนเพิ่มขึ้น คือ ธนาคารชุมชน บัมน้ำมันชุมชน ธนาคารข้าว กลุ่มออมทรัพย์ขนาดใหญ่และร้านค้าสหกรณ์ในหมู่บ้าน

ข้อมูลด้านการศึกษา มีโรงเรียนในหมู่บ้าน โรงเรียนระดับปฐม 7 แห่ง โรงเรียนระดับมัธยม 1 แห่ง มีบุตรหลานกำลังเรียน 567 คน ซึ่งข้อคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับโรงเรียนคือ อาคารเรียนคับแคบ บริเวณโรงเรียนไม่สะอาด ครูผู้สอนสอนไม่เต็มความสามารถ จึงอยากให้มีการเรียนการสอนมากขึ้น มีความพอใจต่อผลการเรียนเด็กในระดับปานกลาง อยากให้มีอาหารเสริมและอาหารกลางวันให้กับเด็ก ปัจจุบันประชาชนส่งบุตรหลานไปเรียนนอกตำบล 332 คน ด้วยเหตุผลคืออยากให้บุตรหลานมีความรู้มาก ทนคน ทนเหตุการณ์ และได้คิดสร้างสรรค์ ประชาชนเห็นว่าโรงเรียนควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านในด้านความสะอาด การร่วมประชุม รวมทั้งประเพณีที่จัดขึ้นในตำบล

ข้อมูลด้านสาธารณสุข ประชาชนมีการดูแลตนเองไม่ให้เจ็บป่วยโดยการออกกำลังกาย ฝึกผ่อนให้เพียงพอ ทานอาหารให้ครบ 5 หมู่ ไม่ดื่มสุรา ไม่สูบบุหรี่ การรักษาเมื่อเจ็บป่วยมีการซื้อยากินเองตามร้านขายยา การไปหาหมอที่สถานีนอนามัย โรงพยาบาลของรัฐ โดยเห็นว่าเจ้าหน้าที่สถานีนอนามัยและโรงพยาบาลมีบริการดี ดูแลรักษาเอาใจใส่ดี แต่การให้บริการของเจ้าหน้าที่บางคนก็ไม่ค่อยดีใช้คำพูดที่ไม่เหมาะสม นอกจากนี้ประชาชนยังนิยมปลูกสมุนไพรไว้ใช้ในบ้านแต่ปลูกไม่มาก เช่น กระเพรา ฟักหลายใจ ดอกแค ใบบัวบก หญ้าปักกิ่ง ว่านหางจระเข้ หญ้าหนวดแมว ทองพันชั่ง ว่านคอตีบ ว่านจืด ไพร บอระเพ็ด ว่านแก้ริดสีดวง ว่านข้มมดลูก ว่านทรหด ขมิ้นอ้อย

ข้อมูลด้านการคมนาคมสื่อสารมีถนนสายหลักที่คนส่วนใหญ่ในตำบลใช้ร่วมกันมากที่สุดคือ ถนนสายชุมแสง-คลองเปิด ถนนสายดงข่อย-บางสะพาน ถนนสายดินทอง-บ้านดงพลวง ถนนสายบ้านคลองเปิด-บ้านน้ำโค้งฝั่งซ้าย ถนนดงพลวง-แม่ระกา-วังทอง

ข้อมูลปัญหาที่สำคัญของตำบลมีดังนี้ 1) ปัญหาหนี้สิน 2) ปัญหาน้ำท่วมซ้ำซาก 3) ปัญหาความยากจน 4) ราคาผลผลิตตกต่ำ 5) ว่างาน 6) ต้นทุนการผลิตสูง 7) ขาดแคลนน้ำประปา คลองส่งน้ำ คลองชลประทาน แหล่งน้ำที่ทำกรเกษตร 8) ปัญหาการพนัน 9) ไฟฟ้าไม่ทั่วถึงทุกหมู่บ้าน 10) ปัญหายาเสพติด

2. ด้านการกำหนดแผนชุมชน โดยการนำปัญหาของแต่ละหมู่บ้านมาพูดคุยกันว่า จะแก้ไขอย่างไรและอยากทำอะไรให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ในตำบลร่วมกัน โดยใช้เวทีตำบลสรุปเป็นแผนของตำบลที่ประชาชนต้องการ เช่น ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีการจัดทำโครงการเพื่อเสนอโครงการไปยัง อบต. และหน่วยงานที่รับผิดชอบ ปัญหานี้สินมีการจัดทำโครงการ กิจกรรมเป็นอาชีพเสริม เพราะการทำนออย่างเดียวยังมีรายได้ไม่เพียงพอ โดยการขอสนับสนุนด้านงบประมาณ ขอรับการอบรมไปยังพัฒนาชุมชน การกำหนดแผนชุมชนมีปัญหายุ่งของตำบล

ซึ่งไม่สามารถแก้ไขได้ภายในตำบลคือปัญหาน้ำท่วม ประชาชนต้องการเชื่อมกันน้ำจึงขอสนับสนุนโครงการไปยังบผู้ว่าราชการจังหวัดแบบบูรณาการ และทางสภาผู้แทนราษฎรแต่ยังไม่ได้

นอกจากนี้โครงการที่ประชาชนอยากให้เกิดขึ้นในตำบลคือ 1) ธนาคารหมู่บ้าน 2) บิมน้ำมันในหมู่บ้าน 3) ถนนเทศบาลทุกสาย 4) พังกันน้ำที่มีคุณภาพ 5) โทรศัพท์ใช้ในหมู่บ้าน 6) ปราบปรามยาเสพติดให้หมดไปจากหมู่บ้าน 7) เพิ่มลานตากข้าว 8) ชาวบ้านอยู่ดีกินดีไม่มีหนี้สิน 9) ประกันราคาข้าว 10) ไฟฟ้าทั่วทุกครัวเรือนในตำบล โดยโครงการที่กำหนดจะอาศัยความช่วยเหลือสนับสนุนจาก อบต. ซึ่งเป็นหน่วยงานในท้องถิ่นก่อน แต่บางโครงการที่ อบต. ไม่สามารถช่วยได้ก็จะขอสนับสนุนไปยังบุคคล และหน่วยงานภายนอก ตำบลที่เกี่ยวข้อง โดยเป้าหมายหลักในการกำหนดแผนชุมชนเพื่อเสนอขอความช่วยเหลือ เนื่องจากในตำบลวังพิถลไม่มีทรัพยากรที่มีศักยภาพจะพัฒนาตำบลได้เอง ทั้งด้านทรัพยากรมนุษย์ และทรัพยากรธรรมชาติ

3. ด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ ได้เพียงระดับหนึ่งเท่านั้น เนื่องจากปัญหาใหญ่ของตำบลวังพิถล คือปัญหาน้ำท่วม ทำให้โครงการ กิจกรรม ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไม่สามารถดำเนินการได้เพราะน้ำที่ท่วมขัง ประชาชนจึงไม่สามารถทำงานอะไรได้อย่างต่อเนื่อง โดยโครงการกิจกรรมที่สามารถทำได้เพราะอาศัยระยะเวลาไม่นาน และประกอบกับ อบต. ซึ่งมีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูลได้รู้ปัญหา ได้นำแผนชุมชนไปพิจารณาในแผนพัฒนาตำบล จึงเกิดโครงการกิจกรรมที่เห็นเป็นรูปธรรมในตำบล เช่น ประปาหมู่บ้าน กลุ่มอาชีพได้รับการสนับสนุนจาก สสส. 2 หมู่บ้าน เป็นการสร้างรายได้ ลดราย ซึ่งชาวบ้านทำจากการว่างทำไร่ ทำนา แล้วคนในชุมชนก็ช่วยกันสนับสนุนกลุ่มอาชีพ โดยการใช้ของที่กลุ่มทำซึ่งเป็นการสร้างกำลังใจให้กับกลุ่มด้วย มีการปฏิบัติตามแผนชุมชนในด้านการใช้จ่ายเพราะประชาชนส่วนหนึ่งเห็นปัญหาข้อมูลเรื่องค่าใช้จ่ายที่ได้จากการเก็บข้อมูล จึงมีการเปลี่ยนพฤติกรรม เช่น รู้จักปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ และลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น รู้จักใช้จ่ายครัวเรือนมากขึ้นกว่าเดิม

4. การประเมินผลแผนชุมชน จากผลที่จากการจัดทำแผนชุมชน ซึ่งจะเห็นผลชัดเจนในด้านสังคมที่ประชาชนในตำบลสามารถพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้ มีการเริ่มรวมกลุ่มเพราะเห็นความสำคัญของความร่วมมือกัน ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น เช่น การประชุมในระดับตำบลมีประชาชนมาร่วมจำนวนมาก โดยร่วมเสนอปัญหาและความต้องการเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

กรณีศึกษาตำบลหนองแขม

การจัดทำแผนชุมชนของภาครัฐ

จากเอกสารแผนชุมชนตำบลหนองแขม อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก โดยคณะทำงานโครงการบูรณาการแผนชุมชนเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและเอาชนะความยากจนตำบลหนองแขม และการสัมภาษณ์ นางประยูร คลังเงิน ผู้อำนวยการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลไทรย้อย นายสุทัศน์ อ่อนสี วิทยากรระดับจังหวัด ในวันที่ 28 มกราคม 2548

การศึกษาสภาพกระบวนการจัดทำแผนชุมชน

1. ด้านการศึกษาสภาพสำรวจข้อมูลตำบล พบว่าแกนนำหมู่บ้านหมู่ละ 5 คน ไปเอาข้อมูลของหมู่บ้านในพื้นที่ด้านต่าง ๆ ข้อมูลทางกายภาพ ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มทั้งสองฝั่งแม่น้ำน่าน คุณภาพของดินมีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง ปัจจุบันใช้ทำนาให้ผลผลิตต่อไร่ค่อนข้างสูง มีการทำไร่ ทำสวนผลไม้และปลูกพืชผัก ระบบการผลิตมีปฏิทินกิจกรรมในการดูแลปลูกพืชและสัตว์เลี้ยง ใช้เทคโนโลยีการผลิตการเกษตร โดยใช้เทคนิควิธีการผลิตเพื่อจำหน่ายพื้นที่ลุ่มน้ำท่วม และไม่เหมาะสมกับพืชบางชนิด แหล่งน้ำในการเกษตรที่มีอยู่เดิมต้นเขิน

ข้อมูลด้านชีวภาพ พันธุ์ข้าวคุณภาพดีมีไม่พอ ใช้พันธุ์ของราชการที่ส่งเสริมตามความเหมาะสมของพื้นที่ ไม่มีระบบการปลูกพืชอย่างถูกต้องกับช่วงการปลูก ต้นทุนการผลิตสูง การใช้พันธุ์ปลูกใช้พันธุ์เดิมซ้ำกันหลายครั้ง ใช้สารเคมีสูงทำให้ผลผลิตทางการเกษตรไม่ปลอดภัยขาดการปรับปรุงบำรุงดิน ความเสื่อมคุณภาพ ขาดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผลผลิตคุณภาพต่ำ เกษตรกรมีสิทธิในที่ทำกินน้อยต้องเช่าจากผู้อื่นจึงเกิดปัญหาในการปรับปรุงพื้นที่ เกษตรกรมีแหล่งเงินทุนสำคัญจาก ธกส. สหกรณ์การเกษตร พ่อค้า ญาติพี่น้อง ธนาคารพาณิชย์ ทุนจากออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน กข.คจ. ทุนนอกระบบ รวมทั้งแหล่งเงินกู้จากเกษตรกรด้วยตนเอง กองทุนหมู่บ้านละ 1,000,000 บาท

ข้อมูลทางสังคม ประชากรส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ดั้งเดิม ในด้านความคิดจะนิยมทำตามผู้หลักผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน มีการรวมกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพรวม 15 กลุ่ม โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการจัดทำประชาคมในแต่ละกลุ่ม กลุ่มกิจกรรมมีการรวมกลุ่มอย่างไม่เข้มแข็ง องค์กรในหมู่บ้านเข้าช้อนกันหลายกลุ่ม ชุมชนมีการขัดแย้ง เห็นประโยชน์ส่วนตัวมากเกินไป ไม่มีหน่วยงานสนับสนุนกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลด้านสาธารณูปโภคมีไฟฟ้าใช้ครบทุกหมู่บ้าน ยังไม่มีประปาในหมู่ 6, 8, 10 และโทรศัพท์ไม่มีให้บริการในหมู่ที่ 8,9,10 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรบางรายขาดสิทธิในการถือครองที่ดิน ขาดเงินทุน ผลผลิตคุณภาพไม่ดี มีหนี้สินเพิ่มขึ้น ขาดแหล่งรวบรวมผลผลิต แหล่งคัดคุณภาพ ขาดอาชีพรองที่เหมาะสม

นำข้อมูลมาของแต่ละด้านมาคิดหาแนวทางแก้ไขปัญหา ว่าเป็นอย่างไร ร่วมกันคิดในหมู่บ้านก่อน แล้วจัดอันดับความสำคัญของ ปัญหาที่มีแนวทางแก้ไขอย่างไร ซึ่งจากปัญหาของข้อมูลที่ได้มายังไม่ใช่ข้อมูลที่แท้จริง เนื่องจากชาวบ้านยังไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็นบอกข้อมูลที่แท้จริง แนวทางการแก้ไขควรที่จะจัดเวทีให้มีการพูดคุยสร้างความเข้าใจร่วมกันในเหตุผลของการเก็บข้อมูลของหมู่บ้าน

2. ด้านกำหนดแผนชุมชน โดยการจัดทำวิสัยทัศน์ของชุมชน ซึ่งต้องการให้ราคาผลผลิตมีราคาสูงขึ้นและมีหลักประกันที่แน่นอน ต้องการลดทุนการผลิตและต้องการปลดหนี้สินของชุมชน มีแหล่งรวมผลผลิตกลางของตำบล ดำเนินการเกษตรโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมจะดีขึ้น ดำเนินการผลิตทางการเกษตร การแปรรูปอาหาร “ผลิตโดยชุมชนใช้โดยชุมชน เหลือจึงจำหน่าย”

กำหนดยุทธศาสตร์ 8 ด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคม โครงสร้างพื้นฐาน แหล่งน้ำ การเมือง การบริหาร สาธารณสุข การศึกษา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านโครงสร้างพื้นฐานรวม 18 โครงการ ด้านพัฒนาสังคมรวม 4 โครงการ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวม 4 โครงการ ด้านเศรษฐกิจ 3 โครงการ

กำหนดแผนโดยการอภิปรายผ่านเวทีเพื่อกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาและพัฒนา โดยเรียงลำดับความสำคัญว่า ปัญหาใดสำคัญที่สุดแล้วจึงคิดโครงการเพื่อแก้ปัญหาที่สำคัญ ๆ ก่อน โดยนำเสนอกำหนดเป็นโครงการเร่งด่วน ให้แกนนำหมู่บ้านที่มาเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นเลือกโครงการโดยให้ใช้เครื่องมือ คือกระดาษสีไปติดที่โครงการที่เห็นด้วยซึ่งก็ได้โครงการที่นำมากำหนดไว้ในแผน กำหนดวิธีการดำเนินงาน รายละเอียดของกิจกรรม สถานที่ดำเนินการ งบประมาณและแหล่งงบประมาณที่สนับสนุนโดยส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนจาก อบต. อบจ. ซึ่งเป็นหน่วยงานในชุมชน

ปัญหาการกำหนดแผนชุมชนยังไม่ใช่ข้อมูลปัญหาสำคัญที่แท้จริงเนื่องจากในเวทีมักมีคน ที่พูดเก่งคอยชี้นำ ประชาชนส่วนหนึ่งจึงยังไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น แต่จะคิดตามกัน เช่นการคิดโครงการก็จะเสนอแต่โครงการด้านโครงสร้างพื้นฐานเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งวิทยากรและนักพัฒนาก็พยายามเสนอให้เห็นความเชื่อมโยงของปัญหา เสนอในเรื่องอาชีพเป็นแนวทางให้กับประชาชนคิดโครงการส่งเสริมอาชีพ

3. ด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ พบว่ามีการสร้างความเข้าใจร่วมกันโดยการพูดคุยแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น ในเวทีของชุมชนให้บ่อยมากขึ้น เพื่อให้ประชาชนกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น มีความมั่นใจในการทำงานร่วมกัน หรือใช้การแบ่งกลุ่มย่อยเล็ก ๆ ในชุมชน เพื่อย่อยความคิดกล้าแสดงความคิดเห็นขึ้นในการทำงานร่วมกันในโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ปัญหาการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ ซึ่งมาจากคนจากหลายหน่วยงานที่มาสนับสนุนไม่เข้าใจกัน

ต่างคน ต่างคิด ต่างทำ และยังขาดการประสานงานร่วมมือกัน แนวทางการแก้ไขจึงต้องจัดเวทีให้มีการพูดคุยสร้างความเข้าใจร่วมกันในชุมชนโดยจัดเวทีให้บ่อยมากขึ้นเพื่อปรับความคิดให้เกิดความร่วมมือกันในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้โครงการที่สามารถดำเนินการได้ในชุมชนเป็นโครงการด้านส่งเสริมอาชีพ การผลิตสินค้าต่างๆ โครงการฝึกอบรมให้ความรู้แต่โครงการด้านโครงสร้างพื้นฐานไม่สามารถดำเนินการได้โดยชุมชนเอง จึงต้องขอความสนับสนุนไปยังหน่วยงานในชุมชน เช่น อบจ. อบต. และหน่วยงานภายนอกชุมชนที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุน

4. ด้านการประเมินผลแผนชุมชน ในด้านเศรษฐกิจชาวบ้านมีหลักประกันในราคาสินค้าด้านการเกษตรได้จากการมีตลาดสินค้าด้านการเกษตร มีแหล่งเงินทุนในหมู่บ้าน ประชาชนมีงานทำ มีรายได้ การผลิตคำนึงถึงความปลอดภัยในการบริโภคในด้านของสุขภาพ การประเมินแผนชุมชนในด้านสังคม จากกรมส่งเสริมการเกษตรจังหวัดพิษณุโลกได้ประเมินให้ตำบลหนองแวมเป็น 1 ใน 31 ตำบล ที่มีสภาพกระบวนการจัดทำแผนชุมชนตามขั้นตอน สภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติให้เป็นตำบลนำร่องแผนชุมชน เพราะเห็นว่าแผนชุมชนตำบลหนองแวมมีความสอดคล้องกับแผนของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในชุมชนและภายนอกชุมชน นอกจากนี้ผลจากการจัดทำแผนชุมชนทำให้ตำบลหนองแวมมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้

การจัดทำแผนชุมชนของภาคองค์กรพัฒนาเอกชน

จากเอกสารแผนแม่บทชุมชนตำบลหนองแวม อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานจากกองทุนทางสังคม และการสัมภาษณ์

1) นายสนอง เนียมเหลี่ยม ผู้นำชุมชนตำบลหนองแวมและวิทยากรระดับชาติ 2) นายใบโพย พักแฝง ผู้นำชุมชนตำบลหนองแวม ในวันที่ 26 มกราคม 2548

การศึกษาสภาพกระบวนการจัดทำแผนชุมชน

1. ด้านการศึกษาสภาพสำรวจข้อมูลตำบล โดยการสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้นำตำบล ทั้ง 37 คน ซึ่งเป็นประธาน อบต. สมาชิก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และคนที่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชน โดยการจัดเวที เชิญวิทยากรกระบวนการจากอำเภอเนินมะปราง และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัดเพื่อมาพัฒนาศักยภาพบุคคลบุคคลที่จะเป็นผู้จัดเก็บข้อมูล โดยใช้วิธีการจ้างคนในหมู่บ้านเก็บข้อมูลชุดละ 10 บาท ให้สำรวจข้อมูลของหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านเป็นอย่างไร ซึ่งต้องอาศัยกลยุทธ์ กลวิธีในการเก็บข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงแล้วให้ประชาชนในตำบลมาประชุม เพื่อดูข้อมูลตัวเอง สังเคราะห์ สรุปแล้วเชิญหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาดูข้อมูลร่วมด้วย ซึ่งมีข้อมูลในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ข้อมูลของประชาชนในตำบลได้รับความรู้เกี่ยวกับการเกษตรจากวิทยุ โทรทัศน์ เอกสาร สิ่งพิมพ์ เจ้าหน้าที่การเกษตร ผู้นำชุมชน / กรรมการหมู่บ้าน ประชาชนบางส่วนเคยเข้ารับการอบรมเรื่องอันตรายจากสารเคมี การปลูกพืชเพื่อธุรกิจ การปลูกไม้ตัดดอก การใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ วิธีการทำปุ๋ยชีวภาพโดยเจ้าหน้าที่เกษตร เกษตรอำเภอ แต่มีหมู่บ้านจำนวนมากยังไม่ได้รับการอบรมและอยากเข้ารับการอบรมความรู้ในเรื่องเกษตรทฤษฎีใหม่ การประมง การเลี้ยงสัตว์ การปลูกพืชผัก การใช้ยาสารเคมี ช่างซ่อม การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การถนอมอาหารในรูปของอาหารแห้ง งานฝีมือของสตรี งานไฟฟ้า แต่มี 2 หมู่บ้านซึ่งไม่สนใจที่จะเข้ารับการอบรมในเรื่องใด ในชุมชนมี 5 หมู่บ้านซึ่งไม่มีความรู้เชิงช่างหรืองานฝีมือในเรื่องใด ไม่มีการประกอบอาชีพเสริมรายได้ ไม่เคยฝึกทักษะเพิ่มความสามารถและไม่สนใจฝึกทักษะเพิ่มเติม ในหมู่บ้านที่มีความรู้เชิงช่างหรืองานฝีมือในเรื่องช่างไม้ ช่างปูน กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์มีเพียงหมู่เดียว และมีการประกอบอาชีพเสริมเพียง 2 หมู่บ้าน แต่มีเป็นส่วนน้อยคือ การสารตะกั่ว ซึ่งมีปัญหาในการประกอบอาชีพเสริมจาก ขาดวิทยากรที่จะมาให้ความรู้ ตลาดรองรับที่จะกระจายสินค้าจากหมู่บ้านเพื่อจำหน่าย การลงทุน วัสดุอุปกรณ์ที่จะทำการผลิต

ข้อมูลด้านการศึกษาพบว่า มีโรงเรียนในตำบล ซึ่งประชาชนมีบุตรหลานที่กำลังศึกษาอยู่ในตำบล และส่งไปเรียนนอกตำบลเพราะไม่มีโรงเรียนมัธยม ซึ่งประชาชนมีข้อคิดเห็นเกี่ยวกับโรงเรียนในตำบลต่างกัน บางคนเห็นว่าอาคารไม่เพียงพอ สถานที่คับแคบ สนามโรงเรียนน้ำท่วม ฤดูฝน ครูผู้สอนมีสื่อการเรียนการสอนไม่ดี หนังสือเรียนไม่เพียงพอ ด้านอาหารกลางวันก็ไม่เพียงพอ ประชาชนบางคนเห็นว่าดีวิธีการสอนของครูในโรงเรียนดี มีความพึงพอใจต่อผลการเรียนของบุตรหลานปานกลาง ซึ่งประชาชนโดยส่วนใหญ่แล้วเห็นว่าโรงเรียนในตำบลดีแล้ว ประชาชนอยากมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนเห็นว่าควรจัดตั้งชมรมผู้ปกครอง

ข้อมูลด้านสาธารณสุข คนในตำบลมีความเข้าใจในการดูแลสุขภาพ และการดูแลปฐมพยาบาลเบื้องต้น เมื่อประชาชนไม่สบายส่วนใหญ่ก็จะไปหาหมอที่สถานีอนามัยและโรงพยาบาลพรมพิราม มีการใช้สมุนไพรในชุมชน เช่น รวงจืด ตรีโค้วหอม มะกรูด ว่านทรหด ว่านหางจระเข้ ฟ้ายะลวยโจร หญ้าปักกิ่ง ว่านงู แผลดพังกอน ไพร กระเพรา ใบชุมเห็ด ว่านมหากาฬ โดยปลูกไว้ภายในครัวเรือน

ข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติมีแหล่งน้ำสาธารณะ แม่น้ำน่าน คลองธรรมชาติ คลองส่งน้ำชลประทาน มีหมู่บ้านที่มีที่ดินสาธารณะ ใช้ทำนา ขุดสระ สร้างอาคารเอนกประสงค์ สร้างลานตากผลผลิตทางการเกษตร ในตำบลไม่มีป่าชุมชน และประชาชนเห็นว่าไม่ควรปลูกไม้ 1 หมู่บ้านที่เห็นว่าควรปลูกในที่สาธารณะที่ว่างเปล่า ข้อมูลด้านการคมนาคมและการสื่อสารประชาชนเห็น

ว่าควรมีการปรับปรุงถนนสายหลักในตำบล เพราะมีไหล่ทางที่เป็นหลุมเป็นบ่อ ควรเสริมลูกตั้ง ปรับเกรดให้เรียบ เทศอนกรีตให้ตลอดหมู่บ้าน ขยายถนนเพิ่มขึ้น สำหรับทางแยกควรมีไฟติดตั้ง

ข้อมูลด้านค่าใช้จ่ายในครัวเรือนของตำบลพบว่า รายจ่ายของทุกคนในครัวเรือน ในแต่ละหมู่บ้านมีข้อมูลรายการที่ต้องจ่ายมากอันดับต้น ๆ คล้ายกัน คือ ค่าเนื้อสัตว์ ค่าผัก ค่าไฟฟ้า ประกันภัย ประกันชีวิต ค่าเหล้าเบียร์ เหล้าหมัก ค่าน้ำมันรถทุกชนิด ค่าปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง สอริโมน และค่าใช้จ่ายในการเรียน โดยประชาชนมีภาระหนี้สินกับ ธกส.หนี้ในระบบ (เจ้าหน้าที่ทุกคน) กองทุน กลุ่ม ธนาคารในชุมชน

ข้อมูลปัญหาของตำบลที่ประชาชนในตำบลต้องการรับแก้ไขคือ ปัญหาความยากจน ปัญหาการว่างงาน ปัญหาราคาสินค้าแพง ปัญหาความร่วมมือของผู้นำหมู่บ้าน ปัญหาห่วยเถื่อน ปัญหาเงินสงเคราะห์คนชรา ปัญหาคนมีรายได้น้อย ปัญหาอาชีพเสริม ปัญหาใช้เลือดออก ปัญหาน้ำท่วมนา ปัญหาลานตากผลผลิตทางการเกษตร ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐานการขุดลอกคลอง ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา และโทรศัพท์

ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคของตำบลพบว่าเกิดจากตัวประชาชนในตำบล มีความเป็นปัจเจกชนนิยมสูง แบ่งหมู่เหล่า ไม่เคารพกติกาของสังคม มีทัศนคติคำนึงถึงแต่ผลประโยชน์ต่อตนเองจึงจะปฏิบัติงาน ชอบการพึ่งพาบุคคลภายนอกจนลืมความสำคัญของคนในชุมชน มีทัศนคติไม่ดีต่ออาชีพหลักตนเอง ไม่แสวงหาความรู้ใหม่ ไม่มีการให้ข่าวสารข้อมูลที่แท้จริง เพราะกลัวจะแสดงถึงความไม่มั่งคั่งของตน กลัวแสดงความไม่ฉลาดออกมา และประชาชนยังไม่มีการวางแผนร่วมกันอย่างเป็นระบบ มีปัญหาที่เกิดจากประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐเกิดการไม่เข้าใจกันขาดการประสานงาน ไม่แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ร่วมกัน กลุ่มแกนนำชุมชนขาดเทคโนโลยีการสื่อสาร ปัญหาจากด้านความคิดเห็นของประชาชนที่ไม่ตรงกันจากข้อมูลที่ได้มา แต่มีแนวทางแก้ไขของตำบลโดนให้แกนนำของหมู่บ้านพูดคุยสร้างความเข้าใจร่วมกันในแต่ละหมู่ ส่วนในตำบลก็ให้แกนนำตำบลสร้างความเข้าใจกับประชาชนภายในตำบล โดยใช้วิธีพูดคุยกัน ใกล้เกลี่ยปัญหาเพื่อให้เห็นข้อมูลที่แท้จริงร่วมกันในตำบล

2. ด้านกำหนดแผนชุมชน พบว่ากระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ต้องทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยการทำประชาพิจารณ์จากแกนนำหมู่บ้าน 10 คน และเชิญหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาร่วมมือมีเป้าหมาย คือ 1) เพื่อให้ชาวบ้านแก้ปัญหาด้วยตนเอง 2) ให้รวมกลุ่มแก้ปัญหา 3) ขอความร่วมมือจากหน่วยงาน ซึ่งเป็นการทำแผนหมู่บ้าน เพื่อผู้นำหมู่บ้านเสนอ อบต. เป็นเป้าหมายหลัก เพราะเป็นหน่วยงานภายในชุมชน โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลของชุมชนในเรื่องปัญหาความต้องการของชาวบ้านมาร่วมกันหาแนวทางการแก้ไขว่าปัญหาใดควรแก้ก่อน- หลัง กำหนด

แผนที่จะทำโครงการ กิจกรรม ในด้านต่าง ๆ โดยใช้วิธีจุดประกายความคิดผู้นำให้ชัดเจน แล้วขยายต่อไปทั่วทุกพื้นที่ของตำบล ซึ่งโครงการที่ประชาชนในตำบลอยากจะทำหรืออยากให้เกิดขึ้น คือ โครงการส่งเสริมให้ประชาชนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โครงการส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โครงการส่งเสริมผู้นำให้มีความร่วมมือและเป็นแกนนำในการปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาหมู่บ้าน โครงการหมู่บ้านเล็กละลด เล่นหอยเถื่อน โครงการส่งเสริมความสามัคคีในหมู่บ้าน โครงการป้องกันยาเสพติด โครงการอบรมทำอาชีพเสริมรายได้ โครงการที่อ่านหนังสือหมู่บ้าน โครงการขุดลอกคลอง โครงการซ่อมแซมถนนในหมู่บ้าน โครงการตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตร และโครงการด้านโครงสร้างพื้นฐานให้มีโทรศัพท์บ้าน ไฟฟ้ารายทาง น้ำประปา ถนนเข้าหมู่บ้าน ถนนเทคอนกรีตตลอดหมู่บ้าน สนามกีฬาโรงเรียน

3. ด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ สามารถดำเนินการโครงการได้ โดยประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้จากการระดมทุนในชุมชน การจัดตั้งกองทุนสมทบกิจกรรมชุมชนเพื่อเป็นเงินทุนเริ่มต้น มีการรวมกลุ่มกันในด้านต่าง ๆ เช่น การเงิน การประกอบอาชีพ และมีการให้สวัสดิการกับสมาชิกในกลุ่ม กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนมีความเข้มแข็งไม่ต้องพึ่งหน่วยงานอื่น ๆ ภายนอกชุมชน ซึ่งมีปัจจัยด้านผู้นำแกนนำของชุมชนทำให้ประชาชนเห็นถึงศักยภาพของตัวเอง เห็นว่าสามารถทำงานกันได้เอง โดยแกนนำปฏิบัติเป็นตัวอย่างแล้วให้ประชาชนทำตาม ซึ่งก็เห็นผลการทำงานว่าสามารถทำได้ แก้ปัญหาให้ตัวเองและกลุ่มได้โดยการช่วยเหลือกันในกลุ่ม ปัจจัยด้านผู้นำจึงมีความสำคัญในการทำกิจกรรมต่างๆ เพราะระบบสังคมไทยเป็นระบบคัดเลือกผู้นำ ถ้าผู้นำไม่มีฐานคิดเพื่อชุมชน คิดจากทุนเดิมทางสังคม ตำบลก็ไม่สามารถพัฒนาได้ถูกทิศเพราะศักยภาพผู้นำในพื้นที่ไม่เกิด ไม่มีวิสัยทัศน์ ไม่สามารถเชื่อมประสานเพื่อหาโอกาสให้กับชุมชน ไม่รู้ข้อมูลและทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ปัจจุบัน ทำให้คนในตำบลพึ่งตัวไม่ได้

การรวมกลุ่มเพื่อดำเนินโครงการ กิจกรรมแก้ปัญหาในแต่ละด้านของประชาชน ซึ่งกลุ่มได้พูดคุยกันถึงสาเหตุ ของปัญหา แนวทางการแก้ไขปัญหายุ่ตลอดเวลา มีผู้นำคอยให้คำแนะนำกับสมาชิกเพื่อให้สามารถทำงานได้ตามหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคน กลุ่มยังมีเครือข่ายกับกลุ่มอื่น ๆ ในตำบลเดียวกันและเครือข่ายกับกลุ่มอื่นนอกตำบล ทำให้ได้เรียนรู้ปัญหาต่างๆ ทั้งภายในตำบลและภายนอกตำบล มีการศึกษาดูงานที่ตำบลท่างาม อำเภอวัดโบสถ์ เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับพื้นที่ ที่มีสภาพสังคม วัฒนธรรม ใกล้เคียงกัน เป็นการเรียนรู้ในด้านแนวคิดไม่ใช่ลอกเรียนแบบ เรียนรู้ เทคโนโลยี การบริหารจัดการนำไปประยุกต์ให้เหมาะสมกับที่ตำบลหนองแอมแอม

โครงการ กิจกรรมที่ทำได้ เช่น ตลาดสาธิตการเกษตร ป้อน้ำมันชุมชน โดยสามารถบริหารจัดการกันเองได้ภายในชุมชน มีเงินทุนของชุมชนซึ่งมาจากการระดมทุนของชุมชนเองจำนวนมาก มีการจัดสรรและกระจายผลประโยชน์ให้กับสมาชิกอย่างยุติธรรมโดยการปันหุ้น และให้ดอกเบียกับสมาชิกเมื่อฝากเงิน 3.50 บาท ต่อปี สมาชิกมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานของกลุ่ม แบ่งความรับผิดชอบในการทำงาน ซึ่งอาศัยคนภายในชุมชนเอง เช่นการทำบัญชีก็นำลูกหลานในชุมชนที่จบปริญญามาทำงานให้ โดยการผ่านการคัดเลือกของชุมชนจากการตั้งกลุ่มสามารถดำเนินมาได้ 21 ปี อย่างต่อเนื่อง การดำเนินงานโดยใช้เวทีชุมชนในการปฏิบัติงาน การพูดคุยกัน ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในการทำงานว่าควรเป็นอย่างไร เมื่อมีปัญหา ก็ร่วมกันคิดหาทางแก้ไขและทบทวน ปรับปรุงให้ดีขึ้น

ปัญหาการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ พบว่าประชาชนบางส่วนยังเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม และยังหวังรอความช่วยเหลือด้านงบประมาณจากรัฐบาล ทำให้ประชาชนไม่คิดที่จะทำอะไรด้วยตนเอง จึงไม่มีสำนึกร่วมกันไม่เกิดกลุ่มที่จะร่วมแก้ปัญหาด้วยการทำจริง เพียงแต่คิดแต่ไม่ปฏิบัติ ทั้งนี้เพราะจากประสบการณ์ที่ผ่านมาประชาชนยังไม่เห็นผลการทำงานว่าสามารถทำได้ แต่ปัจจุบันเริ่มที่จะทำเพราะเห็นถึงผล แต่หน่วยงานในท้องถิ่นอย่าง อบต. ยังไม่ให้การสนับสนุนเท่าที่ควร มีการสนับสนุนจากองค์กรภาคเอกชน แต่กลุ่มส่วนมากก็ยังให้ความสำคัญกับคนในชุมชนเข้ามาร่วมมากกว่า

4. ด้านการประเมินแผนชุมชน การประเมินแผนชุมชนพบว่า ในด้านเศรษฐกิจสามารถแก้ปัญหาเรื่องนี้ได้ ปลอดภัยระบบได้โดยกลุ่มพยายามช่วยเหลือให้ประชาชนมาอยู่กับกลุ่ม ซึ่งสามารถช่วยเหลือประชาชนได้ระดับหนึ่ง การประเมินแผนชุมชนในด้านสังคมประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิด การรับรู้ปัญหา การกำหนดแนวทางแก้ปัญหา และร่วมกันทำงานจริง ๆ เห็นผลเป็นรูปธรรม เกิดกลุ่มกิจกรรมช่วยเหลือกันในชุมชน มีระบบสวัสดิการที่ดีให้กับคนในชุมชน ปัจจุบันสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถช่วยเหลือตนเองได้และช่วยเหลือกันในชุมชน สามารถบรรลุเป้าหมายของแผนชุมชนทั้ง 3 ข้อ และยังเป็นแหล่งเรียนรู้ดูงานให้คนที่สนใจได้นำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ ด้วยการเห็นจากการทำจริง ๆ

ผลการวิเคราะห์จากเอกสารแผนชุมชน ใน 5 ตำบลที่ศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูล มาวิเคราะห์เนื้อหาโดยใช้หลักการจัดทำแผนกลยุทธ์ 4 ด้าน มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์

1. ด้านการศึกษาสภาพวิเคราะห์ สारวจข้อมูลชุมชน

พบว่ามีการจัดเก็บข้อมูลอย่างละเอียดทำให้รู้สภาพข้อมูลชุมชน โดยมีการเก็บข้อมูล ประวัติศาสตร์ชุมชน ซึ่งทำให้คนในชุมชนเกิดสำนึกในความเป็นสมาชิกของชุมชนร่วมกัน จากการ ได้เผชิญปัญหาชีวิตที่คล้ายคลึงกัน จึงมีระบบคิดที่คล้ายกัน มีการศึกษาด้านโครงสร้างอำนาจ ผู้นำชุมชนซึ่งบางตำบลถูกครอบงำโดยรัฐและผลประโยชน์บางกลุ่ม เก็บข้อมูลกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ภายในชุมชนซึ่งมีรูปแบบการจัดตั้งที่หลากหลาย เก็บข้อมูลเรื่องค่าใช้จ่ายในแต่ละหมู่ ข้อมูลด้าน การศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งข้อมูลปัญหาความต้องการของประชาชน

แล้วจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในด้านจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค เพื่อการ จัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการของชุมชนในภาวะที่แต่ละชุมชนมีทรัพยากร จำกัด จึงเป็นการลดความเสี่ยงในการใช้ทรัพยากร รวมทั้งเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการ ดำเนินงานบริหารจัดการของชุมชนให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ข้อมูลในปัจจุบัน ทั้งนี้พบว่าการวิเคราะห์จุดแข็งด้านทุนทางสังคมของทั้ง 5 ตำบลค่อนข้างให้ความสำคัญกับกลยุทธ์ ด้านการเกษตรมากกว่าด้านอื่น ๆ ทำให้ในการกำหนดยุทธศาสตร์และวิสัยทัศน์ของทั้ง 5 ตำบล ให้ความสำคัญกับด้านเกษตรเป็นสำคัญ

พบว่ามีการวิเคราะห์ข้อมูลจุดอ่อนสภาพปัญหาในแต่ละด้านจำนวนมาก แยกย่อยให้ เห็นสาเหตุของปัญหาชัดเจน ซึ่งปัญหาในแต่ละตำบลจะแตกต่างกันไปตามสภาพของแต่ละพื้นที่ แต่ทั้งนี้ก็มีสภาพปัญหาบางด้านที่คล้าย ๆ กันโดยเฉพาะปัญหานี้สิน ปัญหาต้นทุนการผลิตสูง ปัญหาการขาดแคลนด้านโครงสร้างพื้นฐาน และที่สำคัญปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจและ ประสบการณ์ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ

2. ด้านการกำหนดแผนชุมชน

พบว่าทั้ง 5 ตำบล มีวิธีการจัดประชุมคณะกรรมการเพื่อวางแผนของชุมชน ซึ่งในแต่ละ ตำบลก็มีจำนวนครั้งที่มาประชุมมากน้อยแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความยากง่ายของแผนชุมชนที่ต้อง พิจารณาจากส่วนประกอบของแผนในแต่ละด้าน โดยมีการกำหนดบทบาทหน้าที่คนที่รับผิดชอบ ในแต่ละด้านรวมทั้งการกำหนดเป้าหมายของแผนในแต่ละด้านทั้ง 5 ตำบลสามารถกำหนด ยุทธศาสตร์มารองรับสภาพปัญหาที่เป็นต้นเหตุได้อย่างเหมาะสม ทำให้การวางแผนยุทธศาสตร์ ของทุกตำบลเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมต่อการพัฒนาตำบลที่จะกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและ

เป้าประสงค์ การกำหนดวิสัยทัศน์ในทั้ง 5 ตำบลพบว่า ผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนร่วมกันกำหนดขึ้น โดยมีพื้นฐานอยู่บนความเป็นจริงในปัจจุบัน เห็นทิศทางการพัฒนาของตำบลอย่างชัดเจน และเห็นถึงความมุ่งมั่นในแต่ละตำบลที่จะทำสิ่งที่ดีที่สุดให้กับประชาชนโดยส่วนรวม ลักษณะการกำหนดวิสัยทัศน์มีเนื้อหาเหมาะสมกับสภาพของตำบล สามารถบอกได้ว่าแต่ละตำบลจะเป็นอย่างไร จะทำอะไรในอนาคต มีการระบุความเชื่อพื้นฐานของคนในตำบล ซึ่งการกำหนดวิสัยทัศน์ของทั้ง 5 ตำบลไม่ค่อยมีลักษณะพิเศษแตกต่างกันเท่าใดนัก แต่ก็พอจำแนกให้เห็นถึงความแตกต่างในแต่ละตำบลได้ และทั้งนี้วิสัยทัศน์ของแผนชุมชนในระดับหมู่บ้านก็สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของแผนชุมชนระดับตำบล

3. การนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ

ผลการศึกษาจากเอกสารแผนชุมชนยังไม่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ เพราะไม่เห็นรูปธรรมที่เกิดขึ้น จากโครงการ กิจกรรมต่างๆ แต่จากการวิเคราะห์โครงการ กิจกรรมในตัวเอกสารแผนชุมชนของทั้ง 5 ตำบล พบว่ามี 1 ตำบลคือ ตำบลนาบัวมีแผนชุมชนที่ระบุว่าโครงการ/กิจกรรมจะอย่างไร มีเทคนิคอะไร และต้องใช้อะไรบ้างในการปฏิบัติ จากที่ไหน ใครเป็นคนทำเป็นคนรับผิดชอบไว้ชัดเจน มีกำหนดระยะเวลาของโครงการ มีขอบเขตด้านพื้นที่ชัดเจนพร้อมทั้งระบุขั้นตอนในการปฏิบัติเป็นระบบ เพื่อสามารถนำทรัพยากรมาใช้ได้อย่างประหยัด มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีการกระจายผลประโยชน์ให้กับคนในกลุ่มอย่างยุติธรรม นอกจากนี้กิจกรรมที่ระบุไว้ยังเห็นถึงประชาชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การระดมทุนกันในกลุ่มและองค์กรซึ่งอยู่ในตำบล รวมทั้งบุคคลจากหลายฝ่ายทั้งภายในตำบลและภายนอกตำบลเข้ามาสนับสนุน

ผลการวิเคราะห์โครงการ/กิจกรรมในแผนชุมชนของ 4 ตำบลคือ ตำบลท่างาม ตำบลไทรย้อย ตำบลวังพิถูล ตำบลหนองแถม พบว่า ผู้รับผิดชอบโครงการ/กิจกรรมยังเป็นเฉพาะผู้นำประธานกลุ่ม ทำให้ขาดความรับผิดชอบร่วมกันในการดำเนินงาน และในด้านงบประมาณการทำกิจกรรมยังหวังรอแต่ความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชน ไม่สามารถใช้ทุนทางสังคมอาศัยคนที่มีความรู้ในชุมชนมาช่วยเหลือในการทำกิจกรรมร่วมกัน และมีการใช้งบประมาณที่สูงมาก เช่น ค่าวิทยากร ค่าพาหนะ ค่ารางวัล ค่าตอบแทนในการตัดสินใจ ค่าสถานที่และเครื่องเสียง ค่าใบประกาศ ค่าประสานงาน ซึ่งคิดเป็นตัวเงินที่ต้องจ่าย และยังต้องดึงคนจากภายนอกมาขึ้นนำต่อการปฏิบัติงานในตำบล

4. การประเมินผลแผนชุมชน

จากผลการศึกษาในเอกสารแผนชุมชนยังไม่สามารถตรวจสอบผลการดำเนินงานจริงที่เป็นรูปธรรมกับเป้าหมายของการจัดทำแผนชุมชนได้ แต่จากผลการวิเคราะห์การจัดทำแผนชุมชนทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการศึกษาสภาพ/วิเคราะห์ สำรวจข้อมูล ด้านการกำหนดแผน และด้านการนำ

แผนชุมชนไปปฏิบัติพบว่าทั้ง 5 ตำบล คนในตำบลได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกด้านก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาของคนในตำบลร่วมกันโดยการพึ่งตนเอง พึ่งพากันในชุมชน เพื่อการแก้ปัญหาความยากจน ซึ่งเป็นเป้าหมายของการจัดทำแผนชุมชน

ผู้วิจัยยังไม่สามารถสรุปสภาพและปัญหากระบวนการจัดทำแผนชุมชนในทั้ง 5 ตำบลได้ เนื่องจากการศึกษาจากเอกสารแผนชุมชนยังไม่สามารถวิเคราะห์เนื้อหาด้านการนำไปปฏิบัติ และการประเมินแผนได้อย่างครบถ้วนจึงต้องตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์แกนนำจัดทำแผนชุมชนของ ทั้ง 5 ตำบลที่ศึกษาเพื่อนำผลจากคำสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ แล้วนำไปสร้างเป็นแบบสอบถาม เพื่อถามแกนนำจัดทำแผนชุมชนใน 31 ตำบลที่ศึกษา ซึ่งเป็นตำบลที่มีการจัดทำแผนชุมชนของจังหวัดพิษณุโลก โดยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อยืนยันสภาพและปัญหากระบวนการจัดทำแผนชุมชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดพิษณุโลกอีกครั้งหนึ่ง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แกนนำจัดทำแผนชุมชนใน 5 ตำบลที่ศึกษา โดยการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งใช้หลักการจัดทำแผนกลยุทธ์ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการศึกษา สภาพ/วิเคราะห์ สํารวจข้อมูล ด้านการกำหนดแผน ด้านการนำไปปฏิบัติและด้านการประเมินผลแผน มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์สภาพและปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชน ดังนี้

1. ด้านการศึกษาสภาพ/ วิเคราะห์ สํารวจข้อมูลตำบล

ผลการศึกษาพบว่าทั้ง 5 ตำบล ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลกันทุกปี เพื่อให้ได้ข้อมูลของตำบลตรงตามสภาพความเป็นจริง เนื่องจากข้อมูลของตำบลมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นปัจจุบัน เพื่อให้ได้ข้อมูลสอดคล้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน มีการศึกษาข้อมูลข่าวสารจากภายนอกชุมชนซึ่งอาจมีผลกระทบต่อการทำงานของชุมชน โดยทุกตำบลมีการจัดทำเวทีเพื่อศึกษาข้อมูลแต่ลักษณะของการจัดทำเวทีในแต่ละตำบลมีเทคนิควิธีการแตกต่างกันไป

พบว่าการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในชุมชนเพื่อการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการของชุมชนและนำข้อมูลที่ได้ไปกำหนดเป็นแผนชุมชน รวมทั้งเพื่อนำไปปรับแผนให้ตรงกับสภาพและปัญหาของประชาชน ทั้งนี้พบว่ามีการวิเคราะห์ถึงจุดอ่อนที่เป็นปัญหาจำนวนมากซึ่งเกิดจากการที่ประชาชนวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของชุมชนอย่างไม่ลึกซึ้ง ประกอบกับประชาชนเองพบกับปัญหาตลอดเวลา จึงไม่ค่อยตระหนักคิดที่จะวิเคราะห์จุดแข็ง โอกาสของตำบลที่มี การวิเคราะห์ที่ผิดพลาดซึ่งเกิดจากการมีอคติของคนในตำบล ดังนั้นการวิเคราะห์ว่าตำบลมีจุดแข็งจุดอ่อนมากน้อยเพียงใด จึงต้องตรวจสอบจากมุมมองของคนภายนอกด้วย เช่นการวิเคราะห์จุดอ่อนของตำบลหนองแวม ได้จุดอ่อนปัญหาจำนวนมาก คือมีความเป็นปัจเจกชนนิยม

สูงแบ่งหมู่แบ่งเหล่าไม่เคารพกติกาของสังคม มีทัศนคติค้ำนึ่งถึงแต่ผลประโยชน์ของตนเอง การปฏิบัติงานชอบการพึ่งพิงบุคคลภายนอกจนบางครั้งล้มความสำคัญของคนในตำบล มีทัศนคติไม่ติดต่ออาชีพหลักของตนเอง ไม่แสวงหาความรู้ใหม่ ไม่มีการให้ข้อมูลข่าวสารที่แท้จริงเพราะกลัวจะแสดงถึงความไม่มั่นคง ประชาชนไม่มีการวางแผนร่วมกันอย่างเป็นระบบ แต่ทั้งนี้การวิเคราะห์จุดแข็งของตำบลมีน้อยมาก เช่นการวิเคราะห์จุดแข็งของตำบลถึงปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของตำบล ได้ผลการวิเคราะห์คือ ลักษณะของประชาชนในตำบลจะทำตามและเคารพผู้ใหญ่ในตำบล ประชาชนในตำบลมีลักษณะเป็นเครือญาติและให้ความสำคัญกับระบบเครือญาติในการดำเนินงานต่าง ๆ จะเห็นว่าเป็นการวิเคราะห์จุดแข็งของตำบลไม่ค่อยละเอียด

พบว่าตำบลที่มีการดำเนินการเก็บข้อมูลมานานและมีการเก็บอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนในตำบลมีการเรียนรู้ข้อมูลของชุมชนซึ่งผ่านกระบวนการคิด การวิเคราะห์ร่วมกันในข้อมูลเชิงศักยภาพของตำบล วิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อการรวมกลุ่มภายในตำบลที่เข้มแข็ง การวิเคราะห์ถึงปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็ง การวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ของกลุ่มภายในตำบลที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของตำบล จึงเป็นการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันของคนในตำบล รวมทั้งได้มีการสรุปผลการวิเคราะห์เป็นข้อมูลของตำบล เช่น ที่ตำบลนาบัวได้สรุปว่าข้อมูลงบประมาณในลักษณะเงินกู้เพื่อการลงทุนมีมากพอแล้วต่อการให้เกษตรกร

การดำเนินการศึกษาสภาพสำรวจข้อมูลของชุมชนผ่านการทำเวที โดยมีการจัดเวทีเพื่อร่วมค้นหาอดีต ทบทวนอดีตโดยการนำการดำเนินวิถีชีวิตของคนในอดีตมาพิจารณาร่วมกันค้นหาศักยภาพของชุมชน โดยให้ผู้อาวุโส ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้รู้ในตำบลด้านต่าง ๆ มาให้ข้อคิดและประสบการณ์ในเวที ทำให้เห็นภาพในอดีตของชุมชนเพื่อให้เข้าใจสภาพปัจจุบันของชุมชน มีการจัดเวทีย่อยในหมู่บ้านเพื่อการค้นหาทุนทางสังคมในด้านคน ภูมิปัญญา ทรัพยากร สำรวจข้อมูลระดับครัวเรือน รวมทั้งประชาสัมพันธ์เวทีตำบลให้คนในหมู่บ้านได้รับทราบ โดยนำผลการดำเนินงานในเวทีตำบลที่ได้ไปดำเนินการมานำเสนอเวทีหมู่บ้าน

การจัดเวทีตำบลในทั้ง 5 ตำบล พบว่าประชาชนได้รู้ข้อมูลของตนเอง รู้ข้อมูลของหมู่บ้านและตำบล จนเกิดการติดต่อเพื่อพัฒนาตำบลให้ดีขึ้นในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ศิลปวัฒนธรรม โดยการรวมเป็นกลุ่มย่อยเพื่อการพูดคุยกันของคนที่มีสนใจเรื่องเดียวกัน และคนที่มีปัญหาเรื่องเดียวกัน ประชาชนจึงเริ่มมีความรับผิดชอบที่จะแก้ปัญหาร่วมกันในกลุ่ม รวมทั้งได้มีการเชิญคนจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมรู้ข้อมูลของตำบล ของกลุ่มมากขึ้นเป็นการเปิดรับข้อมูลจากภายนอกแต่จะผ่านการคิด การวิเคราะห์ของคนในตำบลก่อน

อันเป็นการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาจากฐานคิดของคนในตำบล ฐานทุนทางสังคมเพื่อปรับปรุงสภาพตำบลในปัจจุบันให้ดีขึ้นให้เกิดความเข้มแข็งในตำบล

การดำเนินการศึกษาสภาพ / วิเคราะห์ สํารวจข้อมูลของตำบลพบว่า ทั้ง 5 ตำบล เมื่อมีปัญหาของตำบลเกิดขึ้นจะเกิดผู้นำ แกนนำความคิดเพื่อแก้ปัญหาของตำบล และดึงคนในตำบลมาร่วมคิดค้นปัญหาว่ามีสาเหตุจากอะไร และมีแนวทางการแก้ไขได้อย่างไร เพื่อให้ได้แนวทางแก้ไขเป็นไปตามที่ประชาชนต้องการ โดยพบว่าในทั้ง 5 ตำบลมีการรวมกลุ่มแกนนำ มีเครือข่ายภายในตำบลและนอกตำบลคอยช่วยเหลือสนับสนุน ผู้นำและแกนนำยังเป็นผู้ให้ข้อคิดจุดประกายความคิดสู่ประชาชน โดยการอบรมให้ความรู้ในการจัดทำแผนชุมชน การจัดเก็บข้อมูลของหมู่บ้านเพื่อเป็นข้อมูลของตำบลด้วยการใช้แบบสำรวจข้อมูลที่จัดทำขึ้น แล้วให้แกนนำที่ได้รับการฝึกอบรมเป็นคนเก็บข้อมูล ซึ่งทั้ง 5 ตำบล จะอาศัยคนในชุมชนเป็นคนเก็บข้อมูล แต่มีเทคนิควิธีการแตกต่างกันตามสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่ของตำบล

ตำบลนาบัว จะให้เยาวชนเก็บข้อมูล ซึ่งก็เป็นการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำของเยาวชนอยู่แล้ว ทำให้เยาวชนซึ่งเป็นกำลังในการพัฒนาของชุมชนได้รู้จักตนเอง เช่นรู้ค่าใช้จ่ายว่าพ่อแม่ติดหนี้สิน ทำให้เยาวชนรู้จักประหยัดมากขึ้น เพราะได้รู้ข้อมูลปัญหาของชุมชน ทำให้ปัจจุบันนี้ที่ตำบลนาบัว แกนนำของตำบลส่วนมากยังอายุยังไม่มาก และเป็นผู้นำรุ่นใหม่ที่มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาตำบลให้มีศักยภาพเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ตำบลวังพิรุณ ใช้วิธีหาอาสาสมัครมาเก็บข้อมูล หากคนมาร่วมเก็บข้อมูลที่มาด้วยใจอยากรู้ข้อมูลหมู่บ้านตนเอง โดยมีแกนนำหมู่บ้าน 10 คน เป็นคนที่สนใจรักถิ่นฐานบ้านเกิด และมีแนวคิดร่วมกันที่จะพัฒนาตำบล พัฒนาหมู่บ้าน การเก็บข้อมูลได้มีเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่สนับสนุนสร้างความเข้าใจให้กับแกนนำ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการเก็บข้อมูลโดยแกนนำใช้วิธีการถามข้อมูลตัวต่อตัวกับประชาชน ซึ่งการใช้คนในหมู่บ้านเก็บข้อมูลทำให้คนที่ตอบกล้าตอบและไม่กลัวโกหกเพราะคนเก็บข้อมูลเป็นคนในหมู่บ้านจะรู้ว่าโกหกหรือไม่ แต่ถ้าไม่แน่ใจว่าได้ข้อมูลที่แท้จริงก็ใช้การถามย้ำว่าแน่หรือ ถ้ายังไม่แน่ใจข้อมูลอีกก็เข้าไปเก็บข้อมูลซ้ำใหม่ แกนนำจึงต้องเหนื่อย ต้องอาศัยความอดทน ซึ่งบางครั้งประชาชนไม่ว่างก็ต้องรอเพื่อเข้าไปเก็บข้อมูลอีกครั้ง เพื่อให้ได้ปัญหาของตำบล ทั้งนี้เพื่อให้เกิดแผนเป็นรูปเล่มของตำบลในการเสนอปัญหาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนช่วยเหลือ เพราะตำบลวังพิรุณไม่สามารถแก้ปัญหากันได้เอง และการรวมกลุ่มก็มีน้อยมาก เนื่องจากมีปัญหาใหญ่คือน้ำท่วมเป็นปัญหาที่เชื่อมโยงสู่ปัญหาอื่น ๆ ให้ไม่สามารถแก้ปัญหากันได้เอง

ตำบลท่างาม ตำบลไทรย้อย และตำบลหนองแขม พบว่ามีคนในตำบลเป็นคนเก็บข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อมูลจริง มีความละเอียดพอในการนำไปใช้กำหนดแผนชุมชน โดยการสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนเห็นถึงประโยชน์ของการเก็บข้อมูลเพื่อคนในตำบลเอง ทั้งนี้พบว่าแกนนำในการเก็บข้อมูลของทั้ง 5 ตำบล ที่ร่วมเก็บข้อมูลจะมากันด้วยใจที่ต้องการพัฒนาตำบลมีสำนึกเพื่อตำบลที่จะช่วยกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ปัญหาด้านการศึกษาสภาพ/ วิเคราะห์ สสำรวจข้อมูลพบว่ามีปัญหาจากการทำตามภาครัฐที่ผ่านมา เมื่อรัฐบาลมีนโยบาย โครงการใดมาชุมชนก็ทำตาม แต่เมื่อนโยบายเปลี่ยนโครงการหลายอย่างของรัฐบาลก็เปลี่ยนตาม ชุมชนจึงไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนพบว่ามี 4 ตำบล ยกเว้นตำบลวังพิรุณมีประชาชนร่วมกันคิดแก้ปัญหาจนได้ข้อสรุปคล้ายกันว่าหากที่ประชาชนไม่รู้ทำตามนโยบายภาครัฐ ทำตามกระแสสังคมเพราะประชาชนไม่มีการเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ในชุมชน ดังนั้นใน 4 ตำบล ยกเว้นตำบลวังพิรุณ จึงมีการสร้างศูนย์การเรียนรู้เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้รู้กับผู้ไม่รู้ข้อมูลของตำบล และยังได้ใช้ศูนย์การเรียนรู้ของตำบลในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากภายนอกตำบลในด้านต่างๆ เพื่อให้ตำบลเข้าใจสภาพสถานการณ์ในปัจจุบัน อันทำให้สามารถกำหนดแผนชุมชนได้ตามปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชนอย่างแท้จริง

2. ด้านการกำหนดแผนชุมชน

พบว่าทั้ง 5 ตำบลได้มีการนำข้อมูลปัญหาและความต้องการที่ได้จากการศึกษาสภาพสำรวจ วิเคราะห์ ข้อมูลของชุมชนมาร่วมกันคิด โดยการคิดอยู่บนฐานทุนภายในชุมชนที่เป็นจุดแข็ง โดยนำทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชน จากทรัพยากรในชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น อันเป็นข้อมูลศักยภาพของแต่ละตำบล รวมทั้งคิดถึงข้อมูลจากภายนอกชุมชนที่มีผลกระทบต่อชุมชน เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี การตลาด และนโยบายรัฐบาล เพื่อนำข้อมูลมาจัดเป็นแนวทางปฏิบัติในแต่ละด้าน โดยการจัดเรียงปัญหาที่ได้มาตามลำดับความสำคัญ

ดำเนินการจัดทำเวทีชุมชนเพื่อให้เหตุผลซึ่งกันและกัน โดยมีตัวแทนจากทุกหมู่บ้านเข้าร่วมเวที เพื่อให้ปัญหาของตำบลได้ผู้ที่รู้โครงสร้างปัญหาจริง ๆ รู้วิธีแก้ตามที่ประสบการณ์การเรียนรู้ของคนในตำบลเอง เพราะทั้ง 5 ตำบล พบว่าคนภายนอกที่เคยเข้ามาสนับสนุนไม่สามารถแก้ปัญหาให้กับคนในตำบลได้ ไม่สามารถกำหนดแผนได้ตรงตามปัญหาความต้องการของประชาชน เพราะไม่ได้ผ่านการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาจากประสบการณ์ที่ผ่านมาแต่ปัญหา ความต้องการของประชาชนต้องอาศัยคนในชุมชนที่ได้ผ่านการเรียนรู้ร่วมกันในการแก้ปัญหาจึงจะสามารถแก้ได้

ด้านการกำหนดแผนชุมชนในตำบลวังพิถลมีเป้าหมายแตกต่างไปจากทั้ง 4 ตำบล โดยมีเป้าหมายการจัดทำแผนชุมชนเพื่อขอความช่วยเหลือเป็นหลักจากหน่วยงานภายนอกโดยเฉพาะภาครัฐ เพราะในตำบลไม่สามารถพึ่งตนเองจากการบริหารจัดการในด้านต่างๆ ไม่มีทรัพยากรในตำบลมาเป็นต้นทุนในการดำเนินงาน เพราะตำบลไม่มีศักยภาพทั้งในด้านคนที่ไม่เกิดภาวะผู้นำ เพื่อแก้ปัญหาให้กับคนในตำบลอย่างจริงจัง ประกอบกับปัญหาใหญ่ที่เกิดขึ้น คือปัญหาน้ำท่วม ซึ่งคนในตำบลไม่สามารถแก้ปัญหากันได้เอง จึงต้องทำแผนชุมชนเพื่อขอความช่วยเหลือและสนับสนุน

การกำหนดแผนชุมชนพบว่า ในทั้ง 5 ตำบล มีการเรียงตามลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการของคนในตำบลผ่านการคัดเลือกโครงการ กิจกรรม ในแต่ละตำบล ซึ่งมีเทคนิควิธีการแตกต่างกัน เช่น มีการใช้กระดาษสีติดที่โครงการที่เห็นด้วย ใช้มติของเวทีตัดสินใจ การทำประชาคมหรือการสนทนารูปแบบปัจเจกบุคคล เพื่อกำหนดโครงการ กิจกรรมที่จะทำ กำหนดผู้รับผิดชอบแต่ละโครงการ โดยมีการกำหนดหลักคิดของแผนชุมชนว่าจะทำอะไร ทำไมต้องทำ ทำเพื่ออะไร ชุมชนได้ประโยชน์อะไร ทำอย่างไร ทำที่ไหน มีวิธีการบริหารจัดการอย่างไร มีการกำหนดช่วงระยะเวลาที่ต้องรายงานผล โดยใช้การระดมความคิดช่วยกันของคนในตำบล

การกำหนดแผนชุมชนของทั้ง 5 ตำบลพบว่ามีการใช้วิธีการจัดประชุมคณะกรรมการเพื่อวางแผนของชุมชน ซึ่งจำนวนครั้งที่มาประชุมของแต่ละตำบลมีมากน้อยแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความยากง่ายของแผนชุมชนที่ต้องพิจารณา ส่วนประกอบของการวางแผนแต่ละส่วนในแต่ละตำบล อีกทั้งมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ตามขั้นตอนของการวางแผน โดยการจัดทำยุทธศาสตร์มารองรับสภาพปัญหาความต้องการของแต่ละตำบลแล้วเลือกยุทธศาสตร์ตามความเหมาะสมที่สามารถบรรลุตามเป้าหมายของตำบล เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาความยากจน ตลอดจนการพึ่งตนเองของแต่ละตำบล ทั้ง 5 ตำบลสามารถกำหนดยุทธศาสตร์มารองรับเพื่อแก้ปัญหาที่เป็นต้นเหตุได้อย่างเหมาะสม ทำให้การวางแผนยุทธศาสตร์ของตำบลเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมต่อการพัฒนาตำบลที่จะกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และแนวทางการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรม

การกำหนดวิสัยทัศน์ในแต่ละตำบลพบว่า จะมีผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนร่วมกันกำหนดขึ้น โดยคำนึงถึงพื้นฐานอยู่บนสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันของแต่ละตำบล มีการพรรณนาให้เห็นทิศทางของชุมชนอย่างชัดเจน เห็นถึงความมุ่งมั่นในแต่ละตำบลที่จะทำสิ่งที่ดีที่สุดให้กับประชาชนในตำบลโดยส่วนรวม และพบว่าปัจจัยด้านผู้นำชุมชนมีผลต่อการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ดี เพราะถ้าผู้นำมีวิสัยทัศน์ที่ดี มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สามารถคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคตได้

จากการคิดเชิงกลยุทธ์สู่การกำหนดกลยุทธ์และแนวทางปฏิบัติที่ทำให้ประชาชนในตำบลสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข รวมทั้งสามารถแข่งขันในสภาวะปัจจุบันกับคนภายนอกได้ ในยุคกระแสโลกาภิวัตน์ มีความก้าวหน้าในด้านข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ ซึ่งตำบลใดมีข้อมูลที่ดียิ่งก็จะทำให้มีโอกาสในการพัฒนามากกว่าตำบลอื่น ๆ

ทั้งนี้ตำบลใดมีผู้นำที่มีศักยภาพสามารถขยายต่อแนวคิดสู่การปฏิบัติให้เป็นจริง รวมทั้งสามารถที่จะเป็นนักเชื่อมประสานกับหน่วยงานทั้งภายนอกชุมชนและภายในชุมชนเองได้ ก็จะทำให้ชุมชนสามารถปรับตัวเรียนรู้ได้ทันต่อสถานการณ์ เป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ในการบริหารจัดการชุมชนที่สอดคล้องกับนโยบาย เชื่อมโยงข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อกำหนดแผนแต่ละด้านให้สอดคล้องกัน

ลักษณะการกำหนดวิสัยทัศน์ในแต่ละตำบลพบว่า มีความเหมาะสมกับสภาพของตำบล โดยสามารถที่จะบอกได้ว่า ในแต่ละตำบลจะเป็นอย่างไร จะทำอะไรในอนาคต มีการระบุความเชื่อพื้นฐานของคนในตำบล ซึ่งไม่มีลักษณะพิเศษแตกต่างกันเท่าใดนักในแต่ละตำบล แต่ก็พอจะจำแนกให้เห็นถึงความแตกต่างในแต่ละพื้นที่ มีวิสัยทัศน์ของแผนชุมชนระดับหมู่บ้านที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของแผนชุมชนระดับตำบล เป็นการคำนึงถึงภารกิจที่ต้องแก้ปัญหาความยากจนและการพึ่งตนเองของชุมชนเป็นภารกิจหลัก

การกำหนดยุทธศาสตร์พบว่า ทั้ง 5 ตำบล มีเป้าประสงค์ของตำบลที่ระบุ ให้ทราบเกี่ยวกับสิ่งที่ตำบลนั้นจะทำให้ได้ และมีโอกาสที่จะทำให้สำเร็จในการปฏิบัติจริง อย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยมีการกำหนดยุทธศาสตร์เป็น ยุทธศาสตร์ระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาวรวมทั้งกำหนดช่วงระยะเวลาที่ต้องรายงานผล ยุทธศาสตร์สามารถปรับทันสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยอาศัยหลายหน่วยงานเข้ามาสนับสนุน เข้ามามีส่วนร่วมทั้งแกนนำประชาคม ผู้นำอบต. โดยทำให้แผนชุมชนเข้าไปสู่แผนพัฒนาตำบล ซึ่งพบว่าในตำบลนาบัวสามารถนำแผนชุมชนเข้าไปสู่แผนงานพัฒนาตำบลได้ในเกือบทุกด้าน ทั้งนี้เพราะมีการจัดทำยุทธศาสตร์ตำบลโดยที่ประชาชนในตำบลเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรของชุมชน จากทุนทางสังคมในชุมชนที่แตกต่างกัน จึงพบว่าการกำหนดยุทธศาสตร์ของแต่ละตำบลมียุทธศาสตร์เด่นแตกต่างกันไปตามสภาพของพื้นที่แต่ละตำบล

การชี้แจงแผนทำความเข้าใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องพบว่ามี 1 ตำบล คือ ตำบลนาบัว มีการชี้แจงแผนทำความเข้าใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทำให้เกิดการยอมรับและให้การสนับสนุนต่อการนำแผนไปปฏิบัติ จึงได้ข้อเสนอแนะของแผนมีการปรับแผนให้มีความยืดหยุ่นที่จะนำไปใช้ ทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับคนในตำบลที่จะดำเนินตามแผนได้อย่างมั่นใจ จากการมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนสู่การปฏิบัติร่วมกัน

พบว่าทั้ง 5 ตำบล ได้มีการกำหนดแผนงาน กำหนดสถานที่ศึกษาดูงานกับภายนอก ตำบล เพื่อดูในเรื่องวิถีคิด คิดอย่างไรจึงประสบความสำเร็จ เรียนรู้วิถีคิดที่มีระบบจากการดูงาน ทำให้มีการปรับปรุงโครงการที่คิดไว้ของแต่ละตำบล การศึกษาดูงานของแต่ละตำบลยังทำให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือในหลายๆด้าน ทำให้ประชาชนสามารถนำกลับมาคิดได้หลาย ๆ เรื่อง และคิดได้ดี สามารถทำให้เห็นผลได้ ความคิดที่จะพึ่งรัฐจึงหายไป แต่คิดแก้ปัญหาตนเอง ถ้าแก้ไม่ได้จริงๆ ก็จะขอเพียงความสนับสนุนความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนต่าง ๆ

การกำหนดแผนงานในทั้ง 5 ตำบลพบว่าใช้เวทีตำบล ซึ่งมีคนจากหลายหน่วยงานเข้ามา ร่วมสนับสนุน ทั้งหน่วยงานที่อยู่ภายในชุมชน เช่น ผู้นำอบต. เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย ผ.อ.ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร และในบางตำบลมีการประสานเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน เช่น สสส, พอช. และหน่วยงานราชการเข้ามาสนับสนุนด้านบุคลากรเป็นผู้ให้คำแนะนำ ตัวอย่างเช่นที่ ตำบลนาบัวมีนักวิชาการหมอบระเวศ วะสี ลงมาช่วยกำหนดแผน กำหนดยุทธศาสตร์ โดยใช้เทคนิคการตลาดซึ่งมองสังคมไปในทิศทางใด ก็ควรปรับแผนให้เหมาะสมสอดคล้องกับสังคม

เป้าหมายของการกำหนดแผนชุมชนใน 4 ตำบล ยกเว้นตำบลวังพิถลพบว่ามีเป้าหมายเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน โดยการรวมกลุ่มแก้ปัญหาใน 4 ตำบลให้ความสำคัญกับหน่วยงานท้องถิ่น คือ อบต. เพราะเห็นว่าเป็นหน่วยงานของตำบล ซึ่งจะเป็นการพัฒนาจากฐานข้อมูลของประชาชนที่เสนอให้ อบต.นำไปกำหนดทิศทางการพัฒนาตำบล โดยอาศัยทรัพยากรในตำบล รวมทั้งมีการระดมทุนกันเอง แต่ก็มีกำหนดแผนเพื่อของบประมาณจากหน่วยงานราชการทุกตำบลจะกำหนดแผนไว้ทุกด้านก่อนตามความจำเป็น แม้จะไม่ได้ทุกโครงการตามแผนของชุมชนเสนอไป

ด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติพบว่า ทั้ง 5 ตำบล ที่นำแผนชุมชนไปปฏิบัติอาศัยเทคนิควิธีการฝึกอบรมให้ความรู้ ศึกษาดูงานและการร่วมกันทำประชาคมจัดเวทีชุมชน สรุปเวทีเพื่อถอดบทเรียนร่วมกันในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบไว้ชัดเจนในแต่ละฝ่ายเพื่อให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรม ร่วมรับผิดชอบ ร่วมประเมินผลการจัดโครงการ กิจกรรม แต่ในบางโครงการ ผู้รับผิดชอบยังเป็นเฉพาะผู้นำ ประธานกลุ่ม ทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งขาดความรับผิดชอบร่วมกันในการแก้ปัญหาของตำบล

ใน 4 ตำบล เว้นตำบลวังพิถลพบว่ามีด้านงบประมาณการทำกิจกรรมสามารถใช้ทุนทางสังคมอาศัยคนที่มีความรู้ในชุมชนมาช่วยเหลือกันในการทำกิจกรรม ซึ่งต้องไม่ใช้งบประมาณที่สูงมาก เช่น คำวิทยากร คำพาหนะ คำรางวัล คำตอบแทนในการตัดสินใจ คำสถานที่และเครื่องเสียง

ใบประกาศ ค่าประสานงาน ซึ่งคิดเป็นตัวเงินที่ต้องจ่าย แต่ถ้าอาศัยเครือข่าย อาศัยทุนทางสังคมในชุมชนที่มีก็ไม่ต้องเสียงบประมาณมาก ไม่ต้องดึงคนจากภายนอกมาขึ้นนำต่อการปฏิบัติในตำบล

การนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ พบว่าทั้ง 5 ตำบล ได้อาศัยผู้นำชุมชนเป็นแกนนำในการจัดกิจกรรม พบว่ามี 4 ตำบล ยกเว้นตำบลวังพิรุณ ซึ่งผู้นำที่มีลักษณะเป็นผู้นำกลยุทธ์ เป็นผู้ประสานงานและเป็นผู้ทำให้คนในชุมชนเกิดสำนึกร่วมที่จะเข้ามาทำกิจกรรมทั้งจากคนในต่างระดับต่างวัย ต่างกลุ่ม โดยมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ถึงประโยชน์จากกิจกรรม ซึ่งผู้นำมีระบบข้อมูลข่าวสารที่ดี มีเครือข่ายการทำงานในด้านเจ้าหน้าที่ งบประมาณ เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงาน และตัวผู้นำเองก็เป็นต้นแบบให้ประชาชนเห็นจริงจากการปฏิบัติ การให้ประชาชนคิดที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมหันมาร่วมทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาโดยคนในตำบลร่วมกันมากกว่าการรอรับความช่วยเหลือจากการเขียนแผนของงบประมาณ

โครงการ/ กิจกรรม ในแผนชุมชนของทั้ง 4 ตำบล ยกเว้นตำบลวังพิรุณพบว่ามีการบริหารจัดการที่ดี เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมซึ่งมีความสอดคล้องกับความสามารถของคนในตำบลที่จะปฏิบัติได้ โดยอาศัยทรัพยากรในตำบลที่มีเป็นทุนทางสังคมนำมาบริหารจัดการ ซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถแก้ปัญหาคความยากจนทำให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ตามเป้าหมายของแผนชุมชน และเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันจากการทำกิจกรรมร่วมกัน มีการกำหนดบุคคล หน่วยงานซึ่งมีความสามารถที่จะรับผิดชอบได้ในระยะเวลาของโครงการที่กำหนดไว้ มีขอบเขตด้านพื้นที่ชัดเจนพร้อมทั้งระบุขั้นตอนในการปฏิบัติเป็นระบบ สามารถนำทรัพยากรมาใช้ได้อย่างประหยัด มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและมีความยุติธรรมแก่ประชาชนส่วนรวมในตำบล โดยการทำประชาคมตำบล ทำเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

การอาศัยเครือข่ายในการดำเนินงาน พบว่าทั้ง 4 ตำบล ยกเว้นตำบลวังพิรุณ มีเครือข่ายภาคประชาชนด้วยกันช่วยเหลือกันจากการเป็นคนพื้นถิ่นฐานใกล้เคียงกัน เครือข่ายการพัฒนาในระดับจังหวัด เช่น ในตำบลนาบัวเป็นเครือข่ายกับจังหวัดน่าน และมีเครือข่ายนักวิชาการ มีการระดมทุนจากหลายหน่วยงานทั้งภายนอกและภายในชุมชนมาสร้างฐานข้อมูลของชุมชนให้ครอบคลุมทุกด้าน ทำให้คนในชุมชนเองมีส่วนร่วมในการคิด การทำ มีความตื่นตัว มีความมั่นใจในการจัดการชุมชนมากขึ้น สามารถสร้างความเข้าใจร่วมกันโดยการพูดคุยแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกับเครือข่ายที่มี ประชาชนจึงมีความมั่นใจในการทำงานร่วมกัน

พบว่าในการทำงานของทั้ง 5 ตำบล ใช้ระบบการเรียนรู้แบบกลุ่มเล็กๆ เพื่อลดความคิด และเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการทำงานร่วมกันมากขึ้น และพบว่าในทั้ง 5 ตำบลมีการ ดำเนินงานในรูปของกลุ่มซึ่งสมาชิกมีส่วนร่วมตรวจสอบการดำเนินงานของกลุ่ม จากแต่เดิมซึ่งใน แต่ละชุมชนมีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ แต่ชาวบ้านกลับติดหนี้ เพราะไม่รู้จักรับการบริหารจัดการตนเอง ยังมีวิธีคิดติดอยู่กับนโยบายของรัฐ แต่ในปัจจุบันพบว่า ทั้ง 4 ตำบล ยกเว้นตำบลวังพิรุณมีการ ดำเนินงานในรูปของกลุ่มช่วยเหลือกันในกลุ่มและช่วยเหลือระหว่างกลุ่มในตำบล และกลุ่มที่มี หลากหลายกิจกรรมทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ จะมีการขอความช่วยเหลือถ้าชุมชนไม่ สามารถทำได้ เช่น ในด้านงบประมาณไม่เพียงพอก็ขอความสนับสนุนจากแหล่งงบประมาณของ สสส., พอช., SIF, และองค์กรพัฒนาภาคเอกชนต่าง ๆ หน่วยงานในท้องถิ่นคือ อบจ., อบต. รวมทั้ง ชุมชนเองร่วมสมทบทุนด้วยอีกทาง

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุน เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ สำนักงาน เกษตรอำเภอ สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นอำเภอสาธารณสุขจังหวัดและอำเภอ สถาบันการศึกษาในพื้นที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม มหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งพบว่าใน ทั้ง 5 ตำบลต้องการให้สถาบันการศึกษาในพื้นที่เข้ามาสนับสนุนในด้านวิชาการเพื่อให้กระบวนการ ผลิตที่มีคุณภาพและพัฒนาความสามารถให้คนในตำบลสามารถแข่งขันกับภายนอกได้

การดำเนินงานของทั้ง 4 ตำบล ยกเว้นตำบลวังพิรุณพบว่า เป็นกระบวนการทำงาน ร่วมกันของทุกภาคส่วนแบบบูรณาการของคนในตำบลและคนภายนอกตำบลที่คอยสนับสนุน เป็นการปรับกระบวนการความสัมพันธ์ของคนที่ทำงานร่วมกันให้เกิดศรัทธาเรียนรู้ร่วมกัน ศรัทธา จากความรู้ ภูมิปัญญา ประสบการณ์ สำนึกที่ดีงามจึงเป็นกระบวนการสร้างจิตสำนึกที่มีความ จริงใจต่อกัน ซึ่งเกิดจากการทำงานร่วมกัน โดยการปรับความคิดสู่การปรับพฤติกรรมของคน ที่ ทำงานร่วมกันให้ตรงกับความต้องการของชุมชนเป็นระยะ ๆ และเป็นการดำเนินงานซึ่งต้องอาศัย ระยะเวลาค่อยเป็นค่อยไป

ตำบลนาบัว การทำกิจกรรมตามแผนเพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน เกิดกลุ่มกิจกรรมที่มี การเสริมรายได้ เช่น การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ การพัฒนาคุณภาพการแปรรูปน้ำดื่มสมุนไพรซึ่ง ได้รับมาตรฐานจากองค์การอาหารและยารวมทั้งกลุ่มกิจกรรมที่เกิดขึ้นอย่างหลากหลาย ซึ่งทำให้ เกิดความเข้มแข็งภายในชุมชน มีการทำกันอย่างต่อเนื่องโดยอาศัยปัจจัยภายในชุมชนเป็นหลัก และให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นเด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ ผู้เฒ่าผู้แก่ หน่วยงานทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ซึ่งเป็นการทำกันด้วยจิตใจที่มีพันธะสัญญาาร่วมกัน เพื่อเป็นค้นหาตัวเองและทำ กันด้วยตนเอง ทำให้เกิดพลังเป็นความภาคภูมิใจ เห็นได้จากการจัดงาน "เวทีวิชาการชาวบ้าน

ตำบลนาบัว" ที่เป็นเวทีแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 7 ปี เป็นกิจกรรมที่สร้างการเรียนรู้ให้กับคนในตำบล

ตำบลนาบัว ผู้นำ ชาวบ้านและองค์กรต่าง ๆ ในตำบล เข้ามาร่วมทำงานกันจริง ๆ มีการสร้างแนวคิดในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ปลูกผักสวนครัว กันทั้งหมดทุกหน่วยงาน ทุกคนลงมือทำจริง ๆ ตามที่ได้สร้างแนวคิดนั้นไว้ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ เองก็ปรับบทบาทเข้ามาร่วมทำ ร่วมรับฟัง และร่วมเสนอแนะด้วย แต่โดยความเสมอภาคกับประชาชนทุกกิจกรรมที่ทำงานจะเน้นให้ชาวบ้านพูดคุยกันด้วยเหตุผลเน้นกระบวนการที่สร้างความรู้และการเรียนรู้จากกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันผ่านเวทีวิชาการชาวบ้าน บทเรียนที่ได้จากการทำกิจกรรม จึงผ่านการสนทนาอย่างพินิจพิเคราะห์ พร้อมทั้งมีกระบวนการประเมินผลของชุมชน ทั้งนี้ยังมีการสร้างความรู้ให้กับชาวบ้านจากการทำกิจกรรมมี วิธีการ เทคนิคต่าง ๆ เช่น กุศลโลบายแห่งการเรียนรู้ ผู้ใหญ่สอนเด็ก กิจกรรมที่ทำร่วมกันของคนในชุมชน และคนจากภายนอกที่เข้ามาร่วมด้วยจากพันธะสัญญาว่าร่วมกันว่าจะทำงานด้วยกัน ภายใต้กฎเกณฑ์ร่วมกันที่กำหนดขึ้น มีการระดมทุนในชุมชนมาเป็นทุนในการดำเนินงานทุกรูปแบบ

ตำบลไทรย้อย การดำเนินกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ในแผน ชาวบ้านในตำบลจะรวมกลุ่มซึ่งสมาชิกของแต่ละกลุ่มที่ทำงานก็จะเป็นสมาชิกอยู่ในกลุ่มอื่น ๆ ด้วย มีกิจกรรมที่ทำหลากหลายทำให้แต่ละกลุ่มคุยกันได้เวลากลุ่มดำเนินงานมีปัญหาสามารถขอความช่วยเหลือกันได้ แม้เวลาที่มีการอบรมที่หน่วยงานภายนอกจัดก็สามารถให้คนในกลุ่มอื่นที่ไปมา แล้วนำมาถ่ายทอดให้กับอีกกลุ่มได้ การดำเนินกิจกรรมก็จะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานในท้องถิ่นคือ อบต. หน่วยงานภายนอก ก็จะสนับสนุนด้านวิชาการ วัสดุ อุปกรณ์ เช่น อบจ. พัฒนาชุมชน อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม ศูนย์ศิลปชีพ แต่ละกลุ่มก็มีเครือข่ายของกลุ่ม เช่นกลุ่มอาชีพเหมือนกันแต่ผลผลิตที่ทำในแต่ละที่ก็จะแตกต่างกันไป แต่จะเป็นเครือข่ายคุยกันเรื่องปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นเครือข่ายไปอบรมดูงานด้วยกัน เพื่อให้บุคคลที่สามารถบันทึกจดจำข้อมูล นำมาถ่ายทอดให้กับกลุ่มอื่น ๆ

สมาชิกในกลุ่มได้มีการระดมทุนของแต่ละกลุ่ม ถือเป็นข้อตกลงของกลุ่มใหญ่ในชุมชนคือ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ทุกกลุ่มเป็นสมาชิก ทุกเดือนวันที่ 28 มีการฝากออมทรัพย์ตามความสามารถ มีกฎและกติกาให้สมาชิกยืมไปประกอบอาชีพได้ ไม่เกินรายละ 15,000-20,000 บาท ถึงปีก็ส่งคืน ปัจจุบันมีเงิน 500,000 บาทจากแต่ก่อนไม่มีเลย ตำบลทำงานมีการทำกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ในแผน มีกลุ่มกิจกรรมพัฒนาไปมาก เห็นชัดเจนจากกลุ่มข้าวครบวงจรมีการแปรรูปผลผลิตเพื่อขาย โครงการน้ำนมักชีวภาพ ลานตากข้าว

กิจกรรมต่างๆ ล้วนเชื่อมโยงอยู่เป็นเครือข่าย มีลานตากข้าวเพราะกระบวนการผลิต ได้ผลผลิตคุณภาพดีจากการใช้น้ำหมักชีวภาพ การใช้สารสกัดชีวภาพแทนการใช้ปุ๋ยเคมีช่วยลดต้นทุนการผลิตข้าว ในส่วนของปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้คือน้ำมันก็พยายามลดต้นทุนด้านอื่น ซึ่งเป็นการทำงานที่ครบวงจร แล้วก็ขยายวิธีการคิดไปกลุ่มอื่น มีกิจกรรมที่ชาวบ้านทำตามแนวคิด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่องกินทุกอย่างที่ปลูก ปลูกทุกอย่างที่เรากิน ๆ รวมทั้งกลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมืองซึ่งพิษณุโลกเป็นเมืองประสูติพระนเรศวร จึงนำมาเลี้ยงเพื่อความสวยงาม แต่ถ้าไม่สวยก็สามารถนำมาบริโภคได้

ตำบลวังพิถุกลการนำแผนที่กำหนดไว้มาปฏิบัติได้ระดับหนึ่ง เช่น การเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของคนในตำบลในเรื่องค่าใช้จ่ายที่รู้จักประหยัดมากขึ้น และจากการที่คนที่เก็บข้อมูลรู้ ปัญหาของตำบลส่วนมากคือ อบต. เมื่อนำแผนชุมชนไปพิจารณาในแผนพัฒนาตำบลก็เกิด โครงการกิจกรรมที่เห็นเป็นรูปธรรม เช่น ประปาหมู่บ้าน แต่กลุ่มอาชีพขอความสนับสนุนจาก สสส. ได้ 2 หมู่บ้านเป็นการสร้างรายได้ ลดรายจ่าย ซึ่งก็เป็นเพียงอาชีพเสริมชาวบ้านทำจากการว่างทำไร่ ทำนา คนในชุมชนก็ช่วยกันสนับสนุนเป็นการสร้างกำลังใจให้กับกลุ่มที่ทำ แต่แผนชุมชนที่กำหนดขอความช่วยเหลือและเป็นปัญหาใหญ่ของตำบลคือเขื่อนกั้นน้ำยังไม่ได้รับการช่วยเหลือ ทำให้กิจกรรมที่น่าจะเกิดขึ้นที่ตำบลวังพิถุกลยังไม่สามารถเกิดขึ้นได้ตามที่กำหนดไว้ในแผน

ตำบลหนองแวมได้เกิดโครงการ กิจกรรม ที่สามารถดำเนินการได้ตามที่กำหนดไว้ในแผนชุมชน การปฏิบัติงานโดยประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้โดยการระดมทุนในชุมชนจัดตั้งกองทุน สมทบกิจกรรมชุมชน เพื่อเป็นเงินทุนเริ่มต้น มีการรวมกลุ่มกันในด้านต่าง ๆ เช่น การเงิน การประกอบอาชีพ มีกลุ่มตลาดสาธิตการเกษตร บั๊มน้ำมันชุมชน โดยสามารถบริหารจัดการกันเองได้ภายในชุมชน มีเงินทุนของชุมชน มีการจัดสรรและกระจายผลประโยชน์ให้กับสมาชิกอย่าง ยุติธรรมโดยการปันหุ้น และให้ดอกเบียกับสมาชิกเมื่อฝากเงิน 3.50 บาทต่อปี มีสวัสดิการชุมชน สมาชิกมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานของกลุ่ม แบ่งความรับผิดชอบในการทำงานซึ่ง อาศัยคนภายในชุมชนเอง เช่นการทำบัญชีก็นำลูกหลานในชุมชนที่จบปริญญามาทำงานให้ โดยการผ่านการคัดเลือกของชุมชน

จากการตั้งกลุ่มสามารถดำเนินงานมาได้ 21 ปี อย่างต่อเนื่อง เกิดความเข้มแข็งในตำบล ทำให้การพึ่งพาหน่วยงานอื่น ๆ ภายนอกชุมชนมีเฉพาะปัญหาที่ชาวบ้านเองร่วมกันแก้ไขแล้วแก้ไม่ได้ ก็จะเป็นการขอความสนับสนุนมากกว่าการช่วยเหลือ ซึ่งทั้งนี้เพราะมีแกนนำที่ทำให้ชาวบ้านเห็นถึงศักยภาพของชาวบ้านเองเห็นว่าสามารถทำได้จริง และจากศักยภาพของตำบล จากแกนนำที่สามารถเชื่อมประสานภายในตำบล และภายนอกตำบลที่จะเข้ามาสนับสนุน ผู้นำคอยให้

คำแนะนำกับสมาชิกเพื่อให้สามารถทำงานตามหน้าที่ ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคนได้ และผู้นำยังมีเครือข่ายกับกลุ่มอื่น ๆ ในตำบลเดียวกันและเครือข่ายกับกลุ่มอื่นนอกตำบล ทำให้ได้เรียนรู้ปัญหาต่างๆ ทั้งภายในตำบลและภายนอกตำบล มีการศึกษาดูงานที่ตำบลท่างาม อำเภอ วัดโบสถ์ เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับพื้นที่ที่มีสภาพสังคม วัฒนธรรม ใกล้เคียงกัน เป็นการเรียนรู้ ในด้านแนวคิดไม่ใช่การลอกเรียนแบบ เรียนรู้ เทคโนโลยี การบริหารจัดการเพื่อนำมาไปประยุกต์ ให้เหมาะสมกับที่หนองแวม

ปัญหาการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติของทั้ง 5 ตำบล พบว่ามีปัญหาความไม่เข้าใจของ หน่วยงาน ซึ่งเวลามาทำงานก็เข้าใจกันคนละเรื่อง จากผู้นำทั้งภาคประชาชนและภาครัฐจากหลาย หน่วยงานที่เข้ามาร่วมแต่ไม่สามารถประสานกันได้ การดำเนินงานกับหน่วยงานราชการ ก็จะมี ปัญหาติดขัดอยู่ที่ระบบมากเกินไป ผู้บังคับบัญชาไม่อนุญาตให้เจ้าหน้าที่ของตนเข้ามาสนับสนุน ในชุมชน ยังมองหน้าที่แบบแบ่งแยกแบ่งส่วนประเภทหน่วยงาน แยกระหว่างกระทรวงต่าง ๆ ซึ่ง ในภาคประชาชนปัจจุบันพบว่าทำร่วมกันไปหมด แนวทางแก้ไขจึงอยู่ที่กระบวนการทำเวทีชุมชน ให้เกิดขึ้นเพื่อความเข้าใจระหว่างหน่วยงานที่เข้ามาร่วมปฏิบัติตามแผน ต้องย่อยเวทีออกไปเพื่อให้ ได้ปัญหา ข้อมูล สาเหตุ แนวทางแก้ไขต่าง ๆ ได้ถูกต้อง

ปัญหาจากประชาชนบางส่วนยังเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม และยังมี หวังรอความช่วยเหลือจากรัฐบาลจากงบประมาณ ทำให้ไม่คิดที่จะทำอะไรด้วยตนเองจึงยังไม่มี สำนึกร่วมกับกลุ่มที่ได้ผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันในการแก้ปัญหาด้วยการทำจริง ชาวบ้าน ส่วนหนึ่งเพียงแต่คิดแต่ไม่ปฏิบัติ ทั้งนี้เพราะจากประสบการณ์ที่ผ่านมาชาวบ้านไม่สามารถทำได้ แต่ปัจจุบันเริ่มที่จะทำเพราะเห็นถึงผลที่เกิดขึ้น ประกอบกับกระแสนโยบายเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้ ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น โครงการหลายโครงการเช่น SML ทำให้ชาวบ้านต้อง ปรับตัวตามเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในการวางแผนชุมชนเพื่อสอดคล้องโครงการ SML

ปัญหาจากการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติบางครั้งต้องใช้ระยะเวลา ต้องรอบทพิสูจน์ ตัวอย่าง ศัตรูพืชในนา แนะนำให้มีการใช้สารชีวภาพแต่ชาวบ้านบางส่วนก็เริ่มที่จะยอมรับ แต่ส่วน หนึ่งก็ยังเห็นว่าต้องทำซ้ำ เสียเวลา ปัญหาจากการทำกิจกรรม ซึ่งก็ไม่ได้ทุกกิจกรรมที่กำหนดไว้ ในแผน การปฏิบัติตามแผนจริงประมาณ 80-90% แต่ก็ได้มีการขอความสนับสนุน เสนอไป อบจ. อบต. เมื่อเวลาเปิดสมัยการประชุมพิจารณา เพื่อเป็นแผนพัฒนาตำบลและทำโครงการส่งไปยัง หน่วยงานอื่น ๆ ที่จะสามารถช่วยเหลือได้ เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน และให้ชาวบ้านร่วมระดมทุน ด้วยให้มีการดำเนินงานที่เป็นระบบ แต่บางโครงการที่ทำไม่ได้ก็เพราะภัยธรรมชาติ ฝนแล้ง น้ำท่วม

นอกจากนี้ปัญหาจากการทำกิจกรรมคือไม่ค่อยจะได้รับความนิยมนำไปดำเนินการไปได้สัก ระยะเวลาหนึ่ง ตัวอย่างการทำข้าวกล้องไม่นิยมเหมือนตอนที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวออก ที่วิญญูฯ คนก็จะซื้อมาก เป็นไปตามกระแส ในเรื่องงบประมาณก็ไม่มีปัญหา เพราะทุกคนหัว ปั่นโตเข้ามาแต่ก็มีปัญหาขาดอุปกรณ์ เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องพิมพ์ดีด เครื่องจักรใหญ่ ๆ ต้องขอ ความสนับสนุนองค์กรจากภายนอก โดยเฉพาะหน่วยงานราชการ หน่วยงาน เอกชนต่าง ๆ ที่จะ สนับสนุน แต่บางเรื่องก็พอระดมทุนช่วยเหลือกันในชุมชนได้ เนื่องจากมีทรัพยากรในชุมชน เพียงพอ มีกองทุนและทุกกองทุนก็มีเปอร์เซ็นต์ แบ่งให้ทำการศึกษาประโยชน์ ซึ่งจะไม่รบกวน จากภายนอก

ผู้นำในตำบลเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ซึ่งพบว่าทั้ง 5 ตำบลจะมีผู้นำ และแกนนำในการกระตุ้นให้คนในตำบลปฏิบัติงาน คอยช่วยประสานการทำงาน ในด้านต่าง ๆ ทั้งจากภายในตำบลและภายนอกตำบล เป็นตัวแทนชาวบ้านในการทำงานด้าน ต่าง ๆ ซึ่งการเป็นผู้นำก็ไม่จำเป็นต้องมีตำแหน่งแต่ต้องมีสำนึก มีใจที่จะมาทำงานเพื่อท้องถิ่น เพื่อตำบลในการปฏิบัติงาน ปัจจัยด้านผู้นำชุมชนมีความสำคัญในการปฏิบัติงาน จัดบุคคลในแต่ละ ด้านให้รับผิดชอบตามความสนใจแต่ละด้าน ให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมแนะนำ ประกอบ กับผู้นำชุมชนและแกนนำมีระบบข้อมูลข่าวสารที่ดี ทราบแหล่งที่จะสนับสนุนในการปฏิบัติงานได้ ตลอดจนสามารถสร้างเครือข่ายการทำงานที่สนับสนุนในเรื่องงบประมาณ เจ้าหน้าที่ในการ ปฏิบัติงาน รวมทั้งมีบทบาทในการไกล่เกลี่ยปัญหาต่าง ๆ การควบคุมตรวจสอบร่วมกับชุมชนใน ข้อตกลงของตำบล หรือข้อตกลงของหมู่บ้าน

ปัญหาปัจจุบันผู้นำ โดยเฉพาะผู้นำท้องถิ่นอย่าง อบต. ยังไม่ค่อยมีภาวะผู้นำในการ ทำงานเพื่อตำบล ไม่มีฐานคิดในการพัฒนาตำบลจากศักยภาพของตำบลที่มีอยู่ ยังไม่ให้การ สนับสนุนกิจกรรมที่ชุมชนทำเท่าที่ควร ตัวอย่างตำบลวังพิถนการรวมกลุ่มที่ไม่มีการดำเนินธุรกิจ อย่างต่อเนื่องเพราะไม่มีผู้นำ มีผู้นำเกิดขึ้นแต่ก็ต้องรับภาระหลายด้านที่ต้องรับผิดชอบไม่สามารถ ปฏิบัติงานกลุ่มได้เต็มที่ ถึงแม้ว่ามีการสนับสนุนจากองค์กรภาคเอกชน รวมถึงหน่วยงานของ ภาครัฐ เช่น พอช. สสส. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่ชาวบ้านส่วนมากก็ยังให้ความสำคัญกับคน ในตำบล หน่วยงานในตำบลเพราะเห็นเป็นส่วนหนึ่งของตำบลที่จะเข้ามาร่วมแก้ปัญหา พัฒนา ตำบลมากกว่าและ อบต.เองยังเป็นตัวแทนที่ชาวบ้านเลือกไปเพื่อการทำงานแทนชาวบ้าน ประกอบกับในปัจจุบันนโยบายกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการกันได้เอง อบต.จึง เป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญในตำบลที่จะพัฒนาตำบลโดยใช้หลักการบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วม ของคนในตำบลด้วยการนำแผนที่หมู่บ้านเสนอมาเป็นแผนในการพัฒนาตำบล

ด้านการประเมินแผนชุมชนพบว่า การประเมินแผนชุมชนจากการศึกษาในเอกสารแผนชุมชนยังไม่สามารถตรวจสอบผลการดำเนินงานจริงกับเป้าหมายได้ เพราะในการจัดทำแผนชุมชนซึ่งมีตัวชี้วัดความสำเร็จจากโครงการ กิจกรรม ยังไม่เห็นผลเป็นรูปธรรม แต่ในเอกสารแผนชุมชนส่วนมากทุกตำบลจะกำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเฝ้าผลและร่วมตรวจสอบการทำงานของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยใช้เทคนิคกระบวนการประชาคม ให้มีการสนทนาอย่างพินิจพิจารณาพร้อมกระบวนการประเมินผลของชุมชน และพบว่ามีการระบุให้มีการประเมินผลทางสังคมผลกระทบต่อทรัพยากรที่นำมาใช้

การประเมินแผนชุมชนจากการจัดทำแผนชุมชนโดยใช้หลักการจัดทำแผนกลยุทธ์มาวิเคราะห์พบว่า ใน 4 ตำบลคือ ตำบลนาบัว ตำบลท่างาม ตำบลไทรย้อย และตำบลหนองแขม มีการจัดทำแผนชุมชนตามกระบวนการจัดทำแผนกลยุทธ์ทั้ง 4 ด้านคือ ด้านการศึกษาสภาพ/วิเคราะห์ สำรวจข้อมูล ด้านการกำหนดแผน ด้านการนำแผนไปปฏิบัติและด้านการประเมินแผน โดยสามารถแก้ปัญหาให้กับตำบลได้ด้วยวิธีการพึ่งตนเองของชุมชน จึงเป็นการจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเองแต่ในตำบลวังพิถูล มีการจัดทำแผนชุมชนตามกระบวนการจัดทำแผนกลยุทธ์เพียง 2 ด้านคือ ด้านการศึกษาสภาพ/วิเคราะห์ สำรวจข้อมูล ด้านการกำหนดแผน โดยตำบลยังไม่สามารถนำแผนชุมชนไปปฏิบัติจากแผนที่กำหนดไว้ได้เพราะเป้าหมายของแผนชุมชนตำบลวังพิถูลเป็นแผนชุมชนเพื่อขอความช่วยเหลือ สนับสนุน ไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน

การประเมินแผนชุมชนในแผนชุมชนภาคประชาชนพบว่า มีตัวชี้วัดความสำเร็จโครงการ/กิจกรรมจากกระบวนการจัดทำแผนชุมชน 3 ชั้น

ในขั้นต้นคือ 1. เกิดศูนย์เรียนรู้ต้นแบบ 2. เกิดองค์ความรู้ 3. เกิดวิทยากรกระบวนการ 4. เกิดฐานข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ 5. เกิดการเชื่อมโยงแผนสู่ อบต. และหน่วยงานท้องถิ่นอื่น ๆ 6. เกิดการขยายผลสู่ตำบลอื่น

ในขั้นกลางคือ 1. เกิดมีการบูรณาการแผนชุมชนสู่แผน อบต. แปลงแผนสู่การปฏิบัติ 2. เกิดกิจกรรมเสริมรายได้ลดรายจ่ายอันนำไปสู่การลดปัญหาความยากจน 3. เกิดกลุ่มแกนนำที่ขยายวิธีคิดการบูรณาการแผนชุมชนสู่ท้องถิ่นอื่น

ในขั้นสุดท้ายคือ 1. สามารถฟื้นวิถีชีวิตชุมชนที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น และนำไปสู่ความร่วมมือเป็นสุขในระดับบุคคล ครอบครัวและชุมชนท้องถิ่น 2. เกิดกระบวนการพัฒนาแนวทางใหม่ในเชิงนโยบาย

การประเมินแผนชุมชนในแผนชุมชนภาครัฐในจังหวัดพิษณุโลกซึ่งมีกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบได้ประเมินกระบวนการจัดทำแผนชุมชนในแต่ละตำบลของจังหวัดพิษณุโลก มี 31 ตำบล ที่มีการดำเนินการตามกระบวนการจัดทำแผนชุมชนในขั้นตอน ดังนี้ การประเมินสถานการณ์ภาพแผนชุมชน การเตรียมการ การเก็บข้อมูล การกำหนดแนวทางการพัฒนา การกำหนดแผนงาน/โครงการ การประชาสัมพันธ์แผนชุมชน การมีแผนชุมชน และการนำแผนชุมชนไปสู่การปฏิบัติและเชื่อมประสานกับแผน อบต. และแผนภาครัฐ

จากประสบการณ์ในการจัดทำแผนของชุมชนซึ่งมีคนของภาครัฐเข้าไปสนับสนุนกระบวนการจัดทำแผนให้กับชุมชน แผนจึงมีลักษณะที่ต้องตอบสนองกับนโยบายภาครัฐและเป็น การตอบสนองจากบนลงล่าง กระบวนการจัดทำแผนก็ถูกรัฐใส่กระบวนการให้ ซึ่งในความจริง แล้วคนที่มาสนับสนุนก็ยังไม่เข้าใจกระบวนการจัดทำแผนอย่างถูกหลักทางวิชาการและก็ยังยึดติดกับกระบวนการแบบเดิม ในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนซึ่งมีเป้าหมายแตกต่างกับแผนของ ภาครัฐที่ผ่านมาเป็นกระบวนการซึ่งแตกต่างกันในแต่ละชุมชนสภาพกระบวนการจัดทำแผนชุมชน แต่ละตำบลก็แตกต่างกันจึงแยกการประเมินแผนชุมชนของทั้ง 5 ตำบลดังนี้

ตำบลนาบัว การประเมินผลในเรื่องของสังคมเห็นชัดเพราะจากการจัดเวทีพูดคุยกัน ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่หลากหลาย ความขัดแย้งในสังคมน้อยลงแต่คนจะใช้เหตุผลคุยกัน ด้านเศรษฐกิจจากรายจ่ายจากตัวเลขที่เก็บ ค่าใช้จ่ายลดลงแต่นั้นสินไม่ลด เพราะรัฐบาลพยายามให้ประชาชนกู้เงิน ส่งเสริมให้ชาวบ้านไม่มี หนี้เรื่องหนี้สิน ถึงแม้ชุมชนจะพยายามปรับทิศทางให้ชาวบ้านรู้จักลดต้นทุนการผลิต ลดการใช้ จ่าย ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้หมด ในด้านสุขภาพดีขึ้น ต้นทุนการให้บริการคำรักษาพยาบาล ลดลง ชาวบ้านใช้สมุนไพรมากขึ้นในปัจจุบัน สารเคมีที่มีอันตรายต่าง ๆ ลดน้อยลงจากการหันมา ใช้สารชีวภาพ ทำให้เกิดผลดีต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชนโดยรวมทรัพยากรต่าง ๆ ในชุมชนจึง ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ในปัจจุบัน

ผลกระทบจากปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาด้านคน บางคนยังขาดจิตสำนึกมีใจที่จะทำงาน จริง ๆ และบางครั้งเกิดความขัดแย้งขึ้นบ้าง แต่ก็สามารถใช้เวทีพูดคุย ไกล่เกลี่ยกันได้ ซึ่งในด้าน ความคิดของตัวบุคคลต้องอาศัยเวลา และใช้แผนชุมชนเป็นเครื่องมือในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดต้องใช้เวลาสร้างจิตสำนึก ซึ่งก็ถือว่าที่นาบัวอยู่ในเกณฑ์ที่ดีเพราะเห็นความสำคัญ ของเยาวชนมีการสร้างสำนึกให้เยาวชน อย่างต่อเนื่อง

ตำบลท่างาม พิจารณาในด้านเศรษฐกิจสามารถลดต้นทุนการผลิตได้จริง กำหนดราคา
 สินค้าเองได้ ด้านสุขภาพมีความปลอดภัยมากขึ้น ชาวบ้านมีความมั่นใจว่าวัตถุดิบที่ได้ไม่ปนเปื้อน
 ผู้บริโภคยอมรับสินค้าที่ผลิตจากตำบล หลังจากการจัดทำแผนชุมชนสู่การปฏิบัติก็มีโครงการ
 หลาย ๆ โครงการที่เข้ามาต่อยอดกับสิ่งที่ตำบลทำอยู่เช่น โครงการเซฟ เข้ามาเน้นส่งเสริมเรื่อง
 ความหลากหลายชีวภาพด้านสิ่งแวดล้อมซึ่ง ทำให้แกนนำชุมชนและชาวบ้านมีกำลังใจที่จะทำแผน
 ชุมชนเพราะเห็นว่ามีคนที่คิดเหมือนเขามากขึ้น มีกลุ่มคนที่คอยสนับสนุนพร้อมที่จะช่วยเหลือ

ผลกระทบที่เกิดขึ้น เป็นปัญหาจากคนภายในชุมชนที่มองดูแผนชุมชน โดยเฉพาะผู้นำ
 บางส่วนที่ไม่ได้มองเห็นความสำคัญของแผนชุมชน จึงไม่ลงมือทำเช่น ผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่น
 มีบุคลากรที่ไม่ค่อยมีวิสัยทัศน์ ทำให้ปัญหาการจัดทำแผนชุมชนที่เป็นรูปเล่มแต่ไม่ได้นำสู่การ
 ปฏิบัติผ่านหน่วยงานในท้องถิ่นเอง

ตำบลหนองแวม การประเมินแผนชุมชนใน ด้านเศรษฐกิจสามารถแก้ปัญหา
 เรื่องหนี้สิน ปลอดภัยนอกระบบได้โดยทางกลุ่มช่วยเหลือชาวบ้านได้ระดับหนึ่ง ด้านสังคมประชาชน
 ได้มีส่วนร่วมในการคิด รับผิดชอบต่อปัญหา กำหนดแนวทางแก้ปัญหา และร่วมกันทำจริง ๆ จนสามารถเห็น
 ผลเป็นรูปธรรม เกิดกลุ่มกิจกรรมช่วยเหลือกันในชุมชน มีระบบสวัสดิการที่ดีให้กับคนในชุมชน
 ปัจจุบันสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถช่วยเหลือตนเองได้
 และช่วยเหลือกันเองภายในชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ดูงานให้คนที่สนใจได้นำไปประยุกต์ใช้
 ประโยชน์ซึ่งเห็นจากการทำจริง ๆ

ตำบลไทรย้อย การประเมินจากผลที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมที่หลากหลาย ด้านเศรษฐกิจ
 สามารถแก้ปัญหาการว่างงานได้ ลดค่าใช้จ่าย ลดต้นทุนการผลิต และครอบครัวไม่แตกแยก
 ด้านการเกษตรจากในอดีตที่ผ่านมาตรวจหาสารพิษตกค้างเห็นกลุ่มที่พบไม่ปลอดภัยในการตรวจ
 ครั้งแรกเปรียบเทียบกับการตรวจครั้งสอง หลังจากทำเกษตรชีวภาพใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ สารที่
 พบลดลงเห็นได้ชัดเจนในตัวชี้วัดด้านสุขภาพ

การประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนคือ ชาวบ้าน
 ยังไม่เข้าใจ ยังไม่เปิดเผยข้อมูลที่แท้จริง ข้อมูลยังไม่ใช่ข้อมูลที่แท้จริง จึงไม่สามารถดึงออกมา
 เป็นแผนปฏิบัติการได้ ก็เลยทำให้หยุดทำแผนชุมชนประกอบกับผู้นำต้องรับภาระหลายด้าน
 ระบบราชการมีปัญหาคิดขัดอยู่ที่ระบบมากเกินไป ทั้งที่ชาวบ้านปฏิบัติได้จากเขาคิด คิดได้ดีเห็นชัด
 และได้ทำมานานแล้ว แนวทางแก้ไขในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนจากปัญหาระบบราชการ
 สามารถใช้กระบวนการจัดทำแผนชุมชนเป็นการขจัดขั้นตอนระบบราชการได้เพราะถ้าชุมชนไม่ได้

ขึ้นกับระบบราชการชุมชนพร้อมเมื่อไหร่ก็ได้ เพราะชุมชนคิดและรู้ว่าจะพัฒนาอย่างไรจาก ศักยภาพที่มีอยู่

ตำบลวังพิถกุล ในด้านสังคมเห็นผลชัดที่คนในตำบลเริ่มรวมกลุ่มกัน เห็นความสำคัญของความร่วมมือกัน เวลาคัดประชุมก็มารวมตัวกันจำนวนมาก ความเป็นอยู่ดีขึ้นระดับหนึ่ง ชาวบ้านเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมรู้จักใช้จ่ายในครัวเรือนมากขึ้นกว่าเดิม

ปัญหาในกระบวนการจัดทำแผน คือ ชาวบ้านยังไม่ให้ความสำคัญกับการเข้าประชุม ไม่ได้มองว่าแผนที่จัดทำจะแก้ปัญหาได้ เพราะเน้นเรื่องผลที่เกิดขึ้น ไม่เห็นชัดเจนจากการปฏิบัติตามแผน ซึ่งเป็นเรื่องต้องใช้ระยะเวลาในการกระตุ้นให้เห็นความสำคัญเพื่อยอมรับเข้ามาร่วมในกระบวนการจัดทำแผนชุมชน จะทำให้ชาวบ้านได้คิด ทำอย่างมีระบบด้วยตนเองได้จริง ๆ และมีความสอดคล้องกับของแผนงานต่าง ๆ ทั้งในระดับตำบล และแผนของหน่วยงานอื่น ๆ ภายนอก ปัญหาความเข้มแข็งของกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งยังต้องมีหน่วยงานภายนอกเข้ามาคอยช่วยเหลือ คอยแนะนำให้กับประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม จากการทบทวนถึงโครงการกิจกรรมที่เกิดขึ้นสามารถดำเนินการต่อไปได้ แต่อาจต้องปรับเปลี่ยนใช้เทคนิค วิธีการให้สอดคล้องกับสถานการณ์

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์จากการสอบถามความคิดเห็นแกนนำการจัดทำแผนชุมชนใน 31 ตำบลที่ศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนซึ่งได้มีจากการวิเคราะห์เอกสารแผนชุมชนและประมวลคำสัมภาษณ์แกนนำในการจัดทำแผนชุมชนของ 5 ตำบลที่ศึกษา แล้วนำมาสอบถามความคิดเห็นแกนนำในการจัดทำแผนชุมชน 31 ตำบลที่ศึกษา

สรุปสาระที่ได้จากการสอบถามความคิดเห็นของแกนนำจัดทำแผนชุมชนเกี่ยวกับสภาพและปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนตามหลักการจัดทำแผนกลยุทธ์ 4 ด้าน ได้แก่การศึกษาสภาพ/วิเคราะห์สำรวจข้อมูล การกำหนดแผน การนำแผนไปปฏิบัติและการประเมินผลแผน ปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตาราง 1 แสดงพฤติกรรมในกระบวนการจัดทำแผนชุมชน

สภาพกระบวนการจัดทำแผนชุมชน			
การศึกษาสภาพ/ สำรวจข้อมูลชุมชน	การกำหนด แผนชุมชน	การนำแผนชุมชน ไปปฏิบัติ	การประเมินผล แผนชุมชน
<ul style="list-style-type: none"> - มีการฝึกอบรมแกนนำของตำบลเพื่อการศึกษาสภาพสำรวจ ข้อมูลชุมชน - แกนนำของตำบลสามารถขยายแนวคิดสร้างความเข้าใจ ปรับความคิดประชาชนให้เกิดความร่วมมือศึกษาสภาพสำรวจข้อมูลชุมชน - มีการจัดเวทีของตำบลซึ่งมีจำนวนครั้งที่มีความถี่มากพอ ทำให้ได้ข้อมูลจริงของตำบล - การจัดเวทีของตำบลมีการนำการดำเนินวิถีชีวิตของคนในอดีตมาพิจารณา ร่วมกันค้นหาศักยภาพชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดประชุมแกนนำตำบลเพื่อร่วมกันกำหนดขอบเขตของแผนอยู่เสมอ - มีการจัดทำยุทธศาสตร์ตำบลทุกปี - การกำหนดวิสัยทัศน์กระทำโดยผู้นำและสมาชิกในตำบลร่วมกันกำหนด - มีเป้าหมายในการจัดทำแผนชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างชัดเจนเป็นไปได้ - มีเป้าหมายในการจัดทำแผนชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างชัดเจนเป็นไปได้ - ผู้นำแกนนำในตำบลรู้ข้อมูลข่าวสารสามารถร่วมกันกำหนด- 	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างความเข้าใจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติตามแผน - ผู้นำชุมชนเป็นต้นแบบให้ประชาชนเห็นจากการปฏิบัติจริงในการทำงาน - ผู้นำสามารถเชื่อมประสานคนในชุมชนให้ปฏิบัติตามแผนได้ - มีการจัดอบรมฝึกทักษะให้ความรู้กับประชาชน - มีการนำคนที่มีความรู้ในชุมชนมาช่วยเหลือการทำงาน of ชุมชน - มีการรวมกลุ่มดำเนินโครงการเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน - กลุ่มมีการจัดระบบการปฏิบัติงาน คัดเลือกบุคคลรับผิดชอบ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดเวทีสัมมนาเพื่อถอดบทเรียนและทบทวนแผนชุมชนอยู่บ่อยครั้ง - มีการทบทวนผลการปฏิบัติงานอยู่บ่อยครั้ง - การปฏิบัติตามแผนมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมของคนในตำบล - มีสภาพกระบวนการจัดทำแผนชุมชน แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ - กระบวนการจัดทำแผนชุมชน ต้องใช้ระยะเวลาในการเรียนรู้ร่วมกัน

ตาราง 1 (ต่อ)

สภาพกระบวนการจัดทำแผนชุมชน			
การศึกษาสภาพ/ สำรวจข้อมูลชุมชน	การศึกษาสภาพ/ สำรวจข้อมูลชุมชน	การศึกษาสภาพ/ สำรวจข้อมูลชุมชน	การศึกษาสภาพ/ สำรวจข้อมูลชุมชน
<ul style="list-style-type: none"> - การจัดเวทีของตำบลมีการนำผู้รู้ผู้อาวุโสในตำบลมาให้ข้อคิดและประสบการณ์ เป็นข้อมูลของตำบล - มีการจัดทำทะเบียนรายชื่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในตำบล - มีประชาชนในตำบลจากหลายฝ่ายเข้าร่วมในเวทีตำบลเพื่อศึกษาสภาพสำรวจข้อมูลของชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> แผนชุมชนได้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน - ผู้นำสามารถวิเคราะห์ชุมชนเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาตำบลได้อย่างชัดเจน - มีการจัดเวทีเพื่อทำประชาคมของตำบลอยู่เสมอ - ประชาชนร่วมกันกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาของตำบล 	<ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มมีกฎเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นจากสมาชิกในกลุ่ม - คนในกลุ่มมีส่วนร่วมทำงานกันจริง ๆ - กลุ่มต่าง ๆ สามารถบริหารจัดการกันเองได้ - กลุ่มต่าง ๆ สามารถนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ในการดำเนินงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดทำแผนชุมชน - แผนชุมชนสามารถแก้ปัญหาให้กับคนในชุมชนได้ - สามารถเชื่อมประสานแผนชุมชนกับแผน อบต. หรือแผนภาครัฐอื่น ๆ ได้ - มีผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมกระบวนการจัดทำแผนชุมชน - มีศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนมีวิทยากรให้ความรู้กับคนในตำบลเรื่องกระบวนการจัดทำแผนชุมชน

ตาราง 1 (ต่อ)

สภาพกระบวนการจัดทำแผนชุมชน			
การศึกษาสภาพ/ สำรวจข้อมูล ชุมชน	การกำหนด แผนชุมชน	การนำแผนชุมชน ไปปฏิบัติ	การประเมินผล แผนชุมชน
<ul style="list-style-type: none"> - มีการเชิญหน่วยงานบุคคลจากภายนอกมาร่วมในเวทีตำบลเพื่อศึกษาสภาพสำรวจข้อมูลของชุมชน - มีตัวแทนในแต่ละหมู่บ้าน เสนอปัญหาสำคัญของหมู่บ้านในเวทีตำบล - มีการใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลรายครัวเรือนของตำบลทุกปี - มีการเก็บข้อมูลโดยใช้คนในตำบลเก็บข้อมูลเพื่อการซักถามพูดคุยเป็นกันเอง - มีการนำข้อมูลปัญหาของตำบลมาวิเคราะห์สาเหตุหาแนวทางแก้ไขในเวทีตำบลร่วมกัน 	<ul style="list-style-type: none"> - หน่วยงานและบุคลากรจากภายนอกตำบลมีบทบาทเพียงสนับสนุนในการกำหนดแผนชุมชน นำข้อมูลด้านนำทุนทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมกำหนดแผนชุมชน - มีการระดมความคิดเห็นเป็นกลุ่มย่อยเพื่อกำหนดร่างโครงการ - มีการลงคะแนนคัดเลือกโครงการตามลำดับความสำคัญของปัญหา - โครงการกิจกรรมต่าง ๆ ที่คัดเลือกมีความเชื่อมโยงกัน 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำกลุ่มมีเครือข่ายสนับสนุนการทำงานด้านเจ้าหน้าที่ เครื่องมือ และอุปกรณ์ - ผู้นำกลุ่มสามารถประสานการทำงานในกลุ่มและกับกลุ่มอื่นที่อยู่ภายในและภายนอกตำบลได้ - กลุ่มต่าง ๆ ในตำบลและในพื้นที่ใกล้เคียงสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยเหลือการดำเนินงานกันในลักษณะเครือข่าย - กลุ่มมีการจัดสรรผลประโยชน์ให้กับสมาชิกอย่างยุติธรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - มีเอกสารแผนชุมชนที่ใช้สื่อสารกับประชาชนในตำบลและกับคนภายนอกได้อย่างชัดเจน - ภายหลังกระบวนการจัดทำแผนชุมชนมีเวทีแลกเปลี่ยนพูดคุยกันอย่างต่อเนื่อง - มีคนเปลี่ยนพฤติกรรมหลังจากการเข้าร่วมกระบวนการจัดทำแผนชุมชน - มีกิจกรรมการพัฒนาภายหลังการทำแผนชุมชนเกิดขึ้นจริงมีคนในชุมชนเห็นความสำคัญขอความร่วมมือการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกัน

ตาราง 1 (ต่อ)

สภาพกระบวนการจัดทำแผนชุมชน			
การศึกษาสภาพ/ สำรวจข้อมูลชุมชน	การกำหนด แผนชุมชน	การนำแผนชุมชน ไปปฏิบัติ	การประเมินผล แผนชุมชน
<ul style="list-style-type: none"> - มีการวิเคราะห์สภาพของชุมชนด้านจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค - มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่าง ๆ ให้ประชาชนในตำบลรับรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง - มีการปรับข้อมูลที่ได้มาให้ตรงตามสภาพความเป็นจริงของตำบลอยู่เสมอ - สรุปข้อมูลของชุมชน เพื่อชี้ให้เห็นปัญหาและความต้องการของประชาชนทุกครั้ง - นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพ/สำรวจข้อมูลชุมชนไปใช้กำหนดแผนชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการกำหนดพื้นที่ศึกษาดูงานในพื้นที่ที่มีสภาพสังคมวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน - มีการศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีคิดกับพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนา - มีการศึกษาดูงานเพื่อนำมาปรับปรุงการกำหนดแผนชุมชน - มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบแต่ละโครงการ - กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ชัดเจนในแต่ละโครงการ 	<ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มมีคณะกรรมการของกลุ่มติดตามดูผลงาน - การดำเนินงานของกลุ่มเป็นไปอย่างต่อเนื่องตามที่กำหนด - ผู้นำกลุ่มคอยกระตุ้นประชาชนไม่ให้ล่าในการทำงาน - การดำเนินงานของกลุ่มเมื่อเกิดปัญหาสามารถแก้ปัญหากันได้เอง - เจ้าหน้าที่ภาครัฐปรับบทบาทเข้ามาช่วยรับพัชชีเลขอเนาะกับชาวบ้าน 	<ul style="list-style-type: none"> - มีกิจกรรมเสริมรายได้ลดรายจ่ายอันนำไปสู่การลดปัญหาความยากจนในตำบล - การดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ในตำบลมีต้นทุนลดลง - คนในตำบลสามารถกำหนดราคาสินค้าได้เอง - มีความปลอดภัยในด้านสุขภาพ และมีสุขภาพดีขึ้น - มีต้นทุนในการให้บริการด้านสุขภาพลดลง - มีการใช้สมุนไพรในชุมชน

ตาราง 1 (ต่อ)

สภาพกระบวนการจัดทำแผนชุมชน			
การศึกษาสภาพ/สำรวจข้อมูลชุมชน	การกำหนดแผนชุมชน	การนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ	การประเมินผลแผนชุมชน
<ul style="list-style-type: none"> - ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพ/สำรวจชุมชนยังไม่มีข้อมูลแท้จริงของตำบล - ประชาชนไม่กล้าแสดงความคิดเห็นบอกข้อมูลแท้จริงของตำบลกับคนภายนอกตำบล - ข้อมูลที่ผ่านมานานภายนอกตำบลไม่สามารถแก้ปัญหาได้ตรงตามความต้องการของชาวบ้าน - การสำรวจข้อมูลสภาพของชุมชนไม่ได้ทำอย่างต่อเนื่อง 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการระดมความคิดกลุ่มเพื่อการจัดทำรายละเอียดแต่ละกิจกรรมว่าทำอะไร และต้องใช้อะไรบ้าง - มีการทำประชาพิจารณ์แผนชุมชนก่อนนำไปปฏิบัติ - สร้างความเข้าใจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติตามแผน - ผู้นำชุมชนเป็นต้นแบบให้ประชาชนเห็นจริงจากการทำงาน - ผู้นำสามารถเชื่อมประสานคนในชุมชนมาทำงานร่วมกัน 	<ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มมีการปรับตัวตามสถานการณ์ปัจจุบัน - มีการสร้างกำลังใจให้กับกลุ่มที่ทำงานประสบความสำเร็จ - กลุ่มกิจกรรมมีความแตกต่างหลากหลายทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ - การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้จะขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานในท้องถิ่นก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการใช้สารเคมีลดลงวัตถุพิษไม่มีสารปนเปื้อน - ทรัพยากรในชุมชนยังมีความอุดมสมบูรณ์ - สามารถพลิกฟื้นวิถีชีวิตชุมชน สะท้อนวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น นำสู่ความสุขในระดับบุคคล ครอบครัวและชุมชนท้องถิ่น - มีโครงการบางโครงการที่ต้องปรับเปลี่ยนการใช้เทคนิควิธีการในการดำเนินงาน

ตาราง 1 (ต่อ)

สภาพกระบวนการจัดทำแผนชุมชน			
การศึกษาสภาพ/ สำรวจข้อมูลชุมชน	การกำหนด แผนชุมชน	การนำแผนชุมชน ไปปฏิบัติ	การประเมินผล แผนชุมชน
<ul style="list-style-type: none"> - มีการวิเคราะห์จุดอ่อนปัญหาของตำบลจำนวนมากขาดการวิเคราะห์จุดแข็งของตำบลอย่างลึกซึ้ง 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำมีเครือข่ายสนับสนุนการทำงานในด้าน เจ้าหน้าที่เครื่องมือ และอุปกรณ์ - มีการจัดอบรมฝึกทักษะให้ความรู้กับประชาชน - มีการนำคนที่มีความรู้ในชุมชนมาช่วยเหลือการทำงานของชุมชน - มีการระดมทุนกันในชุมชน - มีการรวมกลุ่มดำเนินโครงการเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน 	<ul style="list-style-type: none"> - การนำแผนชุมชนไปปฏิบัติต้องอาศัยระยะเวลาในการเรียนรู้ทำงานร่วมกัน - มีประชาชนบางส่วนยังไม่ทำงานด้วยตนเองรอความช่วยเหลือจากรัฐและหน่วยงานภายนอกชุมชน - การทำงานกับระบบราชการมีปัญหาที่ระบบ มีการแบ่งแยกระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในการทำงาน คนที่มาจากหลายหน่วยงานไม่เข้าใจกัน 	<ul style="list-style-type: none"> - กระบวนการจัดทำแผนชุมชนยังถูกภาครัฐชี้นำ - มีผู้นำบางส่วนยังไม่เห็นความสำคัญของกระบวนการจัดทำแผนชุมชน - มีการจัดทำแผนชุมชนเป็นรูปเล่มแต่ไม่ได้นำสู่การปฏิบัติ - มีกลุ่มบางกลุ่มยังไม่มีความเข้มแข็งด้วยตนเอง ยังต้องอาศัยคนจากภาคองค์กรพัฒนาเอกชนภาครัฐคอยพยุงและนำช่วยเหลือ

ตาราง 1 (ต่อ)

สภาพกระบวนการจัดทำแผนชุมชน			
การศึกษาสภาพ/ สำรวจข้อมูลชุมชน	การกำหนด แผนชุมชน	การนำแผนชุมชน ไปปฏิบัติ	การประเมินผล แผนชุมชน
-	<ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มมีการกำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ชัดเจน - มีการจัดระบบการปฏิบัติงานคัดเลือกบุคคลแต่ละด้านรับผิดชอบตามความสามารถ - คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำงานกันจริง ๆ - มีการบริหารจัดการกลุ่มอาศัยทรัพยากรในชุมชน - มีการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาที่เผชิญร่วมกัน 	<ul style="list-style-type: none"> - การทำกิจกรรมตามกระแสดลาดภายนอกโดยไม่คิดถึงความต้องการของชุมชนไม่สามารถแก้ปัญหาให้ชุมชนได้อย่างยั่งยืน 	-

ตาราง 1 (ต่อ)

สภาพกระบวนการจัดทำแผนชุมชน			
การศึกษาสภาพ/ สำรวจข้อมูลชุมชน	การกำหนด แผนชุมชน	การนำแผนชุมชน ไปปฏิบัติ	การประเมินผล แผนชุมชน
-	<ul style="list-style-type: none"> - มีกฎเกณฑ์ที่ กำหนดขึ้นจากสมาชิก ในกลุ่ม - การดำเนินงานมี ผู้นำคอยประสานกัน ในกลุ่มกับกลุ่มอื่นและ หน่วยงานอื่น ๆ - กลุ่มสามารถ ถ่ายทอดความรู้ แลกเปลี่ยนกับกลุ่มอื่น - มีการจัดสรร ผลประโยชน์ให้กับ สมาชิกอย่างยุติธรรม - กลุ่มมี คณะกรรมการของ กลุ่มติดตามดูผลงาน - ผู้นำชุมชนคอย กระตุ้นประชาชนไม่ ให้ล่าในการทำงาน 	-	-

ตาราง 1 (ต่อ)

สภาพกระบวนการจัดทำแผนชุมชน			
การศึกษาสภาพ/ สำรวจข้อมูลชุมชน	การกำหนด แผนชุมชน	การนำแผนชุมชน ไปปฏิบัติ	การประเมินผล แผนชุมชน
-	<ul style="list-style-type: none"> - มีการปรับปรุงแก้ไขการทำงานร่วมกัน - เจ้าหน้าที่ภาครัฐปรับบทบาทเข้ามาช่วยรับฟังข้อเสนอแนะกับชาวบ้าน - กลุ่มมีการปรับตัวของกลุ่มสอดคล้องกับสถานการณ์ภาวะเหตุการณ์ปัจจุบัน - มีการสร้างกำลังใจให้กับกลุ่มที่ทำงานประสบความสำเร็จ 	-	-

ตาราง 2 จำนวนร้อยละของพฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการศึกษาสภาพ / วิเคราะห์ สํารวจข้อมูลตำบลของแกนนำจัดทำแผนชุมชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลของ จ. พิษณุโลก 31 ตำบล

พฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการศึกษา สภาพ/วิเคราะห์ สํารวจข้อมูลตำบล	แกนนำจัดทำแผนชุมชน		
	จำนวน N=251	ร้อยละ	
		ภาพรวม	รายชื่อ
1. มีการฝึกอบรมแกนนำของตำบลเพื่อการศึกษาสภาพสํารวจ ข้อมูลตำบล	138	5.3	54.9
2. แกนนำของตำบลสามารถขยายแนวคิด สร้างความเข้าใจ ปรับความคิดประชาชนให้เกิดความร่วมมือในการศึกษา สภาพสํารวจข้อมูลตำบล	118	4.6	47.0
3. มีการจัดเวทีของตำบลซึ่งมีจำนวนครั้งที่มีความถี่มากพอ ทำ ให้ได้ข้อมูลจริงของตำบล	117	4.5	46.6
4. การจัดเวทีของตำบลมีการนำการดำเนินวิถีชีวิตของคนใน อดีตมาพิจารณาร่วมกันค้นหาศักยภาพของตำบล	100	3.9	39.8
5. การจัดเวทีของตำบลมีการนำผู้รู้ผู้อาวุโสในตำบลมาให้ข้อคิด และประสบการณ์เป็นข้อมูลตำบล	106	4.1	42.2
6. มีการจัดทำทะเบียนรายชื่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในตำบล	54	2.1	21.5
7. มีประชาชนในตำบลจากหลายฝ่ายเข้ามาร่วมในเวทีตำบล เพื่อศึกษาสภาพ สํารวจข้อมูลของตำบล	152	5.9	60.5
8. มีการเชิญหน่วยงาน บุคคลจากภายนอกตำบลมาร่วมเวที ตำบลเพื่อศึกษาสภาพสํารวจข้อมูลของตำบล	117	4.5	46.6
9. มีตัวแทนในแต่ละหมู่บ้านเสนอปัญหาสำคัญของหมู่บ้านใน เวทีตำบล	208	8.0	82.8
10. มีการใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลรายครัวเรือนของตำบลทุกปี	142	5.5	56.5
11. มีการเก็บข้อมูลโดยใช้คนในตำบลเก็บข้อมูลเพื่อการซักถาม พูดคุยเป็นกันเอง	144	5.6	57.3

ตาราง 2 (ต่อ)

พฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการศึกษาสภาพ/ วิเคราะห์ สํารวจข้อมูลตำบล	แกนนำจัดทำแผนชุมชน		
	จำนวน N=251	ร้อยละ	
		ภาพรวม	รายชื่อ
12. มีการนำข้อมูลปัญหาของตำบลมาวิเคราะห์สาเหตุ หาแนวทางแก้ไขในเวทีตำบลร่วมกัน	157	6.1	62.5
13. มีการวิเคราะห์สภาพของตำบล ด้านจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค	137	5.3	54.5
14. มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่างๆให้ประชาชนในตำบลรับรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง	145	5.6	57.7
15. มีการปรับข้อมูลที่ได้มาให้ตรงตามสภาพความเป็นจริงของตำบลอยู่เสมอ	115	4.4	45.8
16. สรุปข้อมูลของตำบลเพื่อชี้ให้เห็นปัญหาและความต้องการของประชาชนทุกครั้งในเวทีตำบล	115	4.4	45.8
17. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพ/สำรวจข้อมูลตำบลไปใช้กำหนดแผนชุมชน	152	5.9	60.5
18. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพ/สำรวจตำบลยังไม่ใช่ข้อมูลแท้จริงของตำบล	63	2.4	25.0
19. ประชาชนไม่กล้าแสดงความคิดเห็นบอกข้อมูลแท้จริงของตำบลกับคนภายนอกตำบล	78	3.0	31.0
20. ข้อมูลที่ผ่านมาจากนภายนอกตำบลไม่สามารถแก้ปัญหาให้ได้ตรงตามความต้องการของประชาชน	76	2.9	30.2
21. การศึกษาสภาพ สํารวจข้อมูลของตำบลไม่ได้ทำอย่างต่อเนื่อง	69	2.7	27.4
22. มีการวิเคราะห์จุดอ่อนปัญหาของตำบลจำนวนมาก ขาดการวิเคราะห์จุดแข็งของตำบลอย่างลึกซึ้ง	82	3.2	32.6
รวม	2585	100	-

จากตาราง 2 แสดงสภาพกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการศึกษาสภาพ/วิเคราะห์
สำรวจข้อมูลตำบลจากแกนนำจัดทำแผนชุมชน โดยการเรียงลำดับการปฏิบัติมากไปน้อย 5 อันดับ
แรกพบว่า ร้อยละ 8.0 ตัวแทนในแต่ละหมู่บ้านเสนอปัญหาสำคัญของหมู่บ้านในเวทีตำบล
รองลงมาร้อยละ 6.1 การนำข้อมูลปัญหาของตำบลมาวิเคราะห์สาเหตุ หาแนวทางแก้ไขในเวที
ตำบลร่วมกัน รองลงมาร้อยละ 5.9 ประชาชนในตำบลจากหลายฝ่ายเข้ามาร่วมในเวทีตำบลเพื่อ
ศึกษาสภาพ สำรวจข้อมูลของตำบล และการนำข้อมูลไปใช้กำหนดแผนชุมชน รองลงมา ร้อยละ
5.6 การเก็บข้อมูลโดยใช้คนในตำบลเก็บข้อมูลเพื่อการซักถามพูดคุยเป็นกันเอง และการ
ประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่าง ๆ ให้ประชาชนในตำบลรับรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง รองลงมา ร้อยละ 5.5
การใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลรายครัวเรือนของตำบลทุกปี

กระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการศึกษาสภาพ/วิเคราะห์ สำรวจข้อมูลตำบลจาก
ความคิดเห็นของแกนนำที่ร่วมจัดทำแผนชุมชน คือนายกองค้การบริหารส่วนตำบล ประธานสภา
องค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
และผู้นำชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้แสดงไว้ในตาราง 2 โดยแยกให้เห็น ตารางย่อย
ความคิดเห็นของแกนนำจัดทำแผนชุมชนในแต่ละสถานภาพ

ตาราง 3 จำนวนร้อยละของพฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนเฉพาะด้านการศึกษภาพวิเคราะห์ ในเขตพื้นที่องค์กรการบริหารส่วนตำบลของจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 31 ตำบล

พฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผนชุมชน ด้านการศึกษภาพ / วิเคราะห์ สำรวจข้อมูลตำบล	นายก อบต.		ประธานสภาอบต.		สมาชิก อบต.		ปลัด อบต.		ผู้นำชุมชน		
	ภาพรวม	ร้อยละ	ภาพรวม	ร้อยละ	ภาพรวม	ร้อยละ	ภาพรวม	ร้อยละ	ภาพรวม	ร้อยละ	
1. มีการฝึกอบรมแกนนำของตำบลเพื่อ การศึกษภาพสำรวจข้อมูลตำบล	16	5.9	18	5.4	44	5.4	10	3.5	45	5.3	47.3
2. แกนนำของตำบลสามารถขยายแนวคิด สร้างความเข้าใจ ได้รับความคิดประชาชนให้ เกิดความ ร่วมมือในการศึกษภาพสำรวจ ข้อมูลตำบล	13	4.8	15	5.2	34	4.2	10	3.5	39	4.6	41.0
3. มีการจัดเวทีของตำบลซึ่งมีจำนวนครั้งที่มี ความถี่มากพอ ทำให้ได้ข้อมูลจริงของตำบล	13	4.8	16	5.6	34	4.2	14	4.9	39	4.6	41.0
4. การจัดเวทีของตำบลมีการนำารดำเนินวิถี ชีวิตของคนในอดีตมาพิจารณาร่วมกันค้นหา ศักยภาพ ของตำบล	11	4.1	12	4.2	34	4.2	10	3.5	30	3.5	31.5

ตาราง 3 (ต่อ)

พฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผนชุมชน ด้านการศึกษาศาสนา/วัฒนธรรม สำรวจข้อมูลตำบล	นายก อบต.		ประธานสภาอบต.		สมาชิก อบต.		ปลัด อบต.		ผู้นำชุมชน	
	ร้อยละ		ร้อยละ		ร้อยละ		ร้อยละ		ร้อยละ	
	ภาพ รวม	ราย ข้อ	ภาพ รวม	ราย ข้อ	ภาพ รวม	ราย ข้อ	ภาพ รวม	ราย ข้อ	ภาพ รวม	ราย ข้อ
	จำนวน = 27		จำนวน = 26		จำนวน = 79		จำนวน = 27		จำนวน = 95	
5. การจัดเวทีของตำบลมีการนำผู้สูงอายุใน ตำบล มาให้ข้อคิดและประสบการณ์เป็นข้อมูล ตำบล	4.1	45.8	3.1	34.6	4.2	43.0	5.3	55.5	3.8	33.6
6. มีการจัดทำทะเบียนรายชื่อผู้เรียน เฉพาะด้าน ในตำบล	1.1	12.5	2.1	23.0	2.5	25.3	1.4	14.8	2.4	21.0
7. มีประชาชนในตำบลจากหลายฝ่ายเข้า มาร่วมในเวทีตำบลเพื่อศึกษาศาสนาภาพสำรวจ ข้อมูลของตำบล	5.6	62.5	5.6	61.5	5.3	54.4	7.8	81.4	6.1	54.7
8. มีการเชิญหน่วยงาน บุคคลจากภายนอก ตำบลมาร่วมเวทีตำบลเพื่อศึกษาศาสนาภาพสำรวจ ข้อมูลของตำบล	5.2	58.3	4.9	53.8	3.7	37.9	5.7	59.2	4.7	42.1
9. มีตัวแทนในแต่ละหมู่บ้านเสนอปัญหา สำคัญของหมู่บ้านในเวทีตำบล	7.8	87.5	8.0	86.4	7.4	75.9	8.8	92.5	8.6	76.8

ตาราง 3 (ต่อ)

วัตถุประสงค์กระบวนการจัดทำแผนชุมชน ด้านการศึกษาสภาพวิเคราะห์ สำรวจข้อมูลตำบล	นายก อบต.		ประธานสภาอบต.		สมาชิก อบต.		ปลัด อบต.		ผู้นำชุมชน					
	จำนวน = 24	ร้อยละ	จำนวน = 26	ร้อยละ	จำนวน = 79	ร้อยละ	จำนวน = 27	ร้อยละ	จำนวน = 99	ร้อยละ				
		ภาพรวม		รายชื่อ		ภาพรวม		รายชื่อ		ภาพรวม	รายชื่อ			
10. มีการใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลรายครัวเรือนของตำบลทุกปี	17	6.3	70.8	13	4.5	50	60	62.0	15	5.3	55.5	44	5.2	46.3
11. มีการเก็บข้อมูลโดยใช้คนในตำบลเก็บข้อมูลเพื่อการชักถามพูดคุยเป็นกันเอง	13	4.8	54.1	18	6.3	69.2	5.6	56.9	16	5.7	59.2	47	5.5	49.4
12. มีการนำข้อมูลปัญหาของตำบลมาวิเคราะห์สาเหตุ หาแนวทางแก้ไขในเวทีตำบลร่วมกัน	15	5.6	62.5	19	6.6	73.0	6.2	63.2	19	6.7	70.3	50	5.9	52.6
13. มีการวิเคราะห์สภาพของตำบล ด้านจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค	15	5.6	62.5	14	4.9	53.8	5.9	60.7	16	5.7	59.2	40	4.7	42.1
14. มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่าง ๆ ให้ประชาชนในตำบลรับรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง	17	6.3	70.8	16	5.6	61.5	5.8	59.4	17	6.0	62.9	46	5.4	48.4
15. มีการปรับข้อมูลที่ได้มาให้ตรงตามสภาพความเป็นจริงของตำบลอยู่เสมอ	15	5.6	62.5	9	3.1	34.6	4.6	46.8	14	4.9	51.8	37	4.4	38.9

ตาราง 3 (ต่อ)

พฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผนชุมชน ด้านการศึกษาศาสนาพหุวัฒนธรรม สำรวจข้อมูลตำบล	นายก อบต.		ประธานสภาอบต.		สมาชิก อบต.		ปลัด อบต.		ผู้นำชุมชน		
	ร้อยละ		ร้อยละ		ร้อยละ		ร้อยละ		ร้อยละ		
	ภาพ รวม	รายชื่อ	ภาพ รวม	รายชื่อ	ภาพ รวม	รายชื่อ	ภาพ รวม	รายชื่อ	ภาพ รวม	รายชื่อ	
16. สรุปข้อมูลตำบลเพื่อชี้ให้เห็นปัญหาและ ความต้องการของประชาชนทุกครั้งที่ตำบล	10	3.7	13	4.5	42	5.2	10	3.5	35	4.1	36.8
17. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาศาสนาพหุวัฒนธรรม ข้อมูลตำบลไปใช้กำหนดแผนชุมชน	18	6.7	17	5.9	46	5.7	18	6.4	48	5.7	50.5
18. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาศาสนาพหุวัฒนธรรม ยังไม่ใช้ข้อมูลแท้จริงของตำบล	3	1.1	8	2.8	20	2.5	6	2.1	22	2.6	23.1
19. ประชาชนไม่กล้าแสดงความคิดเห็นบอก ข้อมูลแท้จริงของตำบลกับคนภายนอกตำบล	6	2.2	7	2.4	20	2.5	6	2.1	33	3.9	34.7
20. คนภายนอกตำบลไม่สามารถแก้ปัญหาให้ ตรงตามความต้องการของประชาชน	8	3.0	9	3.1	25	3.1	6	2.1	24	2.8	25.2
21. การศึกษาศาสนา พหุวัฒนธรรมของตำบลไม่ได้ ทำอย่างต่อเนื่อง	4	1.5	6	2.1	21	2.6	6	2.1	28	3.3	29.4
22. มีกิจกรรมพหุวัฒนธรรมของตำบล จำนวนมากกว่ากิจกรรมพหุวัฒนธรรมของตำบล อย่างสิ้นเชิง	11	4.1	8	2.8	27	3.3	8	2.8	24	2.8	25.2

จากตาราง 3 แสดงสภาพกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการศึกษาสภาพวิเคราะห์
สำรวจข้อมูลตำบลจากแกนนำจัดทำแผนชุมชน โดยการเรียงลำดับการปฏิบัติมากไปน้อย 5 อันดับ
แรกพบว่า นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเห็นว่า ร้อยละ 7.8 ตัวแทนในแต่ละหมู่บ้านเสนอปัญหา
สำคัญของหมู่บ้านในเวทีตำบล รองลงมาร้อยละ 6.7 การนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพ/สำรวจ
ข้อมูลตำบลไปใช้กำหนดแผนชุมชน รองลงมาร้อยละ 6.3 การใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลราย
ครัวเรือนของตำบลทุกปีและมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่าง ๆ ให้ประชาชนในตำบลรับรู้ร่วมกัน
อย่างต่อเนื่อง รองลงมาร้อยละ 5.9 การฝึกอบรมแกนนำของตำบลเพื่อการศึกษาสภาพสำรวจ
ข้อมูลตำบลและร้อยละ 5.6 ประชาชนในตำบลจากหลายฝ่ายเข้ามาร่วมในเวทีตำบลเพื่อศึกษา
สภาพ สำรวจข้อมูลของตำบล

ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเห็นว่าร้อยละ 8.0 ตัวแทนในแต่ละหมู่บ้าน
เสนอปัญหาสำคัญของหมู่บ้านในเวทีตำบล รองลงมาร้อยละ 6.6 มีการนำข้อมูลปัญหาของตำบล
มาวิเคราะห์สาเหตุ หาแนวทางแก้ไขในเวทีตำบลร่วมกัน รองลงมาร้อยละ 6.3 มีการฝึกอบรม
แกนนำของตำบลเพื่อการศึกษาสภาพสำรวจข้อมูลตำบล และการเก็บข้อมูลโดยใช้คนในตำบล
เก็บข้อมูลเพื่อการซักถามพูดคุยเป็นกันเอง รองลงมาร้อยละ 5.9 การนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา
สภาพ/สำรวจข้อมูลตำบลไปใช้กำหนดแผนชุมชน และร้อยละ 5.6 การจัดเวทีของตำบลซึ่งมี
จำนวนครั้งที่มีความถี่มากพอ ทำให้ได้ข้อมูลจริงของตำบล

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเห็นว่า ร้อยละ 7.4 ตัวแทนในแต่ละหมู่บ้านเสนอ
ปัญหาสำคัญของหมู่บ้านในเวทีตำบล รองลงมาร้อยละ 6.2 การนำข้อมูลปัญหาของตำบลมา
วิเคราะห์สาเหตุ หาแนวทางแก้ไขในเวทีตำบลร่วมกัน รองลงมาร้อยละ 6.0 การใช้แบบสอบถาม
เก็บข้อมูล รายครัวเรือนของตำบลทุกปี รองลงมาร้อยละ 5.9 การวิเคราะห์สภาพของตำบล ด้าน
จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค และร้อยละ 5.8 การประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่าง ๆ ให้
ประชาชนในตำบล รับรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเห็นว่าร้อยละ 8.8 ตัวแทนในแต่ละหมู่บ้านเสนอปัญหา
สำคัญของหมู่บ้านในเวทีตำบล รองลงมาร้อยละ 7.8 ประชาชนในตำบลจากหลายฝ่ายเข้ามาร่วม
ในเวทีตำบลเพื่อศึกษาสภาพ สำรวจข้อมูลของตำบล รองลงมาร้อยละ 6.7 การนำข้อมูลปัญหา
ของตำบลมาวิเคราะห์สาเหตุ หาแนวทางแก้ไขในเวทีตำบลร่วมกัน รองลงมาร้อยละ 6.4 การนำ
ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพ/สำรวจข้อมูลตำบลไปใช้กำหนดแผนชุมชน และร้อยละ 6.0
การประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่าง ๆ ให้ประชาชนในตำบลรับรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

ผู้นำชุมชนเห็นว่าร้อยละ 8.6 ตัวแทนในแต่ละหมู่บ้านเสนอปัญหาสำคัญของหมู่บ้านใน
 เขตตำบล รองลงมาร้อยละ 6.1 ประชาชนในตำบลจากหลายฝ่ายเข้ามาร่วมในเขตตำบลเพื่อ
 ศึกษาสภาพ สํารวจข้อมูลของตำบล รองลงมาร้อยละ 5.9 การนำข้อมูลปัญหาของตำบลมา
 วิเคราะห์สาเหตุ หาแนวทางแก้ไขในเขตตำบลร่วมกัน รองลงมาร้อยละ 5.7 การนำข้อมูลที่ได้จาก
 การศึกษาสภาพ/สํารวจข้อมูลตำบลไปใช้กำหนดแผนชุมชน และร้อยละ 5.5 การเก็บข้อมูลโดยใช้
 คนในตำบลเก็บข้อมูลเพื่อการซักถามพูดคุยเป็นกันเอง

จากข้อมูลในตาราง 3 สรุปว่า สภาพกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการศึกษาสภาพ/
 วิเคราะห์ สํารวจข้อมูลตำบลจากแกนนำจัดทำแผนชุมชน คือ นายกองคํการบริหารส่วนตำบล
 ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหาร
 ส่วนตำบล และผู้นำชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย มีความคิดเห็นสอดคล้องกันในพฤติกรรม
 การปฏิบัติเรียงตามลำดับมากไปน้อยใน 5 อันดับแรกคล้ายคลึงกันคือ มีตัวแทนในแต่ละหมู่บ้าน
 เสนอปัญหาสำคัญของหมู่บ้านในเขตตำบล มีการนำข้อมูลปัญหาของตำบลมาวิเคราะห์สาเหตุหา
 แนวทางแก้ไขในเขตตำบลร่วมกัน มีประชาชนในตำบลจากหลายฝ่ายเข้ามาร่วมในเขตตำบลเพื่อ
 ศึกษาสภาพ สํารวจข้อมูลของตำบล การนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพ/สํารวจข้อมูลตำบลไป
 ใช้กำหนดแผนชุมชน และการวิเคราะห์สภาพของตำบล ด้านจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค

ตาราง 4 จำนวนร้อยละของพฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการกำหนดแผนชุมชนของแกนนำจัดทำแผนชุมชนในเขตพื้นที่ จ.พิษณุโลก 31 ตำบล

พฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการกำหนดแผนชุมชน	แกนนำจัดทำแผนชุมชน		
	จำนวน N=251	ร้อยละ	
		ภาพรวม	รายชื่อ
1. มีการจัดประชุมแกนนำของตำบลเพื่อร่วมกันกำหนดขอบเขตของแผนอยู่เสมอ	148	7.3	58.96
2. มีการจัดทำยุทธศาสตร์ตำบลทุกปี	175	8.6	69.72
3. การกำหนดวิสัยทัศน์กระทำโดยผู้นำและสมาชิกในตำบลร่วมกันกำหนด	149	7.3	59.36
4. มีเป้าหมายในการจัดทำแผนชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างชัดเจนเป็นไปได้	115	5.7	45.81
5. ผู้นำสามารถวิเคราะห์ตำบลเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาตำบลได้อย่างชัดเจน	109	5.4	43.42
6. มีการจัดเวทีเพื่อทำประชาคมของตำบลอยู่เสมอ	156	7.7	62.15
7. ประชาชนร่วมกันกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาของตำบล	167	8.2	66.53
8. มีหน่วยงานและบุคลากรจากภายนอกที่มาช่วยเหลือสนับสนุนในการกำหนดแผนชุมชน	116	5.7	46.21
9. นำข้อมูลด้านทุนทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมกำหนดแผนชุมชน	112	5.5	44.62
10. มีการระดมความคิดเป็นกลุ่มย่อยเพื่อกำหนดร่างโครงการ	120	5.9	47.80
11. มีการลงคะแนนคัดเลือกโครงการตามลำดับความสำคัญของปัญหา	139	6.9	55.37
12. มีการกำหนดพื้นที่ศึกษาดูงานในพื้นที่ที่มีสภาพสังคม วัฒนธรรมใกล้เคียงกัน	76	3.7	30.27
13. มีการศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีคิดกับพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนา	107	5.3	42.62

ตาราง 4 (ต่อ)

พฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการกำหนด แผนชุมชน	แกนนำจัดทำแผนชุมชน		
	จำนวน N=251	ร้อยละ	
		ภาพรวม	รายชื่อ
14. มีการศึกษาดูงาน เพื่อนำมาปรับปรุงการกำหนดแผนชุมชน	132	6.5	52.58
15. มีการระดมความคิดกลุ่มเพื่อการจัดทำรายละเอียดแต่ละ กิจกรรมว่าทำอย่างไร ต้องใช้อะไรบ้าง	91	4.5	36.25
16. มีการทำประชาพิจารณ์แผนชุมชนก่อนนำไปปฏิบัติ	117	5.8	46.61
รวม	2,029	100	-

จากตาราง 4 แสดงสภาพกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการกำหนดแผนชุมชนจาก
ความคิดเห็นของแกนนำจัดทำแผนชุมชนโดยการเรียงลำดับการปฏิบัติมากไปน้อย 5 อันดับแรก
พบว่า ร้อยละ 8.6 มีสภาพการจัดทำยุทธศาสตร์ตำบลทุกปี รองลงมาร้อยละ 8.2 ประชาชน
ร่วมกันกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาของตำบล รองลงมาร้อยละ 7.7 การจัดเวทีเพื่อทำประชาคม
ของตำบลอยู่เสมอ รองลงมาร้อยละ 7.3 การจัดประชุมแกนนำของตำบลเพื่อร่วมกันกำหนด
ขอบเขตของแผนอยู่เสมอ รองลงมาร้อยละ 7.3 การกำหนดวิสัยทัศน์กระทำโดยผู้นำและสมาชิก
ในตำบลร่วมกันกำหนด และร้อยละ 6.9 มีการลงคะแนนคัดเลือกโครงการตามลำดับความสำคัญ
ของปัญหา

กระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการกำหนดแผนชุมชนจากความคิดเห็นของแกนนำที่
ร่วมจัดทำแผนชุมชน คือนายกองค้การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำชุมชนที่เป็นกลุ่ม
ตัวอย่างในการวิจัยได้แสดงไว้ในตาราง 5 เป็นการแยกเพื่อให้เห็นภาพย่อยของความคิดเห็น
แกนนำจัดทำแผนชุมชนในแต่ละสถานภาพ

ตาราง 5 จำนวนร้อยละของพฤติกรรมกรรมการจัดทำแผนชุมชนด้านการกำหนดแผนชุมชนของแกนนำจัดทำแผนชุมชนในเขตพื้นที่องค์กร
บริหารส่วนตำบลของ จ. พิษณุโลก 31 ตำบล

พฤติกรรมกรรมการจัดทำแผนชุมชน ด้านการกำหนดแผนชุมชน	นายก อบต.		ประธานสภาอบต.		สมาชิก อบต.		ปลัด อบต.		ผู้นำชุมชน	
	ร้อยละ		ร้อยละ		ร้อยละ		ร้อยละ		ร้อยละ	
	ภาพรวม	รายข้อ	ภาพรวม	รายข้อ	ภาพรวม	รายข้อ	ภาพรวม	รายข้อ	ภาพรวม	รายข้อ
1. มีการจัดประชุมแกนนำของตำบลเพื่อร่วมกันกำหนดขอบเขตของแผนอยู่เสมอ	18	75.0	14	53.8	43	54.4	16	59.2	54	56.8
2. มีการจัดทำยุทธศาสตร์ตำบลทุกปี	17	70.8	20	76.9	60	75.9	17	62.9	57	60
3. การกำหนดวิสัยทัศน์กระทำโดยผู้นำและสมาชิกในตำบลร่วมกันกำหนด	18	75	15	57.6	48	60.7	16	59.2	48	50.5
4. มีเป้าหมายในการจัดทำแผนชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างชัดเจนเป็นไปได้	16	66.6	12	46.1	38	48.1	11	40.7	36	37.8
5. ผู้นำสามารถวิเคราะห์ตำบลเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาตำบลได้อย่างชัดเจน	13	54.1	7	26.9	42	53.1	8	29.6	37	38.9
6. มีการจัดเวทีเพื่อทำประชาคมของตำบลอยู่เสมอ	15	62.5	17	65.3	46	58.2	17	62.9	57	60
7. ประชาชนร่วมกันกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาของตำบล	15	62.5	15	57.6	53	67.0	23	85.1	56	58.9

ตาราง 5 (ต่อ)

พฤกษศาสตร์ระบบการจัดทำแผนชุมชน ด้านการกำหนดแผนชุมชน	นายก อบต.		ประธานสภาอบต.		สมาชิก อบต.		ปลัด อบต.		ผู้นำชุมชน						
	ร้อยละ		ร้อยละ		ร้อยละ		ร้อยละ		ร้อยละ						
	ภาพรวม	รายข้อ	ภาพรวม	รายข้อ	ภาพรวม	รายข้อ	ภาพรวม	รายข้อ	ภาพรวม	รายข้อ					
8. มีหน่วยงานและบุคลากรจากภายนอกที่มาช่วยเหลือ สนับสนุนในการกำหนดแผนชุมชน	13	5.8	54.1	12	6.0	46.1	39	6.0	49.3	17	7.5	62.9	31	4.6	32.8
9. นำข้อมูลด้านทุนทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมกำหนดแผนชุมชน	13	5.8	54.1	12	6.0	46.1	33	5.1	41.7	15	6.6	55.5	35	5.2	36.8
10. มีการระดมความคิดเห็นเป็นกลุ่มย่อยเพื่อกำหนดร่างโครงการ	15	6.7	62.5	12	6.0	46.1	38	5.8	48.1	11	4.9	40.7	41	6.1	43.1
11. มีการลงคะแนนคัดเลือกโครงการตามลำดับความสำคัญของปัญหา	15	6.7	62.5	14	7.0	53.8	47	7.2	59.4	18	8.0	66.6	42	6.2	44.2
12. มีการกำหนดพื้นที่ศึกษาดูงานในพื้นที่ที่มีสภาพสังคม วัฒนธรรมใกล้เคียงกัน	7	3.1	29.1	7	3.5	26.9	26	4.0	32.9	5	2.2	18.5	28	4.2	29.4
13. มีการศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตกับพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนา	10	4.5	41.6	9	4.5	34.6	33	5.1	41.7	17	7.5	62.9	33	4.9	34.7

ตาราง 5 (ต่อ)

พฤกษกรรมกระบวนการจัดทำแผนชุมชน ด้านการกำหนดแผนชุมชน	นายก อบต.		ประธานสภาอบต.		สมาชิก อบต.		ปลัด อบต.		ผู้นำชุมชน						
	ร้อยละ		ร้อยละ		ร้อยละ		ร้อยละ		ร้อยละ						
	ภาพรวม	รายชื่อ	ภาพรวม	รายชื่อ	ภาพรวม	รายชื่อ	ภาพรวม	รายชื่อ	ภาพรวม	รายชื่อ					
14. มีการศึกษาดูงาน เพื่อนำมาปรับปรุง การกำหนดแผนชุมชน	17	7.6	70.8	11	5.5	42.3	39	6.0	49.3	15	6.6	55.5	48	7.1	50.5
15. มีการระดมความคิดเห็นกลุ่มเพื่อการจัดทำ รายละเอียดแต่ละกิจกรรมว่าทำอย่างไร ต้องทำอะไรบ้าง	8	3.6	33.3	12	6.0	46.1	26	4.0	32.9	12	5.3	44.4	31	4.6	32.6
16. มีการทำประชาพิจารณ์แผนชุมชนก่อน นำไปปฏิบัติ	13	5.8	54.1	11	5.5	42.3	41	6.3	51.8	8	3.5	29.6	39	5.8	41.0
รวม	22	100	-	20	100	-	652	100	-	22	100	-	673	100	-
	3			0						6					

จากตาราง 5 แสดงสภาพกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการกำหนดแผนชุมชนจากความคิดเห็นของแกนนำจัดทำแผนชุมชนโดยการเรียงลำดับการปฏิบัติมากไปน้อย 5 อันดับแรก พบว่านายกองค์การบริหารส่วนตำบลเห็นว่าร้อยละ 8.1 การจัดประชุมแกนนำของตำบลเพื่อร่วมกันกำหนดขอบเขตของแผนอยู่เสมอ รองลงมาร้อยละ 7.6 การจัดทำยุทธศาสตร์ตำบลทุกปี และมีการศึกษาดูงานเพื่อนำมาปรับปรุงการกำหนดแผนชุมชน รองลงมาร้อยละ 7.2 มีเป้าหมายในการจัดทำแผนชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างชัดเจนเป็นไปได้อีก รองลงมา ร้อยละ 6.7 การจัดเวทีเพื่อทำประชาคมของตำบลอยู่เสมอ ประชาชนร่วมกันกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาของตำบล การระดมความคิดเป็นกลุ่มย่อยเพื่อกำหนดร่างโครงการและมีการลงคะแนนคัดเลือกโครงการตามลำดับความสำคัญของปัญหา

ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเห็นว่าร้อยละ 10.0 การจัดทำยุทธศาสตร์ตำบลทุกปี รองลงมาร้อยละ 8.5 การจัดเวทีเพื่อทำประชาคมของตำบลอยู่เสมอ รองลงมาร้อยละ 7.5 การกำหนดวิสัยทัศน์กระทำโดยผู้นำและสมาชิกในตำบลร่วมกันกำหนดและประชาชนร่วมกันกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาของตำบล รองลงมาร้อยละ 7.0 การจัดประชุมแกนนำของตำบลเพื่อร่วมกันกำหนดขอบเขตของแผนอยู่เสมอและการลงคะแนนคัดเลือกโครงการตามลำดับความสำคัญของปัญหา รองลงมาร้อยละ 6.0 มีเป้าหมายในการจัดทำแผนชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างชัดเจนเป็นไปได้อีก มีหน่วยงานและบุคลากรจากภายนอกที่มาช่วยเหลือสนับสนุนในการกำหนดแผนชุมชน มีการนำข้อมูลด้านทุนทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมกันกำหนดแผนชุมชน มีการระดมความคิดเป็นกลุ่มย่อยเพื่อกำหนดร่างโครงการ และมีการระดมความคิดกลุ่มเพื่อการจัดทำรายละเอียดแต่ละกิจกรรมว่าทำอย่างไร ต้องใช้อะไรบ้าง

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเห็นว่าร้อยละ 9.2 การจัดทำยุทธศาสตร์ตำบลทุกปี รองลงมาร้อยละ 8.1 ประชาชนร่วมกันกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาของตำบล รองลงมาร้อยละ 7.4 การกำหนดวิสัยทัศน์กระทำโดยผู้นำและสมาชิกในตำบลร่วมกันกำหนด รองลงมาร้อยละ 7.2 การลงคะแนนคัดเลือกโครงการตามลำดับความสำคัญของปัญหา รองลงมาร้อยละ 7.1 การจัดเวทีเพื่อทำประชาคมของตำบลอยู่เสมอ

ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเห็นว่าร้อยละ 10.2 ประชาชนร่วมกันกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาของตำบล รองลงมาร้อยละ 8.0 การลงคะแนนคัดเลือกโครงการตามลำดับความสำคัญของปัญหา รองลงมาร้อยละ 7.5 การจัดทำยุทธศาสตร์ตำบลทุกปี การจัดเวทีเพื่อทำประชาคมของตำบลอยู่เสมอ มีหน่วยงานและบุคลากรจากภายนอกที่มาช่วยเหลือสนับสนุนในการกำหนดแผนชุมชน การศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตกับพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนา รองลงมาร้อยละ 7.1 การกำหนดวิสัยทัศน์กระทำโดยผู้นำและสมาชิกในตำบลร่วมกันกำหนด

การจัดประชุมแกนนำของตำบลเพื่อร่วมกันกำหนดขอบเขตของแผนอยู่เสมอ รองลงมาร้อยละ 6.6 การนำข้อมูลด้านทุนทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมกำหนดแผนชุมชน การศึกษาดูงาน เพื่อนำมาปรับปรุงการกำหนดแผนชุมชน

ผู้นำชุมชนเห็นว่าร้อยละ 8.5 การจัดทำยุทธศาสตร์ตำบลทุกปี รองลงมาร้อยละ 8.3 ประชาชนร่วมกันกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาของตำบล รองลงมาร้อยละ 8.0 การจัดประชุมแกนนำของตำบลเพื่อร่วมกันกำหนดขอบเขตของแผนอยู่เสมอ รองลงมาร้อยละ 7.1 การกำหนดวิสัยทัศน์กระทำโดยผู้นำและสมาชิกในตำบลร่วมกันกำหนด การศึกษาดูงานเพื่อนำมาปรับปรุงการกำหนดแผนชุมชน รองลงมาร้อยละ 6.2 การลงคะแนนคัดเลือกโครงการตามลำดับความสำคัญของปัญหา

จากข้อมูลในตาราง 5 สรุปว่าสภาพการกำหนดแผนชุมชนจากแกนนำจัดทำแผนชุมชนคือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย มีความคิดเห็นสอดคล้องกันในพฤติกรรม การปฏิบัติเรียงตามลำดับมากไปน้อยใน 5 อันดับแรก คล้ายคลึงกันคือ การจัดทำยุทธศาสตร์ตำบลทุกปี ประชาชนร่วมกันกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาของตำบล การกำหนดวิสัยทัศน์กระทำโดยผู้นำและสมาชิกในตำบลร่วมกันกำหนด การจัดเวทีเพื่อทำประชาคมของตำบลอยู่เสมอ การลงคะแนนคัดเลือกโครงการตามลำดับความสำคัญของปัญหา

ตาราง 6 จำนวนร้อยละของพฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติของ แกนนำจัดทำแผน ชุมชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลของ จังหวัดพิษณุโลก 31 ตำบล

พฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ	แกนนำจัดทำแผนชุมชน		
	จำนวน N=251	ร้อยละ	
		ภาพรวม	รายชื่อ
1. การสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติตามแผน	150	5.5	59.7
2. ผู้นำเป็นต้นแบบให้ประชาชนเห็นจริงในการทำงานจริงตามแผน	136	5.0	54.1
3. ผู้นำสามารถเชื่อมประสานคนในตำบลให้ปฏิบัติตามแผนได้	135	4.9	53.7
4. มีการจัดอบรมฝึกทักษะให้ความรู้กับประชาชน	95	3.5	37.8
5. มีการนำคนที่มีความรู้ในตำบลมาช่วยเหลือการทำงานของตำบล	122	4.5	48.6
6. มีการรวมกลุ่มดำเนินโครงการเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกันในตำบล	145	5.3	57.7
7. กลุ่มมีการจัดระบบการปฏิบัติงาน คัดเลือกบุคคลรับผิดชอบ	94	3.4	37.4
8. กลุ่มมีกฎเกณฑ์ ที่กำหนดขึ้นจากสมาชิกในกลุ่ม	97	3.5	38.6
9. คนในกลุ่มมีส่วนร่วมทำงานกันจริง ๆ	113	4.1	45.0
10. กลุ่มต่าง ๆ สามารถบริหารจัดการกันเองได้	109	4.0	43.4
11. กลุ่มต่าง ๆ สามารถนำทรัพยากรที่มีอยู่ในตำบลมาใช้ในการดำเนินงาน	98	3.6	39.0
12. ผู้นำกลุ่มมีเครือข่ายสนับสนุนการทำงานด้านเจ้าหน้าที่เครื่องมือ อุปกรณ์	64	2.3	25.4
13. ผู้นำกลุ่มสามารถประสานการทำงานในกลุ่มและกับกลุ่มอื่นที่อยู่ภายในและภายนอกตำบลได้	93	3.4	37.0
14. กลุ่มต่างๆในตำบลและในพื้นที่ใกล้เคียงสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยเหลือการดำเนินงานกันได้ในลักษณะเครือข่าย	80	2.9	31.8
15. กลุ่มมีการจัดสรรผลประโยชน์ให้กับสมาชิกอย่างยุติธรรม	122	4.5	48.6
16. กลุ่มมีคณะกรรมการของกลุ่มคอยติดตามดูผลงาน	125	4.6	49.8
17. การดำเนินงานของกลุ่มเป็นไปอย่างต่อเนื่องตามที่กำหนด	92	3.4	36.6

ตาราง 6 (ต่อ)

พฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ	แกนนำจัดทำแผนชุมชน		
	จำนวน N=251	ร้อยละ	
		ภาพรวม	รายชื่อ
18. มีผู้นำกลุ่มกลุ่มคอยกระตุ้นประชาชนไม่ให้ล่าในการทำงาน	65	2.4	25.8
19. การดำเนินงานของกลุ่มเมื่อเกิดปัญหาสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง	73	2.7	29.0
20. เจ้าหน้าที่ภาครัฐปรับเปลี่ยนบทบาทเข้ามาช่วยรับฟังข้อเสนอแนะกับประชาชน	139	5.1	55.3
21. กลุ่มมีการปรับตัวตามสถานการณ์ปัจจุบัน	86	3.1	34.2
22. มีการสร้างกำลังใจให้กับกลุ่มที่ทำงานประสบความสำเร็จ	81	3.0	32.2
23. กลุ่มกิจกรรมมีความแตกต่างหลากหลายทำให้ในตำบลสามารถพึ่งตนเองได้	77	2.8	30.6
24. การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้จะขอความสนับสนุนจากหน่วยงานในท้องถิ่นก่อนที่จะขอความสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก	100	3.7	39.8
25. มีประชาชนบางส่วนยังไม่ทำงานด้วยตนเองรอความช่วยเหลือจากรัฐและหน่วยงานภายนอกตำบล	106	3.9	42.2
26. การทำงานกับระบบราชการมีปัญหาที่ระบบการแบ่งแยกระหว่างหน่วยงานต่างๆ คนที่มาจากหลายหน่วยงานไม่เข้าใจกัน	63	2.3	25.0
27. การทำกิจกรรมตามกระแสตลาดภายนอกโดยไม่คิดถึงความต้องการของชุมชน ไม่สามารถแก้ปัญหาให้ชุมชนได้อย่างยั่งยืน	77	2.8	30.6
รวม	2,737	100	-

จากตาราง 6 แสดงสภาพกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ จากความคิดเห็นของแกนนำจัดทำแผนชุมชน โดยการเรียงลำดับการปฏิบัติมากไปหาน้อย 5 อันดับแรก พบว่า ร้อยละ 5.5 มีการสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติตามแผน รองลงมาร้อยละ 5.3 มีการรวมกลุ่มดำเนินโครงการเพื่อแก้ปัญหาร่วมกันในตำบล รองลงมาร้อยละ 5.1 เจ้าหน้าที่ภาครัฐปรับบทบาทเข้ามาร่วมรับฟังข้อเสนอแนะกับประชาชน รองลงมาร้อยละ 5.0 ผู้นำเป็นต้นแบบให้ประชาชนเห็นจริงในการทำงานจริงตามแผน และร้อยละ 4.9 ผู้นำสามารถ เชื่อมประสานคนในตำบลให้ปฏิบัติตามแผนได้

สำหรับสภาพกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติพบว่ายังมี ขั้นตอนที่มีการปฏิบัติดำเนินการอีกหลายขั้นตอนแต่มีการปฏิบัติน้อยโดย 5 อันดับสุดท้ายที่มีการ ปฏิบัติ คือ ร้อยละ 2.3 ที่ผู้นำกลุ่มมีเครือข่ายสนับสนุนการทำงานด้านเจ้าหน้าที่ เครื่องมือ และ อุปกรณ์ และ การทำงานกับระบบราชการมีปัญหาที่ระบบการแบ่งแยกกระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ของคนทีมาจากหลายหน่วยงานไม่เข้าใจกัน ร้อยละ 2.4 มีผู้นำกลุ่มคอยกระตุ้นประชาชนไม่ให้ล่า ในการทำงาน ร้อยละ 2.7 การดำเนินงานของกลุ่มเมื่อเกิดปัญหาสามารถแก้ปัญหากันได้เอง ร้อยละ 2.8 กลุ่มกิจกรรมมีความแตกต่างหลากหลายทำให้ในตำบลสามารถพึ่งตนเองได้และ การ ทำกิจกรรมตามกระแสตลาดภายนอกโดยไม่คิดถึงความต้องการของชุมชน ไม่สามารถแก้ปัญหาให้ ชุมชนได้อย่างยั่งยืน ร้อยละ 2.9 กลุ่มต่างๆในตำบลและในพื้นที่ใกล้เคียงสามารถแลกเปลี่ยน เรียนรู้ช่วยเหลือการดำเนินงานกันได้ในลักษณะเครือข่าย

กระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติจากความคิดเห็นของแกน นำที่ร่วมจัดทำแผนชุมชน คือนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาองค์การบริหารส่วน ตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำชุมชนที่เป็น กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้แสดงไว้ในตาราง 6 เป็นการแยกเพื่อให้เห็นภาพย่อยของความคิดเห็น แกนนำจัดทำแผนชุมชนในแต่ละสถานภาพ

ตาราง 7 จำนวนร้อยละของพฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการกำหนดแผนชุมชนของแกนนำจัดทำแผนชุมชน ในเขตพื้นที่องค์กร
การบริหารส่วนตำบลของ อ. พิชญ์โลก 31 ตำบล

พฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ	นายก อบต.			ประธานสภาอบต.			สมาชิก อบต.			ปลัด อบต.			ผู้นำชุมชน		
	จำนวน = 24	ร้อยละ		จำนวน = 26	ร้อยละ		จำนวน = 29	ร้อยละ		จำนวน = 27	ร้อยละ		จำนวน = 30	ร้อยละ	
		ภาพรวม	รายชื่อ		ภาพรวม	รายชื่อ		ภาพรวม	รายชื่อ		ภาพรวม	รายชื่อ		ภาพรวม	รายชื่อ
1. การสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติตามแผน	17	6.1	70.8	15	5.5	57.6	46	5.2	58.2	15	5.0	55.5	50	5.4	52.6
2. ผู้นำเป็นต้นแบบให้ประชาชนเห็นจริงในการทำงานจริงตามแผน	16	5.7	66.6	13	4.8	50.0	46	5.2	58.2	12	4.0	44.4	46	5.0	48.4
3. ผู้นำสามารถเชื่อมประสานคนในตำบลให้ปฏิบัติตามแผนได้	14	5.0	58.3	14	5.1	53.8	41	4.7	51.8	14	4.6	51.8	46	5.0	48.4
4. มีการจัดอบรมฝึกทักษะให้ความรู้กับประชาชน	8	2.9	33.3	9	3.3	34.6	33	3.8	41.7	9	3.0	33.3	32	3.5	33.6
5. มีการนำคนที่มีความรู้ในตำบลมาช่วยเหลือการทำงานของตำบล	13	4.6	54.1	16	5.9	61.5	37	4.2	46.8	15	5.0	55.5	39	4.2	41.0
6. มีการรวมกลุ่มดำเนินโครงการเพื่อแก้ปัญหาร่วมกันในตำบล	16	5.7	66.6	16	5.9	61.5	39	4.4	49.3	16	5.3	59.2	54	5.8	56.8
7. กลุ่มมีการจัดระบบการปฏิบัติงานคัดเลือกบุคคลรับผิดชอบ	7	2.5	29.1	8	2.9	30.7	31	3.5	39.2	9	3.0	33.3	36	3.9	37.8

ตาราง 7 (ต่อ)

พฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการ การนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ	นายก อบต.		ประธานสภาอบต.		สมาชิก อบต.		ปลัด อบต.		ผู้นำชุมชน				
	ร้อยละ		ร้อยละ		ร้อยละ		ร้อยละ		ร้อยละ				
	ภาพ รวม	ราย ชื่อ	ภาพ รวม	ราย ชื่อ	ภาพ รวม	ราย ชื่อ	ภาพ รวม	ราย ชื่อ	ภาพ รวม	ราย ชื่อ			
8. กลุ่มมีกฎเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นจากสมาชิกในกลุ่ม	10	3.6	41.6	11	4.0	42.3	3.8	41.7	10	3.3	37.0	3.5	33.6
9. คนในกลุ่มมีส่วนร่วมทำงานกันจริง ๆ	13	4.6	54.1	10	3.7	38.4	3.9	43.0	12	4.0	44.4	4.3	42.1
10. กลุ่มต่าง ๆ สามารถบริหารจัดการกันเองได้	8	2.9	33.3	11	4.0	42.3	4.6	50.6	11	3.6	40.7	4.0	38.9
11. กลุ่มต่าง ๆ สามารถนำทรัพยากรที่มีอยู่ในตำบลมาใช้ในการทำงาน	10	3.6	41.6	8	2.9	30.7	3.5	39.2	12	4.0	44.4	3.6	34.7
12. ผู้ในกลุ่มมีเครือข่ายสนับสนุนการทำงานด้าน เจ้าหน้าที่ เครื่องมือ และอุปกรณ์	5	1.8	20.8	4	1.5	15.3	2.6	29.1	9	3.0	33.3	2.3	22.1
13. ผู้ในกลุ่มสามารถประสานการทำงานในกลุ่ม และกับกลุ่มอื่นที่อยู่ภายในและภายนอกตำบลได้	12	4.3	50.0	9	3.3	34.6	3.0	32.9	10	3.3	37.0	3.9	37.8

ตาราง 7 (ต่อ)

พฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผนชุมชน ด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ	นายก อบต.		ประธานสภาอบต.		สมาชิก อบต.		ปลัด อบต.		ผู้นำชุมชน		
	ร้อยละ		ร้อยละ		ร้อยละ		ร้อยละ		ร้อยละ		
	ภาพ รวม	ราย ชื่อ	ภาพ รวม	ราย ชื่อ	ภาพ รวม	ราย ชื่อ	ภาพ รวม	ราย ชื่อ	ภาพ รวม	ราย ชื่อ	
	จำนวน = 24		จำนวน = 26		จำนวน = 79		จำนวน = 27		จำนวน = 98		
14. กลุ่มต่างๆในตำบลและในพื้นที่ใกล้เคียง สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยเหลือการ ดำเนินงานกันได้ในลักษณะเครือข่าย	4	1.4	8	2.9	25	2.9	8	2.6	33	3.6	34.7
15. กลุ่มมีการจัดสรรผลประโยชน์ให้กับ สมาชิกอย่างยุติธรรม	12	4.3	12	4.4	42	4.8	11	3.6	41	4.4	43.1
16. กลุ่มมีคณะกรรมการของกลุ่มคอยติดตาม ดูแลงาน	14	5.0	13	4.8	38	4.3	13	4.3	45	4.9	47.3
17. การดำเนินงานของกลุ่มเป็นไปอย่าง ต่อเนื่องตามที่กำหนด	11	3.9	9	3.3	33	3.8	10	3.3	28	3.0	29.4
18. มีผู้นำกลุ่มคอยกระตุ้นประชาชนไม่ให้ ถ้าในกาทำงาน	7	2.5	6	2.2	21	2.4	6	2.0	23	2.5	24.2

ตาราง 7 (ต่อ)

พฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผนชุมชน ด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ	นายก อบต.		ประธานสภาอบต.		สมาชิก อบต.		ปลัด อบต.		ผู้นำชุมชน						
	ร้อยละ		ร้อยละ		ร้อยละ		ร้อยละ		ร้อยละ						
	ภาพ รวม	ราย ชื่อ	ภาพ รวม	ราย ชื่อ	ภาพ รวม	ราย ชื่อ	ภาพ รวม	ราย ชื่อ	ภาพ รวม	ราย ชื่อ					
19. การดำเนินงานของกลุ่มเมื่อเกิดปัญหา สามารถแก้ปัญหากันได้เอง	7	2.5	29.1	4	1.5	15.3	25	2.9	31.6	9	3.0	33.3	26	2.8	27.3
20. เจ้าหน้าที่ภาครัฐรับบทบาทเข้ามาร่วม รับฟังข้อเสนอแนะกับประชาชน	17	6.1	70.8	15	5.5	57.6	45	5.1	56.9	19	6.3	70.3	40	4.3	42.1
21. กลุ่มมีการปรับตัวตามสถานการณ์ ปัจจุบัน	8	2.9	33.3	7	2.6	26.9	29	3.3	36.7	9	3.0	33.3	30	3.2	31.5
22. มีการสร้างกำลังใจให้กับกลุ่มที่ทำงาน ประสบความสำเร็จ	10	3.6	41.6	7	2.6	26.9	25	2.9	31.6	9	3.0	33.3	28	3.0	29.4
23. กลุ่มกิจกรรมมีความแตกต่างหลากหลาย ทำให้ในตำบลสามารถพึ่งตนเองได้	9	3.2	37.5	8	2.9	30.7	25	2.9	31.6	9	3.0	33.3	24	2.6	25.2
24. ความสัมพันธ์ชุมชนหน่วยงานใน ท้องถิ่นก่อนที่จะขอความสนับสนุนจาก หน่วยงานภายนอก	10	3.6	41.6	9	3.3	34.6	31	3.5	39.2	15	5.0	55.5	31	3.4	32.6

ตาราง 7 (ต่อ)

พฤติกรรมกระบวนกรจัดทำแผนชุมชน ด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ	นายก อบต.			ประธานสภาอบต.			สมาชิก อบต.			ปลัด อบต.			ผู้นำชุมชน		
	จำนวน = 24	ร้อยละ		จำนวน = 26	ร้อยละ		จำนวน = 79	ร้อยละ		จำนวน = 27	ร้อยละ		จำนวน = 96	ร้อยละ	
		ภาพรวม	รายข้อ		ภาพรวม	รายข้อ		ภาพรวม	รายข้อ		ภาพรวม	รายข้อ			
25. มีประชาชนบางส่วนยังไม่ทำงานด้วยตนเองหรือความช่วยเหลือจากรัฐและหน่วยงานภายนอกตำบล	10	3.6	41.6	13	4.8	50	28	3.2	35.4	16	5.3	59.2	36	3.9	37.8
26. การทำงานกับระบบราชการมีการแบ่งแยกระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ คนที่มาจากหลายหน่วยงานจึงไม่เข้าใจกัน	6	2.1	25.0	8	2.9	30.7	25	2.9	31.6	6	2.0	22.2	14	1.5	14.7
27. การทำกิจกรรมตามกระแสตลาดภายนอกโดยไม่ได้คิดถึงความต้องการของชุมชน ไม่สามารถแก้ปัญหาให้ชุมชนได้	6	2.1	25.0	9	3.3	34.6	25	2.9	31.6	8	2.6	29.6	24	2.6	25.2
รวม	280	100	-	272	100	-	877	100	-	302	100	-	925	100	-

จากตาราง 7 แสดงสภาพกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ จากความคิดเห็นของแกนนำจัดทำแผนชุมชน โดยการเรียงลำดับการปฏิบัติมากไปน้อย 5 อันดับแรกพบว่านายกองค์การบริหารส่วนตำบลเห็นว่า ร้อยละ 6.1 มีการสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติตามแผน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐปรับบทบาทเข้ามาร่วมรับฟังข้อเสนอแนะกับประชาชน รองลงมาร้อยละ 5.7 ผู้นำเป็นต้นแบบให้ประชาชนเห็นจริงในการทำงานจริงตามแผน และมีการรวมกลุ่มดำเนินโครงการเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกันในตำบล รองลงมาร้อยละ 5.0 ผู้นำสามารถเชื่อมประสานคนในตำบลให้ปฏิบัติตามแผน

ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเห็นว่าร้อยละ 5.9 การนำคนที่มีความรู้ในตำบลมาช่วยเหลือการทำงานของตำบล และการรวมกลุ่มดำเนินโครงการเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกันในตำบล รองลงมาร้อยละ 5.5 การสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติตามแผนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐปรับบทบาทเข้ามาร่วมรับฟังข้อเสนอแนะกับประชาชน รองลงมาร้อยละ 5.1 ผู้นำสามารถเชื่อมประสานคนในตำบลให้ปฏิบัติตามแผนได้

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเห็นว่าร้อยละ 5.2 มีการสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติตามแผนและผู้นำเป็นต้นแบบให้ประชาชนเห็นจริงในการทำงานจริงตามแผน รองลงมาร้อยละ 5.1 เจ้าหน้าที่ภาครัฐปรับบทบาทเข้ามาร่วมรับฟังข้อเสนอแนะกับประชาชน รองลงมาร้อยละ 4.8 กลุ่มมีการจัดสรรผลประโยชน์ให้กับสมาชิกอย่างยุติธรรม รองลงมาร้อยละ 4.7 ผู้นำสามารถเชื่อมประสานคนในตำบลให้ปฏิบัติตามแผนได้

ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเห็นว่า ร้อยละ 6.3 เจ้าหน้าที่ภาครัฐปรับบทบาทเข้ามาร่วมรับฟังข้อเสนอแนะกับประชาชน รองลงมาร้อยละ 5.3 ประชาชนบางส่วนยังไม่ทำงานด้วยตนเองหรือความช่วยเหลือจากรัฐและหน่วยงานภายนอกตำบล และมีการรวมกลุ่มดำเนินโครงการเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกันในตำบล รองลงมาร้อยละ 5.0 การสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติตามแผนและการนำคนที่มีความรู้ในตำบลมาช่วยเหลือการทำงานของตำบล

ผู้นำชุมชนเห็นว่าร้อยละ 5.8 การรวมกลุ่มดำเนินโครงการเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกันในตำบล รองลงมาร้อยละ 5.4 การสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติตามแผน รองลงมา ร้อยละ 5.0 ผู้นำสามารถเชื่อมประสานคนในตำบลให้ปฏิบัติตามแผนได้และผู้นำเป็นต้นแบบให้ประชาชนเห็นจริงในการทำงานจริงตามแผน รองลงมาร้อยละ 4.9 กลุ่มมีคณะกรรมการของกลุ่มคอยติดตามดูแลงาน

จากข้อมูลในตาราง 7 สรุปว่าสภาพการกำหนดแผนชุมชนจากแกนนำจัดทำแผนชุมชน คือนายกองค้การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย มีความคิดเห็นสอดคล้องกันในพฤติกรรมกาปฏิบัติเรียงตามลำดับมากไปน้อยใน 5 อันดับแรก คล้ายคลึงกันคือ การสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติตามแผน ผู้นำเป็นต้นแบบให้ประชาชนเห็นจริงในการทำงานจริงตามแผน ผู้นำสามารถเชื่อมประสานคนในตำบลให้ปฏิบัติตามแผนได้ มีการรวมกลุ่มดำเนินโครงการเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกันในตำบล เจ้าหน้าที่ภาครัฐปรับบทบาทเข้ามาช่วยรับฟังข้อเสนอแนะกับประชาชน

ตาราง 8 จำนวนร้อยละของพฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการประเมินผล
แผนชุมชนของแกนนำจัดทำแผนชุมชนในเขตพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบล
ของจังหวัดพิษณุโลก

พฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการประเมินผล แผนชุมชน	แกนนำจัดทำแผนชุมชน		
	จำนวน	ร้อยละ	
		ภาพรวม	รายชื่อ
1. มีการจัดเวทีสัมมนาเพื่อถอดบทเรียนและทบทวนแผนชุมชนอยู่บ่อยครั้ง	54	2.0	21.5
2. มีการทบทวนผลการปฏิบัติงานอยู่บ่อยครั้ง	82	3.1	32.6
3. การปฏิบัติตามแผนมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในตำบล	134	5.1	53.3
4. มีสภาพกระบวนการจัดทำแผนชุมชนแตกต่างจากพื้นที่ตำบลอื่นๆ	41	1.5	16.3
5. กระบวนการจัดทำแผนชุมชนต้องใช้เวลาในการเรียนรู้ร่วมกัน	115	4.3	45.8
6. ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดทำแผนชุมชน	153	5.8	60.9
7. แผนชุมชนสามารถแก้ปัญหาให้กับคนในชุมชนได้	155	5.9	61.7
8. สามารถเชื่อมประสานแผนชุมชนกับแผน อบต. หรือแผนภาครัฐอื่นๆได้	146	5.5	58.1
9. มีผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมกระบวนการจัดทำแผนชุมชน	164	6.2	65.3
10. มีศูนย์การเรียนรู้ในตำบล	129	4.9	51.3
11. มีวิทยากรให้ความรู้กับคนในตำบลเรื่องกระบวนการจัดทำแผนชุมชน	109	4.1	47.3
12. มีเอกสารแผนชุมชนที่ใช้สื่อสารกับประชาชนในตำบลและกับคนภายนอกได้อย่างชัดเจน	74	2.8	29.4
13. ภายหลังจากกระบวนการจัดทำแผนชุมชนมีเวทีแลกเปลี่ยนพูดคุยกันอย่างต่อเนื่อง	70	2.6	27.8

ตาราง 8 (ต่อ)

พฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการประเมินผล แผนชุมชน	แกนนำจัดทำแผนชุมชน		
	จำนวน	ร้อยละ	
		ภาพรวม	รายชื่อ
14. มีกิจกรรมการพัฒนาภายหลังการทำแผนชุมชนเกิดขึ้นจริง	80	3.0	31.8
15. มีคนในชุมชนเห็นความสำคัญของความร่วมมือ การรวมกลุ่ม เพื่อช่วยเหลือกัน	106	4.0	42.2
16. มีกิจกรรมเสริมรายได้ลดรายจ่าย อันนำไปสู่การลดปัญหาความ ยากจนในตำบล	102	3.9	40.6
17. การดำเนินการกิจกรรมต่างๆในตำบลมีต้นทุนลดลง	54	2.0	21.5
18. คนในตำบลสามารถกำหนดราคาสินค้าได้เอง	37	1.4	14.7
19. มีความปลอดภัยในด้านสุขภาพ และมีสุขภาพดีขึ้น	94	3.5	37.4
20. มีต้นทุนในการให้บริการด้านสุขภาพลดลง	37	1.4	14.7
21. มีการใช้สารเคมีลดลง วัตถุอันตรายไม่มีสารปนเปื้อน	82	3.1	32.6
22. ทรัพยากรในชุมชนยังมีความอุดมสมบูรณ์	98	3.7	39.0
23. สามารถพลิกฟื้นวิถีชีวิตชุมชน สะท้อนวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น นำสู่ความสุขในระดับบุคคลครอบครัว และชุมชนท้องถิ่น	82	3.1	32.6
24. มีโครงการบางโครงการที่ต้องปรับเปลี่ยนการใช้เทคนิค วิธีการ ในการดำเนินงาน	84	3.2	33.4
25. กระบวนการจัดทำแผนชุมชนยังถูกภาครัฐชี้นำ	67	2.5	26.6
26. มีผู้นำบางส่วนยังไม่เห็นความสำคัญของกระบวนการจัดทำแผน ชุมชน	105	4.0	41.8
27. มีการจัดทำแผนชุมชนเป็นรูปเล่มแต่ไม่ได้นำไปสู่การปฏิบัติ	68	2.6	27.0
28. มีกลุ่มบางกลุ่มยังไม่มีความเข้มแข็งด้วยตนเอง ต้องอาศัย ภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนช่วยเหลือ	127	4.8	50.5

จากตาราง 8 แสดงสภาพกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการประเมินผลแผนชุมชน จากความคิดเห็นของแกนนำจัดทำแผนชุมชน โดยการเรียงลำดับการปฏิบัติมากไปน้อย 5 อันดับแรก พบว่าร้อยละ 6.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมกระบวนการจัดทำแผนชุมชน รองลงมา ร้อยละ 5.9 แผนชุมชนสามารถแก้ปัญหาให้กับคนในชุมชนได้ รองลงมา ร้อยละ 5.8 ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดทำแผนชุมชน รองลงมา ร้อยละ 5.5 สามารถเชื่อมประสานแผนชุมชนกับแผน อปต.หรือแผนภาครัฐอื่น ๆ ได้ รองลงมา ร้อยละ 5.1 การปฏิบัติตามแผนมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในตำบล

กระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติจากความคิดเห็นของแกนนำที่ร่วมจัดทำแผนชุมชน คือนายกองค้การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้แสดงไว้ในตาราง 9 เป็นการแยกเพื่อให้เห็นภาพย่อยของความคิดเห็นแกนนำจัดทำแผนชุมชนในแต่ละสถานภาพ

ตาราง 9 จำนวนร้อยละของพฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการประเมินผลแผนชุมชนของแกนนำจัดทำแผนชุมชน
ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลของ จ. พิจิตร 31 ตำบล

พฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการประเมินผลแผนชุมชน	นายก อบต.			ประธานสภาอบต.			สมาชิก อบต.			ปลัด อบต.			ผู้นำชุมชน		
	จำนวน = 24	ร้อยละ		จำนวน = 20	ร้อยละ		จำนวน = 79	ร้อยละ		จำนวน = 27	ร้อยละ		จำนวน = 56	ร้อยละ	
		ภาพรวม	รายข้อ		ภาพรวม	รายข้อ		ภาพรวม	รายข้อ		ภาพรวม	รายข้อ			
1. มีการจัดเวทีสัมมนาเพื่อถอดบทเรียนและทบทวนแผนชุมชนอยู่บ่อยครั้ง	6	2.2	25.0	2	0.8	7.6	17	2.1	21.5	5	1.6	18.5	21	2.3	22.1
2. มีการทบทวนผลการปฏิบัติงานอยู่บ่อยครั้ง	14	5.1	58.3	8	3.1	30.7	24	2.9	30.3	8	2.6	29.6	27	3.0	28.4
3. การปฏิบัติตามแผนมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมของคนในตำบล	13	4.7	54.1	16	6.1	61.5	39	4.8	49.3	14	4.5	51.8	50	5.5	52.6
4. มีสภาพกระบวนการจัดทำแผนชุมชนแตกต่างจากพื้นที่ตำบลอื่นๆ	4	1.4	16.6	3	1.1	11.5	18	2.2	22.7	4	1.3	14.8	8	0.9	8.4
5. กระบวนการจัดทำแผนชุมชนต้องใช้เวลาในการเรียนรู้ร่วมกัน	11	4.0	45.8	13	5.0	50	38	4.6	48.1	15	4.9	55.5	36	4.0	37.8
6. ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดทำแผนชุมชน	17	6.2	70.8	15	5.7	57.8	45	5.5	56.9	20	6.5	74.0	52	5.7	54.7
7. แผนชุมชนแก้ปัญหาให้กับคนในชุมชน	13	4.7	54.1	17	6.5	65.3	47	5.7	59.4	17	5.5	62.9	57	6.3	60.0

ตาราง 9 (ต่อ)

วัตถุประสงค์กระบวนการจัดทำแผนชุมชน ด้านการประเมินผลแผนชุมชน	นายก อบต.		ประธานสภาอบต.		สมาชิก อบต.		ปลัด อบต.		ผู้นำชุมชน		
	ร้อยละ		ร้อยละ		ร้อยละ		ร้อยละ		ร้อยละ		
	ภาพรวม	รายข้อ	ภาพรวม	รายข้อ	ภาพรวม	รายข้อ	ภาพรวม	รายข้อ	ภาพรวม	รายข้อ	
8. สามารถเชื่อมโยงประสานแผนชุมชนกับแผน อบต.หรือแผนภาครัฐอื่นๆได้	17	6.2	70.8	15	5.7	57.6	17	5.5	62.9	4.2	40.0
9. มีผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วม กระบวนการจัดทำแผนชุมชน	18	6.5	75.0	18	6.9	69.2	19	6.2	70.3	6.3	60.0
10. มีศูนย์การเรียนรู้ในตำบล	11	4.1	45.8	12	4.6	46.1	17	5.5	62.9	4.2	40.0
11. มีวิทยากรให้ความรู้กับคนในตำบลเรื่อง กระบวนการจัดทำแผนชุมชน	9	3.3	37.5	12	4.6	46.1	12	3.9	44.4	4.1	38.9
12. มีเอกสารแผนชุมชนที่ใช้สื่อสารกับคน ในตำบลและกับคนภายนอกได้ชัดเจน	8	2.9	33.3	7	2.7	26.9	8	2.6	29.6	2.4	23.1
13. ภายหลังจากการจัดทำแผนชุมชน มีเวทีแลกเปลี่ยนพูดคุยกันอย่างต่อเนื่อง	9	3.3	37.5	8	3.1	30.7	19	2.3	24.0	2.7	26.3
14. มีกิจกรรมภายหลังการทำแผนชุมชน	11	4.0	45.8	7	2.7	26.9	10	3.2	37.0	2.9	27.3
15. มีคนในชุมชนเห็นความสำคัญของ ความร่วมมือ การรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกัน	12	4.3	50.0	10	3.8	38.4	14	4.5	51.8	4.0	37.8

ตาราง 9 (ต่อ)

พฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนต้น การประเมินผลแผนชุมชน	นายก อบต.			ประธานสภาอบต.			สมาชิก อบต.			ปลัด อบต.			ผู้นำชุมชน		
	จำนวน = 24	ร้อยละ		จำนวน = 28	ร้อยละ		จำนวน = 29	ร้อยละ		จำนวน = 27	ร้อยละ		จำนวน = 29	ร้อยละ	
		ภาพรวม	รายข้อ		ภาพรวม	รายข้อ		ภาพรวม	รายข้อ		ภาพรวม	รายข้อ			
16. มีกิจกรรมเตรียมรายได้ลดรายจ่ายลดปัญหา ยากจน	13	4.7	54.1	11	4.2	42.3	24	2.9	30.3	13	4.2	48.1	39	4.3	41.0
17. กิจกรรมต่างๆในตำบลมีต้นทุนลดลง	6	2.2	25.0	5	1.9	19.2	19	2.3	24.0	7	2.3	25.9	14	1.5	14.7
18. คนในตำบลสามารถกำหนดราคาสินค้าได้เอง	3	1.1	12.5	3	1.1	11.5	12	1.5	15.1	4	1.3	14.8	14	1.5	14.7
19. มีความปลอดภัยในด้านสุขภาพ	10	3.6	41.6	6	2.3	23.0	26	3.2	32.9	11	3.6	40.7	38	4.2	40.0
20. มีต้นทุนในการให้บริการด้านสุขภาพลดลง	6	2.2	25.0	3	1.1	11.5	11	1.3	13.9	5	1.6	18.5	10	1.1	10.5
21. มีการใช้สารเคมีลดลงในวิถีชีวิต	6	2.2	25.0	9	3.4	34.6	28	3.4	35.4	8	2.6	29.6	28	3.1	29.4
22. ทรัพยากรในชุมชนยังมีความอุดมสมบูรณ์	12	4.3	50.0	8	3.1	30.7	28	3.4	35.4	10	3.2	37.0	36	4.0	37.8
23. สามารถพลิกฟื้นวิถีชีวิตชุมชน นำสู่ความ สุขในครอบครัว และชุมชนท้องถิ่น	7	2.5	29.1	6	2.3	23.0	24	2.9	30.3	11	3.6	40.7	31	3.4	32.6
24. มีโครงการบางโครงการที่ต้องปรับเปลี่ยนการ ใช้เทคนิค วิธีการในการดำเนินงาน	11	4.0	45.8	10	3.8	38.4	26	3.2	32.9	9	2.9	33.3	24	2.6	25.2
25. กระบวนการจัดทำแผนชุมชนยังถูกภาครัฐ ชี้นำ	7	2.5	29.1	9	3.4	34.6	24	2.9	30.3	6	1.9	22.2	19	2.1	20.0

ตาราง 9 (ต่อ)

พฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการประเมินผลแผนชุมชน	นายก อบต.		ประธานสภาอบต.		สมาชิก อบต.		ปลัด อบต.		ผู้นำชุมชน						
	จำนวน = 24	ร้อยละ		จำนวน = 26	ร้อยละ		จำนวน = 27	ร้อยละ		จำนวน = 28	ร้อยละ				
		ภาพรวม	ชาย ชื้อ		ภาพรวม	ชาย ชื้อ		ภาพรวม	ชาย ชื้อ		ภาพรวม	ชาย ชื้อ			
26. มีผู้นำบางส่วนยังไม่เห็นความสำคัญ ของกระบวนการจัดทำแผนชุมชน	7	2.5	29.1	13	5.0	50.0	33	4.0	41.7	14	4.5	51.8	37	4.1	38.9
27. มีการจัดทำแผนชุมชนเป็นรูปเล่มแต่ ไม่ได้นำสู่การปฏิบัติ	4	1.4	16.6	5	1.9	19.2	21	2.6	26.5	2.6	2.6	96.2	27	3.0	28.4
28. มีกลุ่มบางกลุ่มยังไม่มีความเข้มแข็ง ด้วยตนเอง ต้องอาศัยภาครัฐและองค์กร พัฒนาเอกชนช่วยเหลือ	11	4.0	45.8	10	3.8	38.4	33	4.0	41.7	14	4.5	51.8	55	6.0	57.8
รวม	276	100	-	261	100	-	818	100	-	308	100	-	910	100	-

จากตาราง 9 แสดงสภาพกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการประเมินผลแผนชุมชน จากความคิดเห็นของแกนนำจัดทำแผนชุมชนชน โดยการเรียงลำดับการปฏิบัติมากไปน้อย 5 อันดับแรก พบว่า นายกองดีการบริหารส่วนตำบลเห็นว่า ร้อยละ 6.5 ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมกระบวนการจัดทำแผนชุมชน รองลงมาร้อยละ 6.2 ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดทำแผนชุมชนและสามารถเชื่อมประสานแผนชุมชนกับแผน อบต. หรือแผนภาครัฐอื่น ๆ ได้ รองลงมาร้อยละ 5.1 มีการทบทวนผลการปฏิบัติงานอยู่บ่อยครั้ง รองลงมาร้อยละ 4.7 การปฏิบัติตามแผนมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมของคนในตำบล และแผนชุมชนสามารถแก้ปัญหาให้กับคนในชุมชนได้

ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเห็นว่าร้อยละ 6.9 มีผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมกระบวนการจัดทำแผนชุมชน รองลงมาร้อยละ 6.5 แผนชุมชนสามารถแก้ปัญหาให้กับคนในชุมชนได้ รองลงมาร้อยละ 6.1 การปฏิบัติตามแผนมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมของคนในตำบล รองลงมาร้อยละ 5.7 ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดทำแผนชุมชนและสามารถเชื่อมประสานแผนชุมชนกับแผน อบต. หรือแผนภาครัฐอื่น ๆ ได้

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเห็นว่า ร้อยละ 6.0 ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมกระบวนการจัดทำแผนชุมชน รองลงมาร้อยละ 5.9 สามารถเชื่อมประสานแผนชุมชนกับแผน อบต. หรือแผนภาครัฐอื่น ๆ ได้ รองลงมาร้อยละ 5.7 แผนชุมชนสามารถแก้ปัญหาให้กับคนในชุมชนได้ รองลงมาร้อยละ 5.6 มีศูนย์การเรียนรู้ในตำบล รองลงมาร้อยละ 5.5 ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดทำแผนชุมชนและมีผู้นำบางส่วนยังไม่เห็นความสำคัญของกระบวนการจัดทำแผนชุมชน

ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเห็นว่า ร้อยละ 6.5 ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดทำแผนชุมชน รองลงมาร้อยละ 6.2 ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมกระบวนการจัดทำแผนชุมชน รองลงมาร้อยละ 5.5 แผนชุมชนสามารถแก้ปัญหาให้กับคนในชุมชนได้และสามารถเชื่อมประสานแผนชุมชนกับแผน อบต. หรือแผนภาครัฐอื่น ๆ ได้ รองลงมา ร้อยละ 4.9 กระบวนการจัดทำแผนชุมชนต้องใช้เวลาในการเรียนรู้ร่วมกัน

ผู้นำชุมชนเห็นว่า ร้อยละ 6.3 แผนชุมชนสามารถแก้ปัญหาให้กับคนในชุมชนได้และมีผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมกระบวนการจัดทำแผนชุมชน รองลงมาร้อยละ 6.0 มีกลุ่มบางกลุ่มยังไม่มี ความเข้มแข็งด้วยตนเองต้องอาศัยภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนช่วยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดทำแผนชุมชน รองลงมาร้อยละ 5.7 ประชาชน

เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดทำแผนชุมชน รองลงมาร้อยละ 5.5 การปฏิบัติ ตามแผนมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในตำบล

สรุปข้อมูลในตาราง 8 พบว่าสภาพการประเมินผลแผนชุมชนจากแกนนำจัดทำแผนชุมชนคือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยมีความคิดเห็นสอดคล้องกันในพฤติกรรมการปฏิบัติเรียงตามลำดับมากไปน้อยใน 5 อันดับแรกคล้ายคลึงกัน คือ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดทำแผนชุมชน สามารถแก้ปัญหาให้กับคนในชุมชนได้ สามารถเชื่อมประสานแผนชุมชนกับแผน อบต. หรือแผนภาครัฐอื่นๆได้ ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมกระบวนการจัดทำแผนชุมชน และกระบวนการจัดทำแผนชุมชนต้องใช้เวลาในการเรียนรู้ร่วมกัน

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการศึกษาสภาพ/วิเคราะห์ สํารวจข้อมูลตำบล ของแกนนำจัดทำแผนชุมชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดพิษณุโลก 31 ตำบล

กระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการศึกษาสภาพ/วิเคราะห์ สํารวจข้อมูลตำบล	ระดับปัญหาในการปฏิบัติ		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ
1. การฝึกอบรมแกนนำของตำบลเพื่อกาศึกษาสภาพสํารวจข้อมูล ตำบล	2.95	0.84	ปานกลาง
2. แกนนำของตำบลขยายแนวคิด สร้างความเข้าใจ ปรับความคิด ประชาชนให้เกิดความร่วมมือในการศึกษาสภาพสํารวจข้อมูลตำบล	3.04	0.81	ปานกลาง
3. การจัดเวทีของตำบลให้มีจำนวนครั้งที่มีความถี่มากพอ เพื่อให้ได้ ข้อมูลจริงของตำบล	3.10	0.90	ปานกลาง
4. การจัดเวทีของตำบลโดยนํากรดำเนินวิถีชีวิตของคนในอดีตมา พิจารณาร่วมกันค้นหาศักยภาพตำบล	2.84	0.89	ปานกลาง
5. การจัดเวทีของตำบลโดยกวนนำผู้รู้ผู้อาวุโสในตำบลมาให้ ข้อคิดและ ประสบการณ์ เป็นข้อมูลของตำบล	2.80	0.93	ปานกลาง
6. การจัดทำทะเบียนรายชื่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในตำบล	2.60	0.95	ปานกลาง
7. ให้ประชาชนในตำบลจากหลายฝ่ายเข้ามาร่วมในเวทีตำบลเพื่อ ศึกษาสภาพ สํารวจข้อมูลของตำบล	3.10	0.88	ปานกลาง
8. การเชิญหน่วยงานบุคคลจากภายนอกมาร่วมในเวทีตำบลเพื่อศึกษา สภาพสํารวจข้อมูลของตำบล	3.02	0.84	ปานกลาง
9. ตัวแทนในแต่ละหมู่บ้านสามารถเสนอปัญหาสำคัญของหมู่บ้านใน เวทีตำบล	3.57	0.93	ปานกลาง
10. การใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลรายครัวเรือนของตำบล	3.10	1.06	ปานกลาง
11. การเก็บข้อมูลโดยใช้คนในตำบลเก็บข้อมูลด้วยการซักถามพูดคุย อย่างเป็นกันเอง	3.27	0.97	ปานกลาง
12. การนำข้อมูลปัญหาของตำบลมาวิเคราะห์สาเหตุ หาแนวทาง แก้ไข ในเวทีตำบลร่วมกัน	3.26	0.81	ปานกลาง

ตาราง 10 (ต่อ)

กระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการศึกษาสภาพ/วิเคราะห์ สำรวจข้อมูลตำบล	ระดับปัญหาในการปฏิบัติ		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ
13. การวิเคราะห์สภาพของตำบลด้านจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค	3.12	0.84	ปานกลาง
14. การประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่าง ๆ ให้ประชาชนในตำบลรับรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง	3.22	0.96	ปานกลาง
15. การปรับข้อมูลที่ได้มาให้ตรงตามสภาพความเป็นจริงของตำบลอยู่เสมอ	3.26	0.75	ปานกลาง
16. การสรุปข้อมูลของตำบลเพื่อชี้ให้เห็นปัญหาและความต้องการของประชาชน	3.26	0.85	ปานกลาง
17. การนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพ/สำรวจข้อมูลตำบลไปใช้กำหนดแผนชุมชน	3.26	0.88	ปานกลาง
18. การแสดงความคิดเห็นของประชาชนในการบอกข้อมูลแท้จริงของตำบลกับคนภายนอกตำบล	3.04	0.88	ปานกลาง
19. การสำรวจข้อมูลสภาพของตำบลอย่างต่อเนื่อง	3.16	0.80	ปานกลาง
20. การวิเคราะห์ จุดอ่อน ปัญหาของตำบลอย่างลึกซึ้ง	3.08	0.87	ปานกลาง

จากตาราง 10 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการศึกษาสภาพ/วิเคราะห์ สำรวจข้อมูลตำบล ของแกนนำจัดทำแผนชุมชนในเขตพื้นที่องค์การบริหาร ส่วนตำบลของจังหวัดพิษณุโลก 31 ตำบล พบว่ามีระดับปัญหาในการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปน้อย 5 อันดับแรกปรากฏผล ดังนี้

ตัวแทนในแต่ละหมู่บ้านสามารถเสนอปัญหาสำคัญของหมู่บ้านในเขตที่ตำบลมีค่าเฉลี่ย 3.57 รองลงมาการเก็บข้อมูลโดยใช้คนในตำบลเก็บข้อมูลด้วยการซักถามพูดคุยอย่างเป็นกันเองมีค่าเฉลี่ย 3.27 รองลงมาการปรับข้อมูลที่ได้มาให้ตรงตามสภาพความเป็นจริงของตำบลอยู่เสมอ การสรุปข้อมูลของตำบลเพื่อชี้ให้เห็นปัญหาและความต้องการของประชาชน และการนำข้อมูลที่ได้

จากการศึกษาสภาพ/สำรวจข้อมูลตำบลไปใช้กำหนดแผนชุมชนมีค่าเฉลี่ย 3.26 เท่ากัน ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการศึกษาสภาพ/วิเคราะห์ สำรวจข้อมูลตำบล จากความคิดเห็นของแกนนำที่ร่วมจัดทำแผนชุมชน คือนายก องค์การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วน ตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยแยกให้เห็น ตารางย่อยความคิดเห็นของแกนนำจัดทำแผนชุมชนในแต่ละสถานภาพ ดังตาราง 11

Missing

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาในการระบวงารจัดทำแผนชุมชนด้านการศึกษาศาสนา/วิเคราะห์ สังคมข้อมูล ตำบลแยกตามสถานภาพของแกนนำจัดทำแผนชุมชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดพิษณุโลก 31 ตำบล

พฤติกะบวนการจัดทำแผนชุมชน ด้านการศึกษาศาสนา/วิเคราะห์	ระดับปัญหาในการปฏิบัติ														
	นายก อบต.			ประธานสภา อบต.			สมาชิก อบต.			ปลัด อบต.			ผู้นำชุมชน		
	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ
1. การฝึกอบรมแกนนำของตำบลเพื่อ การศึกษาศาสนา/วิเคราะห์ข้อมูล ตำบล	3.00	0.80	ปาน กลาง	2.88	0.71	ปาน กลาง	2.93	0.87	ปาน กลาง	2.77	0.76	ปาน กลาง	3.00	0.88	ปาน กลาง
2. แกนนำของตำบลขยายแนวคิด สร้างความเข้าใจ รับผิดชอบต่อ ประชาชนให้เกิดความร่วมมือใน การศึกษาศาสนา/วิเคราะห์ข้อมูลตำบล	3.35	0.71	ปาน กลาง	2.92	0.74	ปาน กลาง	3.01	0.82	ปาน กลาง	2.96	0.81	ปาน กลาง	3.00	0.85	ปาน กลาง
3. การจัดเวทีของตำบลให้มีจำนวน ครั้งที่มีความถี่มากพอ เพื่อให้ได้ ข้อมูลจริงของตำบล	3.35	0.88	ปาน กลาง	3.04	0.84	ปาน กลาง	3.04	0.92	ปาน กลาง	3.00	0.80	ปาน กลาง	3.10	0.94	ปาน กลาง
4. การจัดเวทีของตำบลโดยนำ ดำเนินวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นมา พิจารณาร่วมกันค้นหาศักยภาพตำบล	3.09	0.90	ปาน กลาง	2.88	0.54	ปาน กลาง	2.79	0.90	ปาน กลาง	2.81	0.75	ปาน กลาง	2.80	1.01	ปาน กลาง

ตาราง 11 (ต่อ)

พฤติกรรมรวบรวมการจัดทำแผนชุมชนด้านการศึกษาศาสนา/ วัฒนธรรม สำหรับข้อมูลตำบล	ระดับปัญหาในการปฏิบัติ														
	นายก อบต.			ประธานสภา อบต.			สมาชิก อบต.			ปลัด อบต.			ผู้นำชุมชน		
	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ
5. การจัดเวทีของตำบลโดยการนำผู้รู้ อภิบาลในตำบลมาให้ ข้อคิดและประสบการณ์ เป็นข้อมูลของตำบล	2.83	0.89	ปานกลาง	2.76	0.72	ปานกลาง	2.73	1.00	ปานกลาง	2.44	0.89	น้อย	2.94	0.92	ปานกลาง
6. การจัดทำทะเบียนรายชื่อผู้เกี่ยวข้องเฉพาะด้านในตำบล	2.38	0.74	น้อย	2.46	0.83	น้อย	2.47	0.94	น้อย	2.24	0.88	น้อย	2.88	0.97	ปานกลาง
7. ให้ประชาชนในตำบลจากหลายฝ่าย เข้ามาร่วมในเวทีตำบลเพื่อศึกษาศาสนา สำหรับข้อมูลของตำบล	3.14	0.94	ปานกลาง	2.92	0.80	ปานกลาง	3.21	0.77	ปานกลาง	2.81	0.85	ปานกลาง	3.13	0.98	ปานกลาง
8. การเชิญหน่วยงานบุคคลจากภายนอกมาร่วมในเวทีตำบลเพื่อศึกษาสภาพสำรวจข้อมูลของตำบล	3.00	0.74	ปานกลาง	2.92	0.65	ปานกลาง	2.87	0.86	ปานกลาง	2.96	0.87	ปานกลาง	3.16	0.87	ปานกลาง
9. ตัวแทนในแต่ละหมู่บ้านสามารถเสนอปัญหาสำคัญของหมู่บ้านในเวทีตำบล	3.65	1.07	มาก	3.50	0.81	มาก	3.55	0.96	มาก	3.37	1.04	ปานกลาง	3.62	0.89	ปานกลาง

ตาราง 11 (ต่อ)

พหุกิจกระบวนการจัดทำแผนชุมชน ด้านการศึกษาศาสนาวิถีชีวิต	ระดับปัญหาในการปฏิบัติ														
	นายก อบต.			ประธานสภา อบต.			สมาชิก อบต.			ปลัด อบต.			ผู้นำชุมชน		
	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ
สำรวจข้อมูลตำบล	3.26	1.05	ปานกลาง	3.12	0.73	ปานกลาง	3.05	1.20	ปานกลาง	2.70	0.95	ปานกลาง	3.21	1.03	ปานกลาง
10. การใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลรายครัวเรือนของตำบล	3.35	1.03	ปานกลาง	3.12	0.91	ปานกลาง	3.26	1.08	ปานกลาง	3.07	0.96	ปานกลาง	3.31	0.91	ปานกลาง
11. การเก็บข้อมูลโดยใช้คนในตำบลเก็บข้อมูลด้วยการซักถามพูดคุยอย่างเป็นกันเอง	3.38	0.88	ปานกลาง	3.31	0.84	ปานกลาง	3.17	0.88	ปานกลาง	3.41	0.80	ปานกลาง	3.25	0.75	ปานกลาง
12. การนำข้อมูลปัญหาของตำบลมาวิเคราะห์หาสาเหตุหาแนวทางแก้ไขในเวลาดำเนินการร่วมกัน	3.04	1.00	ปานกลาง	3.19	0.75	ปานกลาง	3.16	0.85	ปานกลาง	3.11	0.75	ปานกลาง	3.08	0.86	ปานกลาง
13. การวิเคราะห์สภาพของตำบลด้านจุดแข็งจุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค	3.33	1.01	ปานกลาง	3.23	0.99	ปานกลาง	3.28	0.91	ปานกลาง	3.11	0.89	ปานกลาง	3.14	1.03	ปานกลาง
14. การประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่างๆให้ประชาชนในตำบลรับรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง	3.33	0.76	ปานกลาง	3.42	0.81	ปานกลาง	3.27	0.74	ปานกลาง	3.15	0.66	ปานกลาง	3.23	0.78	ปานกลาง
15. การรับข้อมูลที่นำมาได้ตรงตามสภาพความเป็นจริงของตำบลอยู่เสมอ															

ตาราง 11 (ต่อ)

พฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผนชุมชน ด้านการศึกษาศาสนาพหุวัฒนธรรม สำรวจข้อมูลตำบล	ระดับปัญหาในการปฏิบัติ														
	นายก อบต.		ประธานสภา อบต.		สมาชิก อบต.		ปลัด อบต.		ผู้นำชุมชน						
	X	S.D	X	S.D	X	S.D	X	S.D	X	S.D	X	S.D	X	S.D	
17.การนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา สภาพ/สำรวจข้อมูลตำบลไปใช้กำหนด แผนชุมชน	3.79	0.78	มาก	3.46	0.81	ปาน กลาง	3.22	0.89	ปาน กลาง	3.08	0.89	ปาน กลาง	3.16	0.89	ปาน กลาง
18.การแสดงความคิดเห็นของ ประชาชนในการบอกข้อมูลแท้จริงของ ตำบลกับคนภายนอกตำบล	3.17	0.92	ปาน กลาง	3.04	1.02	ปาน กลาง	3.03	0.83	ปาน กลาง	2.92	0.69	ปาน กลาง	3.05	0.95	ปาน กลาง
19.การสำรวจข้อมูลสภาพของตำบล อย่างต่อเนือง	3.25	0.90	ปาน กลาง	3.16	0.69	ปาน กลาง	3.16	0.82	ปาน กลาง	3.15	0.61	ปาน กลาง	3.14	0.88	ปาน กลาง
20.การวิเคราะห์จุดอ่อน ปัญหาของ ตำบลอย่างลึกซึ้ง	3.41	0.73	ปาน กลาง	3.28	0.84	ปาน กลาง	2.93	0.87	ปาน กลาง	3.23	0.76	ปาน กลาง	3.00	0.94	ปาน กลาง

จากตาราง 11 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาในกระบวนการจัดทำ แผนชุมชนด้านการศึกษาศาสนา/วิเคราะห์ สํารวจข้อมูลตำบล จากความคิดเห็นของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลพบว่า มีระดับปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีระดับปัญหาในการปฏิบัติมาก 3 ข้อ โดยการเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อยดังนี้ การนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาศาสนา/สํารวจข้อมูลตำบลไปใช้กำหนดแผนชุมชนมีค่าเฉลี่ย 3.79 ตัวแทนในแต่ละหมู่บ้านสามารถเสนอปัญหาสำคัญของ หมู่บ้านในเวทีตำบลมีค่าเฉลี่ย 3.65 การสรุปข้อมูลของตำบลเพื่อชี้ให้เห็นปัญหาและความต้องการของประชาชนมีค่าเฉลี่ย 3.54 และจำนวนข้อที่เหลือ 17 ข้อ มีระดับปัญหาในการปฏิบัติปานกลาง เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 5 อันดับแรก ปรากฏผลดังนี้ การวิเคราะห์ จุดอ่อน ปัญหาของตำบลอย่างลึกซึ้งมีค่าเฉลี่ย 3.41 รองลงมาการนำข้อมูลปัญหาของตำบลมาวิเคราะห์สาเหตุหาแนวทางแก้ไขในเวทีตำบลร่วมกันมีค่าเฉลี่ย 3.38 รองลงมาแกนนำของตำบลขยายแนวคิด สร้างความเข้าใจ ปรับความคิดประชาชนให้เกิดความร่วมมือในการศึกษาศาสนา/สํารวจข้อมูลตำบลมีค่าเฉลี่ย 3.35 การจัดเวทีของตำบลให้มีจำนวนครั้งที่มีความถี่มากพอเพื่อให้ได้ข้อมูลจริงของตำบลมีค่าเฉลี่ย 3.35 และการเก็บข้อมูลโดยใช้คนในตำบลเก็บข้อมูลด้วยการซักถามพูดคุยอย่างเป็นกันเองก็พบว่า มี ค่าเฉลี่ย 3.35 เช่นเดียวกัน

ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลพบว่า มีระดับปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีระดับปัญหาในการปฏิบัติมากจำนวน 2 ข้อ โดยการเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อยดังนี้ การสรุปข้อมูลของตำบล เพื่อชี้ให้เห็นปัญหาและความต้องการของประชาชนมีค่าเฉลี่ย 3.62 ตัวแทนในแต่ละหมู่บ้านสามารถเสนอปัญหาสำคัญของ หมู่บ้านในเวทีตำบลมีค่าเฉลี่ย 3.50 พบว่าระดับปัญหาในการปฏิบัติปานกลางจำนวน 17 ข้อ เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 5 อันดับแรก ปรากฏผลดังนี้ การนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาศาสนา/สํารวจข้อมูลตำบลไปใช้กำหนดแผนชุมชนมีค่าเฉลี่ย 3.46 รองลงมาการปรับข้อมูลที่ได้มาให้ตรงตามสภาพความเป็นจริงของตำบลอยู่เสมอมีค่าเฉลี่ย 3.42 รองลงมาการนำข้อมูลปัญหาของตำบลมาวิเคราะห์สาเหตุหาแนวทาง แก้ไขในเวทีตำบลร่วมกันมีค่าเฉลี่ย 3.31 รองลงมาการวิเคราะห์ จุดอ่อน ปัญหาของตำบลอย่างลึกซึ้งมีค่าเฉลี่ย 3.28 รองลงมาการประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่างๆ ให้ประชาชนในตำบลรับรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ย 3.23 และพบว่า มีระดับปัญหาในการปฏิบัติน้อยจำนวน 1 ข้อ คือ การจัดทำทะเบียน รายชื่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในตำบลมีค่าเฉลี่ยเพียง 2.46

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลพบว่า มีระดับปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีระดับปัญหาในการปฏิบัติมากจำนวน 1 ข้อ คือตัวแทนในแต่ละหมู่บ้านสามารถเสนอปัญหาสำคัญของหมู่บ้านในเวทีตำบลมีค่าเฉลี่ย 3.55 พบว่ามีระดับปัญหาในการปฏิบัติปานกลางจำนวน 18 ข้อ เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 5 อันดับแรก ปรากฏผลดังนี้ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่าง ๆ ให้ประชาชนในตำบลรับรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ย 3.28 รองลงมาการปรับข้อมูลที่ได้มาให้ตรงตามสภาพความเป็นจริงของตำบลอยู่เสมอมีค่าเฉลี่ย 3.27 รองลงมาการเก็บข้อมูลโดยใช้คนในตำบลเก็บข้อมูลด้วยการชักถามพูดคุยอย่างเป็นกันเองมีค่าเฉลี่ย 3.26 รองลงมาการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพ/สำรวจข้อมูลตำบลไปใช้กำหนดแผนชุมชนมีค่าเฉลี่ย 3.22 รองลงมาการสรุปข้อมูลของตำบล เพื่อชี้ให้เห็นปัญหาและความต้องการของประชาชนมีค่าเฉลี่ย 3.21 ประชาชนในตำบลจากหลายฝ่ายเข้ามาร่วมในเวทีตำบลเพื่อศึกษาสภาพ/สำรวจข้อมูลของตำบลก็มีค่าเฉลี่ย 3.21 เช่นเดียวกัน และพบว่ามีระดับปัญหาในการปฏิบัติน้อยจำนวน 1 ข้อ คือ การจัดทำทะเบียนรายชื่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในตำบลมีค่าเฉลี่ยเพียง 2.47

ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลพบว่า มีระดับปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อไม่พบว่า มีระดับปัญหาในการปฏิบัติมาก พบว่ามีระดับปัญหาในการปฏิบัติปานกลางจำนวน 18 ข้อ เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 5 อันดับแรก ปรากฏผลดังนี้ การนำข้อมูลปัญหาของตำบลมาวิเคราะห์สาเหตุ หาแนวทาง แก้ไขในเวทีตำบลร่วมกันมีค่าเฉลี่ย 3.41 รองลงมาตัวแทนในแต่ละหมู่บ้านสามารถเสนอปัญหาสำคัญของหมู่บ้านในเวทีตำบลมีค่าเฉลี่ย 3.37 รองลงมาการสรุปข้อมูลของตำบล เพื่อชี้ให้เห็นปัญหาและความต้องการของประชาชนมีค่าเฉลี่ย 3.26 รองลงมาการวิเคราะห์ จุดอ่อน ปัญหาของตำบลอย่างลึกซึ้งมีค่าเฉลี่ย 3.23 รองลงมาการสำรวจข้อมูลสภาพของตำบลอย่างต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ย 3.15 การปรับข้อมูลที่ได้มาให้ตรงตามสภาพความเป็นจริงของตำบลอยู่เสมอก็มีค่าเฉลี่ย 3.15 เช่นเดียวกัน และพบว่ามีระดับปัญหาในการปฏิบัติน้อยจำนวน 2 ข้อ คือการจัดเวทีของตำบลโดยการนำผู้รู้/ผู้อาวุโสในตำบลมาให้ข้อคิดและประสบการณ์เป็นข้อมูลของตำบลมีค่าเฉลี่ยเพียง 2.44 การจัดทำทะเบียนรายชื่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในตำบลมีค่าเฉลี่ยเพียง 2.24

ผู้นำชุมชนพบว่า มีระดับปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีระดับปัญหาในการปฏิบัติมากจำนวน 1 ข้อ คือตัวแทนในแต่ละหมู่บ้านสามารถเสนอปัญหาสำคัญของหมู่บ้านในเวทีตำบลมีค่าเฉลี่ย 3.62 พบว่ามีระดับปัญหาในการปฏิบัติปานกลางจำนวน 19 ข้อ เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 5 อันดับแรก ปรากฏผลดังนี้

การเก็บข้อมูลโดยใช้คนในตำบลเก็บข้อมูลด้วยการซักถามพูดคุยอย่างเป็นกันเองมีค่าเฉลี่ย 3.31 รองลงมาการนำข้อมูลปัญหาของตำบลมาวิเคราะห์สาเหตุหาแนวทาง แก้ไขในเวทีตำบลร่วมกันมีค่าเฉลี่ย 3.25 รองลงมาการปรับข้อมูลที่ได้มาให้ตรงตามสภาพความเป็นจริงของตำบลอยู่เสมอมีค่าเฉลี่ย 3.23 รองลงมาการใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลรายครัวเรือนของตำบลมีค่าเฉลี่ย 3.21 รองลงมาการเชิญหน่วยงานบุคคลจากภายนอกมาร่วมในเวทีตำบลเพื่อศึกษาสภาพสำรวจข้อมูลของตำบลมีค่าเฉลี่ย 3.16 และ การนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพ/สำรวจข้อมูลตำบลไปใช้กำหนดแผนชุมชนก็มีค่าเฉลี่ย 3.16 เช่นเดียวกัน

จากข้อมูลในตาราง 10 สรุปว่าค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการศึกษาสภาพ/วิเคราะห์ สำรวจข้อมูลตำบล จากความคิดเห็นของแกนนำที่ร่วมจัดทำแผนชุมชน คือ คือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย มีความเห็นสอดคล้องกันของระดับปัญหาในการปฏิบัติมาก 1 ข้อ คือตัวแทนในแต่ละหมู่บ้านสามารถเสนอปัญหาสำคัญของหมู่บ้านในเวทีตำบล พบว่านายกองค์การบริหารส่วนตำบลกับประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีความเห็นสอดคล้องกันของระดับปัญหาในการปฏิบัติมาก 1 ข้อ คือ การสรุปข้อมูลของตำบล เพื่อชี้ให้เห็นปัญหาและความต้องการของประชาชน และยังพบว่า นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ยกเว้นผู้นำชุมชน มีความเห็นสอดคล้องกันของระดับปัญหาในการปฏิบัติน้อยจำนวน 1 ข้อ คือการจัดทำทะเบียนรายชื่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในตำบล

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาในกระบวนการจัดทำ
แผนชุมชน ด้านการกำหนดแผนชุมชนของแกนนำจัดทำแผนชุมชนในเขตพื้นที่
ท้องที่การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดพิษณุโลก 31 ตำบล (ต่อจากตาราง10)

กระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการศึกษาสภาพ/ วิเคราะห์ สํารวจข้อมูลตำบล	ระดับปัญหาในการปฏิบัติปฏิบัติ		
	X	S.D.	ระดับ
21. การจัดประชุมแกนนำของตำบลเพื่อร่วมกันกำหนดขอบเขต ของแผนอยู่เสมอ	3.06	0.90	ปานกลาง
22. การจัดทำยุทธศาสตร์ตำบลทุกปี	3.27	1.10	ปานกลาง
23. การกำหนดวิสัยทัศน์กระทำโดยผู้นำและสมาชิกในตำบล ร่วมกันกำหนด	3.29	0.95	ปานกลาง
24. มีเป้าหมายในการจัดทำแผนชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเอง	3.17	0.90	ปานกลาง
25. ผู้นำสามารถวิเคราะห์ตำบลเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนา ตำบลได้อย่างชัดเจน	3.15	0.88	ปานกลาง
26. การจัดเวทีเพื่อทำประชาคมของตำบลอยู่เสมอ	3.25	0.95	ปานกลาง
27. ประชาชนร่วมกันกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาของตำบล	3.15	0.89	ปานกลาง
28. หน่วยงานและบุคลากรจากภายนอกตำบลที่มาช่วยเหลือ สนับสนุนในการกำหนดแผนชุมชน	2.96	0.85	ปานกลาง
29. นำข้อมูลด้านนำทุนทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี และ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมกำหนดแผนชุมชน	3.13	0.80	ปานกลาง
30. การระดมความคิดเป็นกลุ่มย่อยเพื่อกำหนดร่างโครงการ	2.99	0.82	ปานกลาง
31. การลงคะแนนคัดเลือกโครงการตามลำดับความสำคัญของ ปัญหา	3.29	0.94	ปานกลาง
32. การกำหนดพื้นที่ศึกษาดูงานในพื้นที่ที่มีสภาพสังคม วัฒนธรรมใกล้เคียงกัน	2.95	0.79	ปานกลาง
33. การศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตกับพื้นที่ที่ ประสบความสำเร็จในการจัดทำแผนชุมชน	3.00	0.87	ปานกลาง
34. การศึกษาดูงาน เพื่อนำมาปรับปรุงการกำหนดแผนชุมชน	2.95	0.83	ปานกลาง
35. การระดมความคิดกลุ่มในการทำกิจกรรมร่วมกัน	2.95	0.79	ปานกลาง
36. การทำประชาพิจารณ์แผนชุมชนก่อนนำไปปฏิบัติ	3.08	0.91	ปานกลาง

จากตาราง 12 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการกำหนดแผนชุมชนของแกนนำจัดทำแผนชุมชนในเขตพื้นที่องค์กรบริหารส่วนตำบลของจังหวัดพิษณุโลก 31 ตำบลพบว่า มีระดับปัญหาในการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปน้อย 5 อันดับแรกปรากฏผลดังนี้ การลงคะแนนคัดเลือกโครงการตามลำดับความสำคัญของปัญหามีค่าเฉลี่ย 3.29 การกำหนดวิสัยทัศน์กระทำโดยผู้นำและสมาชิกในตำบลร่วมกันกำหนดมีค่าเฉลี่ย 3.29 เช่นกัน รองลงมาการจัดทำยุทธศาสตร์ตำบลทุกปีมีค่าเฉลี่ย 3.27 รองลงมาคือการจัดเวทีเพื่อทำประชาคมของตำบลอยู่เสมอมีค่าเฉลี่ย 3.25 และการกำหนดเป้าหมายในการจัดทำแผนชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างชัดเจนเป็นไปได้มีค่าเฉลี่ยคือ 3.17 โดยไม่พบว่ามีระดับปัญหาในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากและระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการกำหนดแผนชุมชนจากความคิดเห็นของแกนนำที่ร่วมจัดทำแผนชุมชนในตารางย่อยที่แยกความคิดของนายกองค์กรบริหารส่วนตำบล ประธานสภาองค์กรบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์กรบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์กรบริหารส่วนตำบล และผู้นำชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการดังตาราง 12

ตาราง 13 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชน ด้านการกำหนดชุมชนแยกตามสถานการณ์
ภาพของแกนนำจัดทำแผนชุมชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดพิษณุโลก 31 ตำบล

พฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการศึกษาสภาพวิเคราะห์	ระดับปัญหาในการปฏิบัติ														
	นายก อบต.		ประธานสภา อบต.		สมาชิก อบต.		ปลัด อบต.		ผู้นำชุมชน						
	X	S.D	X	S.D	X	S.D	X	S.D	X	S.D					
21. การจัดประชุมแกนนำของตำบลเพื่อร่วมกันกำหนดขอบเขตของแผนอยู่เสมอ	3.08	0.97	ปานกลาง	3.04	0.79	ปานกลาง	3.00	0.92	ปานกลาง	3.15	0.82	ปานกลาง	3.09	0.94	ปานกลาง
22. การจัดทำยุทธศาสตร์ตำบลทุกปี	3.67	1.09	มาก	3.42	1.17	ปานกลาง	3.24	1.06	ปานกลาง	3.12	0.99	ปานกลาง	3.18	1.17	ปานกลาง
23. การกำหนดวิสัยทัศน์ระยะทำโดยผู้นำและสมาชิกในตำบลร่วมกันกำหนด	3.59	0.91	มาก	3.38	0.85	ปานกลาง	3.35	0.88	ปานกลาง	3.24	0.88	ปานกลาง	3.16	1.08	ปานกลาง
24. การกำหนดเป้าหมายในการจัดทำแผนชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างชัดเจนเป็นไปได้	3.54	0.88	มาก	3.20	0.76	ปานกลาง	3.07	0.86	ปานกลาง	3.19	0.74	ปานกลาง	3.12	1.04	ปานกลาง
25. ผู้นำสามารถวิเคราะห์ตำบลเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาตำบลได้อย่างชัดเจน	3.25	0.79	ปานกลาง	3.24	0.83	ปานกลาง	3.17	0.84	ปานกลาง	2.89	0.70	ปานกลาง	3.13	1.00	ปานกลาง
26. การจัดเวทีเพื่อทำประชาคมของตำบลอยู่สม่ำเสมอ	3.35	0.98	ปานกลาง	3.28	1.02	มาก	3.30	0.92	ปานกลาง	3.04	0.76	ปานกลาง	3.23	1.03	ปานกลาง

ตาราง 13 (ต่อ)

พฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้าน การศึกษาสภาพวิเคราะห์สำรวจ ข้อมูลตำบล	ระดับปัญหาในการปฏิบัติ														
	นายก อบต.			ประธานสภา อบต.			สมาชิก อบต.			ปลัด อบต.			ผู้นำชุมชน		
	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ
27. ประชาชนร่วมกันกำหนดแนวทางการ แก้ปัญหาของตำบล	3.42	0.93	ปาน กลาง	3.20	1.00	ปาน กลาง	3.20	0.82	ปาน กลาง	3.00	0.78	ปาน กลาง	3.05	0.95	ปาน กลาง
28. หน่วยงานและบุคลากรจาก ภายนอกตำบลมีส่วนร่วมช่วยเหลือสนับสนุนใน การกำหนดแผนชุมชน	3.13	0.92	ปาน กลาง	3.04	0.79	ปาน กลาง	3.01	0.90	ปาน กลาง	2.85	0.77	ปาน กลาง	2.87	0.84	ปาน กลาง
29. นำข้อมูลด้านน้ำหนักทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี และ ภูมิปัญญา ท้องถิ่นมากร่วมกำหนดแผนชุมชน	3.35	0.83	ปาน กลาง	3.28	0.79	ปาน กลาง	3.21	0.84	ปาน กลาง	3.07	0.73	ปาน กลาง	2.98	0.78	ปาน กลาง
30. การระดมความคิดเห็นเป็นกลุ่มย่อย เพื่อกำหนดร่างโครงการ	3.05	0.84	ปาน กลาง	3.08	0.81	ปาน กลาง	2.95	0.84	ปาน กลาง	2.78	0.75	ปาน กลาง	3.02	0.82	ปาน กลาง
31. การลงคะแนนคัดเลือกโครงการ ตามลำดับความสำคัญของปัญหา	3.65	1.07	มาก	3.42	0.97	ปาน กลาง	3.24	0.98	ปาน กลาง	3.12	0.95	ปาน กลาง	3.25	0.88	ปาน กลาง
32. การกำหนดพื้นที่ศึกษาดูงานในพื้นที่ ที่มีสภาพสังคม วัฒนธรรมใกล้เคียงกัน	3.00	0.62	ปาน กลาง	2.85	0.73	ปาน กลาง	2.99	0.76	ปาน กลาง	2.81	0.62	ปาน กลาง	2.96	0.93	ปาน กลาง

ตาราง 13 (ต่อ)

พฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้าน การศึกษาสภาพวิเคราะห์สำรวจ ข้อมูลตำบล	ระดับปัญหาในการปฏิบัติ														
	นายก อบต.		ประธานสภา อบต.		สมาชิก อบต.		ปลัด อบต.		ผู้นำชุมชน						
	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ
33. การศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิธีคิดกับพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในการ จัดทำแผนชุมชน	3.26	0.81	ปาน กลาง	2.72	0.74	ปาน กลาง	2.95	0.98	ปาน กลาง	3.07	0.73	ปาน กลาง	3.00	0.87	ปาน กลาง
34. การศึกษาดูงาน เพื่อนำมาปรับปรุง การกำหนดแผนชุมชน	3.22	0.95	ปาน กลาง	2.79	0.98	ปาน กลาง	2.96	0.77	ปาน กลาง	2.81	0.79	ปาน กลาง	2.92	0.82	ปาน กลาง
35. การระดมความคิดเห็นเพื่อการจัดทำ รายละเอียดแต่ละกิจกรรมฯ	3.35	0.65	ปาน กลาง	2.83	0.64	ปาน กลาง	2.95	0.91	ปาน กลาง	2.74	0.66	ปาน กลาง	2.93	0.77	ปาน กลาง
36. การทำประชาพิจารณ์แผนชุมชนก่อน นำไปปฏิบัติ	3.09	0.95	ปาน กลาง	3.17	0.56	ปาน กลาง	3.00	1.00	ปาน กลาง	3.11	0.85	ปาน กลาง	2.81	0.62	ปาน กลาง

จากตาราง 13 แสดง ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการกำหนดแผนชุมชน จากความคิดเห็นของแกนนำที่ร่วมจัดทำแผนชุมชน คือนายกองค้การบริหารส่วนตำบลพบว่า มีระดับปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีระดับปัญหาในการปฏิบัติมาก 4 ข้อ โดยการเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อยดังนี้ การจัดทำยุทธศาสตร์ตำบลทุกปีมีค่าเฉลี่ย 3.67 รองลงมาการลงคะแนนคัดเลือกโครงการตามลำดับความสำคัญของปัญหามีค่าเฉลี่ย 3.65 รองลงมาการกำหนดวิสัยทัศน์กระทำโดยผู้นำและสมาชิกในตำบลร่วมกันกำหนดมีค่าเฉลี่ย 3.59 รองลงมาการกำหนดเป้าหมายในการจัดทำแผนชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างชัดเจนเป็นไปได้มีค่าเฉลี่ย 3.54 พบว่ามีระดับปัญหาในการปฏิบัติปานกลางจำนวน 12 ข้อ เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 5 อันดับแรก ปรากฏผลดังนี้ ประชาชนร่วมกันกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาของตำบลมีค่าเฉลี่ย 3.42 รองลงมาการจัดเวทีเพื่อทำประชาคมของตำบลอยู่สม่ำเสมอมีค่าเฉลี่ย 3.35 การนำข้อมูลด้านนำทุนทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมกำหนดแผนชุมชนและการระดมความคิดกลุ่มเพื่อการจัดทำรายละเอียดแต่ละกิจกรรมว่าทำอย่างไร และต้องใช้อะไรบ้างมีค่าเฉลี่ย 3.35 เช่นเดียวกัน รองลงมาการศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีคิดกับพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในการจัดทำแผนชุมชนมีค่าเฉลี่ย 3.26

ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลพบว่า มีระดับปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีระดับปัญหาในการปฏิบัติปานกลางทุกข้อ โดยการเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย 5 อันดับแรกปรากฏผลดังนี้ การจัดทำยุทธศาสตร์ตำบลทุกปีมีค่าเฉลี่ย 3.42 การลงคะแนนคัดเลือกโครงการตามลำดับความสำคัญของปัญหาก็มีค่าเฉลี่ย 3.42 เช่นเดียวกัน รองลงมาการจัดทำยุทธศาสตร์ตำบลทุกปีมีค่าเฉลี่ย 3.38 รองลงมาการจัดเวทีเพื่อทำประชาคมของตำบลอยู่สม่ำเสมอมีค่าเฉลี่ย 3.28 และการนำข้อมูลด้านนำทุนทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมกำหนดแผนชุมชนมีค่าเฉลี่ย 3.28 เช่นกัน

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลพบว่า มีระดับปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีระดับปัญหาในการปฏิบัติปานกลางทุกข้อ โดยการเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย 5 อันดับแรก ปรากฏผลดังนี้ การกำหนดวิสัยทัศน์กระทำโดยผู้นำและสมาชิกในตำบลร่วมกันกำหนดมีค่าเฉลี่ย 3.35 รองลงมาการจัดเวทีเพื่อทำประชาคมของตำบลอยู่สม่ำเสมอมีค่าเฉลี่ย 3.30 รองลงมาการจัดทำยุทธศาสตร์ตำบลทุกปีมีค่าเฉลี่ย 3.24 และการลงคะแนนคัดเลือกโครงการตามลำดับความสำคัญของปัญหาก็มีค่าเฉลี่ย 3.24 เช่นเดียวกัน

รองลงมาการนำข้อมูลด้านนำทุนทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี และ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วม กำหนดแผนชุมชนมีค่าเฉลี่ย 3.21

ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลพบว่ามีระดับปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าระดับปัญหาในการปฏิบัติปานกลางทุกข้อ โดยการเรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยมากไปน้อย 5 อันดับแรก ปรากฏผลดังนี้ การจัดทำยุทธศาสตร์ตำบลทุกปีมีค่าเฉลี่ย 3.24 รองลงมาการกำหนดเป้าหมายในการจัดทำแผนชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างชัดเจน เป็นไปได้มีค่าเฉลี่ย 3.19 รองลงมาการจัดประชุมแกนนำของตำบลเพื่อร่วมกันกำหนดขอบเขตของ แผนอยู่ เสมอมีค่าเฉลี่ย 3.15 รองลงมาการจัดทำยุทธศาสตร์ตำบลทุกปีมีค่าเฉลี่ย 3.12 และการ ลงคะแนนคัดเลือกโครงการตามลำดับความสำคัญของปัญหามีค่าเฉลี่ย 3.12 เช่นเดียวกัน

ผู้นำชุมชนพบว่าระดับปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อพบว่าระดับปัญหาในการปฏิบัติปานกลางทุกข้อ โดยการเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย 5 อันดับแรก ปรากฏผลดังนี้ การลงคะแนนคัดเลือกโครงการตามลำดับความสำคัญของปัญหามี ค่าเฉลี่ย 3.25 รองลงมาการจัดเวทีเพื่อทำประชาคมของตำบลอยู่เสมอมีค่าเฉลี่ย 3.23 รองลงมาการจัดทำยุทธศาสตร์ตำบลทุกปีมีค่าเฉลี่ย 3.18 รองลงมาการกำหนดวิสัยทัศน์กระทำ โดยผู้นำและสมาชิกในตำบลร่วมกันกำหนดมีค่าเฉลี่ย 3.16 รองลงมาผู้นำสามารถวิเคราะห์ ตำบลเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาตำบลได้อย่างชัดเจนมีค่าเฉลี่ย 3.13

ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้าน การกำหนดแผนชุมชน จากความคิดเห็นของแกนนำที่ร่วมจัดทำแผนชุมชน มีเพียงนายกองค์การ บริหารส่วนตำบลที่พบว่าระดับปัญหาในการปฏิบัติมาก 4 ข้อ ส่วนแกนนำที่ร่วมจัดทำแผนชุมชน คือ ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การ- บริหารส่วนตำบล และผู้นำชุมชนพบว่าระดับปัญหาในการปฏิบัติปานกลางทุกข้อ และไม่พบว่ามี ระดับปัญหาในการปฏิบัติน้อยในด้านการกำหนดแผนชุมชน

ตาราง 14 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติของแกนนำจัดทำแผนชุมชนแยกตามสถานภาพในเขตพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดพิษณุโลก 31 ตำบล

กระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ	ระดับปัญหาในการปฏิบัติ		
	X	S.D.	ระดับปัญหา
37.การสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติตามแผน	3.19	0.83	ปานกลาง
38. ผู้นำเป็นต้นแบบให้ประชาชนเห็นจริงในการทำงานจริงตาม แผน	3.23	0.90	ปานกลาง
39. ผู้นำสามารถเชื่อมประสานคนในชุมชนให้ปฏิบัติตามแผนได้	3.33	0.85	ปานกลาง
40. การจัดอบรมฝึกทักษะให้ความรู้กับประชาชน	3.12	0.85	ปานกลาง
41. การนำคนที่มีความรู้ในชุมชนมาช่วยเหลือการทำงานของชุมชน	3.18	0.86	ปานกลาง
42. การรวมกลุ่มดำเนินโครงการเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน	3.20	0.87	ปานกลาง
43. การจัดระบบการปฏิบัติงาน คัดเลือกบุคคลรับผิดชอบของกลุ่ม	3.18	0.88	ปานกลาง
44. การกำหนดกฎเกณฑ์ของกลุ่มที่กำหนดขึ้นจากสมาชิกในกลุ่ม	3.23	0.86	ปานกลาง
45. คนในกลุ่มได้มีส่วนร่วมทำงานกันจริง ๆ	3.23	0.79	ปานกลาง
46. กลุ่มต่าง ๆ สามารถบริหารจัดการกันเองได้	3.11	0.81	ปานกลาง
47. กลุ่มต่างๆสามารถนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ในการดำเนินงาน	3.05	0.85	ปานกลาง
48. ผู้นำกลุ่มมีเครือข่ายสนับสนุนการทำงานด้านเจ้าหน้าที่เครื่องมือและอุปกรณ์	2.95	0.81	ปานกลาง
49. ผู้นำกลุ่มสามารถประสานการทำงานในกลุ่มและกับกลุ่มอื่นที่อยู่ภายในและภายนอกตำบลได้	3.08	0.83	ปานกลาง
50. กลุ่มต่างๆในตำบลและในพื้นที่ใกล้เคียงสามารถ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยเหลือการดำเนินงานกันได้ในลักษณะเครือข่าย	3.17	0.88	ปานกลาง
51. กลุ่มมีการจัดสรรผลประโยชน์ให้กับสมาชิกอย่างยุติธรรม	3.24	0.88	ปานกลาง
52. กลุ่มมีคณะกรรมการของกลุ่มติดตามดูผลงาน	3.12	0.86	ปานกลาง
53. การดำเนินงานของกลุ่มเป็นไปอย่างต่อเนื่องตามที่กำหนด	3.09	0.76	ปานกลาง
54. ผู้นำกลุ่มคอยกระตุ้นประชาชนไม่ให้ล่าในการทำงาน	3.13	0.84	ปานกลาง
55. การดำเนินงานของกลุ่มสามารถแก้ปัญหากันได้เองเมื่อเกิดปัญหา	3.07	0.78	ปานกลาง

ตาราง 14 (ต่อ)

กระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ	ระดับปัญหาในการปฏิบัติ		
	X	S.D	ระดับ
56. เจ้าหน้าที่ภาครัฐรับบทบาทเข้ามาร่วมรับฟังข้อเสนอแนะกับชาวบ้าน	3.24	0.81	ปานกลาง
57. กลุ่มมีการปรับตัวตามสถานการณ์ปัจจุบัน	3.09	0.75	ปานกลาง
58. การสร้างกำลังใจให้กับกลุ่มที่ทำงานประสบความสำเร็จ	3.11	0.75	ปานกลาง
59. กลุ่มมีกิจกรรมที่แตกต่างหลากหลายทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้	3.05	0.80	ปานกลาง
60. การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ จะขอความสนับสนุนจากหน่วยงานในท้องถิ่นก่อนที่จะขอความ สนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก	3.25	0.92	ปานกลาง
61. การทำงานกับระบบราชการมีปัญหาที่ระบบการแบ่งแยกระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในการทำงานจึงไม่เข้าใจกัน	3.00	0.97	ปานกลาง
62. การทำกิจกรรมตามกระแสตลาดภายนอกโดยไม่คิดถึงความต้องการของชุมชนไม่สามารถแก้ปัญหาให้ชุมชนได้อย่างยั่งยืน	3.03	0.89	ปานกลาง

จากตาราง 14 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติของแกนนำจัดทำแผนชุมชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดพิษณุโลก 31 ตำบล พบว่ามีระดับปัญหาในการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ย เรียงลำดับจากมากไปน้อย 5 อันดับแรก ปรากฏผลดังนี้ ผู้นำสามารถเชื่อมประสานคนในชุมชนให้ปฏิบัติตามแผนได้มีค่าเฉลี่ย 3.33 รองลงมาการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้จะขอความสนับสนุนจากหน่วยงานในท้องถิ่นก่อนที่จะขอความสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกมีค่าเฉลี่ย 3.25 รองลงมาการจัดสรรผลประโยชน์ให้กับสมาชิกอย่างยุติธรรมมีค่าเฉลี่ย 3.24 และเจ้าหน้าที่ภาครัฐรับบทบาทเข้ามาร่วมรับฟังข้อเสนอแนะกับชาวบ้านก็มีค่าเฉลี่ย 3.24 เช่นกัน รองลงมาการกำหนดกฎเกณฑ์ของกลุ่มที่

กำหนดขึ้นจากสมาชิกในกลุ่มมีค่าเฉลี่ย 3.23 และคนในกลุ่มได้มีส่วนร่วมทำงานกันจริง ๆ ก็มีค่าเฉลี่ย 3.23 เช่นกัน โดยไม่พบว่ามึระดับปัญหาในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากและระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ จากความคิดเห็นของแกนนำที่ร่วมจัดทำแผนชุมชนในตารางย่อยที่แยกความคิดของ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างการวิจัยดังตาราง 14

ตาราง 15 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านผู้นำแผนชุมชนไปปฏิบัติของแกนนำ
จัดทำแผนชุมชนแยกตามสถานภาพในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดพิษณุโลก 31 ตำบล

พฤติกรรมของการจัดทำแผนชุมชน ด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ	ระดับปัญหาในการปฏิบัติ														
	นายก อบต.		ประธานสภา อบต.		สมาชิก อบต.		ปลัด อบต.		ผู้นำชุมชน						
	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ
37.การสร้างความรู้เข้าใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติตามแผน	3.35	0.71	ปานกลาง	3.23	0.82	ปานกลาง	3.17	0.94	ปานกลาง	2.96	0.81	ปานกลาง	3.24	0.77	ปานกลาง
38.ผู้นำเป็นต้นแบบให้ประชาชนเห็นจริงในการทำงานจริงตามแผน	3.43	0.90	ปานกลาง	3.35	0.80	ปานกลาง	3.19	0.94	ปานกลาง	3.19	0.88	ปานกลาง	3.20	0.91	ปานกลาง
39.ผู้นำสามารถเชื่อมประสานคนในชุมชนให้ปฏิบัติตามแผนได้	3.57	0.90	มาก	3.15	0.78	ปานกลาง	3.34	0.92	ปานกลาง	3.37	0.74	ปานกลาง	3.30	0.84	ปานกลาง
40. การจัดอบรมมีลักษณะให้ ความรู้กับประชาชน	3.04	0.88	ปานกลาง	3.04	0.72	ปานกลาง	3.09	0.81	ปานกลาง	3.00	0.83	ปานกลาง	3.16	0.94	ปานกลาง
41.การนำคนที่มีความรู้ในชุมชนมาช่วยเหลือการทำงานของชุมชน	3.17	0.98	ปานกลาง	3.17	0.56	ปานกลาง	3.11	0.92	ปานกลาง	3.07	0.83	ปานกลาง	3.25	0.87	ปานกลาง

ตาราง 15 (ต่อ)

พฤติกรรมบวกรวมนการจัดทำแผนชุมชน ด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ	ระดับปัญหาในการปฏิบัติ														
	นายก อบต.			ประธานสภา อบต.			สมาชิก อบต.			ปลัด อบต.			ผู้นำชุมชน		
	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ
42.การรวมกลุ่มดำเนินโครงการเพื่อ แก้ปัญหาด้วยกัน	3.52	0.95	มาก	3.12	0.71	ปาน กลาง	3.15	0.94	ปาน กลาง	3.15	0.77	ปาน กลาง	3.17	0.86	ปาน กลาง
43. การจัดระบบการปฏิบัติงาน คัดเลือกบุคคลรับผิดชอบของกลุ่ม	3.35	1.03	ปาน กลาง	3.04	0.79	ปาน กลาง	3.20	0.91	ปาน กลาง	3.04	0.76	ปาน กลาง	3.20	0.91	ปาน กลาง
44. การกำหนดกฎเกณฑ์ของกลุ่มที่ กำหนดขึ้นจากสมาชิกในกลุ่ม	3.50	0.59	มาก	3.28	0.89	ปาน กลาง	3.26	0.94	ปาน กลาง	3.19	0.94	ปาน กลาง	3.12	0.84	ปาน กลาง
45. คนในกลุ่มได้มีส่วนร่วมทำงานกัน จริง ๆ	3.29	0.81	ปาน กลาง	3.15	0.67	ปาน กลาง	3.27	0.79	ปาน กลาง	3.23	0.86	ปาน กลาง	3.19	0.82	ปาน กลาง
46. กลุ่มต่างสามารถบริหารจัดการ กันเองได้	3.27	0.77	ปาน กลาง	3.08	0.81	ปาน กลาง	3.12	0.77	ปาน กลาง	3.04	0.82	ปาน กลาง	3.07	0.88	ปาน กลาง
47. กลุ่มต่างสามารถนำทรัพยากรใน ชุมชนมาใช้ในการดำเนินงาน	3.00	0.80	ปาน กลาง	3.33	0.76	ปาน กลาง	3.00	0.78	ปาน กลาง	2.85	0.92	ปาน กลาง	3.08	0.91	ปาน กลาง

ตาราง 15 (ต่อ)

พฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ	ระดับปัญหาในการปฏิบัติ																			
	นายก อบต.				ประธานสภา อบต.				สมาชิก อบต.				ปลัด อบต.				ผู้นำชุมชน			
	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ		
48. ผู้นำกลุ่มมีเครือข่ายสนับสนุนการทำงานด้านเจ้าหน้าที่เครื่องมือและอุปกรณ์	3.00	0.85	ปานกลาง	2.84	0.75	ปานกลาง	3.01	0.77	ปานกลาง	2.88	0.73	ปานกลาง	2.91	0.87	ปานกลาง	3.05	0.69	ปานกลาง		
49. ผู้นำกลุ่มคอยกระตุ้นประชาชนไม่ให้ล่าในการทำงาน	3.17	0.70	ปานกลาง	3.19	0.90	ปานกลาง	3.21	0.85	ปานกลาง	2.69	0.84	ปานกลาง	3.16	0.86	ปานกลาง	3.03	0.82	ปานกลาง		
50. การดำเนินงานของกลุ่มสามารถแก้ปัญหากันได้เองเมื่อเกิดปัญหา	3.32	0.78	ปานกลาง	3.16	0.75	ปานกลาง	3.10	0.78	ปานกลาง	2.77	0.71	ปานกลาง	3.03	0.82	ปานกลาง	3.20	0.78	ปานกลาง		
51. เจ้าหน้าที่ภาครัฐปรับบทบาทเข้ามาช่วยรื้อฟื้นข้อเสนอแนะกับชาวบ้าน	3.39	0.87	ปานกลาง	3.40	0.50	ปานกลาง	3.20	0.88	ปานกลาง	3.24	0.97	ปานกลาง	3.20	0.78	ปานกลาง	3.05	0.69	ปานกลาง		
52. กลุ่มมีการปรับตัวตามสถานการณ์ปัจจุบัน	3.29	0.75	ปานกลาง	3.12	0.73	ปานกลาง	3.18	0.78	ปานกลาง	2.80	0.91	ปานกลาง	3.05	0.69	ปานกลาง	3.05	0.69	ปานกลาง		

ตาราง 15 (ต่อ)

พฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผน ชุมชนด้านการนำแผนชุมชนไป ปฏิบัติ	ระดับปัญหาในการปฏิบัติ														
	นายก อบต.			ประธานสภา อบต.			สมาชิก อบต.			ปลัด อบต.			ผู้นำชุมชน		
	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ
53. การสร้างกำลังใจให้กับกลุ่มที่ ทำงานประสบความสำเร็จ	3.00	0.74	ปาน กลาง	3.00	0.67	ปาน กลาง	3.21	0.74	ปาน กลาง	3.00	0.65	ปาน กลาง	3.11	0.84	ปาน กลาง
54. กลุ่มมีกิจกรรมที่แตกต่าง หลากหลายทำให้ชุมชนสามารถ พึ่งตนเองได้	3.13	0.68	ปาน กลาง	3.04	0.73	ปาน กลาง	3.00	0.85	ปาน กลาง	3.12	0.77	ปาน กลาง	3.02	0.84	ปาน กลาง
55. การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มที่ ไม่สามารถพึ่งตนเองได้จะขอความ สนับสนุนจากหน่วยงานในท้องถิ่น ก่อนที่จะขอจากหน่วยงานภายนอก	3.39	1.03	ปาน กลาง	3.27	0.92	ปาน กลาง	3.15	1.03	ปาน กลาง	3.31	0.93	ปาน กลาง	3.27	0.81	ปาน กลาง

จากตาราง 15 แสดง ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ จากความคิดเห็นของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลพบว่า มีระดับปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีระดับปัญหาในการปฏิบัติมาก 3 ข้อ โดยการเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อยดังนี้ ผู้นำสามารถเชื่อมประสานคนในชุมชนให้ปฏิบัติตามแผนได้มีค่าเฉลี่ย 3.57 รองลงมาการรวมกลุ่มดำเนินโครงการเพื่อแก้ปัญหาพร้อมกันมีค่าเฉลี่ย 3.52 รองลงมาการกำหนดกฎเกณฑ์ของกลุ่มที่กำหนดขึ้นจากสมาชิกในกลุ่มมีค่าเฉลี่ย 3.50 พบว่ามีระดับปัญหาในการปฏิบัติปานกลางจำนวน 23 ข้อเมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 5 อันดับแรก ปรากฏผลดังนี้ ผู้นำเป็นต้นแบบให้ประชาชนเห็นจริงในการทำงานจริงตามแผนมีค่าเฉลี่ย 3.43 รองลงมาเจ้าหน้าที่ภาครัฐปรับบทบาทเข้ามาร่วมรับฟังข้อเสนอแนะกับชาวบ้านมีค่าเฉลี่ย 3.39 รองลงมาการสร้าง ความเข้าใจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติตามแผนมีค่าเฉลี่ย 3.35 กลุ่มมีการจัดสรรผลประโยชน์ให้กับสมาชิกอย่างยุติธรรมก็มีค่าเฉลี่ย 3.35 และการจัดระบบการปฏิบัติงาน คัดเลือกบุคคลรับผิดชอบของกลุ่มก็มีค่าเฉลี่ย 3.35 เช่นกัน

ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลพบว่า มีระดับปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีระดับปัญหาในการปฏิบัติปานกลางทุกข้อ โดยการเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อยดังนี้ เจ้าหน้าที่ภาครัฐปรับบทบาทเข้ามาร่วมรับฟังข้อเสนอแนะกับชาวบ้านมีค่าเฉลี่ย 3.40 รองลงมาผู้นำเป็นต้นแบบให้ประชาชนเห็นจริงในการทำงานจริงตามแผนมีค่าเฉลี่ย 3.35 รองลงมากลุ่มต่างๆสามารถนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ในการดำเนินงานมีค่าเฉลี่ย 3.33 รองลงมาการกำหนดกฎเกณฑ์ของกลุ่มที่กำหนดขึ้นจากสมาชิกในกลุ่มมีค่าเฉลี่ย 3.28 รองลงมาการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ จะขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานในท้องถิ่นก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกมีค่าเฉลี่ย 3.27

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลพบว่า มีระดับปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีระดับปัญหาในการปฏิบัติปานกลางทุกข้อ โดยการเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อยดังนี้ ผู้นำสามารถเชื่อมประสานคนในชุมชนให้ปฏิบัติตามแผนได้มีค่าเฉลี่ย 3.34 รองลงมาคนในกลุ่มได้มีส่วนร่วมทำงานกันจริง ๆ มีค่าเฉลี่ย 3.27 รองลงมาการกำหนดกฎเกณฑ์ของกลุ่มที่กำหนดขึ้นจากสมาชิกในกลุ่มมีค่าเฉลี่ย 3.26 รองลงมา กลุ่มต่าง ๆ ในตำบลและในพื้นที่ใกล้เคียงสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยเหลือการดำเนินงานกันได้ในลักษณะเครือข่ายมีค่าเฉลี่ย 3.22 รองลงมาผู้นำกลุ่มคอยกระตุ้นประชาชนไม่ให้ล่าในการทำงานมีค่าเฉลี่ย 3.21 และการสร้างกำลังใจให้กับกลุ่มที่ทำงานประสบความสำเร็จมีค่าเฉลี่ย 3.21 เช่นกัน

ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลพบว่า มีระดับปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีระดับปัญหาในการปฏิบัติปานกลางทุกข้อ โดยการเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อยดังนี้ ผู้นำสามารถเชื่อมประสานคนในชุมชนให้ปฏิบัติตามแผนได้มีค่าเฉลี่ย 3.37 รองลงมาการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ จะขอความสนับสนุนจากหน่วยงานในท้องถิ่นก่อนที่จะขอความ สนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกมีค่าเฉลี่ย 3.31 รองลงมาเจ้าหน้าที่ภาครัฐปรับบทบาทเข้ามาร่วมรับฟังข้อเสนอแนะกับชาวบ้านมีค่าเฉลี่ย 3.24 รองลงมาคนในกลุ่มได้มีส่วนร่วมทำงานกันจริง ๆ มีค่าเฉลี่ย 3.23 รองลงมาผู้นำเป็นต้นแบบให้ประชาชนเห็นจริงในการทำงานจริงตามมีค่าเฉลี่ย 3.19 และการกำหนดกฎเกณฑ์ของกลุ่มที่กำหนดขึ้นจากสมาชิกในกลุ่มก็มีค่าเฉลี่ย 3.19 เช่นกัน

ผู้นำชุมชนพบว่า มีระดับปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีระดับปัญหาในการปฏิบัติปานกลางทุกข้อ โดยการเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อยดังนี้ ผู้นำสามารถเชื่อมประสานคนในชุมชนให้ปฏิบัติตามแผนได้มีค่าเฉลี่ย 3.30 รองลงมาการดำเนิน กิจกรรมของกลุ่มที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้จะขอความสนับสนุนจากหน่วยงานในท้องถิ่นก่อนที่จะขอความสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกมีค่าเฉลี่ย 3.27 รองลงมาการนำคนที่มีความรู้ในชุมชนมาช่วยเหลือการทำงานของชุมชนมีค่าเฉลี่ย 3.25 รองลงมาการสร้างใจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติตามแผนมีค่าเฉลี่ย 3.24 และกลุ่มมีการจัดสรรผลประโยชน์ให้กับสมาชิกอย่างยุติธรรมมีค่าเฉลี่ย 3.24 เช่นกัน

สรุปค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ จากความคิดเห็นของแกนนำที่ร่วมจัดทำแผนชุมชนมีเพียงนายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่พบว่า มีระดับปัญหาในการปฏิบัติมากจำนวน 3 ข้อ ส่วนแกนนำที่ร่วมจัดทำแผนชุมชนคือ ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำชุมชนพบว่า มีระดับปัญหาในการปฏิบัติปานกลางทุกข้อ และไม่พบว่า มีระดับปัญหาในการปฏิบัติน้อยในด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ

ตาราง 16 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการประเมินผลแผนชุมชนของแกนนำจัดทำแผนชุมชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดพิษณุโลก 31 ตำบล

กระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการประเมินผลแผนชุมชน	ระดับปัญหาในการปฏิบัติ		
	x	S.D.	ระดับ
63. การจัดเวทีสัมมนาเพื่อถอดบทเรียนและทบทวนแผนชุมชนอยู่บ่อยครั้ง	2.95	0.89	ปานกลาง
64. การทบทวนผลการปฏิบัติงานอยู่บ่อยครั้ง	2.92	0.82	ปานกลาง
65. การปฏิบัติตามแผนมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในตำบล	3.12	0.83	ปานกลาง
66. กระบวนการจัดทำแผนชุมชนต้องใช้ระยะเวลาในการเรียนรู้ร่วมกัน	3.25	0.79	ปานกลาง
67. ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดทำแผนชุมชน	3.34	0.90	ปานกลาง
68. แผนชุมชนสามารถแก้ปัญหาให้กับคนในตำบลได้	3.44	0.93	ปานกลาง
69. สามารถเชื่อมประสานแผนชุมชนกับแผนอบต. หรือแผนภาครัฐอื่น ๆ ได้	3.36	1.00	ปานกลาง
70. ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมกระบวนการจัดทำแผนชุมชน	3.49	1.00	ปานกลาง
71. การจัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ในตำบล	3.24	0.97	ปานกลาง
72. จัดให้มีวิทยากรให้ความรู้กับคนในตำบลเรื่องกระบวนการจัดทำแผนชุมชน	3.15	0.83	ปานกลาง
73. จัดให้มีเอกสารแผนชุมชนที่ใช้สื่อสารกับประชาชนในตำบลและกับคนภายนอกตำบลได้อย่างชัดเจน	3.12	0.82	ปานกลาง

ตาราง 16 (ต่อ)

กระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการประเมินผลแผนชุมชน	ระดับปัญหาในการปฏิบัติ		
	x	S.D.	ระดับ
74. ภายหลังจากกระบวนการจัดทำแผนชุมชนมีเวทีแลกเปลี่ยนพูดคุยกันอย่างต่อเนื่อง	3.05	0.83	ปานกลาง
75. จัดให้มีกิจกรรมการพัฒนาภายหลังจากการทำแผนชุมชนเกิดขึ้นจริง	3.06	0.80	ปานกลาง
76. คนในตำบลเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกัน	3.11	0.88	ปานกลาง
77. การดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ในตำบลมีต้นทุนลดลง	2.98	0.87	ปานกลาง
78. ทรัพยากรในตำบลยังมีความอุดมสมบูรณ์อยู่	3.01	0.96	ปานกลาง
79. แผนชุมชนสามารถพลิกฟื้นวิถีชีวิตชุมชน สะท้อนวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นนำสู่ความสุขในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชนท้องถิ่น	3.05	0.91	ปานกลาง
80. การปรับเปลี่ยนการใช้เทคนิค วิธีการในการดำเนินงานของโครงการ	2.98	0.85	ปานกลาง
81. กระบวนการจัดทำแผนชุมชนยังถูกภาครัฐชั้นนำ	3.09	0.97	ปานกลาง
82. ผู้นำบางส่วนยังไม่เห็นความสำคัญของกระบวนการจัดทำแผนชุมชน	3.04	0.90	ปานกลาง
83. แผนชุมชนมีการจัดทำเป็นรูปเล่มแต่ไม่ได้้นำสู่การปฏิบัติ	2.94	0.98	ปานกลาง
84. กลุ่มขาดความเข้มแข็ง ยังต้องอาศัยคนจากภาคองค์กรพัฒนาเอกชน และภาครัฐคอยช่วยเหลือ	3.25	1.01	ปานกลาง

จากตาราง 16 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการประเมินผลแผนชุมชนของแกนนำจัดทำแผนชุมชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดพิษณุโลก 31 ตำบลพบว่า มีระดับปัญหาในการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปน้อย 5 อันดับแรก ปรากฏผลดังนี้ ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนมีค่าเฉลี่ย 3.4 รองลงมา แผนชุมชนสามารถแก้ปัญหาให้กับคนในตำบลได้มีค่าเฉลี่ย 3.44 รองลงมาสามารถเชื่อมประสานแผนชุมชนกับแผน อบต. หรือแผนภาครัฐอื่น ๆ ได้มีค่าเฉลี่ย 3.36 รองลงมาประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดทำแผนชุมชนมีค่าเฉลี่ย 3.34 รองลงมากระบวนการจัดทำแผนชุมชนต้องใช้ระยะเวลาในการเรียนรู้ร่วมกันมีค่าเฉลี่ย 3.25 และกลุ่มขาดความเข้มแข็งยังต้องอาศัยคนจากภาคองค์กรพัฒนาเอกชน และภาครัฐคอยช่วยเหลือมีค่าเฉลี่ย 3.25 เช่นกัน โดยไม่พบว่ามีระดับปัญหาในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากและระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการประเมินผลแผนชุมชน จากความคิดเห็นของแกนนำที่ร่วมจัดทำแผนชุมชนในตารางย่อยที่แยกความคิดของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างการวิจัย ดังตาราง 17

ตาราง 17 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการประเมินผลแผนชุมชนของแกนนำ
จัดทำแผนชุมชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดพิษณุโลก 31 ตำบล

พฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผน ชุมชนด้านการนำแผนชุมชนไป ปฏิบัติ	ระดับปัญหาในการปฏิบัติ														
	นายก อบต.			ประธานสภา อบต.			สมาชิก อบต.			ปลัด อบต.			ผู้นำชุมชน		
	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ
63. การจัดเวทีสัมมนาเพื่อถอด บทเรียนและทบทวนแผนชุมชนอยู่ บ่อยครั้ง	2.91	0.90	ปาน กลาง	2.88	1.01	ปาน กลาง	2.95	0.89	ปาน กลาง	2.76	0.72	ปาน กลาง	3.00	0.90	ปาน กลาง
64. การทบทวนผลการปฏิบัติงานอยู่ บ่อยครั้ง	3.09	0.87	ปาน กลาง	2.83	0.82	ปาน กลาง	2.94	0.84	ปาน กลาง	2.69	0.79	ปาน กลาง	2.95	0.81	ปาน กลาง
65. การปฏิบัติตามแผนมีความ สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมของ คนใน ตำบล	3.26	0.92	ปาน กลาง	3.19	0.94	ปาน กลาง	3.14	0.84	ปาน กลาง	3.08	0.80	ปาน กลาง	3.06	0.80	ปาน กลาง
66. กระบวนการจัดทำแผนชุมชน ต้องใช้ระยะเวลาในการเรียนรู้ร่วมกัน	3.39	0.99	ปาน กลาง	3.24	0.72	ปาน กลาง	3.27	0.82	ปาน กลาง	3.28	0.79	ปาน กลาง	3.19	0.74	ปาน กลาง
67. ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุก ขั้นตอนของกระบวนการจัดทำแผน ชุมชน	3.48	0.99	ปาน กลาง	3.46	0.90	ปาน กลาง	3.29	0.98	ปาน กลาง	3.46	0.90	ปาน กลาง	3.28	0.85	ปาน กลาง

ตาราง 17 (ต่อ)

พฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ	ระดับปัญหาในการปฏิบัติ														
	นายก อบต.			ประธานสภา อบต.			สมาชิก อบต.			ปลัด อบต.			ผู้นำชุมชน		
	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ
68. แผนชุมชนสามารถแก้ปัญหาให้กับคนในตำบลได้	3.52	1.08	มาก	3.42	0.97	ปานกลาง	3.99	0.93	ปานกลาง	3.54	0.95	มาก	3.45	0.92	ปานกลาง
69. สามารถเชื่อมประสานแผนชุมชนกับแผน อบต.หรือแผนภาครัฐอื่น ๆ ได้	3.48	1.27	ปานกลาง	3.50	0.99	มาก	3.28	1.02	ปานกลาง	3.31	1.12	ปานกลาง	3.33	0.90	ปานกลาง
70. ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมกระบวนการจัดทำแผนชุมชน	3.55	1.14	มาก	3.69	0.97	มาก	3.44	1.03	ปานกลาง	3.58	1.10	มาก	3.44	0.95	ปานกลาง
71. การจัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ในตำบล	3.23	0.97	ปานกลาง	3.42	1.06	ปานกลาง	3.21	0.97	ปานกลาง	3.40	0.87	ปานกลาง	3.18	1.01	ปานกลาง
72. จัดให้มีวิทยากรให้ความรู้กับคนในตำบลเรื่องกระบวนการจัดทำแผนชุมชน	3.09	0.97	ปานกลาง	3.12	0.91	ปานกลาง	3.18	0.78	ปานกลาง	3.04	1.02	ปานกลาง	3.19	0.79	

Missing

ตาราง 17 (ต่อ)

พฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ		ระดับปัญหาในการปฏิบัติ													
		นายก อบต.			ประธานสภา อบต.			สมาชิก อบต.			ปลัด อบต.			ผู้นำชุมชน	
		X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D
73. จัดให้มีเอกสารแผนชุมชนที่ใช้สื่อสารกับประชาชนในตำบลและกับคนภายนอกตำบลได้อย่างชัดเจน	3.05	1.00	ปานกลาง	3.08	0.57	ปานกลาง	3.21	0.86	ปานกลาง	3.16	0.90	ปานกลาง	3.07	0.80	ปานกลาง
74. ภายหลังกระบวนการจัดทำแผนชุมชนมีเวทีแลกเปลี่ยนพูดคุยกันอย่างต่อเนื่อง	3.00	0.72	ปานกลาง	2.96	0.79	ปานกลาง	3.07	0.82	ปานกลาง	2.81	0.90	ปานกลาง	3.14	0.86	ปานกลาง
75. จัดให้มีกิจกรรมการพัฒนาภายหลังการทำแผนชุมชนเกิดขึ้นจริง	3.17	0.87	ปานกลาง	3.21	0.88	ปานกลาง	3.11	0.86	ปานกลาง	2.85	0.54	ปานกลาง	3.02	0.80	ปานกลาง
76. คนในตำบลเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกัน	3.17	0.76	ปานกลาง	3.08	0.91	ปานกลาง	3.12	0.88	ปานกลาง	3.00	0.98	ปานกลาง	3.10	0.90	ปานกลาง

ตาราง 17 (ต่อ)

พฤติกรรมของการจัดทำแผนชุมชนด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ	ระดับปัญหาในการปฏิบัติ																	
	นายก อบต.			ประธานสภา อบต.			สมาชิก อบต.			ปลัด อบต.			ผู้นำชุมชน					
	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ
77. การดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ในตำบลมีต้นทุนลดลง	3.21	0.98	ปานกลาง	2.92	0.97	ปานกลาง	2.94	0.89	ปานกลาง	2.79	0.51	ปานกลาง	2.99	0.91	ปานกลาง	3.05	1.03	ปานกลาง
78. ทรัพยากรในตำบลยังมีความอุดมสมบูรณ์อยู่	3.18	0.85	ปานกลาง	3.17	0.83	ปานกลาง	2.91	1.05	น้อย	2.81	0.69	ปานกลาง	3.05	1.03	ปานกลาง	3.05	1.03	ปานกลาง
79. แผนชุมชนสามารถพลิกฟื้นวิถีชีวิตชุมชน สะท้อนวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นนำสู่ความสุขในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชนท้องถิ่น	3.21	0.83	ปานกลาง	3.16	0.99	ปานกลาง	3.10	0.92	ปานกลาง	2.81	0.85	ปานกลาง	3.02	0.93	ปานกลาง	3.02	0.93	ปานกลาง
80. การปรับเปลี่ยนการใช้เทคนิควิธีการในการดำเนินงานของโครงการ	3.13	0.99	ปานกลาง	2.92	0.93	ปานกลาง	2.90	0.83	ปานกลาง	3.00	0.75	ปานกลาง	3.01	0.86	ปานกลาง	3.01	0.86	ปานกลาง
81. กระบวนการจัดทำแผนชุมชนยังถูกภาครัฐริเริ่ม	3.29	1.04	ปานกลาง	3.24	1.13	ปานกลาง	3.05	0.96	ปานกลาง	2.88	1.07	น้อย	3.10	0.91	ปานกลาง	3.10	0.91	ปานกลาง

ตาราง 17 (ต่อ)

พฤติกรรมกระบวนการจัดทำแผน ชุมชนด้านการนำแผนชุมชนไป ปฏิบัติ	ระดับปัญหาในการปฏิบัติ														
	นายก อบต.			ประธานสภา อบต.			สมาชิก อบต.			ปลัด อบต.			ผู้นำชุมชน		
	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ	X	S.D	ระดับ
82. ผู้นำบางส่วนยังไม่เห็น ความสำคัญของการบริหารจัดการทำ แผนชุมชน	3.08	1.06	ปาน กลาง	3.00	0.82	ปาน กลาง	2.96	0.98	ปาน กลาง	3.07	1.00	ปาน กลาง	3.12	0.79	ปาน กลาง
83. แผนชุมชนมีการจัดทำเป็น รูปเล่มแต่ไม่ได้นำสู่การปฏิบัติ	2.83	0.89	ปาน กลาง	2.83	1.13	น้อย	2.92	1.06	ปาน กลาง	2.85	1.05	น้อย	3.01	0.89	ปาน กลาง
84. กลุ่มขาดความเข้มแข็ง ยังต้อง อาศัยคนจากภาคองค์กรพัฒนา เอกชน และภาครัฐคอยช่วยเหลือ	3.50	1.18	มาก	3.17	1.05	ปาน กลาง	3.20	0.99	ปาน กลาง	3.26	0.94	ปาน กลาง	3.22	1.00	ปาน กลาง

จากตาราง 17 แสดง ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการประเมินผลแผนชุมชน จากความคิดเห็นของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่ามีระดับปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีระดับปัญหาในการปฏิบัติมากจำนวน 3 ข้อ โดยการเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อยดังนี้ ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนมีค่าเฉลี่ย 3.55 รองลงมาแผนชุมชนสามารถแก้ปัญหาให้กับคนในตำบลได้มีค่าเฉลี่ย 3.52 รองลงมากลุ่มชาติความเข้มแข็งยังต้องอาศัยคนจากภาคองค์กรพัฒนาเอกชน และภาครัฐคอยช่วยเหลือมีค่าเฉลี่ย 3.50 พบว่ามีระดับปัญหาในการปฏิบัติปานกลางจำนวน 19 ข้อ เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 5 อันดับแรกปรากฏผลดังนี้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดทำแผนชุมชนมีค่าเฉลี่ย 3.48 และสามารถเชื่อมประสานแผนชุมชนกับแผน อบต.หรือแผนภาครัฐอื่น ๆ ได้มีค่าเฉลี่ย 3.48 เช่นกัน รองลงมากระบวนการจัดทำแผนชุมชนยังถูกภาครัฐชี้นำมีค่าเฉลี่ย 3.29 รองลงมาการปฏิบัติตามแผนมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในตำบลมีค่าเฉลี่ย 3.26 และการจัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ในตำบลมีค่าเฉลี่ย 3.23

ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลพบว่ามีระดับปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีระดับปัญหาในการปฏิบัติมากจำนวน 2 ข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อยคือ ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนมีค่าเฉลี่ย 3.69 และสามารถเชื่อมประสานแผนชุมชนกับแผน อบต.หรือแผนภาครัฐอื่น ๆ ได้มีค่าเฉลี่ย 3.50 พบว่ามีระดับปัญหาในการปฏิบัติปานกลางจำนวน 20 ข้อ เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 5 อันดับแรก ปรากฏผลดังนี้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดทำแผนชุมชนมีค่าเฉลี่ย 3.46 รองลงมาแผนชุมชนสามารถแก้ปัญหาให้กับคนในตำบลได้มีค่าเฉลี่ย 3.42 และการจัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ในตำบลมีค่าเฉลี่ย 3.42 เช่นกัน รองลงมากระบวนการจัดทำแผนชุมชนต้องใช้ระยะเวลาในการเรียนรู้ร่วมกัน ค่าเฉลี่ย 3.24 และกระบวนการจัดทำแผนชุมชนยังถูกภาครัฐชี้นำมีค่าเฉลี่ย 3.24 เช่นกัน

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลพบว่ามีระดับปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีระดับปัญหาในการปฏิบัติปานกลางทุกข้อ โดยการเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย 5 อันดับแรกดังนี้ ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนมีค่าเฉลี่ย 3.44 รองลงมาแผนชุมชนสามารถแก้ปัญหาให้กับคนในตำบลได้มีค่าเฉลี่ย 3.39 รองลงมาประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดทำแผนชุมชนมีค่าเฉลี่ย 3.29 รองลงมาสามารถเชื่อมประสานแผนชุมชนกับแผน อบต.หรือแผน

ภาครัฐอื่น ๆ ได้มีค่าเฉลี่ย 3.28 และกระบวนการจัดทำแผนชุมชนต้องใช้ระยะเวลาในการเรียนรู้ร่วมกันมีค่าเฉลี่ย 3.27

ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลพบว่า มีระดับปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีระดับปัญหาในการปฏิบัติมากจำนวน 2 ข้อ โดยการเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อยคือ ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนมีค่าเฉลี่ย 3.58 แผนชุมชนสามารถแก้ปัญหาให้กับคนในตำบลได้มีค่าเฉลี่ย 3.54 พบว่ามีระดับปัญหาในการปฏิบัติปานกลางจำนวน 20 ข้อ เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 5 อันดับแรก ปรากฏผลดังนี้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดทำแผนชุมชนมีค่าเฉลี่ย 3.46 รองลงมาการจัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ในตำบลมีค่าเฉลี่ย 3.40 รองลงมาสามารถเชื่อมประสานแผนชุมชนกับแผน อบต. หรือแผนภาครัฐอื่น ๆ ได้มีค่าเฉลี่ย 3.31 รองลงมากระบวนการจัดทำแผนชุมชนต้องใช้ระยะเวลาในการเรียนรู้ร่วมกันมีค่าเฉลี่ย 3.28 รองลงมากลุ่มชาติความเข้มแข็งยังต้องอาศัยคนจากภาคองค์กรพัฒนาเอกชน และภาครัฐคอยช่วยเหลือมีค่าเฉลี่ย 3.26

ผู้นำชุมชนพบว่า มีระดับปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีระดับปัญหาในการปฏิบัติปานกลางทุกข้อ โดยการเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย 5 อันดับแรกดังนี้ แผนชุมชนสามารถแก้ปัญหาให้กับคนในตำบลได้มีค่าเฉลี่ย 3.45 รองลงมาผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนมีค่าเฉลี่ย 3.44 รองลงมาสามารถเชื่อมประสานแผนชุมชนกับแผน อบต. หรือแผนภาครัฐอื่น ๆ ได้มีค่าเฉลี่ย 3.33 รองลงมาประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดทำแผนชุมชนมีค่าเฉลี่ย 3.28 รองลงมากลุ่มชาติความเข้มแข็ง ยังต้องอาศัยคนจากภาคองค์กรพัฒนาเอกชน และภาครัฐคอยช่วยเหลือมีค่าเฉลี่ย 3.26

ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการประเมินผลแผนชุมชน จากความคิดเห็นของแกนนำที่ร่วมจัดทำแผนชุมชนพบว่า นายกองดีการบริหารส่วนตำบล ประธานสภาองค์กรการบริหารส่วนตำบล และปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล เห็นว่ามีระดับปัญหาในการปฏิบัติมาก โดยมีความคิดเห็นสอดคล้องกันในข้อผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมกระบวนการจัดทำแผนชุมชน นอกจากนี้ นายกองดีการบริหารส่วนตำบลกับปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลยังมีความคิดเห็นสอดคล้องกันในข้อแผนชุมชนสามารถแก้ปัญหาให้กับคนในตำบลได้ ในข้อที่เห็นไม่สอดคล้องกันของแกนนำจัดทำแผนชุมชนแต่เห็นว่าเป็นระดับปัญหาในการปฏิบัติมาก อีก 2 ข้อ คือ สามารถเชื่อมประสาน แผนชุมชนกับแผน อบต. หรือแผนภาครัฐอื่น ๆ ได้ และกลุ่มชาติความเข้มแข็ง ยังต้องอาศัยคนจากภาคองค์กรพัฒนาเอกชนและ

ภาครัฐช่วยเหลือ ส่วนแกนนำที่ร่วมจัดทำแผนชุมชนคือ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลกับผู้นำชุมชนพบว่าไม่มีระดับปัญหาในการปฏิบัติมากในด้านการประเมินผลแผนชุมชน

สรุปความคิดเห็นของแกนนำที่ร่วมจัดทำแผนชุมชนพบว่า นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำชุมชนโดยมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามีระดับปัญหาในการปฏิบัติปานกลาง และมีความคิดเห็นสอดคล้องกันในข้อประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดทำแผนชุมชน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำชุมชนมีความคิดเห็นสอดคล้องกันในข้อสามารถเชื่อมประสานแผนชุมชนกับแผน อบต.หรือแผนภาครัฐอื่น ๆ ได้

ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำชุมชนมีความคิดเห็นสอดคล้องกันในข้อแผนชุมชนสามารถแก้ปัญหาให้กับคนในตำบลได้ ในข้อการจัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ในตำบลก็มีความคิดเห็นสอดคล้องกันของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และในข้อผู้นำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนก็มีความคิดเห็นสอดคล้องกันของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำชุมชน ในข้อที่มีความคิดเห็นสอดคล้องกันของประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลคือกระบวนการจัดทำแผนชุมชนต้องใช้ระยะเวลาในการเรียนรู้ร่วมกัน

นอกจากนี้ยังมีความคิดเห็นสอดคล้องกันของ ผู้นำชุมชนกับปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลในข้อกลุ่มขาดความเข้มแข็ง ยังต้องอาศัยคนจากภาคองคกรพัฒนาเอกชน และภาครัฐช่วยเหลือ และความคิดเห็นสอดคล้องกันของ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลกับประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในข้อ กระบวนการจัดทำแผนชุมชนยังถูกภาครัฐชี้นำ จากการพิจารณาผลความคิดเห็นของแกนนำจัดทำแผนชุมชนใน 5 อันดับแรกของระดับปัญหาในการปฏิบัติปานกลาง ปรากฏว่าทุกข้อมีความคิดเห็นสอดคล้องกันของแกนนำจัดทำแผนชุมชน และยังพบว่าค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนด้านการประเมินผลแผนชุมชน จากความคิดเห็นของแกนนำจัดทำแผนชุมชนไม่พบว่ามีระดับปัญหาในการปฏิบัติน้อย

ตอนที่ 3 สรุปสภาพและปัญหากระบวนการจัดทำแผนชุมชนของแกนนำจัดทำแผนชุมชน
ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล ของจังหวัดพิษณุโลก

ผลการวิเคราะห์การนำหลักการจัดทำแผนกลยุทธ์มาใช้ในกระบวนการจัดทำแผนชุมชน
ทั้ง 4 ด้าน จากความคิดเห็นของแกนนำจัดทำแผนชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยที่ได้จาก
การสัมภาษณ์และการสอบถามความคิดเห็นของแกนนำจัดทำแผนชุมชนตามที่ได้เสนอมานี้แล้ว
ผู้วิจัยขอสรุปประเด็นกระบวนการจัดทำแผนกลยุทธ์มาใช้ในกระบวนการจัดทำแผนชุมชน ดังนี้

1. ด้านการศึกษาสภาพ/วิเคราะห์ สํารวจข้อมูลชุมชน

กระบวนการจัดทำแผนชุมชนของแกนนำจัดทำแผนชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
พบว่า มีระดับปัญหาในการดำเนินการในข้อต่างๆ ของ ด้านการศึกษาสภาพ/วิเคราะห์ สํารวจ
ข้อมูลชุมชนอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ แต่เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของแกนนำจัดทำแผนชุมชน
โดยแยกตามสถานภาพของแกนนำจัดทำแผนชุมชน พบว่ามีระดับปัญหาในการปฏิบัติมากจำนวน
3 ข้อ ระดับปัญหาในการปฏิบัติปานกลางจำนวน 15 ข้อ และระดับปัญหาในการปฏิบัติน้อย
จำนวน 2 ข้อ

2. ด้านการกำหนดแผนชุมชน

พบว่า มีระดับปัญหาในการดำเนินการในข้อต่างๆ ของ ด้านการกำหนดแผนชุมชนอยู่
ในระดับปานกลางทุกข้อ แต่เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของแกนนำจัดทำแผนชุมชนโดยแยกตาม
สถานภาพของแกนนำจัดทำแผนชุมชน พบว่ามีระดับปัญหาในการปฏิบัติมากจำนวน 4 ข้อ ระดับ
ปัญหาในการปฏิบัติปานกลางจำนวน 12 ข้อ และไม่พบระดับปัญหาในการปฏิบัติน้อย

3. ด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ

พบว่า มีระดับปัญหาในการดำเนินการในข้อต่างๆ ของด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ
อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ แต่เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของแกนนำจัดทำแผนชุมชนโดยแยก
ตามสถานภาพของแกนนำจัดทำแผนชุมชน พบว่ามีระดับปัญหาในการปฏิบัติมากจำนวน 3 ข้อ
ระดับปัญหาในการปฏิบัติปานกลางจำนวน 23 ข้อ และไม่พบระดับปัญหาในการปฏิบัติน้อย

4. ด้านการประเมินผลแผนชุมชน

พบว่า มีระดับปัญหาในการดำเนินการในข้อต่างๆ ของด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติอยู่ใน
ระดับปานกลางทุกข้อ แต่เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของแกนนำจัดทำแผนชุมชนโดยแยกตาม
สถานภาพของแกนนำจัดทำแผนชุมชน พบว่ามีระดับปัญหาในการปฏิบัติมากจำนวน 4 ข้อ ระดับ
ปัญหาในการปฏิบัติปานกลางจำนวน 18 ข้อ และไม่พบระดับปัญหาในการปฏิบัติน้อย

ระดับปัญหาในการดำเนินการปฏิบัติในข้อต่างๆ ของทั้ง 4 ด้านในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนพบว่า มีระดับปัญหาในการปฏิบัติมากจำนวน 14 ข้อ ระดับปัญหาในการปฏิบัติปานกลางจำนวน 68 ข้อ และระดับปัญหาในการปฏิบัติน้อยจำนวน 2 ข้อ

สรุปได้ว่า กระบวนการจัดทำแผนชุมชนของแกนนำจัดทำแผนชุมชนได้นำหลักการจัดทำแผนกลยุทธ์มาใช้ในการจัดทำแผนชุมชน ทั้ง 4 ด้าน แสดงให้เห็นว่าเป็นหลักการจัดทำแผนที่สร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ของทั้ง 4 ด้านในกระบวนการจัดทำแผนชุมชน โดยในแต่ละตำบลมีเทคนิค/วิธีการดำเนินงาน ในแต่ละขั้นตอนแตกต่างกันไปตามสภาพของพื้นที่ และปัญหาของตำบล เครื่องมือในการดำเนินการและความต่อเนื่องของระยะเวลาเรียนรู้ กระบวนการจัดทำแผนชุมชน ดังนั้นในแต่ละตำบลจึงมีสภาพและปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนแตกต่างกันไปด้วย

กระบวนการจัดทำแผนชุมชนจากการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ของทั้ง 4 ด้านในการจัดทำแผนกลยุทธ์ จึงทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการดำเนินงาน เพื่อช่วยเหลือกันในการแก้ปัญหาของชุมชน ร่วมกันกลั่นกรองความต้องการที่แท้จริง อันเป็นการพัฒนาคน ปรับแนวคิดของคนในชุมชนให้คิดเองโดยอาศัยข้อมูลจากชุมชน สร้างความตระหนัก สร้างจิตสำนึกในการพึ่งตนเอง พึ่งพาซึ่งกันและกันในชุมชน โดยการบริหารจัดการชุมชนอย่างมีส่วนร่วมและมีหลักการในการดำเนินงานตามหลักการจัดทำแผนกลยุทธ์ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในชุมชนและสังคม